

ALMA MATER
EUROPAEA
— ECM —

Študijski program
SOCIALNA GERONTOLOGIJA

DOKTORSKA DISERTACIJA

ALMA MATER EUROPAEA
Evropski center, Maribor

Doktorska disertacija
študijskega programa tretje bolonjske stopnje

SOCIALNA GERONTOLOGIJA

**POMEN BIVALNE KAKOVOSTI ZA KREPITEV
SOCIALNEGA KAPITALA IN OHRANJANJE
SOCIALNEGA KONVOJA STAREJŠIH LJUDI**

Mentor: red. prof. dr. Jože Zupančič

Kandidat: Peter Seljak

Maribor, april 2017

ZAHVALA

Svojemu mentorju, zaslužnemu prof. dr. Jožetu Zupančiču se zahvaljujem za izkazano strokovno podporo in neprecenljive nasvete. Zahvala velja tudi zaslužni prof. ddr. Mariji Ovsenik, ki me je navdušila za socialno gerontologijo. Hvala Barbari in Niku za neprecenljive nasvete, skupna razmišljanja in spodbudne besede. Posebno zahvalo namenjam svoji družini, ženi Barbari, hčerki Sari, sinu Samu ter mami, očetu in bratu za vso pomoč, potrpežljivost, razumevanje in podporo v času študija in nastajanja disertacije.

POVZETEK

V času hitrih družbenih, ekonomskih in demografskih sprememb je človekovo bivalno okolje postalo vse pomembnejši dejavnik kakovosti življenja. Še posebej je to pomembno za vse starejše ljudi, ki bivajo v domačem okolju po konceptu »staranja doma«.

Namen raziskave je bil raziskati in ugotoviti, kateri so najpomembnejši vplivni faktorji bivalnega zadovoljstva, socialnega kapitala in socialnega konvoja starejših ljudi, in ugotoviti pomembnost bivalne kakovosti za krepitev socialnega kapitala in ohranjanje socialnega konvoja starejših ljudi.

Teoretični konstrukt raziskave smo oblikovali na podlagi izhodišč treh teoretičnih konceptov, ki smo jih razvili iz Teorije bivalnega zadovoljstva, Teorije socialnega kapitala in Teorije konvoja.

Na podlagi teoretičnega konstrukta smo oblikovali empirični model pomembnosti bivalne kakovosti za krepitev socialnega kapitala in ohranjanje socialnega konvoja starejših ljudi, ki smo ga preizkusili z uporabo metod kvantitativne analize.

Raziskavo smo izvedli s pomočjo kvantitativne metodologije. V raziskavo je bilo vključenih 531 ljudi, starih nad 60 let, ki bivajo v domačem okolju in so bili sposobni samostojno izpolniti anketni vprašalnik.

Z raziskavo smo najprej identificirali vplivne faktorje bivalnega zadovoljstva, socialnega kapitala in socialnega konvoja. Vplivni faktorji bivalnega zadovoljstva so sosedje, ustreznost stanovanja, zadovoljstvo s stanovanjem, moteči dejavniki v soseski in zadovoljstvo s sosesko. Vplivni faktorji socialnega kapitala so prostovoljstvo, sodelovanje v lokalni skupnosti in solidarnost, zaupanje, varnost, omrežja, opolnomočenje in vrednost življenja, medsosedska povezanost in družbena kohezija in vključenost. Vplivni faktorji socialnega konvoja so tesni prijatelji in prijatelji v socialnem konvoju, sorodniki v socialnem konvoju, znanci v socialnem konvoju, ožji družinski člani v socialnem konvoju, strokovnjaki v socialnem konvoju in sosedi v socialnem konvoju.

Rezultati empirične analize modela kažejo, da je stanovanje najpomembnejši vplivni dejavnik bivalne kakovosti starejših ljudi. Ugotovili smo, da faktorja zadovoljstvo s sosesko in moteči dejavniki v soseski pri starejših ljudeh povečujeta občutek varnosti in s tem krepita njihov socialni kapital. Sosedje in znanci kot člani socialnega konvoja starejših ljudi pomembno spodbujajo medsosedsko povezanost in s tem krepijo njihov socialni kapital. Ugotovili smo, da sosedje kot dejavnik bivalne kakovosti povečujejo verjetnost za ohranjanje socialnega konvoja starejših ljudi. Na podlagi rezultatov lahko zaključimo, da zadovoljstvo s stanovanjem in sosedje kot dejavnika bivalne kakovosti pomembno vplivata na ohranjanje socialnega konvoja starejših ljudi.

Doktorska disertacija prispeva nova spoznanja k Teoriji bivalnega zadovoljstva, tako da jo prouči in ugotovi njeno pomembnost za krepitev socialnega kapitala in ohranjanje socialnega konvoja starejših ljudi. Prispevek znanosti je opazen tudi s konceptualnim modelom vpliva bivalne kakovosti na krepitev socialnega kapitala in ohranjanje socialnega konvoja starejših ljudi.

Ključne besede: starejši ljudje, kakovost življenja, bivalna kakovost, bivalno zadovoljstvo, socialni kapital, socialni konvoj, socialna vključenost

SUMMARY

In this time of rapid social, economic, and demographic change, a person's living environment becomes an increasingly important factor in the quality of life. The indicated is especially important for the elderly, living in their home environment in the concept of ageing at home.

The purpose of the research was to discover and study the most relevant influential factors of residential satisfaction, social capital, and social convoy of the elderly people, and determine the importance of residential quality for increasing social capital and maintaining social convoy of the elderly.

We comprised the theoretical construct of the study based on three theoretical concepts, which we developed from the Theory of Residential Satisfaction, the Social Capital Theory and the Convoy Theory.

Based on the theoretical construct, we constructed an empirical model of importance of residential satisfaction for increasing social capital and maintaining social convoy of the elderly people, which we tested using methods of quantitative analysis.

We carried out the study with the use of methods of quantitative analysis. We included 531 people in the study, older than 60 years of age, who are residing in their home environment and were able to fill out the questionnaire autonomously.

Firstly, we identified the influential factors of residential satisfaction, social capital, and social convoy with the research. The influential factors of residential satisfaction are neighbors, suitability of apartment, satisfaction with apartment, disruptive factors in the neighborhood, and satisfaction with the neighborhood. The determining factors of social capital are volunteering, participation in the local community and solidarity, trust, safety, networks, empowerment and value of life, connectedness between neighbors, and social cohesion and inclusion. The determining factors of social convoy are close friends, immediate family members in the social convoy, relatives in the social convoy, professionals in the social convoy, and neighbors in the social convoy.

Empirical analysis results show the apartment is the most important determining factor of residential quality of the elderly. We find that satisfaction and disruptive factors in the neighborhood increase the feeling of safety in the elderly and consequently increase their social capital. Neighbors and acquaintances as members of the social convoy of the elderly people substantially prompt connectedness between neighbors and with it increase their social capital. We find that neighbors as a factor of residential quality increase the probability of maintaining the social convoy of the elderly. Based on the findings, we conclude that in regard to residential quality, satisfaction with apartment and neighbors importantly influence the maintaining of the social convoy of the elderly people.

Doctoral dissertation contributes new findings to the Theory of Residential Satisfaction by studying it and determining its importance for increase in social capital and maintaining social convoy of the elderly. The science contribution is also notable in the conceptual model of the influence of residential quality on the increase of social capital and maintaining social convoy of the elderly.

Key words: elderly, quality of life, residential quality, residential satisfaction, social capital, social convoy, social inclusion

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	1
1.1	Predstavitev teme, problema in predmeta raziskovanja	1
1.2	Namen in cilji doktorske disertacije	2
1.3	Oprelitev temeljnih raziskovalnih vprašanj in hipotez	3
1.4	Oprelitev metod raziskovanja	4
1.5	Oprelitev omejitev raziskovanja.....	5
2	TEORIJA BIVALNEGA ZADOVOLJSTVA	5
2.1	Izhodišča in razvoj teorije bivalnega zadovoljstva	9
2.1.1	Izhodišča teorije bivalnega zadovoljstva	9
2.1.2	Razvoj teorije bivalnega zadovoljstva	11
2.2	Dejavniki proučevanja bivalnega zadovoljstva	13
2.2.1	Stanovanje.....	13
2.2.2	Soseska.....	15
2.2.3	Sosedje.....	17
2.3	Raziskovanje bivalnega zadovoljstva	18
2.4	Bivalno zadovoljstvo starejših ljudi	21
3	TEORIJA SOCIALNEGA KAPITALA	24
3.1	Oprelitev socialnega kapitala	24
3.2	Pozitivni in negativni učinki socialnega kapitala	27
3.3	Dejavniki socialnega kapitala	30
3.3.1	Prostovoljstvo	30
3.3.2	Zaupanje.....	31
3.3.3	Solidarnost in recipročnost	33
3.3.4	Varnost	34
3.3.5	Sodelovanje v lokalni skupnosti in družbena aktivnost	35
3.3.6	Omrežja	35
3.3.7	Medsosedska povezanost	37
3.3.8	Opolnomočenje in politična aktivnost.....	38
3.3.9	Informacije in komunikacije.....	39
3.3.10	Socialna vključenost in kohezija	40
3.3.11	Vrednost življenja	40
3.4	Socialni kapital starejših ljudi.....	41
4	TEORIJA SOCIALNEGA KONVOJA	44
4.1	Model socialnega konvoja	44
4.2	Odnosi v socialnem konvoju.....	45
4.3	Tipi socialnega konvoja	46

4.4	Spremembe v socialnem konvoju	47
4.5	Socialni konvoj starejših ljudi.....	47
4.5.1	Tipi socialnega konvoja starejših ljudi.....	48
4.5.2	Struktura socialnega konvoja starejših ljudi	51
4.5.3	Pomen socialnega konvoja za starejše ljudi	53
4.5.4	Podpora članov socialnega konvoja starejših ljudi.....	55
4.5.5	Negativni vplivi socialnega konvoja starejših ljudi.....	58
5	TEORETIČNI KONSTRUKT	59
6	RAZISKOVALNI DEL	63
6.1	Namen in cilji raziskovanja	64
6.2	Raziskovalna vprašanja in hipoteze	65
6.3	Raziskovalna metodologija.....	67
6.3.1	Metode in tehnike zbiranja podatkov	67
6.3.2	Opis instrumenta.....	68
6.3.3	Vzorec	69
6.3.4	Opisna statistika demografskih značilnosti anketirancev	70
6.3.5	Opisna statistika spremenljivk socialnega konvoja in bivalnega zadovoljstva	75
7	REZULTATI RAZISKAVE.....	78
7.1	Rezultati opisne statistike.....	79
7.1.1	Rezultati opisne statistike za sklop Socialni konvoj	80
7.1.2	Rezultati opisne statistike za sklop Bivalno zadovoljstvo.....	83
7.1.3	Rezultati opisne statistike za sklop Socialni kapital	87
7.2	Faktorska analiza empiričnega modela.....	91
7.2.1	Faktorska analiza sklopa Socialni konvoj	93
7.2.2	Faktorska analiza za sklop Bivalno zadovoljstvo	99
7.2.3	Faktorska analiza za sklop Socialni kapital.....	104
7.3	Preizkus notranje skladnosti faktorjev	110
7.4	Regresijska analiza hipotez.....	114
7.4.1	Regresijski model za preizkus hipoteze H1	116
7.4.2	Regresijski model za preizkus hipoteze H2	119
7.4.3	Regresijski model za preizkus hipoteze H3	120
7.4.4	Regresijski model za preizkus hipoteze H4	122
7.4.5	Regresijski model za preizkus hipoteze H5	124
8	RAZPRAVA	127
8.1	Empirični model vplivnih faktorjev	128
8.2	Soseska, stanovanje in sosedje kot komponente bivalne kakovosti	130

8.3	Bivalna kakovost in krepitev socialnega kapitala.....	131
8.4	Povezanost socialnega konvoja in socialnega kapitala.....	132
8.5	Bivalna kakovost in ohranjanje socialnega konvoja	133
8.6	Konceptualni model.....	134
8.7	Prispevek znanosti	136
9	ZAKLJUČEK	137
	LITERATURA	141
	PRILOGE	160
	Priloga A: Anketni vprašalnik	1
	Priloga C: Korelacijska matrika spremenljivk v sklopu Socialni konvoj	A
	Priloga D: Korelacijska matrika spremenljivk v sklopu Bivalno ZadovoljstvoA	
	Priloga E: Korelacijska matrika spremenljivk v sklopu Socialni kapital	A

SEZNAM TABEL

Tabela 1: Kronološka predstavitev nekaterih pomembnejših raziskav o bivalnem zadovoljstvu.....	20
Tabela 2: Kronološka predstavitev nekaterih pomembnejših raziskav o bivalnem zadovoljstvu starejših ljudi	21
Tabela 3: Nekaj pomembnejših raziskav o socialnem kapitalu starejših ljudi	43
Tabela 4: Nekaj pomembnejših raziskav o socialnem konvoju starejših ljudi	48
Tabela 5: Struktura vzorca	69
Tabela 6: Starost anketirancev	70
Tabela 7: Spol anketirancev	70
Tabela 8: Poštna številka kraja bivanja po statističnih regijah	71
Tabela 9: Zakonski status anketirancev	71
Tabela 10: Število otrok.....	71
Tabela 11: S kom živijo v gospodinjstvu.....	72
Tabela 12: Število oseb v gospodinjstvu	72
Tabela 13: Izobrazba anketirancev	73
Tabela 14: Kraj bivanja anketirancev	73
Tabela 15: Ocena zdravstvenega stanja anketirancev	74
Tabela 16: Višina dohodka v gospodinjstvu	74
Tabela 17: Ocena višine mesečnega dohodka.....	74
Tabela 18: Zaposlitveni status.....	75
Tabela 19: Število članov socialnega konvoja	75
Tabela 20: Število ur v dnevu, ki jih preživijo doma.....	76
Tabela 21: Število let bivanja.....	76
Tabela 22: Oddaljenost članov socialnega konvoja v km	76
Tabela 23: Vrsta stanovanja.....	77
Tabela 24: Starost, velikost, število stopnic in število sob v stanovanju	77
Tabela 25: Problemi v stanovanju	78
Tabela 26: Stanovanjski status.....	78
Tabela 27: Opisna statistika spremenljivk za faktor »Tesni prijatelji in prijatelji v socialnem konvoju«	80
Tabela 28: Opisna statistika spremenljivk za faktor »Sorodniki v socialnem konvoju«	81
Tabela 29: Opisna statistika spremenljivk za faktor »Znanci v socialnem konvoju«	81
Tabela 30: Opisna statistika spremenljivk za faktor »Ožji družinski člani v socialnem konvoju«	82
Tabela 31: Opisna statistika spremenljivk za faktor »Strokovnjak v socialnem konvoju«	82
Tabela 32: Opisna statistika spremenljivk za faktor »Sosedji v socialnem konvoju«	83
Tabela 33: Opisna statistika spremenljivk za faktor »Sosedje«	83
Tabela 34: Opisna statistika spremenljivk za faktor »Ustreznost stanovanja«	84
Tabela 35: Opisna statistika spremenljivk za faktor »Zadovoljstvo s stanovanjem«	85
Tabela 36: Opisna statistika spremenljivk za faktor »Moteči dejavniki v soseski«	86
Tabela 37: Opisna statistika spremenljivk za faktor »Zadovoljstvo s sosesko«	87
Tabela 38: Opisna statistika spremenljivk za faktor »Prostovoljstvo, sodelovanje v lokalni skupnosti in solidarnost«	88

Tabela 39: Opisna statistika spremenljivk za faktor »Zaupanje«	88
Tabela 40: Opisna statistika spremenljivk za faktor »Varnost«	89
Tabela 41: Opisna statistika spremenljivk za faktor »Omrežja«	89
Tabela 42: Opisna statistika spremenljivk za faktor »Opolnomočenje in vrednost življenja«.....	90
Tabela 43: Opisna statistika spremenljivk za faktor »Medsosedska povezanost«	90
Tabela 44: Opisna statistika spremenljivk za faktor »Družbena kohezija in vključenost«.....	91
Tabela 45: Komunalitete spremenljivk iz sklopa Socialni konvoj.....	94
Tabela 46: KMO in Bartlettov test sferičnosti za sklop Socialni konvoj.....	94
Tabela 47: Rotirana faktorska matrika za spremenljivke iz sklopa Socialni konvoj	94
Tabela 48: Lastne vrednosti faktorjev rotirane matrike.....	96
Tabela 49: Komunalitete spremenljivk iz sklopa Bivalno zadovoljstvo	99
Tabela 50: KMO in Bartlettov test sferičnosti za sklop Bivalno zadovoljstvo	99
Tabela 51: Rotirana faktorska matrika za spremenljivke iz sklopa Bivalno zadovoljstvo.....	100
Tabela 52: Lastne vrednosti faktorjev rotirane matrike.....	102
Tabela 53: Komunalitete spremenljivk iz sklopa Socialni kapital.....	104
Tabela 54: KMO in Bartlettov test sferičnosti za sklop Socialni kapital.....	105
Tabela 55: Rotirana faktorska matrika za spremenljivke iz sklopa Socialni konvoj	105
Tabela 56: Lastne vrednosti faktorjev rotirane matrike.....	107
Tabela 57: Cronbach's alfa preizkus notranje povezanosti za faktorje iz sklopa Socialni konvoj	110
Tabela 58: Cronbach's alfa preizkus notranje povezanosti za faktorje iz sklopa Bivalno zadovoljstvo.....	112
Tabela 59: Cronbach's alfa preizkus notranje povezanosti za faktorje iz sklopa Socialni kapital	113
Tabela 60: Raziskovalni model za odvisno spremenljivko »Zadovoljstvo s sedanjo bivalno situacijo«	117
Tabela 61: Opisna statistika spremenljivk za spremenljivko »Zadovoljstvo s sedanjo bivalno situacijo«	117
Tabela 62: Napovedna moč regresijskega modela za odvisno spremenljivko »Zadovoljstvo s sedanjo bivalno situacijo«.....	117
Tabela 63: Napovedna moč neodvisnih spremenljivk za odvisno spremenljivko »Zadovoljstvo s sedanjo bivalno situacijo«.....	118
Tabela 64: Raziskovalni model za odvisno spremenljivko »Varnost«	119
Tabela 65: Napovedna moč regresijskega modela za odvisno spremenljivko »Varnost«.....	119
Tabela 66: Napovedna moč neodvisnih spremenljivk za odvisno spremenljivko »Varnost«.....	120
Tabela 67: Raziskovalni model za odvisno spremenljivko »Medsosedska povezanost«.....	121
Tabela 68: Napovedna moč regresijskega modela za odvisno spremenljivko »Medsosedska povezanost«.....	121
Tabela 69: Napovedna moč neodvisnih spremenljivk za odvisno spremenljivko »Medsosedska povezanost«.....	122
Tabela 70: Raziskovalni model za odvisno spremenljivko »Sosedje v socialnem konvoju«.....	123

Tabela 71: Napovedna moč regresijskega modela za odvisno spremenljivko »Sosedje v socialnem konvoju«	123
Tabela 72: Napovedna moč neodvisnih spremenljivk za odvisno spremenljivko »Sosedje v socialnem konvoju«	124
Tabela 73: Raziskovalni model za odvisno spremenljivko »Zagotavljanje izmenjave vse potrebne materialne podpore in čustvene opore«.....	125
Tabela 74: Opisna statistika spremenljivk za spremenljivko »Zagotavljanje izmenjave vse potrebne materialne podpore in čustvene opore«.....	125
Tabela 75: Napovedna moč regresijskega modela za odvisno spremenljivko »Zagotavljanje vse potrebne materialne podpore in čustvene opore«	126
Tabela 76: Napovedna moč neodvisnih spremenljivk za odvisno spremenljivko »Zagotavljanje vse potrebne materialne podpore in čustvene opore«	127

SEZNAM SLIK

Slika 1: Zaključeno in odprto omrežje.....	36
Slika 2: Trije krogi socialnega konvoja	44
Slika 3: Teoretični konstrukt	61
Slika 4: Empirični model	Error! Bookmark not defined.
Slika 5: »Scree« diagram za sklop Socialni konvoj	97
Slika 6: »Scree« diagram za sklop Bivalno zadovoljstvo	102
Slika 7: »Scree« diagram za sklop Socialni kapital	108
Slika 8: Empirični model vplivnih faktorjev.....	129
Slika 9: Konceptualni model	135

1 UVOD

1.1 Predstavitev teme, problema in predmeta raziskovanja

Okolje, v katerem živimo, je v zadnjem času postalo vse bolj turbulentno in je pod vplivom nenehnih sprememb, ki so postale naš vsakdan. Spremembe so postale pomembna stalnica na vseh področjih, tako družbenem, ekonomskem kot demografskem, in od nas zahtevajo ustrezna odzivanja. Vse navedeno velja tudi za naše bivalno okolje, o čemer pišemo v nadaljevanju te doktorske disertacije. Pri obravnavi bivalnega okolja starejšega človeka nam ni bila pomembna samo njegova bivalna kakovost, ampak tudi njen vpliv na socialni kapital in socialni konvoj starejšega človeka.

Demografska struktura prebivalstva kaže, da starost prinaša tako probleme kot priložnosti za posameznika in za družbo samo (Giddens, 2000, 123). Bornarova (2008, 197) ugotavlja, da proces staranja zahteva premike v družbi, s katerimi bomo poskrbeli za starejše ljudi.

Pri starajoči se družbi je potrebno upoštevati in zagotavljati koncept »staranja doma«, ki starejšim ljudem omogoča življenje v domačem okolju in v skupnosti, kateri pripadajo, z zagotavljanjem ustreznih storitev (Wiles, Leibing, Guberman, Reeve, in Allen, 2011, 358). Kot trdijo Phillips, Ajrouch in Hillcoat-Nalletamby (2010, 18) ta koncept predstavlja izmenjavo podpore med starejšimi ljudmi in njihovim bivalnim okoljem.

Na problematiko izvajanja koncepta »staranja doma« pomembno vplivajo tudi kakovost bivanja, socialni kapital in socialni konvoj starejših ljudi, kar je predmet proučevanja doktorske disertacije.

Kakovost življenja starejših ljudi zahteva premike v družbi. Pogojena je namreč z bivalno kakovostjo, ki jo ugotavljamo s pomočjo bivalnega zadovoljstva. Galster in Hesser (1981, 631) izpostavljata sosesko, stanovanje in sosede kot pomembne vplivne dejavnike bivalnega zadovoljstva. Galster (1987, 561) trdi, da se bivalno zadovoljstvo starejših ljudi odraža kot razlika med dejanskim in želenim stanjem glede kakovosti bivanja starejših ljudi. Lord in Rent (1987, 287) kot pomemben dejavnik bivalne kakovosti identificirata sosedsko pomoč. Evans, Kantrowitz in Eshelman (2002, 381) pa ugotavljajo, da na bivalno kakovost posameznika vplivajo njegova zaznava neodvisnosti in samostojnosti, dostopnost do storitev, zaznavanje nevarnosti v stanovanju in okolici, občutek zasebnosti ter pripadnost skupnosti. Poleg tega Sengupta in Tipple (2007, 2009) dodajata med vplivne dejavnike bivalne kakovosti še velikost stanovanja, dostopnost infrastrukture ter oddaljenost od odprtih prostorov (igrišča, parki in prostor za rekreacijo).

Izhajajoč iz zgornjih ugotovitev, lahko na področju bivalne kakovosti starejših ljudi identificiramo potrebe po starejšim ljudem prilagojenih stanovanjih ter infrastrukturi v skupnosti. Potrebe starejših ljudi se glede opremljenosti stanovanja razlikujejo od potreb pri mlajši generaciji. Starejši ljudje večji pomen pripisujejo oddaljenosti od storitev, varnosti v stanovanju in soseski ter samostojnosti in neodvisnosti. Starejši

ljudje v primerjavi z drugimi generacijami večji pomen glede bivalnega zadovoljstva pripisujejo sosedom.

Na učinkovitost tako posameznika kot celotne družbe pozitivno vpliva socialni kapital, zato ga je potrebno krepiti. Kot navaja Putnam (1995, 664-665), se socialni kapital kaže kot oblika družbenega življenja, kjer omrežja, norme in zaupanje vplivajo tako na učinkovitost posameznika kot celotne družbe. Raziskovalci Murayama in drugi (2013, 247) zaznavajo v socialnem kapitalu koristi za starejše ljudi, saj ima socialni kapital pozitiven vpliv na zdravstveno stanje in kot ugotavljajo Ja Kim, Lee in Bonn (2016, 96) tudi na odnose v socialnih omrežjih starejših ljudi. Glede na te ugotovitve je v družbi potrebno krepiti socialni kapital starejših ljudi, saj le-ta pozitivno vpliva na njihovo blaginjo. Starejši ljudje z višjim socialnim kapitalom so boljšega zdravja, učinkovitejši, bolj neodvisni in bolj socialno vključeni.

V teoriji socialnega konvoja Kahn in Antonucci (1980, 269) poudarjata pomen socialnega konvoja za posameznika, saj si posameznik s člani socialnega konvoja izmenjuje različno podporo. Antonucci, Birditt, Sherman in Trinh (2011, 1089) namreč ugotavljajo, da si človek s člani socialnega konvoja izmenjuje materialno podporo in čustveno oporo. Za starejšega človeka so člani socialnega konvoja še posebej pomembni v času bolezni. Glede na navedeno ugotavljamo, da igra socialni konvoj pomembno vlogo v življenju starejšega človeka. Predstavlja mu vir izmenjave različne oblike podpore. Starejši človek se na člane socialnega konvoja obrne v primeru potrebne pomoči in v njih zaznava ljudi, na katere se lahko zanese kadarkoli. Za človeka je pomembno, da tudi v starosti ohrani primeren socialni konvoj, ki mu omogoča dostojno in neodvisno življenje.

Raziskovalni problem, ki ga obravnavamo v doktorski disertaciji, je kateri so najpomembnejši dejavniki bivalnega zadovoljstva pri starejših ljudeh, ki oblikujejo bivalno kakovost. S kvantitativno metodologijo raziskovanja, izvedeno na področju Slovenije, smo ugotavljali vpliv posameznih dejavnikov na kakovost bivanja starejših ljudi in kateri od posameznih dejavnikov pomembno vplivajo na krepitev socialnega kapitala in ohranjanje socialnega konvoja. Teorija bivalnega zadovoljstva je izhodišče za ugotavljanje kakovosti bivanja starejših ljudi, teorija socialnega kapitala za ugotavljanje pomembnosti socialnih omrežij, zaupanja, solidarnosti, recipročnosti, prostovoljstva, civilne aktivnosti ter družbene kohezije in vključenosti. Teorija socialnega konvoja pa je izhodišče za ugotavljanje članstva v socialnem konvoju starejših ljudi in oblike podpore, ki jo starejši ljudje izmenjujejo s člani svojega socialnega konvoja.

1.2 Namen in cilji doktorske disertacije

Namen doktorske disertacije je raziskati, kateri dejavniki vplivajo na krepitev socialnega kapitala in ohranjajo socialni konvoj starejših ljudi. Želeli smo ugotoviti, kako soseska, stanovanje in sosedje, ki so dejavniki bivalnega zadovoljstva, vplivajo na krepitev socialnega kapitala in ohranjanje članov socialnega konvoja starejših ljudi.

Z raziskavo, izvedeno na področju Slovenije, želimo prispevati k razumevanju dejavnikov in okoliščin, ki preko kakovosti bivanja prispevajo h krepitvi socialnega

kapitala in k ohranjanju socialnega konvoja starejših ljudi. Pri tem izhajamo iz Teorije bivalnega zadovoljstva (Speare, 1974; Galster in Hesser, 1981; Canter in Rees, 1982), Teorije socialnega kapitala (Bourdieu, 1986; Coleman, 1988; Putnam, 1995) in Teorije konvoja (Kahn in Antonucci, 1980).

Skladno s problemom, z namenom raziskave in raziskovalnimi vprašanji smo si zastavili naslednje splošne cilje:

- na podlagi proučevanja relevantne literature in virov smo razvili teoretični konstrukt bivalne kakovosti starejših ljudi v procesu krepitev socialnega kapitala in ohranjanja socialnega konvoja starejših ljudi,
- na podlagi teoretičnega konstrukta smo oblikovali empirični model, s katerim smo s pomočjo kvantitativnih metod raziskali razmerje med vplivom soseske, stanovanja in sosedov na kakovost bivanja, v procesu krepitev socialnega kapitala in ohranjanja socialnega konvoja starejših ljudi,
- z uporabo kvantitativnih raziskovalnih metod smo raziskali vpliv posameznih dejavnikov kakovosti bivanja na socialni kapital in socialni konvoj starejših ljudi,
- s pomočjo statistične analize smo ugotovili vpliv dejavnikov kakovosti bivanja na socialni kapital in socialni konvoj starejših ljudi.

V skladu z namenom raziskave smo si zastavili naslednje specifične cilje:

- ugotoviti, kako starejši ljudje sodelujejo s člani svojega socialnega konvoja,
- ugotoviti, kako starejši ljudje zaznavajo svoje stanovanje, sosede in sosesko, v kateri živijo,
- ugotoviti, kako starejši ljudje zaznavajo svoj socialni kapital,
- ugotoviti, kateri izmed vplivnih dejavnikov najpomembneje vpliva na bivalno kakovost,
- ugotoviti, kako bivalna kakovost starejših ljudi preko bivalnega zadovoljstva vpliva na krepitev njihovega socialnega kapitala in ohranjanje socialnega konvoja.

1.3 Opredelitev temeljnih raziskovalnih vprašanj in hipotez

Skladno s postavljenim problemom in predmetom raziskovanja smo odgovorili na naslednja raziskovalna vprašanja:

- Kako soseska, stanovanje in sosedje vplivajo na kakovost bivanja starejših ljudi?
- Kako bivalna kakovost starejših ljudi vpliva na krepitev njihovega socialnega kapitala?
- Kako bivalna kakovost starejših ljudi vpliva na ohranjanje članov socialnega konvoja starejših ljudi?
- Kako člani socialnega konvoja starejših ljudi vplivajo na krepitev njihovega socialnega kapitala?

Na podlagi teoretičnih izhodišč smo oblikovali teoretični konstrukt in na njegovi osnovi postavili pet hipotez:

H1: Stanovanje je najpomembnejši vplivni dejavnik bivalne kakovosti starejših ljudi.

- H2: Soseska kot dejavnik bivalnega zadovoljstva povečuje varnost starejših ljudi kot eno od komponent socialnega kapitala.
- H3: Sosedje in znanci kot člani socialnega konvoja pomembno spodbujajo medsosedsko povezanost kot eno od komponent socialnega kapitala.
- H4: Sosedje kot komponenta bivalnega zadovoljstva povečujejo verjetnost za ohranjanje socialnega konvoja starejših ljudi.
- H5: Bivalna kakovost spodbuja starejše ljudi k ohranjanju njihovega socialnega konvoja.

1.4 Opredelitev metod raziskovanja

Pri raziskavi vpliva bivalne kakovosti na krepitev socialnega kapitala in ohranjanje socialnega konvoja starejših ljudi smo uporabili kvantitativne metode raziskovanja. Empirične podatke smo zbrali z lastnim merskim inštrumentom v obliki anketnega vprašalnika, s katerim smo zbirali podatke pri starejših ljudeh na področju celotne Slovenije.

Pri izvajanju anketiranja smo uporabili neverjetnostno kvotno vzorčenje, kjer smo v raziskavo vključili tiste starejše ljudi, ki bivajo v domačem okolju in so starejši od 60 let.

Dobljene empirične podatke iz raziskave smo analizirali s pomočjo statističnega programa SPSS. Izvedli smo opisno in sklepno analizo, faktorsko analizo in multiplo regresijsko analizo.

Pred začetkom izvajanja faktorske analize smo najprej s korelacijsko matriko preverili povezanost spremenljivk. V faktorsko analizo smo vključili le tiste spremenljivke, kjer je faktorska utež znašala več kot 0,400.

Izvedli smo postopek rotacije faktorjev, kjer smo s pravokotno rotacijo faktorske matrike dobili nove vrednosti faktorskih uteži in faktorje, ki so bili primernejši za pojasnjevanje. V nadaljevanju smo s pomočjo faktorske analize združili spremenljivke in ustvarili nove spremenljivke – latentne faktorje. Na ta način smo zagotovili povezanost velikega števila spremenljivk in njihovo zmanjšanje v manjše število latentnih faktorjev. Smiselnost uporabe faktorske analize smo preverili z Bartlettovim testom sferičnosti in s Kaiser-Mayer-Olkinovim testom. Notranjo povezanost faktorjev smo preverili s Cronbach's alfa preizkusom.

S pomočjo Kaiserjevega kriterija smo določili najpomembnejše faktorje. V nadaljevanju smo uporabili le tiste faktorje, ki imajo lastne vrednosti večje od 1,000 in takšno število faktorjev, ki pojasnijo 60 % ali več skupne variance. Pri odločitvi o številu faktorjev smo uporabili tudi »Scree« diagram.

Z metodo multiple regresijske analize smo merili povezavo in vpliv med več neodvisnimi in odvisnimi spremenljivkami. V analizi empiričnega modela smo s

korelacijskim koeficientom R merili moč povezave med neodvisnimi spremenljivkami in odvisnima spremenljivkama. Nadalje smo z determinacijskim koeficientom R^2 merili, kako dobro se podatki prilegajo statističnemu modelu. Prav tako smo merili, kolikšni delež variance v odvisni spremenljivki pojasnijo vse neodvisne spremenljivke. Statistično značilnost spremenljivk smo preverjali na ravni 5 % tveganja ($P < 0,05$). Presojanje pomembnosti posamezne neodvisne spremenljivke na odvisno spremenljivko smo merili z β koeficientom.

1.5 Opredelitev omejitev raziskovanja

V raziskavi smo se omejili na raziskovanje vpliva in pomembnosti bivalne kakovosti na krepitev socialnega kapitala in ohranjanje socialnega konvoja starejših ljudi. Pri tem raziskovanju smo upoštevali le vidik bivalnega okolja, kamor prištevamo stanovanje, sosesko in sosede ter njegov vpliv na krepitev socialnega kapitala in ohranjanje socialnega konvoja.

Omejitev pri obravnavanju raziskovalnega problema predstavlja prostorska omejenost izvajanja raziskovanja na področju Slovenije.

Naslednjo raziskovalno omejitev zaznavamo v dejstvu, da je bil za starostno skupino v raziskovalnem vzorcu merski inštrument precej zahteven, obsežen in dolgotrajen ter so zaradi tega anketni vprašalnik izpolnili samo tisti, ki so bili to sposobni narediti.

V raziskavo smo vključil samo starejše ljudi, ki so stari nad 60 let, živijo v domačem okolju in so bili sami sposobni izpolniti anketni vprašalnik.

2 TEORIJA BIVALNEGA ZADOVOLJSTVA

Uvod prvega teoretičnega poglavja se nanaša na obravnavo teorije bivalnega zadovoljstva¹, v katerem predstavljamo osnovne pojme in koncepte², ki so povezani z bivalnim zadovoljstvom posledično z bivalno kakovostjo. Osnovni pojmi in koncepti bivalnega zadovoljstva, ki tvorijo teoretični konstrukt doktorske disertacije, so kakovost življenja, bivalna kakovost in staranje doma.

V nadaljevanju poglavja o bivalnem zadovoljstvu predstavimo izhodišča Teorije bivalnega zadovoljstva in razvoj teorije bivalnega zadovoljstva. Pri tem kronološko predstavimo ugotovitve in spoznanja od začetkov do današnjih dni.

Sledi predstavitev dejavnikov proučevanja bivalnega zadovoljstva, v okviru katerih podrobneje predstavimo vse tri nivoje ugotavljanja bivalnega zadovoljstva: stanovanje, sosesko in sosede.

¹ Zadovoljstvo je proces ocenjevanja med tem, kar je dobljeno, in tistim, kar se pričakuje. Zadovoljstvo oz. nezadovoljstvo je mogoče natančno opredeliti kot zaznavo neskladja med željami in dosežki. Zadovoljstvo ni pogojeno samo s fizičnimi vidiki, ampak tudi s sposobnostjo tvorjenja socialnih mrež. Zadovoljstvo je subjektivni odziv na okoljski cilj (Life satisfaction, 2016).

² Koncept so posplošene značilnosti povezane z objekti, dogodki ali ljudmi, ter so osnova za pojasnjevalne raziskave. Koncepti so nekaj naravnega in imajo različne nivoje abstraktnosti. Koncepti so lahko objektivni in zato lahko merljivi ter subjektivni in težje merljivi. Koncepti so osnova za razvijanje konstruktov (Ambrož in Colarič-Jakše, 2015, 59).

Poglavje o teoretičnih izhodiščih bivalnega zadovoljstva zaključimo s predstavitvijo raziskav na področju bivalnega zadovoljstva s poudarkom na bivalnem zadovoljstvu starejših ljudi. Predstavitev nekaterih najpomembnejših raziskav o bivalnem zadovoljstvu starejših ljudi zaključimo s podrobnim in z natančnim opisom ugotovitev avtorjev raziskav.

Kakovost življenja

Na splošno bi lahko rekli, da se kakovost življenja³ nanaša na to, kako so ljudje zadovoljni s svojim življenjem in kako ocenjujemo samega sebe. Kakovost življenja je pomembna aktualna tema tudi zaradi dejstva pričujočih globalnih družbenih, ekonomskih in demografskih sprememb. Spremembe vplivajo na dinamiko odzivov in povzročajo dileme tako na družbeni kot na individualni ravni (Jeleč Kaker, Ovsenik in Zupančič, 2016, 68). Kakovost življenja je, kot pravi Barofsky (2012, 10), posameznikovo celotno zadovoljstvo z življenjem.

Na podlagi zadnjih spoznanj, novih teoretičnih izhodišč ter akademskih raziskav je Eurostat (2016) ponovno opredelil merjenje blaginje in posledično definiral devet dimenzij, s katerimi se meri kakovosti življenja. Te so: materialne življenjske razmere (dohodek, poraba in materialne razmere), zaposlitev in druge oblike aktivnosti, zdravje, izobrazba, prosti čas in medsebojni odnosi, ekonomska in fizična varnost, vodenje in osnovne pravice, naravno in življenjsko okolje, splošno zadovoljstvo z življenjem.

Raziskav, ki so proučevale kakovost življenja, je veliko (Phillips, Ajrouch in Hillcoat-Nalletamby, 2010, 175) in njihov primarni cilj, kot pravi Barofsky (2012, 12), mora biti ugotavljanje ravnotežja med potrebami in zahtevami ljudi skupaj z njihovo individualno oceno ali presojo teh potreb in zahtev. Iz tega vidika kakovost življenja vključuje tako posameznikovo subjektivno oceno značilnosti kot tudi oceno objektivnih značilnosti različnih dejavnikov. Analize in raziskave kakovosti življenja morajo vključevati veliko dimenzij in vidikov, še posebno tam, kjer to posameznik zaznava kot bistveno v smislu sposobnosti, da živi polno življenje. Avtorji kakovosti življenja se strinjajo, da je za posameznika zelo pomembno njegovo bivalno okolje in da so nivoji, na katerih se proučuje kakovost življenja, tudi stanovanje, soseska in mesto, skupaj z drugimi objektivnimi dejavniki bivanja (Muslim, Karim, Abdullah in Ahmad, 2013, 685). Salleh in Badarulzaman (2012, 123) trdita, da je veliko raziskav pokazalo, da zadovoljstvo s sosesko vpliva na posameznikovo kakovost življenja. Vpetost posameznika v skupnost in sosesko sta bistveni sestavini trajnostnega bivanja⁴, ki vplivata na kakovost življenja.

Evans, Kantrowitz in Eshelman (2010, 381) ugotavljajo, da je kakovost življenja znotraj socialne gerontologije pogosto raziskovano področje. Kakovost življenja starejših ljudi mora biti osnovana na promociji pozitivnega pogleda na starost in pogleda na uspešno staranje z različnih zornih kotov. Phillips, Ajrouch in Hillcoat-

³ Kakovost življenja je opredeljena kot splošno dobro počutje posameznika in družbe kot celote. Kakovost življenja opisuje pozitivne in negativne plati življenja ter s kakovostjo življenja iz različnih vidikov; zdravstvenega, družinskega, izobraževalnega, zaposlitvenega, stanovanjskega, materialnega, verskega in okoljskega (Quality of Life, 2016).

⁴ Trajnostno bivanje predstavlja kontinuirano bivanje posameznika, kjer so pomembni njegov način življenja, dela in razmišljanja (Tilbury, 2005, 10).

Nalletamby (2010, 175) kakovost življenja opredelujeta kot večdimenzionalni koncept, ki obsega subjektivno in objektivno zadovoljstvo življenjske situacije starejše osebe v okviru njenega družbeno-kulturnega in ekonomskega okolja.

Bivalna kakovost

Bivalna kakovost posameznika je odvisna od njegovega zaznavanja neodvisnega življenja v skupnosti. Bivalna kakovost obsega posameznikovo ocenjevanje ožjega in širšega bivalnega okolja, kamor sodijo stanovanje, soseska, sosedje in skupnost, v kateri posameznik živi. Pri uporabi pojma bivalna kakovost je potrebno opozoriti, da nekateri avtorji namesto pojma bivalna kakovost uporabljajo pojem kakovost bivalnega okolja ali stanovanjska kakovost.

Bivalna kakovost, ki jo obravnavamo v nadaljevanju, je odvisna od različnih dejavnikov, najpomembneje pa nanjo vpliva bivalno zadovoljstvo, ki je temeljni pogled predstavitve v nadaljevanju tega poglavja.

Van Poll (1997, 6) je kakovost bivalnega okolja opredelil kot subjektivni vrednostni koncept. Vrednost koncepta bivalnega okolja je določena z vrednostjo kakovosti bivalnega okolja, ki vsebuje bistvene značilnosti, kot so individualno zadovoljstvo s stanovanjem, sosesko in sosedji. Skupna subjektivna vrednost kakovosti bivalnega okolja je enaka vsoti ocene značilnosti okolja in sestavin okolja.

Kakovostno bivalno okolje daje posamezniku s svojimi fizičnimi, z družbenimi in s simbolnimi značilnostmi občutek blaginje in zadovoljstva. Takšno bivalno okolje je podlaga za dobro kakovost življenja in varuje ekonomske, družbene in kulturne aktivnosti posameznika (Sirgy, 2002, 80).

Mundra in Sharma (2014, 5) sta ugotovila, da se številni raziskovalci strinjajo, da morajo biti merila bivalne kakovosti večdimenzionalna in bi morala vključevati merjenje strukturne ustreznosti stanovanja, merjenje kakovosti soseske z varnostjo, dostopnostjo do dela in storitev, merjenje prenaseljenosti v stanovanju in cenovne dosegljivosti. Salleh in Badarulzaman (2012, 124) poudarjata, da so ne samo stanovanje in soseska, ampak tudi vpetost posameznika v skupnost⁵ bistvene sestavine trajnostnega bivanja, ki vplivajo na njegovo bivalno kakovost in splošno kakovost življenja.

Na področju opredelitve in ocenjevanja bivalne kakovosti so bile izvedene številne raziskave. Ugotovljeno je bilo, da imajo dejavniki bivalne kakovosti pomemben vpliv na počutje posameznika. Flynn, Berry in Heintz (2002, 17) ugotavljajo, da sta stanovanje in soseska pomembna dejavnika bivalne kakovosti posameznika in vplivata na njegovo dobro počutje. Nadalje, Adair in drugi (2013, 242-243) menijo, da je bivalna kakovost povezana z zdravjem, vključno z mentalnim zdravjem in dobrim počutjem. Ugotovili so, da je stanovanjska kakovost povezana s številnimi zdravstvenimi stanji posameznikov, z vrsto zdravstvenih težav, kot so nalezljive bolezni, bolezni dihal, poškodbe, bolezni srca in ožilja in splošna umrljivost. Seljak

⁵ Skupnost je združba povezanih ljudi, katerim so skupne norme, vrednote, identiteta in pripadnost prostoru, ki se nahaja na določenem geografskem prostoru (npr. vas, mesto, soseska). Skupnosti obstajajo tam, kjer se socialna povezanost razvije na podlagi soodvisnosti, kar daje posameznikom enotnost navad, okusa, mišljenja in govora (Knox in Pinch, 2010, 194).

(2013, 67) meni, da je kakovost življenja odvisna od mnogih dejavnikov, med katerimi so pomembni zdravje in dobro psihično počutje ljudi ter kakovostne zdravstvene storitve.

Posebej želimo izpostaviti vpliv bivalne kakovosti na življenje starejših ljudi. Evans, Kantrowitz in Eshelman (2002, 381) poudarjajo, da na bivalno kakovost starejših ljudi vplivajo dostopnost do storitev, nevarnosti v bivalnem okolju, vzdrževanje stanovanja, zasebnost in pripadnost. Sengupta in Tipple (2007, 2009) pa med pomembne dejavnike bivalne kakovosti uvrščata še velikost in zasedenost stanovanja, dostopnost infrastrukture, kot so voda, sanitarije in odlaganje odpadkov, značilnosti soseske ter oddaljenost od igrišč in drugih odprtih prostorov v okolici.

Staranje doma

Staranje doma predstavlja način življenja v starosti in ga odobravajo posameznik, skupnost in družba. Takšen način staranja zahteva ustrezno pripravljenost in pogoje, tako s strani starejšega in njegovih svojcev, skupnosti kot tudi s strani družbe.

Staranje doma⁶ je koncept, ki starejšim ljudem omogoča samostojno življenje v domačem okolju in skupnosti s pomočjo nudenja ustreznih podpornih storitev, ki so potrebne zaradi sprememb v potrebah starejših ljudi (Phillips, Ajrouch in Hillcoat-Nalletamby, 2010, 17). Bivalna okolica je v življenju starejših ljudi edina stalnica, zato se s pomočjo tega koncepta premagujejo razlike med starajočim se posameznikom in njegovo bivalno okolico. Razlike med starajočim se posameznikom in njegovim bivalnim okoljem so posledica sprememb, ki vplivajo tako na starejšega posameznika kot na njegovo bivalno okolico.

Wiles, Leibing, Guberman, Reeve in Allen (2012, 357) staranje doma opredelijo kot pojem, ki predstavlja življenje starejšega človeka, ko ta raje živi življenje v skupnosti z nekaj pomoči pri zagotavljanju neodvisnosti, kot da živi v institucionalni oskrbi. Ostati doma, kolikor dolgo časa je mogoče je postal sinonim za dobro posameznikovo počutje, njegovo kakovost življenja, neodvisnost in samostojnost in se pogosto obravnava s pojmom kot sta »navezanost na kraj⁷« in »pomen doma⁸« (Phillips, Ajrouch in Hillcoat-Nalletamby, 2010, 18), pa vendar, kot pravi Means (2007, 66), naj bo staranje doma samo ena izmed možnosti in ne edina izbira.

Wiles (2005, 101) meni, da ima koncept staranja doma dandanes velik politični in javni interes, zato je potrebno idejo doma (stanovanja) povezati z njegovim družbenim in prostorskim konceptom. Phillips, Ajrouch in Hillcoat-Nalletamby (2010, 17) pravijo, da staranje doma ne sme ostati samo politika tega koncepta, ampak tudi prenos tega koncepta v prakso. V svetu obstaja veliko stanovanjskih pobud, ki podpirajo koncept staranja doma in so v pomoč starejšim ljudem, da ostajajo v svojih domovih, namesto da živijo v oskrbovalnih institucijah. Starejši ljudje ob tem

⁶ Angleško: ageing in place. Ameriški center za nadzor in preprečevanje bolezni je koncept »staranja doma« opredelil kot sposobnost, da starejši ljudje, kolikor je dolgo mogoče, živijo v lastnem domu in skupnosti varno, samostojno in udobno, ne glede na njihovo starost, dohodek ali raven sposobnosti (Ageing in place, 2016).

⁷ Angleško: place attachmnet.

⁸ Angleško: meaning of home.

potrebujejo dodatno oskrbo. Nivo dodatne oskrbe posameznega starejšega človeka je odvisen od njegovih potreb in je lahko različen in odvisen od samostojnosti posameznika. Te nove pobude od starejših ljudi pogosto zahtevajo, da se ob začetku obdobja starosti preselijo v novo stanovanje, kjer je koncept staranja doma uresničljiv. Druge pobude se nanašajo na vzdrževanje in prilagoditve stanovanja. Programi na podlagi teh pobud omogočajo starejšim ljudem, da ostanejo v svojih stanovanjih s pomočjo fizične spremembe opreme in z uporabo sodobne tehnologije, kolikor dolgo je to mogoče. Lawson, Nutter in Wilson (2007, 962) namreč ugotavljajo, da nove tehnologije starejšim ljudem vedno pogosteje pomagajo pri uresničevanju koncepta staranja doma. Številni »pametni« domovi in tehnologije, kot na primer brezžične tehnologije, so posebej namenjene uporabi pri navedenem konceptu. V praksi je pogosto težko takšne tehnologije namestiti zaradi njihove visoke cene in možnosti vgradnje.

Prednosti staranja doma so, da ljudje lahko živijo celo svoje življenje na enem mestu, saj raje živijo v skupnosti, ki jo poznajo. Obstaja tudi kontinuiteta v smislu zasebnosti in nadzora v lastnem domu. Slabost koncepta staranja doma je, da se uporablja kot splošna politika, ki premalo upošteva ustreznost bivalnega okolja. Pogostokrat naletimo na situacije, predvsem v primestnih skupnostih in na podeželju, ko nastane potreba po spremenjeni infrastrukturi za zagotavljanje potreb starejših ljudi (npr. javni prevoz), pa do tega ne pride (Mestheneos, 2011, 18).

Kritiki koncepta staranja doma trdijo, da je le-ta opredeljen kot slogan in kot splošni, ne teoretični koncept ter kot eno samo zdravilo za vse težave. Raziskave prikazujejo, da je staranje doma problematično za določene skupine ljudi, kot so brezdomci, pri katerih je zaznati pomanjkanje navezanosti na kraj, pri najemnikih v zasebnem sektorju zaradi pomanjkanja varnosti in pri ljudeh z demenco, katerih kakovost življenja je mogoče izboljšati samo s premestitvijo drugam (Means, 2007, 67).

2.1 Izhodišča in razvoj teorije bivalnega zadovoljstva

V nadaljevanju predstavljamo izhodišča in razvoj teorije bivalnega zadovoljstva, ki je pomembna za ugotavljanje bivalnega zadovoljstva in podlaga za opredelitev stanovanjske mobilnosti, stanovanja kot ekonomske dobrine, nastajanja novih stanovanjskih oblik in oblikovanje stanovanjskih politik.

2.1.1 Izhodišča teorije bivalnega zadovoljstva

Bivalno okolje vpliva na ljudi in ljudje vplivajo na svoje bivalno okolje. To medsebojno učinkovanje je še posebej pomembno v sedanjem času hitrih sprememb in prilagajanj. Bivalna okolica je samo eno od področij, ki ga posameznik občuti, ocenjuje, spreminja, se nanj odziva in je le del splošnega zadovoljstva z življenjem. Bivalno zadovoljstvo vpliva na zadovoljstvo z življenjem, zato je bivalno zadovoljstvo del in sestavina kakovosti življenja (Amerigo, 1992, 413; Lu, 1999, 264).

Bivalno zadovoljstvo predstavlja eno od interdisciplinarnih področij raziskav o kakovosti življenja, ki se osredotoča na odnos med posameznikom in njegovo

okolico in se kaže kot odziv ljudi na okolje⁹, v katerem živijo. Bivalno zadovoljstvo je večdimenzionalni pojav, s katerim se zadovoljstvo ocenjuje na podlagi kombinacije dejavnikov ne samo stanovanja in njegovih fizičnih lastnosti, ampak se upoštevata tudi neposredna soseska in kakovost okolja (Francescato, Weidemann in Anderson, 1989, 183; Lu, 1999, 264).

Bivalno zadovoljstvo je kompleksni konstrukt¹⁰ zaradi več razlogov: ker terminološko vključuje dva kompleksna pojma – stanovanje in zadovoljstvo, ker vključuje tri različne procese – kognitivni, afektivni in vedenjski in ker je zaradi različnih procesov potrebno različno merjenje objektivnih lastnosti, subjektivnih lastnosti in osebnostnih lastnosti. Bivalno zadovoljstvo ima svojo osnovo v treh teorijah: Teoriji stanovanjskih potreb (Rossi, 1955, 5-12), Teoriji stanovanjskega primanjkljaja (Morris, Crull in Winter, 1976, 113) in Teoriji psihološkega konstrukta (Galster, 1987, 539).

Bivalno zadovoljstvo je pogosto raziskano področje bivalnega okolja in je pomemben kriterij za določanje kakovosti življenja, bivalnega okolja in bivalne mobilnosti (Amerigo in Aragones, 1997, 47). Bivalno zadovoljstvo je bilo opredeljeno s številnimi teoretičnimi okviri, za katere bi lahko uporabili enoten izraz »celoviti modeli bivalnega zadovoljstva«, v katerih je konstrukt bivalnega zadovoljstva odvisna spremenljivka bivalne kakovosti in istočasno spremenljivka za napovedovanje določenih vedenj (Weidemann in Anderson, 1985, 155; Francescato, Weidemann in Anderson, 1989, 182; Amerigo in Aragones, 1990, 312; Amerigo, 1992, 411).

Pojem bivalno zadovoljstvo, ki je bil uporabljen v stanovanjskih raziskavah, se nanaša na posameznikovo ocenjevanje razmer bivalne okolice v odnosu do posameznikovih potreb, pričakovanj in dosežkov (Amerigo 1992, 5; Amerigo in Aragones, 1997, 48; Weidemann in Anderson, 1985, 181). Raziskave bivalnega zadovoljstva so se večinoma nanašale na stanovanje in sosesko. Tako stanovanje kot soseska sta se raziskovala s fizičnega (ustrezna oprema in storitve) in socialnega (socialna omrežja) vidika, tako v skupnih prostorih stavbe kot soseski (Amerigo in Aragones, 1997, 53).

Amerigo in Aragones (1997, 53) zaznavata probleme bivalnega zadovoljstva na treh področjih. Prvo področje so problemi, ki se nanašajo na razumevanje bivalnega okolja oziroma kaj je razumljeno pod tem pojmom. Drugi področje so problemi, ki se nanašajo na vzajemno delovanje med posameznikom in njegovim bivalnim okoljem, saj je ta proces dvosmeren in dinamičen. Tretje področje so problemi, ki se pojavljajo pri razlagi pojma zadovoljstvo in zanesljivih merilih za njegovo raziskovanje.

⁹ Okolje se ne nanaša samo na fizične lastnosti stanovanja in soseske, ampak tudi na socialne, ekonomske in organizacijske vidike teh okolij (Francescato, Weidemann in Anderson, 1987, 44). Golant (1982, 122) je poudaril, da bivalni prostor ni omejen samo na stanovanje, ampak tudi na okolje, kjer se stanovanje nahaja (ali soseska), in ljudi, ki tam živijo (sosedje). Pri tem velja izpostaviti, da so za starejše ljudi izkušnje s sosesko in sosedmi enako pomembne kot njihovo stanovanje samo.

¹⁰ Konstrukt je kombinacija konceptov in ima višjo abstraktno raven od koncepta. Znanstveni konstrukt mora biti natančno določen, da je jasen in nedvoumen. Konstrukt je izhodišče za izdelavo znanstvenega načrta raziskave in je podlaga za postavitev hipotez (Ambrož in Colarič-Jakše, 2015, 60).

2.1.2 Razvoj teorije bivalnega zadovoljstva

Z bivalnim zadovoljstvom se znanstveniki ukvarjajo že več kot pol stoletja. Največji razvoj je teorija doživela v 70. in 80. letih prejšnjega stoletja, ko je nekaj znanstvenikov postavilo njene temelje.

Eden izmed prvih modelov bivalne mobilnosti, s katerim se je obravnavalo tudi bivalno zadovoljstvo, je bil Spearov model (1974, 185), s katerim pojasnjuje, da je pripravljenost na preselitev rezultat bivalnega zadovoljstva, ki je pod vplivom različnih dejavnikov, kot so individualne značilnosti, značilnosti stanovanja, soseske in socialnih vezi. Speare (1974, 174-176) je v raziskovanje stanovanjske mobilnosti vključil bivalno zadovoljstvo kot vmesno spremenljivko med spremenljivkami posameznika in spremenljivkami stanovanja ter mobilnostjo na drugi strani. Ugotovil je, da obstaja povezava med stanovanjsko mobilnostjo in bivalnim zadovoljstvom. Prav tako je ugotovil, da značilnosti posameznika in stanovanja vplivajo na stanovanjsko zadovoljstvo, da bivalno zadovoljstvo ustvarja stabilnost v soseski in da je pomemben napovednik stanovanjske mobilnosti. Speare (1974, 176) trdi, da je stanovanjsko zadovoljstvo odvisno od treh vrst dejavnikov: značilnosti posameznika in gospodinjstva (starost, izobrazba, dohodek, čas bivanja v stanovanju), dejavnikov lokacije (stanovanje, delo, soseska) in socialnih vezi z drugimi (omrežja).

Nadalje sta Canter in Rees (1982, 186-187) predstavila model bivalnega zadovoljstva, kjer menita, da posameznik stanovanje ocenjuje glede na to, kako jim stanovanje pomaga pri doseganju njegovih ciljev. Ti cilji se nanašajo na ljudi in na fizično okolje samo. Teorija bivalnega zadovoljstva se osredotoča na bivalne potrebe in želje gospodinjstva, ko gospodinjstva ocenjujejo svojo bivalno situacijo. Posameznik ali gospodinjstvo presodi, kako dejanska situacija odraža idealno bivalno situacijo, ki si jo predstavljajo. Na podlagi ugotovitev drugih raziskav sta Canter in Rees (1982, 188) predlagala splošen model bivalnega zadovoljstva. Model sta razvila iz predpostavke, da posameznik stanovanje ocenjuje glede na prispevek stanovanju k uresničevanju življenjskih ciljev posameznika. Trdila sta, da je izkušnja o stanovanjskem zadovoljstvu podobna na različnih nivojih (stanovanje, soseska, mesto), pa vendar pomembno različna. Posameznik deluje s svojim okoljem na različnih nivojih, od spalnice skozi sosesko do mesta. V modelu stanovanjskega zadovoljstva Canter in Rees (1982, 205) navajata dejavnike zadovoljstva, ki se nanašajo na različne vidike, značilnosti in lastnosti bivalnega okolja, na katere se posameznik odzove v odnosu na zadovoljstvo. Predstavila sta tri nivoje bivalnega okolja, in sicer sosesko, stanovanje in sosede.

V nadaljevanju razvoja teorije bivalnega zadovoljstva sta Galster in Hesser (1981, 737) teoretična izhodišča izpeljala iz Morrisove in Winterjeve teorije stanovanjske prilagoditve¹¹. Osredotočata se na značilnosti gospodinjstev, značilnosti stanovanja

¹¹ Teorija stanovanjske prilagoditve (Morris in Winter, 1975, 81) uvaja pojem stanovanjskega primanjkljaja za boljše pojasnitev koncepta bivalnega zadovoljstva. Posamezniki sodijo svoje stanovanjske razmere glede na norme, vključno z osebnimi normami, normami družine, inspiracijo in kulturne norme. Teorija stanovanjske prilagoditve ponazarja, da primanjkljaj nastane, ko družinsko stanovanje ne dosega norm. Če se družina zaveda primanjkljaja in čuti, da je pomemben, bodo člani družine nezadovoljni. Nezadovoljstvo povzroča težnjo po odstranitvi primanjkljaja. Ob takih nagnjenjih se bo družina odločala med alternativnimi prilagoditvenim vedenjem, selitvijo v drugo bivališče ali spreminjanje oz. dodajanje obstoječega stanovanja. Primanjkljaj je lahko odstranjen s

in soseske, v kateri člani gospodinjstva živijo, ter kako te značilnosti vplivajo na različne vidike zadovoljstva (Galster in Hesser 1981, 738). Zadovoljstvo, ki ga gospodinjstvo ali posameznik občuti, je določeno s strani treh skupin dejavnikov: 1) objektivne značilnosti gospodinjstva, tako socialne, ekonomske kot tudi osebne značilnosti, 2) objektivne značilnosti okolja, kjer se upoštevajo tako značilnosti stanovanja samega, kot okolja, ki ga obdaja in 3) subjektivno dobro počutje določeno z dožemanjem, vrednotami in s težnjami (prizadevanji) (Galster, 1987, 541).

Gospodinjstvo preverja svoj odnos do idealne stanovanjske situacije in odnos do dejanske bivalne situacije ter ga izraža z zadovoljstvom ali nezadovoljstvom. Če za gospodinjstvo stopnja zadovoljstva ni ustrezna, bo le-to ponovno poskušalo določiti potrebe ali spremenilo oceno subjektivnih ukrepov. Gospodinjstva skušajo bivalno nezadovoljstvo rešiti s spreminjanjem značilnosti gospodinjstva ali stanovanja (Galster in Hesser 1981, 737). Stanovanjsko zadovoljstvo proučuje tudi socialni vidik in tako koncept bivalnega zadovoljstva postane prevladujoč socialni kazalnik (Galster, 1987, 566).

Galster (1987, 542) poudarja, da je koncept bivalnega zadovoljstva uporabljen na vsaj štiri različne načine: 1) kot napovedovalec dožemanja posameznikove splošne kakovosti življenja, 2) kot kazalnik z merjenja uspeha stanovanjske izgradnje, 3) kot indikator začetka stanovanjske mobilnosti in s tem spremenjenih stanovanjskih zahtev in sprememb soseske in 4) kot ocena stanovalcev za njihovo zaznavanje pomanjkljivosti v sedanjem stanovanjskem okolju.

Weidemann in Anderson (1985, 155) sta poskušala povezati oba koncepta bivalnega zadovoljstva s svojim modelom. Ugotovila sta, da se raziskave na področju bivalnega zadovoljstva lahko uvrstijo v dve skupini. V prvo skupino prištevamo raziskave bivalnega zadovoljstva na osnovi kriterijev za ocenjevanje bivalne kakovosti, katerih teoretična izhodišča sta postavila že omenjena Galster in Hesser (1981, 737). V drugo skupino uvrščamo raziskave o bivalni mobilnosti, ko je bivalno zadovoljstvo napovednik za vedenje posameznika in vpliva na njegovo bivalno mobilnost. Teoretični model je predstavil Speare (1974, 185), ki je poudaril, da se bivalno zadovoljstvo lahko izraža kot: 1) preselitev v drugo stanovanje ali bivalna mobilnost, 2) prilagoditve bivalnega okolja in 3) prenova bivalnega okolja (Francescato, Weidemann in Anderson, 1989, 181).

Amerigo in Aragonés (1997, 48-52) sta predstavila konceptualni okvir bivalnega zadovoljstva, v katerem posamezniki vzajemno sodelujejo s svojim okoljem. Njun pristop raziskuje posameznika, njegovo bivalno okolje in analizira različne spoznavne, čustvene in vedenjske procese, ki sodelujejo v tem vzajemnem sodelovanju. Spremenljivke, ki vplivajo na bivalno zadovoljstvo, sta razdelila na objektivne in subjektivne¹² ter fizične in socialne¹³.

spremembo (prilagoditvijo) stanovanja ali gospodinjstva (adaptacija) (Morris, Winter, Murphy, 1988, 113-114).

¹² Objektivne in subjektivne spremenljivke se nanašajo na posameznikovo zadovoljstvo z okoljem (Amerigo in Aragonés, 1997, 48).

¹³ Fizične in socialne spremenljivke se nanašajo na posameznikovo zaznavanje in ocenjevanje razmer okoli njega (Amerigo in Aragonés, 1997, 48).

Bivalno zadovoljstvo je rezultat procesa, v katerem posameznik z določeni objektivni dejavniki ocenjuje svoje bivalno okolje. Rezultat takšne ocene oz. bivalnega zadovoljstva je stanje pozitivne naravnosti, ki jo ima posameznik do svojega bivalnega okolja in ki ga vodi v določeno vedenje za vzdrževanje ali izboljšanje bivalnega zadovoljstva. Subjektivni dejavniki bivalnega okolja so odvisni od tega, kako posameznik zaznava ali ocenjuje objektivno bivalno okolje, to pa je odvisno od posameznikovih socialno demografskih značilnosti in osebnosti ter na drugi strani od posameznikovih bivalnih potreb in standarda bivalne kakovosti (Amerigo, 1992, 412).

Dekker, De Vos, Musterd in Van Kempen (2011, 481-482) pri ugotavljanju bivalnega zadovoljstva dejavnike razdelijo na: 1) demografske (sestava gospodinjstva), 2) socialno-ekonomske (dohodek), 3) narodnost in priseljenstvo, 4) lastništvo, 5) značilnosti stanovanja (velikost, cena, obnova, notranja konstrukcija, zunanja konstrukcija) ter 6) značilnosti soseske (javni transport, storitve, trgovine, čistoča, varnost, kriminal, promet, sestava prebivalstva, lokacija).

2.2 Dejavniki proučevanja bivalnega zadovoljstva

Na podlagi predstavitve izhodišč in razvoja teorije bivalnega zadovoljstva lahko ugotovimo, da teoretiki dejavnike bivalnega zadovoljstva opredeljujejo predvsem kot zadovoljstvo s stanovanjem in sosesko, nekateri pa tudi z zadovoljstvom s sosedi. Vse tri dejavnike bivalnega zadovoljstva: stanovanje, sosesko in sosede v nadaljevanju podrobneje predstavljamo.

2.2.1 Stanovanje

Stanovanje je eden najpomembnejših vidikov življenja ljudi, še posebej to velja pri starejših ljudeh, ki več časa kot druge skupine ljudi preživijo v svojih domovih. Ker večina starejših ljudi živi doma, v svojih stanovanjih, je pomembna celovita obravnava večdimenzionalnega koncepta stanovanja. Z vidika kakovosti življenja starejših ljudi je pomembno koncept stanovanja povezati z drugimi koncepti, ki se nanašajo na bivalno problematiko starejših ljudi.

Ljudje za preživetje potrebujemo zavetje in zato že tisočletja gradimo zavetišča zase in za svoje družine in so postala simbol naše človečnosti (Birdwell-Pheasant in Lawrence-Zuniga, 1999, 3). Mandič (2011, 85) ugotavlja, da med dejavnike, ki pomembno vplivajo na kvaliteto življenja in blaginjo, lahko prištevamo tudi stanovanje, katerega vloga je večstranska.

V antropološki literaturi lahko zasledimo, da je stanovanje prostor, fizična enota, v kateri se izvajajo osnovne in druge človekove aktivnosti, kot so spanje, prehranjevanje, umivanje, shranjevanje premoženja, druženje, rekreacija, oskrba, sodelovanje v različnih ekonomskih, simbolnih in drugih aktivnostih (Heywood, Oldman in Means, 2002, 6; Toussaint, 2011, 10). Stanovanje daje zavetje ljudem in njihovim virom (Birdwell-Pheasant in Lawrence-Zuniga, 1999, 4). Stanovanje nudi ljudem zavetišče, zatočišče in zaščito za izvajanje različnih aktivnosti v stanovanju, ohranja, varuje in podpiramo človekovo zdravje, je varno in higienično, zagotavlja človeško dostojanstvo (Clark, 1997, 11) in je prostor, ki loči zasebno od javnega (Oswald in Wahl, 2005, 22).

Heywood, Oldman in Means (2002, 6) stanovanje opredeljujejo kot prostor v lastnem gospodinjstvu. V domu ljudje preživimo veliko časa, zato je pomembno, kje in kako živimo, kar vpliva na naš socialni položaj, fizično zdravje in dobro počutje. Dom je osrednji element človekove socializacije v svet (Cieraad, 1999, 2). Stanovanje varuje zasebnost in osebnost posameznika ter je pod močnim vplivom političnega, ekonomskega in socialnega razvoja (Toussaint, 2011, 11). Toscano in Amestoy (2008, 258) ugotavljata, da je stanovanje prostor, namenjen sodelovanju in druženju posameznika z družino in prijatelji, ter sredstvo za doseganje določenega socialnega statusa.

Stanovanje je množično razširjena investicijska dobrina in za mnoge ljudi najpomembnejša investicija v njihovem življenju, je premoženje in zato pomembna komponenta gospodinjanskega premoženja (Angelini in Laferrere, 2010, 5; Toussaint, 2011, 11), saj ima v času sprememb družbene blaginje in pokojninskih sistemov stanovanjsko premoženje pomembno vlogo v sredstvih gospodinjstev in močno vpliva na strategije upokojevanja (Toussaint, 2011, 15). Stanovanjsko premoženje je pomemben dejavnik, ki vpliva na kakovost življenja starejših ljudi. Verjetnost, da bodo starejši ljudje svoje stanovanjsko premoženje zapustili potomcem, je večja od verjetnosti, da ga bodo prodali (Seljak, 2015, 269).

Stanovanje je več kot samo prostor za bivanje, saj zagotavlja tudi varnost, zasebnost, odnose z drugimi, status, dostop do skupnosti in njenih storitev, dostopnost do dela in kontrolo nad okoljem (Toscano in Amestoy, 2008, 258). Poleg tega kakovost stanovanja določajo lastnosti strukture, kot so velikost, oblika, stanje, dostopnost, cenovna dostopnost in udobje stanovanja (Heywood, Oldman in Means, 2002, 10). Dejavniki kakovosti stanovanja so notranja oprema, ogrevanje, infrastruktura in udobje v stanovanju (Evans, Kantrowitz in Eshelman, 2002, 382). Lee in Park (2010, 54) med dimenzije kakovosti stanovanja uvrščata postavitev in kakovost opreme v stanovanju, kakovost zraka, razgled in hrup. Galster (1987, 566) je v raziskavi o bivalnem zadovoljstvu le-to ugotavljal s stanovanjskimi lastnostmi, kot so vodovod, kuhinja, ogrevalni sistem, notranja konstrukcija, stanje zunanosti, prostornost, vrt, število sob in zasebnost.

Stanovanje je postalo prva skrb starejših ljudi, saj želijo ostati čim dlje v znanem okolju. Pri starejših ljudeh je pogosto zaznati dejstvo, da kljub neustreznim življenjskim pogojem njihova subjektivna ocena življenja v stanovanju ostaja pozitivna (Kohli, Kunemund in Zahle, 2005, 41).

Posameznik svoje stanovanje vrednoti glede na družbene in družinske norme. Družbene norme so splošna družbena pričakovanja, kakšno naj bi bilo stanovanje. Družinske norme so pričakovanja glede opremljenosti stanovanja, ki ga imajo člani družine. Družini sta glede stanovanja pomembna predvsem mobilnost in prilagodljivost stanovanja (Morris, Crull in Winter, 1976, 309).

Balestra in Sultan (2013, 8) smatrata slabe stanovanjske razmere in slabo sosesko kot grožnjo za posameznikovo kakovost življenja, njegovo telesno in duševno zdravje ter osebni razvoj. Kakovost bivalnega okolja je pomembno povezana s fizičnimi razmerami v stanovanju, razmerami z sosesi in s stanovanjsko cenovno dostopnostjo. Ustrezne fizične razmere stanovanja ščitijo posameznika pred

škodljivimi vplivi in mu nudijo občutek zasebnosti, varnosti, stabilnosti in nadzora. Slaba stanovanjska kakovost in neustrezno stanovanje lahko pri ljudeh povzročijo zdravstvene težave. Prav tako lahko prenaseljenost stanovanja vodi do napetosti med družinskimi člani. Slabe stanovanjske razmere lahko vodijo v socialno izolacijo, ker posameznik ne želi povabiti gostov v svoje stanovanje.

Stanovanje je pomemben dejavnik bivalnega zadovoljstva starejših ljudi in posledično stanovanjske kakovosti¹⁴. Starejšim ljudem je pomembno, da jim stanovanje olajša fizični, psihični in socialni razvoj ter da jim zagotavlja neodvisnost. Evans, Kantrowitz in Eshelman (2002, 382) ugotavljajo, da je kakovost stanovanja pomembna za ohranjanje zdravja in neodvisnosti starejših ljudi. Ilesanmi (2012, 232) meni, da ima stanovanje pomembno vlogo v življenju starejših ljudi, tako v kontekstu fizičnega, psihičnega kot socialnega razvoja.

Stanovanje ima kot dejavnik blaginje starejših ljudi veliko vidikov: stanovanjska oskrba starejših, premoženje, simbolni pomen, statusni pomen itd. Področje, kjer se stanovanje povezuje z drugimi področji blaginje, je uporaba stanovanjskega premoženja za zagotavljanje varnosti v starosti, vključno z zapuščino in ostalimi vrstami medgeneracijskih prenosov (Mandič, 2011, 85).

Stanovanjske razmere starejših ljudi so se v zadnjem času izboljšale, razen za nekatere skupine, kot so najemniki in brezdomci. Nekatere raziskave so pokazale, da se povečuje število starejših lastnikov stanovanj, ki živijo v starih stanovanjih, potrebnih obnove, in imajo nizke dohodke. Takšno stanje bo v prihodnosti še bolj problematično z vse večjim številom enočlanskih gospodinjstev in nastankom fenomena dohodkovno revnih in premoženjsko bogatih starejših ljudi. Potrebni bodo programi, s katerimi bodo starejši ljudje sprostili premoženje za plačevanje svoje oskrbe v starosti (Heywood, Oldman in Means, 2002, 10).

2.2.2 Soseska

Soseska je ožje prostorsko območje bivalnega okolja posameznika in del širše skupnosti, v kateri posameznik preživi večino svojega časa. Park (1915, 147) je v svojem znanem delu »The city: Suggestions for the investigation of human behavior in the city environment« postavil temelje za urbano sociologijo, kjer je sosesko opredelil kot del večje skupnosti (ali mesta), v kateri so zbrani ljudje in institucije. Soseska je prostorsko definirano območje pod vplivom okoljskih, kulturnih in političnih sil. Amerigo (1992, 53) meni, da koncept soseske zahteva pri raziskovanju natančno opredelitev in določitev njenih meja. Soseska je območje med neposredno okolico stanovanja in bližnjo okolico, v kateri posameznik opravlja storitve in v kateri živijo prijatelji in drugi pomembni posamezniki. Medtem ko med znanstveniki ni

¹⁴ Stanovanjska kakovost se lahko meri z indeksom stanovanjske kakovosti (ang. Housing Quality Indicator – HQI), ki meri stanovanjsko kakovost z dejavniki kot so: fizična trajnost, gneča, opremljenost, dodatne storitve, lastništvo, varnost, dostopnost, cena stanovanja (Meng in Hall, 2006, 415). HQI je sistem in orodje za merjenje in ocenjevanje stanovanj na podlagi kakovosti. HQI vsebuje deset indikatorjev za merjenje stanovanjske kakovosti. Indikatorji se nanašajo na lokacijo (storitve, trgovine, igrišča, prostori za prosti čas, javni transport, hrup, oddaljenost, onesnaženost, moteči dejavniki), vizualni izgled, prostorska ureditev, pokrajina, odprti prostor (zasebni in javni odprti prostor, varnost, otroška igrišča, parkiranje, podzemne garaže), ceste in promet, velikost stanovanja, ureditev stanovanja (pohištvo, ustrezna ureditev prostora), hrup, osvetljenost, pripomočki, dostopnost do in v stanovanju, trajnost (Housing quality indicator, 2007, 5).

strinjanja o konceptu sošeske (Knox in Pinch, 2010, 8; Balestra in Sultan, 2013, 11; Talen in Shah, 2007, 583), bi se večina strinjala s trditvijo, da je »sošeska funkcija medsebojnih odnosov med ljudmi ter fizičnim in socialnim okoljem« (Knox in Pinch, 2010, 8).

Hallman (1984, 13) sošesko opisuje kot geografsko bližino, v kateri sosedje medsebojno vplivajo drug na drugega. Iz perspektive medsebojnega vplivanja je sošeska družbena skupnost, v kateri posamezniki izpolnjujejo kolektivno življenje skozi socialna omrežja in sodelovanje v različnih lokalnih organizacijah. Balestra in Sultan (2013, 11) menita, da je sošeska nejasno in ohlapno definiran koncept. Suttles (1972, 18) trdi da lokalne skupnosti ne moremo razumeti kot eno ločeno enoto ampak kot hierarhijo več okoljskih enot ugnuzdenih znotraj večje skupnosti. Galster (2001, 2112) je sošesko opredelil kot sestav koristnosti, ki ga ustvarjajo in uporabljajo štirje različni akterji: gospodinjstva, podjetja, lastniki nepremičnin in lokalna oblast.

Sošeska obstaja na treh različnih ravneh: sošeska, kraj, okrožje. Ravni sošeske delujejo preko različnih mehanizmov: 1) območje doma z mehanizmom domačnosti in skupnosti 2) kraj z mehanizmi planiranja, socialne oskrbe in stanovanjskega trga 3) urbano okrožje z mehanizmi zaposlovanja, preživljanja prostega časa in socialnega mreženja (Suttlesu, 1972, 21).

Gospodinjstva uporabljajo storitve sošeske preko zasedbe stanovanj, z uporabo okoliških zasebnih in javnih prostorov in površin, s čimer pridobijo določeno stopnjo zadovoljstva, preko katere vplivajo na kakovost svojega bivalnega življenja. Podjetja uporabljajo storitve sošeske z zasedbo nestanovanjskih prostorov (trgovine, pisarne, tovarne), s čimer pridobijo prihodke ali ustvarjajo dobiček. Lastniki nepremičnin uporabljajo storitve sošeske za ustvarjanje najemnin ali kapitalskih dobičkov od zemljišč ali stavb. Lokalna oblast od sošeske pridobiva davčne prihodke iz naslova nepremičnin (Galster, 2001, 2112).

Talen in Shah (2007, 585) na podlagi teoretičnih in empiričnih raziskav ugotavljata, da ima sošeska lahko osebni pogled (zaznava, navezanost, prostorska identiteta), funkcionalni pogled (servis dnevnih potreb), pogled družbenega življenja (družbena kohezija in interakcija), ekonomsko življenje (upadanje sošeske in njena revitalizacija) ter politično življenje v sošeski. Sirgy in Cornwell (2002, 101) pa pravita, da zadovoljstvo s socialnimi, z ekonomskimi in s fizični značilnostmi sošeske prispeva k zadovoljstvu s sošesko, ki pozitivno vpliva na splošno zadovoljstvo z življenjem. Zadovoljstvo s sošesko sta razdelila na 17 komponent v treh kategorijah: fizične značilnosti sošeske (zadovoljstvo z domovi in njihovo okolico, spokrajino, z ulično razsvetljavo, bližino storitev, nivojem gneče in hrupa, s kakovostjo okolja), družbene značilnosti sošeske (zadovoljstvo s sosedi, zunanji prostori za druženje, z ljudmi v sošeski, vezi z ljudmi v skupnosti, nivo kriminala, rasne povezave, občutek zasebnosti doma) ekonomske značilnosti sošeske (vrednost stanovanja, stroški življenja v sošeski, socialno-ekonomski status sošeske, izboljšave v sošeski).

Posamezniku je pomembno, da so v sošeski zgradbe in infrastruktura urejene, tako da mu omogočajo nemoteno bivanje, da v sošeski živijo prijazni sosedje, s katerimi ima dobre odnose, in da se v sošeski počutijo varne. Wiedemann in Anderson

(1985, 154) sta kot pomembne dejavnike soseske definirala zelene površine, izgled zgradb, prijaznost sosedov in varnost. Paiva, Sobral in Villarouco (2015, 6505) pa izpostavljajo še dejavnike, kot so velikost soseske, razsvetljava, postavitve zgradb, barve objektov, prilagojenost zgradb na posameznikove potrebe in medosebni odnosi v soseski.

Starejši ljudje zaznavajo sosesko kot pomemben dejavnik bivalnega zadovoljstva. Pri tem sta jim varnost in sožitje v soseski bistvenega pomena. Oh (2003, 127) ugotavlja, da socialno omrežje starejših ljudi pozitivno vpliva na njihovo bivalno zadovoljstvo in mobilnost ter zmanjšuje njihovo namero po selitvi. Dojemanje soseske pri starejših ljudeh je bistvenega pomena za njihovo kakovost življenja in občutek varnosti. Paiva, Sobral in Villarouco (2015, 6505) trdijo, da je starejšim ljudem pomembno, da v soseski živijo v sožitju z drugimi ljudmi. Oh (2003, 127) meni, da so starejši prebivalci močno navezani na sosesko in sosesko ocenjujejo pozitivno zaradi pogoste osamljenosti, ki je posledica izgube bližnje družine in prijateljev, omejene mobilnosti, upokojitve in zmanjšanja stikov z drugimi. To povečuje njihovo odvisnost od soseske, ki jim je edini vir stikov in podpore.

2.2.3 Sosedje

Sosede lahko smatramo kot osebe, ki prebivajo v neposredni bližini posameznika in s katerim ima posameznik različne odnose. Sosedji imajo na bivalno zadovoljstvo starejših ljudi pomemben vpliv. Hlebec (2004, 1006) je ugotovila, da so sosedje pomemben vir opore v omrežju lokalnega okolja. Sosedje so pomemben vir opore v obliki materialne pomoči, druženja, pomoči v primeru bolezni in čustvene opore.

Wengerjeva (1997, 312) je poudarila pomen pet različnih tipov socialnih omrežij, in sicer: družinsko omrežje, omrežje lokalnega okolja, samozadostno oporno omrežje, omrežje širšega bivalnega okolja in zasebno oporno omrežje. Socialna omrežja se med seboj razlikujejo po sestavi in zagotavljanju socialne opore. Sosedje so kot vir socialne opore lahko prisotni v vseh štirih tipih socialnega omrežja, razen v zasebnem opornem omrežju. Najpomembnejšo vlogo lahko sosedje igrajo v samozadostnem podpornem omrežju, ki je najpogostejši pri starejših ljudeh, ki so brez otrok in ki živijo sami.

Filipović, Kogovšek in Hlebec (2005, 207) ugotavljajo, da so sosedje za starejše ljudi pomembni, saj jim predstavljajo vir vseh vrst opore, od druženja, materialne podpore, čustvene opore do pomoči v primeru bolezni. Smatrajo, da so sosedske vezi pomemben vir socialne opore za starejše ljudi. Še posebno to velja za tiste starejše ljudi, ki samostojno živijo sami v lokalni skupnosti. Vloga sosedov pri starejših ljudeh je predvsem v nudenju praktične pomoči pri opravljanju različnih opravil. Prav tako je precejšnja pomoč zaznati pri druženju. Sosedje so kot vir pomoči pomembnejši za starejše, manj izobražene, na splošno tiste, ki so bolj vezani na svoje lokalno okolje. Pomen sosedov pri vseh vrstah opore s starostjo narašča. Prav tako so vezi med sosedji v ruralnem okolju močnejše kot v urbanem okolju (Filipović, Kogovšek in Hlebec, 2005, 218).

Starejšim ljudem je pomembno, da so s sosedji v dobrih odnosih. Sosedje jim predstavljajo vir različne podpore in se zato počutijo bolj neodvisne in imajo občutek večjega nadzora nad svojim življenjem. Miller, Tsemberis, Malia in Grega (1980,

101) opredelijo sosede kot pomemben dejavnik bivalne kakovosti. Bowling (2010, 7) ugotavlja, da imajo starejši ljudje, ki imajo dobre odnose s sosedi, večji nadzor nad svojim življenjem in se počutijo bolj neodvisne. Powdthavee (2008, 1459) je v svoji raziskavi ugotovil, da ima posameznik s pogostimi stiki s sosedi višje bivalno zadovoljstvo.

2.3 Raziskovanje bivalnega zadovoljstva

V nadaljevanju podrobneje predstavljamo nekatere najpomembnejše raziskave s področja ugotavljanja bivalnega zadovoljstva. Največ raziskav je pozornost posvečalo ugotavljanju bivalnega zadovoljstva na treh nivojih, in sicer na nivoju posameznika, stanovanja in soseske. Balestra in Sultan (2013, 7) sta ugotavljali povezave med bivalnim zadovoljstvom gospodinjev in značilnostmi članov gospodinjstva, stanovanja in soseske. V svoji raziskavi sta ugotovili (2013, 28-29) kompleksno razmerje med stanovanjskim zadovoljstvom in značilnostmi stanovanj ter značilnostmi soseske. Stanovanjsko zadovoljstvo se oblikuje na podlagi obeh. Socialno demografske značilnosti posameznika in gospodinjstva (starost, spol in izobrazba) igrajo drugoten pomen. Zaznani so bili štirje pomembni napovedovalci bivalnega zadovoljstva, in sicer: lastništvo stanovanja, posebne lastnosti stanovanja (npr. pomanjkanje prostora, neustrezna električna napeljava in vodovodne inštalacije, osvetljenost), finančno breme stanovanjskih stroškov in zaznana stopnja kriminala v soseski. Poleg navedenega imajo pomemben učinek na stanovanjsko zadovoljstvo tudi cenovna dostopnost stanovanj, značilnosti soseske kot varnost in javni prevoz. Podobno je Lu (1999, 264-285) ugotavljal vpliv značilnosti gospodinjstva, stanovanja in soseske na bivalno zadovoljstvo posameznika in ugotovil, da je bivalno zadovoljstvo kompleksen konstrukt, sestavljen iz številnih okoljskih socialno-demografskih značilnosti.

Muslim, Karim, Abdullah in Ahmad (2013, 685) so ugotavljali bivalno zadovoljstvo na različnih ravneh okolja (stanovanje, soseska, mesto) pri študentih, ki ne živijo v študentskih domovih. Raziskava je pokazala, da se stanovanjsko zadovoljstvo bistveno razlikuje na različnih ravneh okolja. Prav tako je raziskava pokazala, da sta študentom pomembna dva nivoja okolja: stanovanje in soseska. Izkušnja z bivalnim zadovoljstvom je na teh dveh ravneh bistveno različna, kljub temu da so dimenzije zadovoljstva enake.

Auila in Ismail (2013, 675) sta proučevala bivalno zadovoljstvo in ugotavljala merila bivalnega zadovoljstva pri srednjem dohodkovnem sloju v mestu Medana v Indoneziji. Ugotovila sta (2013, 681), da je zaznavanje bivalnega okolja pod vplivom socialno-ekonomskih dejavnikov, trajanja bivanja v stanovanju, vrste stanovanja in lokacije stanovanja. Merila so sestavljena iz fizičnih dejavnikov bivalnega zadovoljstva (lokacija stanovanja, vrsta stanovanja in stanovanjskega udobja) ter nefizičnih dejavnikov (varnost, družbeno udejstvovanje in lastništvo).

Bivalno zadovoljstvo je bilo proučevano z vidika različnih skupin ljudi. Tako sta Mundra in Sharma (2014, 13-15) ugotavljala razlike v bivalni kakovosti in bivalnem zadovoljstvu pri manjšinah in priseljencih v ZDA. Ugotovila sta, da obstaja razlika v bivalni kakovosti pri Afroameričanih in ljudeh španskega porekla v primerjavi z belci. Bivalna kakovost se pri lastniki z leti ni spreminjala. Ugotovila sta, da proces

naturalizacije izboljša stanovanjsko ustreznost med priseljenimi lastniki stanovanj. Podobno sta Lee in Park (2010, 48) v Združenih državah Amerike raziskovala vplivne dejavnike na bivalno zadovoljstvo in kakovost življenja začasnih korejskih priseljencev. V raziskavi sta pridobila podatke o značilnostih prebivalcev, lastnostih stanovanja, lastnostih soseske, bivalnem zadovoljstvu in kakovosti življenja. Lee in Park (2010, 58-60) sta ugotovila, da na kakovost življenja začasnih priseljencev pomembno vpliva bivalno zadovoljstvo. Bivalno zadovoljstvo je prav tako pomemben posrednik med kakovostjo življenja in značilnostmi prebivalcev, lastnostmi stanovanja in lastnostmi soseske. Dohodek gospodinjstva, spol in čas bivanja vplivajo na kakovost življenja preko stanovanjskih značilnosti in bivalnega zadovoljstva. Za razliko od predhodnih raziskav pa starost in velikost gospodinjstva ne vplivata na bivalno zadovoljstvo. Ugotovitve nakazujejo, da so značilnosti soseske pomembnejši dejavnik kakovosti življenja kot značilnosti stanovanja, medtem ko so stanovanjske značilnosti najpomembnejši dejavnik bivalnega zadovoljstva.

Nekatere raziskave o bivalnem zadovoljstvu so se osredotočale samo na en nivo. Saleh in Badarulzaman (2012, 117-122) sta proučevala socialne, ekonomske in fizične lastnosti urbanih sosesk in njihov vpliv na zadovoljstvo s sosesko in na splošno zadovoljstvo z življenjem. Ugotovila sta, da so prebivalci urbanih sosesk na splošno zadovoljni s fizičnimi, socialnimi in z ekonomskimi vidiki življenja. Obstajajo pa področja, na katerih so prebivalci nezadovoljni. Predvsem se nezadovoljstvo nanaša na storitve javnega prometa, politične aktivnosti in življenjske stroške v soseski. Prav tako so prebivalci zaskrbljeni glede svoje varnosti v soseski, kar lahko vpliva na njihovo kakovost življenja.

Kesalkheh in Dadashpoor (2012, 9) sta proučevala dejavnike kakovosti bivalnega okolja in njihovo vlogo v soseski. Ocenila sta komponente kakovosti bivalnega okolja in ugotavljala vplivne faktorje kakovosti bivalnega okolja v dveh soseskah: novo nastali in tradicionalni. Ugotovila sta, da je zadovoljstvo na podlagi subjektivnih kazalnikov višje v novi soseski kot v tradicionalni, kar potrjujejo tudi objektivni kazalci.

Dekker, De Vos, Musterd in Van Kempen (2011, 481) so ugotavljali, v kakšni meri so prebivalci evropskih sosesk, ki so nastale po drugi svetovni vojni, zadovoljni s svojimi stanovanji in stanovanjsko sosesko ter katere dimenzije so najbolj najpomembnejše za razumevanje razlik v stopnjah zadovoljstva. Ugotovili so (2011, 494-495), da so najboljše ocenjena stanovanja tista, ki so bila prenovljena pred kratkim in v katerih živijo lastniki. Prav tako so ugotovili, da so tisti z večjimi dohodki, tisti z večjim stanovanjem in starejši ljudje bolj zadovoljni s svojim stanovanjem. V gospodinjstvih z otroki pri daljšem bivanju v stanovanju in pri najemnikih je zaznati vpliv teh okoliščin na nižje zadovoljstvo. Zadovoljstvo s stanovanjsko sosesko je večje pri priseljenicah, nižje ali srednje izobraženih in tistih, ki zaznavajo manj stanovanjskih težav. Pri primerjavi med stanovanjskim zadovoljstvom in zadovoljstvom s sosesko so priseljenci in nižje izobraženi bolj zadovoljni s stavbo in manj s stanovanjem. Na drugi strani pa so domačini, višje izobraženi in bolj premožnejši ljudje, bolj zadovoljni s stanovanji kot s stanovanjsko sosesko. Značilnosti posameznikov in njihova mnenja so bolj pomembnejša za višje zadovoljstvo s stavbami kot značilnosti stanovanjskih stavb same.

V svoji raziskavi je Oh (2003, 127) raziskoval vpliv tipov socialnih vezi (prijateljstva, družbeno kohezijo, zaupanje, neformalno družbeno kontrolo in aktivnosti v soseski) skupaj z bivalnim zadovoljstvom na namere po preselitvi starejših ljudi v urbanem okolju. Ugotovil je (2003, 143), da družbena kohezija in zaupanje povečujeta bivalno zadovoljstvo starejših ljudi. Nobeden od štirih tipov socialnih vezi nima direktnega vpliva na namero po preselitvi pri starejših ljudeh v urbanem okolju. Bivalno zadovoljstvo je kritični napovedovalec namere po preselitvi starejših ljudi.

Nekatere raziskave bivalnega zadovoljstva so ugotovljale vpliv na zdravje. Thomas in drugi (2007, 500-503) so raziskovali vpliv bivalno okoljske kakovosti in geografske dostopnosti do storitev v soseski na duševno zdravje. Ugotovili so, da med kakovostjo bivalnega okolja in simptomi duševnega zdravja ni povezave. Prav tako niso ugotovili vpliva geografske dostopnosti do storitev v soseski na simptome duševnega zdravja. Podobno so Bond, Kearns, Mason, Tannahil, Egan Whitley (2012, 3) ugotavljali vpliv stanovanja in soseske na duševno zdravje in ali boljše duševno zdravje povzroča regeneracijske aktivnosti. Prav tako so ugotavljali, kateri vidik ima največji vpliv na boljše duševno zdravje. Ugotovili so, da je pri ljudeh iz deprevilgiranih okolij kakovost stanovanj in soseske povezana z duševnim zdravjem. Prav tako so pomembne tudi regeneracijske in revitalizacijske aktivnosti stanovanj in soseske.

Toscano in Amestoy (2008, 257-278) sta izvedla raziskavo, s katero sta ugotavljala dejavnike posameznikovega bivalnega zadovoljstva in kako ti dejavniki vplivajo na zadovoljstvo z življenjem v celoti. Raziskala sta, kako lastnosti posameznika in gospodinjsva, značilnosti stanovanja in socialnega medsebojnega delovanja učinkujejo na zadovoljstvo z bivalno sosesko. Rezultati njune raziskave (2008, 272) kažejo, da na stanovanjsko zadovoljstvo vplivajo številni dejavniki, tako na posameznika, stanovanje kot tudi na sosesko. Ugotovila sta, da lastništvo stanovanja povzroči višje stanovanjsko zadovoljstvo. Manjše bivalno zadovoljstvo sta zaznala pri tistih lastniki, ki so obkroženi s stanovanji v javni lasti. Pomembna ugotovitev je prav tako, da socialno medsebojno delovanje vpliva na stanovanjsko zadovoljstvo.

V Tabeli 1 predstavljamo kronološki pregled pomembnejših raziskav o bivalnem zadovoljstvu.

Tabela 1: Kronološka predstavitev nekaterih pomembnejših raziskav o bivalnem zadovoljstvu

Avtor, leto raziskave	Tema raziskave
Speare (1974)	Značilnosti stanovanja in stanovanjska mobilnost
Galster in Hesser (1981)	Vpliv značilnosti stanovanja in soseske
Canter in Rees (1982)	Preverjanje multivariantnega modela stanovanjskega zadovoljstva
Morris, Winter in Murphy (1988)	Vpliv stanovanjskih norm, zadovoljstvo in vedenja gospodinjstev
Amerigo (1992)	Vpliv objektivnih in subjektivnih dejavnikov ter značilnosti posameznika na bivalno zadovoljstvo
Toscano in Amestoy (2008)	Pomen socialnega vzajemnega delovanja na stanovanjsko zadovoljstvo

Thomas in drugi (2007)	Vpliv bivalno okoljske kakovosti in geografske dostopnosti na duševno zdravje
Turunen in drugi (2010)	Ocena stanovanjskega fonda z vidika kakovosti, zdravja in varnosti
Lee in Park (2010)	Bivalno zadovoljstvo in kakovost življenja pri začasnih prebivalcih korejskega porekla
Dekker in drugi (2011)	Ugotavljanje stanovanjskega zadovoljstva s stanovanji prebivalcev sosesk nastalih po drugi svetovni vojni
Bond in drugi (2012)	Ugotavljanje povezave med stanovanjem, sosesko in duševnim zdravjem
Kesalkheh in Dadashpoor (2012)	Kakovost bivalnega okolja v različnih soseskah
Saleh in Badarulzaman (2012)	Vpliv socialnih, ekonomskih in fizičnih lastnosti urbanih sosesk in njihov vpliv na zadovoljstvo s sosesko in splošno zadovoljstvo z življenjem
Auila in Ismail (2103)	Ugotavljanje bivalnega zadovoljstva pri prebivalcih srednjega dohodkovnega razreda
Balestra in Sultan (2013)	Ugotavljanje povezave med bivalnim zadovoljstvom gospodinjstev in značilnostmi članov gospodinjstva, stanovanja in soseske.
Muslim in drugi (2013)	Zaznava bivalnega zadovoljstva pri študentih, ki ne živijo v študentskih domovih
Mundra in Sharma (2014)	Razlike v stanovanjski kakovosti manjšin in priseljencev

Vir: Lastna raziskava, 2016, 2016.

2.4 Bivalno zadovoljstvo starejših ljudi

V tem poglavju predstavljamo bivalno zadovoljstvo starejših ljudi, za katero so številne raziskave pokazale, da imajo starejši ljudje relativno visok nivo bivalnega zadovoljstva.

Bivalno zadovoljstvo starejših je kompleksen vzorec odnosov med zadovoljstvom in posameznikovimi lastnosti ter fizičnimi in socialnimi značilnostmi bivalnega okolja. Raziskave o bivalnem zadovoljstvu morajo vključevati tako socialno kot fizično okolje starejšega človeka (Rioux, Werner, 2011, 168). Golant (1982, 122) meni, da bivalni prostor starejših ljudi ni omejen samo na stanovanje, ampak tudi na okolje, kjer se stanovanje (ali soseska) nahaja, in ljudi, ki tam živijo (sosedje). Za starejše ljudi so izkušnje s sosesko in sosedi enako pomembne kot njihovo stanovanje samo.

V Tabeli 2 predstavljamo kronološki pregled pomembnejših raziskav bivalnega zadovoljstva starejših ljudi.

Tabela 2: Kronološka predstavitev nekaterih pomembnejših raziskav o bivalnem zadovoljstvu starejših ljudi

Avtor, leto raziskave	Tema raziskave
Golant in LaGreca (1994)	Vpliv daljšega bivanja v istem stanovanju na bivanje v fizično pomanjkljivem stanovanju
Rojo Perez, Fernandez-Mayoralas, Pozo Riviera in Rojo Abuin (2001)	Vplivni dejavniki bivalnega zadovoljstva starejših ljudi

Evans, Kantrowitz in Eshelman (2002)	Vpliv stanovanjske kakovosti in navezanosti na prostor na psihološko dobro počutje starejših ljudi
Oh (2003)	Vpliv socialnih vezi in bivalnega zadovoljstva na preselitev starejših ljudi v urbanem okolju
James (2008)	Bivalno zadovoljstvo starejših najemnikov stanovanj
Hui in Yu (2009)	Vplivni dejavniki na stanovanjsko zadovoljstvo starejših ljudi in njihovo pripravljenost na mobilnost
Rioux, Werner (2011)	Pogled starejših ljudi na stanovanja in sošesko ter njihovo ocenjevanje stanovanjskega zadovoljstva
Temelova in Dvorakova (2012)	Ocenjevanje bivalnega zadovoljstva starejših ljudi z vidika lokalne dostopnosti storitev, stanovanja in socialna pomoč
Fernandez-Carro, Modenes in Spijker (2015)	Vpliv življenjskih razmer na ustreznost bivanja starejših

Vir: Lastna raziskava, 2016, 2016.

Golant in LaGreca (1994, 803) sta raziskovala, ali starejši ljudje, ki dolgo živijo v istem stanovanju, živijo v fizično pomanjkljivih stanovanjih. Ugotovila sta (1994, 812), da je med trajanjem bivanja v stanovanju in stanovanjsko kakovostjo majhna povezava, ki izgine, ko se dolžina bivanja v stanovanju primerja s starostjo stavbe, kronološko starostjo posameznika, z značilnostmi gospodinjstva, s socialno-ekonomskim statusom in lokacijo. Trajanje bivanja v stanovanju je slab pokazatelj stanovanjske kakovosti.

Prav tako Golant in LaGreca (1994, 804) trdita, da koncept staranja doma povzroča, da starejši ljudje živijo v stanovanjih s slabšimi fizičnimi razmerami, kar podpirata s tremi argumenti. Prvi argument je staranje sošeske, ki povzroča, da se starejši ljudje ne morejo ali nočejo preseliti iz svojih stanovanj, ki so v slabem stanju zaradi pomanjkanja vzdrževanja in adaptacije. Drugi argument se nanaša na dejstvo, da so dolgo zasedena najemna stanovanja verjetno v slabšem stanju. Tretji argument je, da nekatere skupine starejših lastnikov stanovanj niso več fizično sposobne skrbeti za svoje starajoče se stanovanje. Gre za skupine starejših ljudi, ki so kronološko stari, fizično šibki, imajo nižje dohodke in živijo sami.

Rojo Perez, Fernandez-Mayoralas, Pozo Riviera in Rojo Abuin (2001, 173) so ugotavljali stopnjo bivalnega zadovoljstva starejših ljudi in kateri vplivni dejavniki napovedujejo bivalno zadovoljstvo kot enega od elementov kakovosti življenja. Ugotovili so, da je bivalno zadovoljstvo med starejšimi ljudmi zelo visoko in je največje med najstarejšimi. Najpomembnejša dejavnika, ki vplivata na bivalno zadovoljstvo, sta značilnosti stanovanja in značilnosti sošeske.

Evans, Kantrowitz in Eshelman (2002, 381) so ugotavljale vpliv stanovanjske kakovosti in navezanosti na prostor¹⁵ na psihološko dobro počutje pri starejših ljudeh. Ugotovile so, da stanovanjska kakovost in navezanost na prostor vplivata na psihološko dobro počutje. Prav tako je bilo zaznati povezavo med stanovanjsko

¹⁵ Ang: place attachment. Navezanost na prostor je čustvena povezava posameznika z njegovim okoljem (Brown in Raymond, 2007, 91).

kakovostjo in navezanostjo na prostor. Tisti, ki so izrazili večjo stanovanjsko kakovost, so navedli večjo navezanost na prostor.

James (2008, 424) je raziskoval bivalno zadovoljstvo starejših najemnikov. Raziskoval je vpliv starosti na bivalno zadovoljstvo pri najemnikih stanovanj, eno-članskih najemnikih stanovanj in brezdomcih. James (2008, 433) je ugotovil, da se razlika v bivalnem zadovoljstvu pri najemnikih v primerjavi z lastniki s starostjo zmanjšuje. Prav tako je ugotovil, da sta zaznana kakovost soseske in zadovoljstvo z vzdrževanjem stavbe najpomembnejša okoljska faktorja, ki vplivata na bivalno zadovoljstvo starejših najemnikov. Pomembno povezavo je pri starejših najemnikih zaznati pri problemih v soseski, saj se zaradi slabše mobilnosti težje spopadajo s takšnimi problemi. V tem primeru se povečujejo pomen soseske, njene kakovosti in dostopnost do storitev v soseski.

Hui in Yu (2009, 11-13) sta raziskovala, kako različne lastnosti, tako stanovanjske kot institucionalne, vplivajo na bivalno zadovoljstvo starejših ljudi in na njihovo stanovanjsko mobilnost. Rezultati kažejo, da so starejši ljudje veliko bolj zadovoljni s svojim stanovanjem kot drugi ljudje. Ugotovila sta, da različne institucionalne ureditve igrajo ključno vlogo v izboljšanju bivalnega zadovoljstva starejših ljudi, ki bodisi živijo sami bodisi sobivajo z drugimi.

Rioux in Werner (2011, 166) sta ugotavljali pogled starejših ljudi na njihova stanovanja in sosesko ter proučevali bivalno zadovoljstvo starejših ljudi. V raziskavo sta vključili demografske značilnosti ter funkcionalne značilnosti starejših ljudi (fizično zdravje in telesna aktivnost). Pri ugotavljanju bivalnega zadovoljstva so bile vključene tudi značilnosti soseske in sosedov. Raziskava je pokazala, da so za stanovanjsko zadovoljstvo pomembni štirje faktorji: zadovoljstvo z okolico, zadovoljstvo z dostopom do storitev, zadovoljstvo z odnosi s sosedi in zadovoljstvo s stanovanjem.

Temelova in Dvorakova (2012, 315) sta raziskovali bivalno zadovoljstvo starejših ljudi v dveh različnih soseskah v mestu Praga, ki sta bili vključeni v procese ponovne obnove in oživitve. Pri starejših ljudeh sta ugotavljali, kakšna je dostopnost do trgovin in storitev, dostopnost do javnih površin in prostorov, varnost, lokalna socialna podpora, dostopnost do stanovanj in njihov pomen na bivalno zadovoljstvo. Rezultati so pokazali, da starejši ljudje svojo soseske zaznavajo dokaj pozitivno. Odstopanja so bila ugotovljena pri višjih cenah dobrin in izgubi trgovin z osnovno preskrbo. Na drugi strani pa je bilo zaznati večje zadovoljstvo zaradi nižjih cen v nakupovalnih središčih, kamor starejši ljudje radi zahajajo.

Fernandez-Carro, Modenes in Spijker (2015, 199) so s svojo raziskavo proučevali, kako objektivni in subjektivni dejavniki življenjskih pogojev oblikujejo dožemanje starejših ljudi o ustreznosti njihovega bivalnega okolja. Raziskava je izpostavila tri glavne ugotovitve. Prva je, da nivo stanovanjskega zadovoljstva starejših ljudi visok ne glede na državo bivanja ali višino dohodka gospodinjstva. Tudi starejši ljudje, ki jim grozi revščina in imajo nizek življenjski standard, so zelo zadovoljni s svojimi stanovanjskimi razmerami. Druga ugotovitev je, da lastnosti stanovanja, predvsem dostopnost in uporabnost, igrajo pomembno vlogo pri stopnji bivalnega zadovoljstva. Tretja ugotovitev je, da so starejši ljudje, ki zaznavajo dober dostop do storitev v soseski in živijo v stanovanjih z osnovnimi pritisklinami, bolj zadovoljni.

Po drugi strani slabše vzdrževanje stanovanja in okoljski problemi negativno vplivajo na bivalno zadovoljstvo.

3 TEORIJA SOCIALNEGA KAPITALA

V tem poglavju predstavljamo Teorijo socialnega kapitala (Bourdieu, 1986, Coleman, 1988; Putnam, 1995), s katero proučujemo dejavnike, ki določajo socialni kapital starejšega človeka in pomen, ki ga ima socialni kapital v človeškem kapitalu¹⁶. Po navedbah Colemana (1988, 97) se beseda kapital pojavi zaradi vpliva na doseganje ciljev in s tem na produktivnost tako posameznika kot celotne družbe. Čeprav je koncept socialnega kapitala sociološkega izvora, pogosto zahteva proučevanje tudi z vidika drugih znanosti (Adam in Rončević, 2003, 220).

Na začetku poglavja o teoretičnih izhodiščih socialnega kapitala podamo osnovne opredelitve socialnega kapitala, predstavimo začetnike te teorije in opišemo razlike v njihovem razumevanju in dojetanju socialnega kapitala. Pri tem izpostavljamo tudi nekatere novejšje ugotovitve tako posameznih avtorjev kot institucij. Nadaljujemo s predstavitvijo pozitivnih in negativnih učinkov socialnega kapitala tako na posameznika kot družbo.

Predstavitev teoretičnih izhodišč socialnega kapitala nadaljujemo s podrobno predstavitvijo enajstih vplivnih dejavnikov socialnega kapitala, ki so: prostovoljstvo, zaupanje, solidarnost in recipročnost, varnost, sodelovanje v lokalni skupnosti in družbena aktivnost, omrežja, medsosedska povezanost, opolnomočenje in politična aktivnost, informacije in komunikacije, socialna kohezija in vključenost ter vrednost življenja.

Poglavje zaključimo s predstavitvijo pomena socialnega kapitala starejših ljudi in pri tem predstavimo nekaj najpomembnejših raziskav s tega področja.

3.1 Opredelitev socialnega kapitala

Opredelitve socialnega kapitala so kompleksne in se med avtorji tudi nekoliko razlikujejo, pri čemer Lenarčič (2011, 109) izpostavlja, da so vse definicije osredotočene na družbene vezi.

Bourdieu (1986, 248-249) socialni kapital opredeli kot skupek potencialnih in dejanskih virov, ki so povezani s posameznikovim posedovanjem omrežij in ki je odvisen od vzajemnega poznanstva in prepoznavanja članstva v skupini. Omrežje odnosov je rezultat posameznikovih in skupinskih strategij za vzpostavljanje socialnih razmerij, ki so pomembni na kratek ali dolgi rok. Socialni kapital posameznika je odvisen od velikosti njegovega omrežja.

Colemanova (1988, 95-109) opredelitev socialnega kapitala je sicer podobna, vendar ima drugačno izhodišče. Socialni kapital definira kot socialno strukturo, v

¹⁶ Človeški kapital (ang. Human capital) obsega vse kompetence posameznika, ki se izražajo v njegovih veščinah, izkušnjah, znanju, potencialu in sposobnostih. Človeški kapital je sestavljen iz zmožnosti, odnosa in intelektualne prožnosti posameznika (Becker, 2005, 16).

kateri se prepletata družbena¹⁷ in racionalna¹⁸ struktura. Socialni kapital nastaja znotraj in zunaj družine. Znotraj družine se kaže v odnosih med starši in otroki, zunaj družine pa v odnosih v skupnosti, prenosu informacij in skupnih vrednotah. Pravi tudi, da je socialni kapital javna dobrina¹⁹, saj ima skupnost ali družba kot celota lahko korist preko prispevka posameznika. Socialni kapital temelji na zaupanju, informacijah, normah, odnosih avtoritete in obsegu dolžnosti v skupini. Putnam (1995, 664-665) pa izpostavlja, da se socialni kapital nanaša na obliko družbenega življenja, kot so omrežja, norme in zaupanje, ki vplivajo na učinkovitost posameznika in družbe ter omogočajo koordinacijo in kooperacijo za vzajemno korist. Socialni kapital spodbuja medsebojno sodelovanje v skupnosti.

Portes (1998, 8) pri socialnem kapitalu poudarja zmožnost posameznika, da si zagotovi koristi preko omrežij in drugih družbenih struktur²⁰. Podobno ugotavlja tudi Putnam (2000, 20) v svojem kasnejšem delu. Navaja, da je socialni kapital tako dobrina posameznika kot javna dobrina. Pravi, da socialni kapital posamezniku prinaša koristi, saj omrežja in norme povečujejo produktivnost tako posameznika kot družbe. Coleman (1988, 119) glede učinka socialnega kapitala za posameznika izpostavlja, da se je posameznik, ki prejme malo koristi od socialnega kapitala, premalo potrudil pri ustvarjanju socialnega kapitala.

Socialni kapital lahko pridobijo tako posamezniki kot skupine. McElroy (2002, 32) namreč trdi, da se socialni kapital nanaša na sposobnost posameznika, skupin in organizacij. Njegov vir se kaže kot struktura in vsebina družbenih odnosov in je na razpolago posamezniku ali skupini v obliki informacij, vpliva ali solidarnosti (Adler in Kwon, 2002, 23). Tudi Halpern (2005, 4) socialni kapital zaznava kot potencial posameznika, ki omogoča individualno in skupinsko aktivnost predvsem pri reševanju skupnih problemov. Nahapiet in Ghoshal (1998, 243) pa socialni kapital definirata kot seštevek dejanskih in potencialnih virov, ki jih ima posameznik ali družbena skupina na voljo v svojem omrežju. Poleg tega McElroy (2002, 32) ugotavlja, da se preko socialnega kapitala posameznika razvija in izboljša učinkovitost celotne družbe ter izboljša blaginja družbe.

OECD (2001, 103) definira socialni kapital kot omrežja s skupnimi normami, z vrednotami in razumevanjem, ki omogočajo sodelovanje znotraj skupine in med skupinami. Putnam (2001, 42) poudarja, da ne obstaja samo ena oblika socialnega kapitala in da je pri raziskovanju socialnega kapitala potrebno razmišljati večdimenzionalno. Nekatere oblike socialnega kapitala so med seboj tudi tesno prepletene, zato tudi Baker (2000, 2) pravi, da je socialni kapital interdisciplinarni koncept²¹.

¹⁷ Družbena struktura pogojuje ustvarjanje socialnega kapitala na podlagi družbenega delovanja (Coleman, 1988, 95).

¹⁸ Racionalna struktura pogojuje ustvarjanje socialnega kapitala na podlagi izkazanega interesa akterjev (Coleman, 1988, 96).

¹⁹ Javna dobrina je, ko je ustvarjena za uporabo dodatnim uporabnikom brez stroškov. Uporabnikov iz uporabe ni mogoče izključevati (Halcombe, 1997, 1).

²⁰ Družbeno strukturo tvorijo družbene inštitucije, organizacije, skupine ter družbeni odnosi, statusi in vloge (Jambrek, 1997, 25).

²¹ Baker (2000, 2) interdisciplinarnost označuje glede na kompleksnost odnosov, ki se oblikujejo preko socialnega kapitala.

Adler in Kwon (2002, 22) navajata, da je socialni kapital neopredmetena oblika kapitala in da ga je potrebno negovati, da traja dlje časa. Socialni kapital je v lasti vseh in zato kot navajata Avery in Swafford (2009, 10) nihče od njih nima izključne lastninske pravice nad njim.

OECD (2001, 103) socialni kapital opredeli v tri glavne kategorije: povezanost posameznika z ljudmi, ki jih veže skupna identiteta (družina in tesni prijatelji), povezanost posameznika z ljudmi izven identitete (kolegi, sodelavci) ter povezanost posameznika z ostalimi pripadniki skupnosti.

Podobno na tri ravni razdeli socialni kapital tudi Gehmacher (2010, 2), in sicer na mikro, mezo in makro ravni. Na mikro ravni se oblikujejo intimni odnosi med družinskimi člani in prijatelji in so omejeni glede števila oseb. Na mezo ravni se oblikujejo odnosi z ljudmi, ki jih posameznik pozna, in si z njimi deli socialno okolje. Na makro ravni posameznik oblikuje odnose na osnovi prepričanj in nazorov, ki jih deli z znanimi in nepoznanimi člani socialne skupnosti. Na mikro ravni se izraža globoko osebno zaupanje, na mezo ravni interaktivna domačnost, na makro ravni pa čustvena in duhovna vključenost posameznika. Vse tri ravni povezovanja so pomembne tako za posameznika kot za skupnost.

Fukuyama (2000, 3) ima na socialni kapital nekoliko drugačen pogled, saj ga opredeli kot uveljavljeno neformalno normo, ki spodbuja sodelovanje med dvema ali več ljudmi. Trdi, da so omrežja, zaupanje in družbena aktivnost posledice socialnega kapitala in ne dejavniki, ki ga oblikujejo. Lee (2005, 130) med pomembne dejavnike socialnega kapitala uvršča močne ravni stikov in mreženja, visoko stopnjo zaupanja in razumevanja, visoko stopnjo sodelovanja ter posameznikovo aktivnost.

Zanimiva je ugotovitev O'Gormana (2010, 24), da je narava socialnega kapitala kot konceptualna sestavljanka, ki na eni strani predstavlja lepilo, ki omrežno strukturo drži skupaj, na drugi strani pa mazivo, ki omogoča tekoče delovanje teh omrežij. Tudi Hakimova (2011, 26) ugotavlja podobno, da je socialni kapital kot nevidno lepilo, ki združuje skupnosti in jim omogoča boljše delovanje.

Dragoš (2002, 87) pa glede socialnega kapitala trdi, da je sicer dragocena, a premalo jasna in težko vidna dobrina. Socialni kapital omogoča mnoge spremembe na različnih področjih in nivojih družbene strukture, vendar je njegova nejasnost predvsem posledica zadreg glede razumevanja pojma, opredelitvi ključnih terminov, razlikovanju vzrokov in učinkov, lokacije ključnih dejavnikov in evalvaciji koristnosti socialnega kapitala. Prav tako je potrebno pri socialnem kapitalu doseči njegovo transparentnost, ki se jo doseže z izbiro ustrezne metodologije²².

Dill (2015, 10) glede raziskovanja socialnega kapitala poudarja, da so rezultati raziskav o socialnem kapitalu, ki so starejše od 10 let, zastarele in da je potrebno pri raziskovanju upoštevati pristranskost določenih raziskav, ki so proučevale socialni kapital v razvitih gospodarstvih. Rezultate raziskav o socialnem kapitalu je težko prenesti v druge države in kulture, je pa smiselno izvajati primerjave ocen o socialnem kapitalu med državami.

²² Z ustrezno metodologijo se zagotovijo preverljivost, recipročnost in zaupanje v rezultate (Dragoš, 2002, 87-88).

3.2 Pozitivni in negativni učinki socialnega kapitala

Socialni kapital ima raznolike pozitivne učinke. Bourdieu (1986, 242) izpostavi socialni kapital kot simbolno moč²³ posameznika in družbe. Coleman (1988, 118) izpostavlja socialni kapital kot strukturo, ki posamezniku omogoča produktivnost in doseganje ciljev. Brez socialnega kapitala posameznik ciljev ne more uresničiti. Socialni kapital na eni strani omogoča vključenost v družbo, na drugi strani pa lahko povzroči družbeno neenakost. Tudi Nahapiet in Ghoshal (1998, 242) ugotavljata, da socialni kapital omogoča doseganje ciljev posameznika pa tudi organizacij in celotne družbe. Prav tako socialni kapital ustvarja intelektualni kapital²⁴. Mohan in Stokey (2000, 247) poudarjata pomen socialnega kapitala za ustvarjanje kulturnih temeljev družbe ter za ustvarjanje partnerstva med državo, civilno družbo in posamezniki, endar, kot ugotavljata Adler in Kwon (2002, 29), velja pri tem upoštevati, da ima lahko socialni kapital hkrati pozitivni učinek za posameznika in negativne posledice za širšo družbeno skupnost, zato je potrebno njegove pozitivne učinke obravnavati ločeno na ravni posameznika in na ravni družbe.

McMichael in Manderson (2004, 95) navajata, da je socialni kapital družbena dobrina, ki spodbuja dobro počutje posameznika, saj so ljudje srečnejši, če čutijo pripadnost skupnosti in so povezani z družbo na različne načine.

Socialni kapital omogoča posamezniku čustveno, socialno in ekonomsko pomoč. V državah s slabimi socialnimi storitvami je socialni kapital na mikro ravni pomemben vir potrebne pomoči in podpore (OECD, 2001, 103). Titenburn (2013, 19) podarja pomembnost posameznih dimenzij socialnega kapitala, kot so zaupanje, poštenost, sodelovanje, kohezija in omrežja, za ustvarjanje dobrih odnosov v skupnosti in celotni družbi kot tudi za socialno vključenost ljudi.

Nahapiet in Ghoshal (1998, 260-261) trdita, da socialni kapital pomembno vpliva na uspešnost poslovanja organizacije, saj se preko informiranja in sodelovanja zaposlenih izboljša koordinacija dela, kar povzroča nižje stroške poslovanja. Ugotavljata tudi, da socialni kapital v organizaciji spodbuja intelektualni kapital zaposlenih. Glede vpliva socialnega kapitala na uspešnost organizacije Inkpen in Tsang (2005, 146-151) ugotavljata, da je socialni kapital osnova za izmenjavo informacij in znanja, priložnost za nove posle ter povečanje ugleda organizacije. Med organizacijami, ki so med seboj povezane in odnosi temeljijo na zaupanju, se ustvarja socialni kapital, ki omogoča rast in razvoj organizacije.

Adler in Kwon (2002, 29-30) izpostavljata tri glavne prednosti socialnega kapitala. Trdita, da socialni kapital izboljša dostopnost do informacij ter kakovostnejše, ustrežnejše in pravočasne informacije. Poleg tega socialni kapital omogoča vpliv,

²³ Socialni kapital se kaže kot simbolna moč zaradi pripoznanja s strani ljudi. S tem ima socialni kapital večjo legitimno moč kot druge oblike kapitala (Bourdieu, 1986, 242).

²⁴ Tako kot socialni kapital nima enotne definicije, avtorji tudi intelektualni kapital opredeljujejo različno. Edvinsson (1997, 269) intelektualni kapital opredeli kot znanje, ki predstavlja potencial za oblikovanje določenih odnosov. Dzinkowski (1998, 3) ga definira kot znanje v lastni organizacije, Roos, Roos, Edvinsson in Dragonetti (2000, 19) pa kot neotipljivo znanje članov skupnosti, ki ga uporabljajo za ustvarjanje nove vrednosti. Kešljević (2004, 44) intelektualni kapital opredeli kot znanja in izkušnje organizacije za ustvarjanje konkurenčne prednosti, ki se oblikuje na osnovi znanj posameznika in inovativnih sposobnosti posameznika in organizacije.

nadzor in moč posameznika na doseganje ciljev. Tretja pomembna prednost socialnega kapitala je v zagotavljanju solidarnosti, spoštovanju dogovorjenih norm in s tem v povečanju učinkovitosti tako posameznika kot organizacij in družbe kot celote. Fukuyama (1995, 7) poudarja, da je od socialnega kapitala v državi odvisna nacionalna blaginja in stopnja konkurenčnosti gospodarstva²⁵.

Ideologija socialnega kapitala pomaga pri blažitvi posledic socialno-ekonomske krize, saj temelji na sodelovanju in povezanosti v skupnosti ter solidarnosti (Putnam, 2000, 319). Daniel, Schwier in McCalla (2003, 123) namreč ugotavljajo, da socialni kapital omogoča premostitev kulturnih razlik, nenehno interakcijo med ljudmi, ustvarjanje zaupanja, kar povečuje njihov občutek solidarnosti in sodelovanja v skupnosti.

Učinki socialnega kapitala so pomembni tako za posameznika, skupnost kot celotno družbo, vendar določeni avtorji izpostavljajo nekatere njegove pomanjkljivosti in so kritični do te teorije. Portes (1998, 5, 20) opozarja, da imajo ustvarjalci socialnega kapitala drugačen motiv od prejemnikov socialnega kapitala, kar vpliva na njihova medsebojna razmerja. Prav tako vzrok za ustvarjanje socialnega kapitala ni vedno prepričljivo jasen, kot na primer, ali zaupanje v organizacije vodi do medsebojnega zaupanja ali velja obratno. Paxton (2002, 254) opozarja na zahtevnost merjenja socialnega kapitala posameznika, saj si anketiranci lahko določena vprašanja v dveh različnih časovnih obdobjih razlagajo drugače. Predvsem so ta odstopanja izrazitejša pri merjenju dejavnikov zaupanja in omrežij, pri katerih kazalniki niso dovolj jasni in natančni. Foley in Edwards (1999, 169) glede zanesljivosti merjenja opozarjata, da socialni kapital ni statična dimenzija, ki je univerzalna lastnost posameznika, stabilna v času in zato merljiva. Če se tega ne upošteva, so rezultati merjenja lahko pristranski. Tudi Tzanakis (2013, 13) kritizira metodološka in konceptualna vprašanja v povezavi s konceptom in z merjenjem socialnega kapitala. Socialni kapital je časovno relativen in so za merjenje socialnega kapitala potrebno vzdolžni in eksperimentalni modeli za ugotavljanje vzročnih odnosov. Prav tako je potrebno razčistiti vprašanje, ali je socialni kapital lahko istočasno vzrok in posledica.

Putnam (2001, 51) glede zanesljivosti merjenja socialnega kapitala ugotavlja, da bo potrebno še nekaj časa in zanesljivih raziskav, da bodo rezultati merjenja resnično zanesljivi. Navaja, da socialni kapital sicer ni močan napovedovalec za vse, pa vendar za dovolj stvari, da je vreden pozornosti.

Adam in Rončević (2003, 161) izpostavljata kot pomanjkljivost teorije socialnega kapitala, da je le-ta odvisen od posebnih okoliščin in je posledica socialnih, kulturnih, ekonomskih in simbolnih dimenzij²⁶, zato je proučevanje socialnega kapitala kompleksno. Prav tako je potrebno upoštevati časovno dimenzijo delovanja omrežja kot dejavnika socialnega kapitala. Spremembe omrežja povzročajo tudi spremembo

²⁵ Gospodarstvo neke države doseže večjo blaginjo z višjo produktivnostjo, ki je tudi koncept za proučevanje konkurenčnosti gospodarstva. Visoka stopnja konkurenčnosti države je pogojena z močno valuto, visokimi plačami in velikimi kapitalskimi dobički, ki vplivajo na višji življenjski standard in blaginjo v državi (Porter, 2003, 25).

²⁶ Zato je potrebno znanje o socialnem kapitalu dati v obtok, ga prevajati v mobilizacijske obrazce in ga aktivirati v praksi. Pri tem je potreben transfer znanja tako na področje naravoslovja in tehnike kot na področje družboslovja in humanistike (Adam in Rončević, 2003, 161).

socialnega kapitala. Foley in Edwards (1999, 146) poleg tega ugotavljata tudi, da je socialni kapital odvisen od posebnih in neenakih okoliščin in virov, zato socialni kapital ni vedno pravično in enakomerno porazdeljen.

Portes in Landolt (1996, 19) pravita, da je pri raziskovanju potrebno ločiti merjenje socialnega kapitala posameznika in socialnega kapitala skupine, saj socialni kapital skupine ni le zgolj seštevek socialnega kapitala posameznikov v skupini. Tudi Tittenburn (2013, 12) kot pomanjkljivost teorije socialnega kapitala navaja metodološki koncept. Pri ugotavljanju socialnega kapitala bi bilo potrebno upoštevati neločljivo prepletanje statičnega in dinamičnega vidika družbene realnosti. Vprašanja, predvsem tista, s katerimi se ugotavlja dejavnik zaupanja, so površna in ne izražajo resničnih dejanj posameznika in elementov njegove zavesti ali podzavesti. Podobno ugotavljajo tudi Schuller, Baron in Field (2000, 17-20), da podatki o zaupanju posameznika niso dovolj kakovostni. Obstaja tudi problem vpliva raziskovalca na merjenje posameznih dimenzij socialnega kapitala, ki je sicer do določene mere samoumeven, vendar je pri merjenju dimenzij socialnega kapitala lahko preveč izrazit in zmanjšuje verodostojnost raziskave.

Kot kritiko teorije socialnega kapitala Adler in Kwon (2002, 30) izpostavljata, da ustvarjanje socialnega kapitala zahteva veliko vložene truda posameznika, organizacij in celotne družbe. Po drugi strani pa preveliko zaupanje posameznika kot pomemben dejavnik socialnega kapitala lahko omejuje inovativnost in nastajanje novih idej v skupnosti. Glede tega je Portes (1998, 21) izpostavil, da lahko socialni kapital v določeni skupnosti ustvarja probleme, omogoča špekulacije in zmanjšuje podjetniško ustvarjalnost, saj se lahko znotraj neke skupnosti ustvarijo manjše skupine, ki izkoriščajo socialni kapital samo za svoj interes. Tudi Daniel, Schwier in McCalla (2003, 128) ugotavljajo, da tudi visoko kohezivne skupnosti lahko povzročajo škodo. Visoka stopnja zaupanja med člani neke skupnosti lahko namreč širi sovraštvo in strah v širši skupnosti. Pretirana pripadnost članov določeni skupnosti lahko povzroča konfliktna situacije, v katerih člani izključujejo nečlane, izrabljajo svoj status in negativno vplivajo na celotno družbo.

Sodelovanje v skupnosti, solidarnost in zaupanje v družbi imajo zagotovo številne koristi tako za posameznika kot skupnost, vendar ima socialni kapital tudi nekaj večjih pomanjkljivosti. Na račun zaupanja, skupnega sodelovanja in povezanosti lahko družba izgubi določen nadzor nad delovanjem skupine, zmanjša pa se tudi samozavest posameznika, ki je pomemben element vsake družbe (Portes, 2014, 18408). Tudi Levine in drugi (2014, 18527-18528) namreč opozarjajo, da sodobne družbe ne delujejo na izhodiščih socialnega kapitala, temveč bolj na podlagi eksplicitnih pravil in nadzoru trga. Pearce in Davey Smith (2003, 127-128) poudarjata, da je lahko neustrezno poseganje v družbo škodljivo in neučinkovito za povečanje socialnega kapitala. Poseganje v način življenja posameznika je neučinkovito, če posameznik ta poseg zazna kot pritisk, kar pri njem povzroča nezadovoljstvo in psihično obremenitev.

Putnam (1995, 74-75) med vzroke zmanjšanja socialnega kapitala uvršča večjo prisotnost žensk na trgu dela, kar povzroča upad socialnega kapitala v družini, družbeno mobilnost ter demografske in tehnološke spremembe, ki vplivajo na individualizacijo prostega časa.

Dragoš (2002, 87) izpostavlja, da večina teoretikov ne zavrača koncepta socialnega kapitala, temveč opozarja na njegove pomanjkljivosti, predvsem z razlogom, da bi njegove prednosti postale jasnejše in bolj preverljive.

3.3 Dejavniki socialnega kapitala

Za merjenje socialnega kapitala ni enotnih usmeritev in ni podanih dejavnikov za njegovo merjenje. Raziskovalci se glede na raziskovalni problem in koncept odločijo, katere dejavnike bodo vključili v merjenje socialnega kapitala (Adam in Rončević, 2004, 219). V naši raziskavi smo proučevali enajst vplivnih dejavnikov socialnega kapitala: prostovoljstvo, zaupanje, solidarnost in recipročnost, varnost, sodelovanje v lokalni skupnosti in družbena aktivnost, omrežja, medsosedska povezanost, opolnomočenje in politična aktivnost, informacije in komunikacije, socialna kohezija in vključenost ter vrednost življenja, ki so predstavljeni v nadaljevanju.

3.3.1 Prostovoljstvo

Prostovoljstvo pripomore h krepitvi socialnega kapitala preko omrežja in vrednot, ki jih posameznik pridobi. Brooks (2005, 11) prostovoljstvo opredeli kot dejavnost, za katero se posameznik svobodno odloči in zanjo ne prejme prejemkov. Bourdieu (1986, 244) pravi, da so prostovoljske organizacije eden od primerov ustvarjanja socialnega kapitala, ki omogoča razvoj socialnih mrež in krepitev družbenih odnosov. V prostovoljskih organizacijah posameznik deluje kolektivno in si deli izkušnje z drugimi člani. Posameznik preko prostovoljstva izkorišča svoje potencialne in pridobi občutek solidarnosti.

Coleman (1988, 108) ugotavlja, da posameznik z vključitvijo v prostovoljske organizacije pridobi izkušnje, ki pozitivno vplivajo na njegovo kakovost življenja. Putnam (1993, 173-174) navaja, da je prostovoljstvo ena najpomembnejših oblik povezovanja in vzajemnosti²⁷. Preko prostovoljstva posameznik sodeluje z drugimi in s tem dosega socialno vključenost. Prostovoljstvo omogoča ljudem uspeh na poslovnem področju, pri ljudeh spodbuja vzajemnost in jim omogoča lažje in kakovostnejše komuniciranje z drugimi. Prostovoljstvo je pomembno za nastanek in razvoj sodobne družbe ter za stabilno družbeno demokracijo. Siisiainen (2000, 8-9) pa izpostavlja prostovoljstvo kot pomemben vir socialne vključenosti in ustvarjanja socialne družbe. Pri tem igrajo ključno vlogo predvsem tiste prostovoljne organizacije, ki temeljijo na zaupanju med člani.

Putnam (2000, 132) izpostavlja, da je prostovoljstvo del dobrega državljanstva in da so za prostovoljstvo pomembni zaupanje, vzajemnost, občutek pripadnosti, vrednote in socialna vključenost. Prostovoljstvo povezuje z zaupanjem in državljansko zavestjo posameznika²⁸.

²⁷ Vzajemnost pomeni odziv človeka, da se na vedenje drugih ljudi odzove podobno. Vzajemnost je odvisna od situacije ter od družbenih norm (Becker, 2005, 36).

²⁸ Državljanska zavest posameznika se izraža kot občutek pripadnosti lastnemu narodu, državi in državljanstvu (Prunk, 2006, 12).

Cohen in Prusak (2001, 61) navajata, da prostovoljstvo posamezniku omogoča povezave in podporo pa tudi zavzemanje k doseganju skupnih ciljev. Prostovoljske organizacije temeljijo na medsebojnem zaupanju med člani, zato preko prostovoljnega dela organizacije dosežejo zaupanje znotraj širšega kroga ljudi. Foley, Van Hout in Tarrant (2012, 35) pravijo, da posameznik preko prostovoljstva pridobi na osebni rasti, poveča se mu občutek povezanosti s skupnostjo, poveča pripadnost skupnosti, pridobi pa tudi določena znanja in usposobljenost. Izkušnje prostovoljskega dela vplivajo tudi na medsebojno povezanost, povečanje zaupanja tako na individualni kot družbeni ravni ter na socialno vključenost posameznika. Podobno s svojo raziskavo potrjujejo Corduban, Dumitrascu, Nica in Gafiuc (2014, 285), da je prostovoljstvo pomembno za pridobivanje strokovnih znanj in sposobnosti, ki jih posameznik potrebuje tako v osebnem kot poslovnem življenju.

Adam (2009, 24) poudarja, da je prostovoljstvo posameznika pomembno za učenje veščin in vrednot, ki spodbujajo njegovo samoorganizacijo²⁹ in sodelovanje. To potrjujejo tudi Corduban, Dumitrascu, Nica in Gafiuc (2014, 285), ki pravijo, da posameznik preko prostovoljstva pridobiva različne spretnosti in kompetence, ki mu koristijo v vsakodnevnem življenju.

Coursey, Brudney, Littlepage in Perry (2011, 48) ugotavljajo, da je odločitev posameznika za prostovoljstvo združljiva z motivacijo in je odvisna od vrednot v socialnih omrežjih, nagrad za opravljanje prostovoljstva, osebnega razvoja posameznika in želje posameznika po poklicnem napredovanju. Lee in Brudney (2009, 512) namreč trdijo, da se udeležba v prostovoljskih dejavnostih poveča, ko ljudje zaznavajo dovolj visoko stopnjo zaupanja v prostovoljske organizacije in ko pričakujejo, da se lahko preko prostovoljstva vključujejo v družbeno skupnost. Poleg tega Wollebaek in Selle (2003, 67) ugotavljata, da sodelovanje posameznika v prostovoljnih organizacijah omogoča vplivanje posameznika na javne zadeve, kar povečuje njegovo zaupanje v družbeno delovanje. Foley, Van Hout in Tarrant (2012, 35) pa poudarjajo, da morata tako prostovoljec kot prostovoljna organizacija razviti realna pričakovanja glede prostovoljske vloge kot tudi odgovornosti, ki ga prostovoljsko delo zahteva. S tem se ohrani in zaščiti vse oblike prostovoljskega dela.

3.3.2 Zaupanje

Zaupanje je pomemben dejavnik socialnega kapitala in predstavlja lastnost posameznika, ki kaže na skladnost določene zadeve z resnico. Zaupanje se, kot navaja Fukuyama (1995, 26), kaže v pričakovanju posameznika, da v skupnosti vlada pošteno in sodelovalno vedenje, ki temelji na nekih splošnih družbenih normah. Bourdieu (1986, 244) o zaupanju govori kot o kapitalu priznanja, kot o univerzalni vrednoti, ki je temelj nesebičnega ukrepanja in povezav med dvema ali več osebami.

Mayer (2004, 57) trdi, da je zaupanje kot verovanje v to, da je povedano ali navedeno skladno z resnico. Putnam (2000, 21) zaupanje opredeli kot mazivo socialnega življenja posameznika, Ljunge (2014, 165-166) pa kot enega osrednjih dejavnikov socialnega kapitala. Zaupanje je lastnost posameznika in se prenaša iz

²⁹ Samoorganizacija predstavlja način združevanja, ki ga izvede človek zaradi uresničitve določenega interesa (Musek in Pečjak, 2001, 73).

generacije v generacijo. Ljudje z višjo stopnjo zaupanja so bolj optimistični. Lin (2001, 146) ugotavlja, da zaupanje predstavlja prepričanje posameznika, da se bo nek dogodek zgodil oziroma se ne bo zgodil.

Carpiano (2006, 172) zaupanje opredeli kot del socialne kohezije, ki je dejavnik socialnega kapitala, medtem ko Eriksson (2011, 1) trdi, da je zaupanje rezultat socialnega kapitala. Zato Neutens, Vyncke, De Winter in Williams (2013, 4) poudarjajo, da mora raziskovalec izbrati ustrezen metodološki koncept, kjer opredeli prepletenost posameznih dejavnikov socialnega kapitala ter poudariti vzroke ter posledice socialnega kapitala.

Torche in Valenzuela (2011, 193) menita, da je potrebno pri zaupanju upoštevati posameznikove odnose s poznanimi ljudmi in njegove odnose s tujci. S poznanimi ljudmi ga običajno vežejo tesne vezi, medtem ko o tujcih pogosto razmišlja kot o osebah, od katerih ni ničesar sprejel in jim ne dolguje ničesar. V primeru recipročnosti pa ta posameznikov odnos do tujcev preraste iz brezosebnosti v odnos, ki temelji na povezanosti in določeni stopnji zaupanja. Zaupanje posameznika je povezano tudi z univerzalno etiko osebne odgovornosti posameznika.

Z zaupanjem posameznik krepi samospoštovanje in se bolje počuti, kar pozitivno vpliva na njegovo zdravje. Marshall (2000, 49) izpostavlja zaupanje kot temelj samospoštovanja in temelj človeških medsebojnih odnosov. Miyamoto, Iwakuma in Nakayama (2014, 14) pa ugotavljajo, da posameznikovo zaupanje v celotno družbeno skupnost vpliva na njegovo zdravje. Bolj kot posameznik zaupa v družbeno skupnost, bolj je aktiven v skupnosti, kar pozitivno vpliva tako na njegovo fizično kot psihično zdravje.

Zaupanje med ljudmi spodbuja sodelovalno vedenje in inovativnosti. To izhaja iz pripravljenosti posameznika za sodelovanje in izmenjavo njegovega znanja. Če posameznik zaupa drugim sodelujočim, izkazuje večjo pripravljenost sodelovanja in ne čuti potrebe po kontroli, ki od njega zahteva dodatne aktivnosti. Posameznik s sodelovanjem z drugimi ljudmi hitreje pride do novih idej in rešitev (Avery in Swafford, 2009, 10). Do zanimive ugotovitve je prišel Putnam (2001, 48), da se v družbi znižuje stopnja zaupanja, a da je padec zaupanja izrazitejši pri mlajši kot pri starejši generaciji.

Zaupanje je lahko formalno ali samo navidezno. Pri zaupanju je pomembno, da temelji na interesih akterjev, ki morajo biti odkriti in realni (Bourdieu, 1986, 244). Zaupanje kot kategorija socialnega kapitala je lahko izraženo kot zaupanje med organizacijami, kot zaupanje med ljudmi in kot zaupanje ljudi v celotno družbo (Schuller, Baron in Field, 2000, 15). Visoka stopnja zaupanja v družbi je pomembna za učinkovitost in gospodarsko rast (Field, Schuller in Baron, 2000, 247). Pri zaupanju v družbi gre za generalno zaupanje, kjer ljudje delajo nekaj dobrega ne zaradi drugih, temveč zato, ker pričakujejo, da bodo s tem pripomogli k pozitivnim odnosom v celotni skupnosti (Newton, 1999, 8). Generalno zaupanje je podlaga za vzajemnost v družbi in za delovanje socialnih omrežij. V uspešnih družbah vladajo med prebivalci dobri odnosi in zaupanje. Zaupanje ustvarja vzajemnost in spodbuja prostovoljstvo, vzajemnost in sodelovanje pa okrepi zaupanje v družbi (Putnam, 1993, 163-185).

3.3.3 Solidarnost in recipročnost

Sodelovanje med ljudmi je pomembno za delovanje celotne družbe. Fukuyama (2000, 2) trdi, da se preko socialnega kapitala spodbuja sodelovanje med ljudmi. Bell (2009, 631) pa poudarja, da je koncept socialnega kapitala tesno povezan s solidarnostjo, saj močno vplivata drug na drugega.

Solidarnost se lahko nanaša na vedenje ljudi ali na njihove odnose. Blunden (2004, 11) solidarnost opredeli kot poseben odnos, ki ga ima posameznik do svojih sorodnikov, prijateljev in drugih pomembnih ljudi pa tudi do popolnih neznancev. S solidarnostjo se opredelijo pravice in hierarhija, ki jih ima posameznik v civilnih, političnih in socialnih omrežjih. Colclough in Sitaraman (2005, 474) trdita, da se solidarnost nanaša na določeno omrežje, v katerem se med ljudmi na podlagi določenih norm vzpostavljajo povezave. Poleg tega Carpiano (2006, 165) poudarja, da se solidarnost nanaša tudi na kolektivnost, stopnjo zaupanja in na povezane odnose med ljudmi.

Timonen, Conlon, Scharf in Carney (2013, 171) solidarnost opredelijo kot pomoč posameznikom, družinam in družbam in je posebej pomembna v času globalnih ekonomski izzivov in naraščajoče neenakosti. Solidarnost pozitivno vpliva na čustveno in fizično blagostanje posameznika. Blunden (2004, 12) pa trdi, da je solidarnost osnova za ustvarjanje zaupanja med ljudmi.

S solidarnostjo se, kot navaja Hao (2011, 8), kopicijo posamezni dejavniki socialnega kapitala. Caglioti (2008, 224) namreč ugotavlja, da se s spodbujanjem socialnega kapitala povečujeta povezanost in solidarnost. Pronyk in drugi (2008, 1559) pa po drugi strani ugotavljajo, da se s spodbujanjem sodelovanja posameznika v omrežju in prek ustvarjenega medsebojnega zaupanja med člani omrežja krepi posameznikova solidarnost.

Stone (2001, 7) recipročnost predstavlja kot pomemben dejavnik socialnega kapitala. Putnam (2000, 19) pravi, da je recipročnost norma socialnega kapitala, ki kaže obliko kooperacije³⁰ med posameznikom in skupino. Pretekla recipročnost se nanaša na sočasno izmenjavo stvari enake vrednosti, medtem ko se kasnejša recipročnost nanaša na stalen odnos izmenjave, ki je v danem trenutku sicer neuravnotežena, obstajajo pa medsebojna pričakovanja, da se ugodnost povrne v prihodnosti. Glede recipročnosti (Torche in Valenzuela, 2011, 181-188) opozarjata na razlikovanje recipročnosti na podlagi antropološke in družbene teorije³¹. Recipročnost opredelita kot izvirno izkušnjo posameznika. Za posameznikovo recipročnost so pomembne tudi pretekle izkušnje, odnosi z ljudmi, moč posameznika in njegovasposobnost darovanja. Recipročnost se ne vzpostavi samo zato, ker posameznik nekaj potrebuje, temveč zaradi potrebe po duhovni zadovoljitvi³².

³⁰ Kooperacija je organizacija, ki je povezana in v kateri je potrebno sodelovanje posameznikov za doseganje skupnih ciljev (Kohn, 1992, 6).

³¹ Družbena teorija recipročnosti zaznava kot osebne odnose, antropološka teorija pa se osredotoča na časovno dimenzijo in spremembo odnosov (Torche in Valenzuela, 2011, 181).

³² Posameznik pri recipročnosti doseže nekakšno utelešenje duha. Z drugim človekom ga veže poseben odnos (Torche in Valenzuela, 2011, 188).

Recipročnost se nanaša, kot poudarjata Ahern in Hendryx (2003, 28), na norme kooperativnega vedenja, kjer je posameznik nagrajen za pomoč in podporo drugim ljudem. Recipročnost se kaže preko pristopa, ki ga posameznik uporabi za povračilo usluge drugim ljudem (Lee, Antoniadis in Salamatian, 2010, 136). Vzpostavljane recipročnosti pogosto temelji na odnosih med člani omrežja. Ustvarjeno zaupanje in recipročnost med člani omrežja omogočata izmenjavo znanja (Musembwa in Souren, 2012, 5). Montgomery (2000, 5) pa kot prednost recipročnosti navaja, da le-ta povečuje zmožnost koordinacije članov skupnosti, ki delujejo v dobro skupnosti.

Recipročnost je pomembna dimenzija tudi za vzpostavljane vezi z novimi člani soseske. V primeru, da med njimi in preostalimi člani soseske ni pravih odnosov, lahko to privede do izključenosti in stigmatizacije (Brown, Forsyth in Barthelot, 2014, 219). Adam in Rončević (2003, 25) pravita, da se recipročnost meri s spremenljivkami politične kulture³³.

3.3.4 Varnost

Zaznavanje varnosti v ožji in širši okolici je za posameznika pomembno tako z vidika telesnega kot duševnega zdravja in pomembno vpliva na ustvarjanje socialnega kapitala (Ziersch, Baum, MacDougall in Putland, 2005, 71). Občutek nevarnosti v soseski namreč vpliva na psihološke stiske posameznika in njegovo zdravstveno stanje, saj okolico dojema kot nevarno (Robinette, Charles in Gruenewald, 2016, 525).

Varnost predstavlja eno izmed pomembnih potreb vsakega posameznika. Kim (2010, 260) poudarja, da bolj kot posameznik občuti varnost v soseski, manj občuti psihološko stisko. Za posameznika, ki pripada neki skupnosti, je pomembno, da do soseske ne občuti odklonilnega odnosa in prav tako je pomembno, da tudi okolica ne prejema odklonilnega odnosa s strani posameznih članov. Pri tem sta pomembna vzajemnost in sodelovanje. Snedker (2015, 64-66) ugotavlja tudi, da ljudje različno dojemajo varnost. Predvsem ženske in starejši ljudje zaznavajo višjo stopnjo strahu kot moški in mlajši ljudje, kljub temu da obstaja manjša verjetnost, da bodo drugi do njih nasilni. Razlog za to obstaja v dojetanju moči pri ženskah in starejših ljudeh. Ti se čutijo fizično manj sposobni za lastno obrambo oziroma za umik v primeru nasilja nad njimi. Poleg žensk in starejših ljudi, kot ugotavljajo Clark in drugi (2009, 168), to velja tudi za invalide in revne starejše ljudi. Ti zaradi svojega položaja občutijo večji strah pred fizičnimi napadi in psihičnimi pritiski iz okolja. Soseska tako predstavlja pomemben psiho-socialni dejavnik zdravega staranja.

Robinette, Charles in Gruenewald (2016, 525) pa so v svoji raziskavi ugotovili nekoliko drugačna dejstva. Trdijo, da tako moški kot ženske približno enako dojemajo občutek varnosti v okolici. Prav tako niso ugotovili razlike v dojetanju varnosti med mlajšo in starejšo populacijo. Poudarjajo pa, da je za ustvarjanje zaupanja v okolici in socialnega kapitala pomembno, da se ljudje počutijo varne.

³³ Politična kultura zajema politične vrednote, prepričanja, stališča in vedenja, ki opredeljujejo neko politično skupnost (Kirbiš in Flere, 2011, 46).

3.3.5 Sodelovanje v lokalni skupnosti in družbena aktivnost

Aktivno vključevanje v lokalno skupnost je pomembno za posameznikovo socialno vključenost, saj pomembno vpliva na njegovo kakovost življenja. Putnam (1993, 130) izpostavlja, da posameznik lahko aktivno sodeluje v lokalni skupnosti v socialnih, političnih in verskih organizacijah. Posameznik s sodelovanjem izraža svoje vrednote medsebojne pomoči in državljske dolžnosti do skupnosti. Sodelovanje posameznika v lokalni skupnosti je pomembno tako za samostojnost posameznika kot za uspešno delovanje različnih organizacij. Visoka stopnja sodelovanja v družbi spodbuja zaupanje, vzajemnost, družbeno aktivnost in družbeno blaginjo.

Glede družbene aktivnosti Hyman (2002, 197) poudarja, da je predhodnica socialnega kapitala, saj se s povečanjem družbene aktivnosti poveča socialni kapital. Putnam (1993, 6-7) ugotavlja, da družbena aktivnost pomembno vpliva na uspešno gospodarstvo države in njeno blaginjo.

Družbena aktivnost vpliva na kakovost celotne družbe in se kaže kot udeležba ljudi na volitvah, pogostost branja časopisa med ljudmi, sodelovanje ljudi na javnih zborovanjih, sodelovanje v športnih in kulturnih društvih in druge aktivnosti ljudi v družbi (Putnam, 1995, 672). Dood, Brummette in Hazleton (2015, 472) pa med družbene aktivnosti uvrščajo prostovoljstvo, ki smo ga mi opredelili kot samostojni dejavnik socialnega kapitala.

Adam, Makarovič, Rončević in Tomšič (2001, 23) družbeno aktivnost pojmujejo kot skupek navad, vrednot in načinov vedenja, čustvovanja in neformalnih pravil, ki jih predvideva kulturna tradicija naroda. Besser (2009, 185) ugotavlja, da so prebivalci majhnih mest bolj družbeno aktivni in imajo višji socialni kapital kot prebivalci večjih mest.

Družbeno aktivnost lahko posameznik doseže preko prostovoljstva, s katero pridobi zaupanje vase in v celotno skupnost. Družba z visoko stopnjo družbene aktivnosti pa dosega tudi visok družbeni kapital³⁴ (Siisiainen, 2000, 8).

3.3.6 Omrežja

Omrežja so pomemben dejavnik socialnega kapitala, saj posameznik v omrežjih gradi odnose z drugimi ljudmi. Iglíč (1988, 82) meni, da omrežja predstavljajo skupino ljudi, med katerimi potekajo določeni odnosi, zato govorimo o posameznikovem socialnem okolju. Ti odnosi se lahko izražajo kot prijateljstvo, spoštovanje, izmenjava različnih oblik podpore, pogovor, spodbuda (Kogovšek in Ferligoj, 2003, 129), zaupanje, čustvena bližina in zadovoljstvo (Stoeckel in Litwin, 2013, 278).

Omrežja zagotavljajo dostop do različnih virov s pomočjo kompleksnega pretoka virov med številnimi udeleženci omrežij. Omrežja delimo na formalna³⁵ in

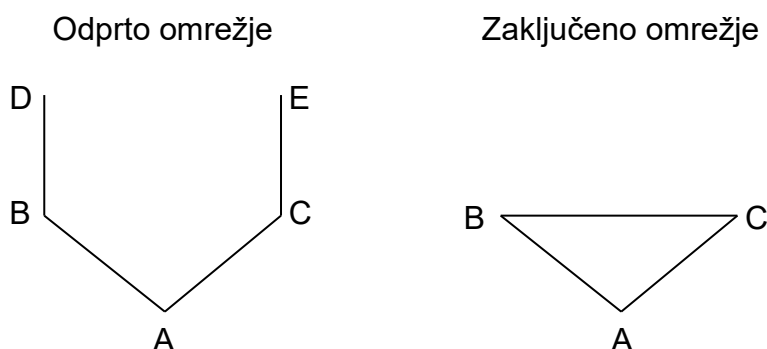
³⁴ Družbeni kapital se izraža v odnosih ljudi v družbenih omrežjih (Putnam, 1993, 132).

³⁵ Formalna omrežja so omrežja, omejena s pravili, pogodbami in strukturami (Keating, Swindle in Foster, 2005, 3).

neformalna³⁶ (Keating, Swindle in Foster, 2005, 3). Omrežja posamezniku omogočajo priznavanje in spoštovanje, ko pomembno vplivajo na življenje posameznika (Bourdieu, 1986, 251) in so pomemben dejavnik pri krepitvi njegovega socialnega kapitala.

Coleman (1988, 105) poudarja, da so učinkovita delujoča omrežja zaključena omrežja. Ta med člani omrežja omogočajo učinkovit pretok informacij, izmenjavo različne vrste podpore. Med člani takšnega omrežja se ustvari zaupanje, saj se lahko zanesejo drug na drugega. V primeru odprtih omrežij se vsi člani med seboj ne poznajo in med njimi ni ustreznih povezav. Primer odprtega in zaključenega omrežja prikazujemo na Sliki 1.

Slika 1: Zaključeno in odprto omrežje

Vir: Coleman, 1988, 106.

Putnam (1995, 664-665) opredeljuje omrežja kot pomemben dejavnik socialnega kapitala, saj članom omrežja omogoča aktivno delovanje in doseganje skupnih ciljev. Inkpen in Tsang (2005, 146) namreč ugotavljata, da omrežje omogoča prenos znanja med člani omrežja, trajna menjalna razmerja med člani ter spodbujanje ustvarjalnosti. Poudarjata tudi, da so omrežja vir socialnega kapitala tako za posameznika kot za organizacije in širšo skupnost.

Uspešno delovanje omrežja je pogojeno z ustrezno komunikacijo in s tem z obsegom in s kakovostjo informacij (Cross in Parker, 2004, 100). Miyamoto, Iwakuma in Nakayama (2014, 12) v svoji raziskavi ugotavljajo, da je za ustvarjanje socialnega kapitala pomembnejša kakovost omrežja, ki se kaže v zagotavljanju potrebne podpore članom omrežja, kot pa pogostost stikov med člani omrežja.

Avery in Swafford (2009, 10) izpostavljata, da omrežja omogoča obstoj socialnega kapitala, saj ustvarjajo priložnost izmenjave informacij med člani omrežja, vendar pa sam obstoj omrežja še ne pomeni, da se socialni kapital tudi dejansko ustvarja. Pri tem Portes (1998, 6) ugotavlja, da nekatera omrežja omogočajo ustvarjanje socialnega kapitala, nekatera pa tudi povzročajo uničenje socialnega kapitala.

Socialno omrežje kaže strukturo odnosov, kot so število ljudi, starost, spol, narodnost in odnosi med vsemi članom mreže (Antonucci, Birditt in Ajrouch, 2011, 163). Omrežja podpore starejšim ljudem, v katera so vključeni člani družine, prijatelji, sosedje in drugi, omogočajo izmenjavo različnih potrebnih virov (Antonucci

³⁶ Neformalna omrežja so manj vezana na strukture in pogodbe, v katerih je tudi manj kontrole kot pri formalnih omrežjih (Keating, Swindle in Foster, 2005, 3).

in Jackson, 1987, 292). Moč, vpliv in dostop udeležencev v omrežjih vplivajo na dopolnjevanje omrežij. Vsa omrežja niso enaka, ampak se razlikujejo po sestavi in virih, ki jih zagotavljajo. Pri starejših ljudeh so pomembna socialna omrežja, omrežja podpore in omrežja nege (Walker, Wasserman in Wellman, 1993, 72).

3.3.7 Medsosedska povezanost

Medsosedska povezanost je poleg omrežja pomemben dejavnik socialnega kapitala, saj predstavlja pomemben vir podpore (Carpiano, 2006, 165). Neutens, Vyncke, De Winter in Willems (2013, 4) izpostavljajo medsosedsko povezanost kot eno učinkovitih sredstev za spodbujanje socialnega kapitala, odvisno predvsem od značilnosti posamezne soseske.

Sosedi predstavljajo posamezniku pomemben vir emocionalne opore in pomoči pri vsakdanjih življenjskih opravilih. Medsosedska pomoč je pomemben vir samostojnosti, predvsem za ljudi, ki niso institucionalizirani in ne živijo z družino (Filipović, Kogovšek in Hlebec, 2005, 205). Tudi Choguill (2007, 143) ugotavlja, da je medsosedska povezanost pomemben dejavnik pri trajnostni gradnji stanovanj, saj vpetost posameznika v skupnost pomembno prispeva k njegovi kakovosti življenja. Glede medsosedske povezanosti Saleh in Badarulzaman (2012, 117) izpostavljata, da je le-ta pomemben vir socialne³⁷, ekonomske³⁸ in fizične pomoči³⁹ posamezniku. Glede teh virov posameznik izraža določeno zadovoljstvo, le-to pa ustvarja splošno zadovoljstvo s sosesko in vpliva na posameznikovo splošno zadovoljstvo z življenjem.

Carpiano (2006, 168) poudarja, da se preko povezanosti v soseski oblikujejo socialna podpora, družbeni vzvod⁴⁰, neformalna socialna kontrola ter sodelovanje posameznika z okolico. Socialna podpora s strani sosedov pomaga posamezniku pri reševanju vsakdanjih problemov, družbeni vzvod pa posamezniku predstavlja pomemben vir informacij, ki mu omogočajo doseganje ciljev. Z neformalno socialno kontrolo posameznik skupaj s sosedi ohranja nek veljavni družbeni red. Sodelovanje posameznika z okolico je pomembno za ohranjanje organiziranih skupnih dejavnosti, ki so pomembne za celotno sosesko.

Medsosedska povezanost je zelo pomembna za posameznika tudi v primeru njegove brezposelnosti ali v primeru revščine, saj so takrat sosedje tisti vir podpore, ki mu nudi tako materialno kot čustveno oporo. Takrat je za posameznika pomembno, da se na sosede lahko zanese. Tako se posameznik v stiski ne počuti osamljenega, kar pozitivno vpliva na njegovo zdravje in splošno počutje (Marmot in Bell, 2012, 4-6), vendar pa, kot opozarjajo Neutens, Vyncke, De Winter in Willems (2013, 1-2), lahko nekatere zaključene skupine znotraj soseske delujejo izključevalno do nečlanov. To pomeni, da zaključena skupina lahko vrši neke vrste socialni pritisk na nečlane, za katere menijo, da ne delujejo v skladu z normami njihove skupine.

³⁷ Posameznik prejema socialno pomoč predvsem preko sodelovanja s sosedi, kjer so predvsem pomembni njihovi medsebojni odnosi (Sirgy in Cornwell, 2002, 79).

³⁸ Ekonomsko pomoč prejema posameznik kot pomoč pri plačilu stroškov bivanja (Sirgy in Cornwell, 2002, 79).

³⁹ Fizična pomoč posamezniku je odvisna od oddaljenosti sosedov (Sirgy in Cornwell, 2002, 79).

⁴⁰ Družbeni vzvod predstavlja posamezniku pomembna sredstva za vsakdanje življenje (Carpiano, 2006, 169).

3.3.8 Opolnomočenje in politična aktivnost

Socialni kapital pozitivno vpliva na krepitev in razvoj državljanstva in je podlaga za opolnomočenje posameznika (Esman, 2003, 1). Page in Czuba (1999, 1-4) opolnomočenje opredelita kot večdimenzionalni socialni proces⁴¹, s katerim posameznik pridobi nadzor nad svojim življenjem. Ta proces spodbuja posameznika, da pridobi moč in jo uporabi za reševanje problemov in aktivno delovanje v svojem življenju, življenju v skupnosti in celotni družbi. Glede moči veljata dve stvari: da je moč lahko spremeniti in da jo je možno povečati. Če se moč posameznika ne more spremeniti oziroma povečati, potem ni možno doseči opolnomočenja.

S pridobitvijo moči posameznik pridobi sposobnost premagovati različne probleme, lažje nadzoruje svoje življenje in si ustvari boljše pogoje za življenje. Pridobi tudi boljši nadzor nad pridobljenimi sredstvi, kar je pomembno za njegovo dobro počutje (Esman, 2003, 1-3). Prav tako posameznik pridobi izkušnje in znanja, s pomočjo katerih nadzoruje svoje življenje (Page in Czuba, 1999, 5).

Z opolnomočenjem posameznik postane produktivnejši, si poveča priložnost za dosežke ter zmanjša ranljivost. Še posebno pomembno je opolnomočenje pri revnih ljudeh, ki so običajno manj samozavestni, manj izkušeni ter imajo manj znanja in slabše spretnosti za doseganje svojih ciljev. Zanje je pomembno, da dobijo pomoč od drugih ljudi in organizacij, saj jih to motivira k doseganju ciljev, k aktiviranju njihovih sposobnosti in potencialov (Esman, 2003, 3-4).

Za opolnomočenje oziroma pridobivanje moči mora posameznik izkazati interes, saj le z aktivnim pridobivanjem znanja in izkušenj pridobiva novo moč, ki mu omogoča izkoriščanje virov in priložnosti v vsakdanjem življenju (Page in Czuba, 1999, 5). Janssens (2010, 974) pa ugotavlja, da posameznik z opolnomočenjem postane bolj zaupljiv in je bolj motiviran za vključevanje v različne aktivnosti v družbi.

Tudi politična aktivnost posameznika je pomemben dejavnik socialnega kapitala, saj socialni kapital vpliva na politično aktivnost ljudi. Putnam (2000, 35) ugotavlja, da socialni kapital spodbuja udeležbo na volitvah in sorodne politične aktivnosti posameznika. Krishna (2002, 438) trdi, da posameznik s sodelovanjem na volitvah pridobi občutek aktivnega sodelovanja v politiki in pripravljenost, da se aktivno vključuje v doseg skupnih ciljev. Visok socialni kapital spodbuja posameznika k politični aktivnosti. Poleg tega Paxton (2002, 254) poudarja, da socialni kapital pomembno vpliva na demokratičnost v družbi. Drži tudi obratno, da demokratičnost vpliva na socialni kapital. Velja namreč, da posameznik s politično aktivnostjo ustvarja in ohranja demokratičnost družbe. Posameznik se lahko aktivira preko socialne družbe, vpliva preko politične kulture in se vključuje v različna družbena gibanja, kar spodbuja tako demokratičnost kot socialni kapital.

Putnam (2000, 345) izpostavlja, da sodobne demokratične družbe, v katerih vladajo zaupanje, solidarnost in integriteta, spodbujajo politično aktivnost. Pri tem si družba pomaga tako s socialnimi kot političnimi mrežami. Tudi Nygard, Nyqvist, Steenbeek in Jakobsson (2015, 234) potrjujejo, da je politična aktivnost v državi odvisna od

⁴¹ Večdimenzionalnost pomeni, da se proces opolnomočenja pojavlja v socioloških, psiholoških, ekonomskih in drugih dimenzijah (Page in Czuba, 1999, 3).

splošnega zaupanja v družbi. Pri tem je pomembno, da se politična aktivnost proučuje tako na družbeni kot individualni ravni, saj je vpliv socialnega kapitala na posameznikovo vedenje pogosto odvisen od situacije.

3.3.9 Informacije in komunikacije

Pretok informacij in komuniciranje med ljudmi pomembno vplivata na ustvarjanje socialnega kapitala, pri čemer, kot ugotavljajo Rojas, Shah in Friedland (2011, 693-695), mediji »igrajo« pomembno vlogo. Preko medijev se dosega osveščenost ljudi, kar krepi njihovo aktivnost, spodbuja tolerantnost in mirno reševanje konfliktov v družbi. Socialni kapital nastaja v povezavi s pripadnostjo in komuniciranjem posameznika v določenemu omrežju, z množično uporabo medijev in s političnimi govori. Socialni kapital je del socialnih odnosov, ki ga tvorijo informacijski tokovi in sodelovanje posameznika v različnih omrežjih.

Coleman (1988, 104) poudarja, da so informacije pomembne za motivacijo za vedenje posameznika, saj posameznik na podlagi prejetih informacij oblikuje predstavo o določenem vedenju. Informacije so pomembne tudi za vzdrževanje odnosov v določeni skupini, saj posameznik pogosto zaznava druge ljudi na podlagi prejetih informacij.

Za ustvarjanje socialnega kapitala so pomembni tako pogovori med ljudmi kot pripovedovanja v omrežjih, saj vključenost ljudi v komunikacijska omrežja spodbuja sodelovanje in povezovanje ljudi. Komunikacijski procesi so pomembni za družbeni nadzor in izmenjavo socialne podpore. Ljudje s komuniciranjem v družbenih omrežjih ohranjajo socialno vključenost (Rojas, Shah in Friedland, 2011, 693-694). Pri tem Grintal (2016, 131-132) v svoji raziskavi ugotavlja, da lahko ljudje za komuniciranje uporabijo informacijsko tehnologijo in se tako aktivno vključujejo v družbeno dogajanje, živijo bolj samostojno življenje in so bolj neodvisni od drugih ljudi. Komuniciranje s pomočjo informacijske tehnologije ljudem omogoča ohranjanje stikov z drugimi ljudmi iz različnih socialnih okolij, kar je pomembno za pridobivanje novih idej in informacij, s katerimi bodo lahko oblikovali svoj pogled na svet in lažje izrazili svoje mnenje. Komuniciranje s pomočjo informacijske tehnologije je še posebej pomembno za ohranjanje stikov z geografsko oddaljenimi ljudmi in pri komuniciranju starejših ljudi.

Pomemben vir socialne opore med člani omrežja predstavlja tudi redno komuniciranje. Člani z medsebojnim komuniciranjem razpravljajo tudi o svojih problemih in si na ta način izmenjujejo izkušnje, kar pogosto pripomore k rešitvi problema. Pogosto je za posameznika dovolj že samo, če svoje težave zaupa drugim ljudem (Miyamoto, Iwakuma in Nakayama, 2014, 13).

Pri ustvarjanju socialnega kapitala komuniciranje predstavlja temeljni vir družbene povezanosti. Posameznik s komuniciranjem pridobiva informacije na sistemski in na individualni ravni, kar mu pomaga pri ustvarjanju stališč in je pomemben vir za sodelovanje v razpravah. Pri sporočanju informacij morajo organizacije in družba informiranju in komuniciranju nameniti posebno pozornost, saj je razumevanje informacij ključnega pomena za družbeno povezanost in spodbujanje vključevanja posameznika v družbo (Rojas, Shah in Friedland, 2011, 689).

3.3.10 Socialna vključenost in kohezija

Socialna vključenost je tesno povezana s prostovoljstvom. Posameznik se preko prostovoljnega dela v organizacijah vključuje v družbeno dogajanje in dosega socialno kohezijo (Putnam, 1993, 171).

Socialna vključenost je večdimenzionalni koncept in proces, s katerim se odstranjujejo ovire in rizični dejavniki z namenom večjega vključevanja posameznikov v družbeno dogajanje (Zinnbauer, 2007, 5). V smislu dimenzije socialnega kapitala se proučevanje socialne vključenosti nanaša na ugotavljanje vzrokov za pomanjkanje medsebojne povezanosti (Phillips, Ajrouch in Hillcoat-Nalletamby, 2010, 191) in na ugotavljanje, katere skupine so izključene iz ključnih javnih storitev.

Socialna kohezija se osredotoča na procese in rezultate družbene solidarnosti, osnovane na skupnih vrednotah, normah in vezeh (Galabuzi in Teelucksingh, 2010, 2). Socialno kohezijo razumemo kot vzorce socialnih interakcij med ljudmi in procese, znotraj katerih se gradijo skupne vrednote. Pričakovati je, da se v soseskah z visokim nivojem družbene kohezije oblikujejo vrednote, kot so: zaupnost, medosebno zaupanje in recipročnost (Van Dijk, Cramm in Nieboer, 2013, 10).

S socialno kohezijo družba dosega ustrezno razmerje med socialnim kapitalom, močjo in zaupanjem v družbi (Siisiainen, 2000, 9). Po Carpianu (2006, 172) je socialna kohezija pomembna za konstrukt socialnega kapitala, saj predstavlja rezultat omrežja in pogoj za ustvarjanje vrednot. Iz vrednot pa se razvije socialni kapital.

V vsaki družbi ljudje s svojim vedenjem, z ravnanji in dispozicijami ustvarjajo tudi konflikte v družbi. Konflikti se pojavijo predvsem takrat, ko posameznik ali skupina odražajo različna stališča kot drugi ljudje ter se njihova pričakovanja in način življenja razlikujejo od pričakovanj in življenja drugih ljudi. Za reševanje takšnih konfliktov sta pomembni socialna kohezija in ustrezna intervencija države (Bourdieu, 2000, 19).

3.3.11 Vrednost življenja

Vrednost življenja je dejavnik socialnega kapitala, ki se je v raziskavi Dragoša (2002, 85) pojavila kot samostojni sklop, znotraj katerega posameznik vrednoti svoje mesto v družbi in smiselnost svojega življenja. Svoj položaj v družbi posameznik primerja s cenjenostjo v družbi, smiselnost življenja pa z izpopolnjenostjo dosežkov in ciljev v svojem celotnem življenju.

Hill, Turiano, Mroczek in Burrow (2016, 38) vrednost življenja označujejo kot posameznikovo zaznavanje smisla življenja in zaznavanje pomena različnih področjih kakovosti življenja. Ugotavljajo, da je zaznavanje vrednosti življenja odvisno od finančnega stanja posameznika, kjer večjo vrednost življenja zaznavajo ljudje z večjimi dohodki.

V starosti so ljudem pomembnejše druge vrednote, kot so zdravje, socialna vključenost, večja odgovornost, več pristojnosti za določene zadeve in dobro

počutje. Starejšim ljudem se namreč v primerih zmanjšanja neodvisnosti, smrti življenjskega partnerja, upokojitvi ter upadu kognitivnih sposobnosti spremeni vrednostni sistem (Pinquart, 2002, 90).

3.4 Socialni kapital starejših ljudi

Demografske spremembe in hitro staranje prebivalstva zahtevajo odzive družbe tudi na področju socialnega kapitala. Socialni kapital pomembno vpliva tudi na življenje starejših ljudi. Gray (2009, 5) namreč pomembno ugotavlja, da socialna omrežja starejšim ljudem zagotavljajo tako materialno podporo kot čustveno oporo. V socialnih omrežjih starejših ljudi prevladujejo družinski člani, prijatelji in sorodniki, pomemben vir podpore so tudi sosede. Starejši ljudje, ki imajo pogoste stike z drugimi ljudmi, med katerimi so tudi sosede, zaznavajo sosesko kot pozitivno družbeno okolje. Starejšim ljudem so pomemben vir socialne podpore tudi različne verske skupnosti in športne organizacije. Za socialna omrežja starejših ljudi je pomembno, da imajo starejši ljudje pogoste stike s člani omrežja in da so ti odnosi kakovostni. Tako starejši ljudje krepijo svoj socialni kapital, kar jim daje občutek sprejetosti v družbo.

Stockel in Litwin (2013, 277-283) namreč ugotavljata, da visoka stopnja socialnega kapitala pripomore tudi h kakovosti življenja starejših ljudi⁴². Starejši ljudje se z vključenostjo v socialna omrežja aktivneje vključujejo v družbeno dogajanje, s tem pa se poveča njihovo dobro počutje. Povprečna velikost omrežja starejšega Evropejca je od dveh do treh članov, iz česar je razvidno, da imajo starejši ljudje sorazmerno majhno število zaupnikov. Zaupni odnosi jih vežejo le z nekaj izbranimi bližnjimi ljudmi, ki so največkrat njihovi družinski člani. Najpogostejši zaupniki starejšim ljudem so njihovi zakonski partnerji in otroci. Prav tako so starejšim ljudem pomemben zaupnik njihovi prijatelji. Starejši ljudje navajajo pogoste stike s svojimi zaupniki, velika večina je z njimi v stiku vsak dan. Starejši ljudje so zadovoljni z odnosi v socialnem omrežju, kar je predvsem odraz pogostih stikov, tesnih čustvenih vezi z drugimi člani omrežja in geografske bližine članov omrežja. Dobri stiki starejših ljudi z njihovimi otroki pa kažejo na dobro medgeneracijsko solidarnost. Prav tako imajo starejši dobre odnose s prijatelji, z njimi si izmenjujejo izkušnje, kar je pokazatelj medvrstniške solidarnosti.

Poleg tega socialna omrežja starejšim ljudem omogočajo višjo kakovost življenja z izmenjavo podpore med člani omrežja, s katero ohranjajo samostojnost, pridobijo občutek za moralo, krepijo povezanost in vrednote. Višjo stopnjo morale je zaznati med starejšimi ljudmi, ki imajo v socialnem omrežju raznolike člane in so med člani njihovega omrežja tudi njihovi prijatelji. Medsebojno prijateljstvo spodbuja moralo, kar vpliva na dobro počutje starejših ljudi in jim pomaga pri reševanju problemov (Litwin, 2001, 522-523).

Cannuscio, Block in Kawachi (2003, 395-399) glede dostopnosti socialnega kapitala med starejšimi ljudmi izpostavljajo njegov pomen za ohranjanje produktivnosti, neodvisnosti in polnosti življenja. Socialni kapital predstavlja pomembno sestavino uspešnega staranja, še posebno med starejšimi ljudmi, ki živijo sami. S socialnim

⁴² Zato socialna omrežja predstavljajo pomembno sestavino staranja v 21. stoletju (Stockel in Litwin, 2013, 277).

kapitalom starejši ljudje pridobijo zaupanje, so družbeno aktivnejši, se več vključujejo v prostovoljstvo, vse to pa pozitivno vpliva na njihovo socialno vključenost in višjo kakovost življenja. Starejšim ljudem se število članov v socialnih omrežjih manjša, zato je pomembno, da preko socialnega kapitala ohranjajo socialne vezi v skupnosti. Pri tem je pomembno, v kakšnih soseskah živijo starejši ljudje. Nekatere vrste stanovanj starejše ljudi izolirajo od okolice, medtem ko druge vrste stanovanj spodbujajo sodelovanje in povezanost med starejšimi ljudmi in integracijo v lokalno skupnost.

Starajoča se družba zahteva hitre odgovore in odziv nanje. Kot eden izmed odgovorov se ponuja socialni kapital, preko katerega se starejšim ljudem zagotovijo socialni odnosi, prostovoljsko vključevanje, ustvarjanje novih socialnih mrež po upokojitvi ter spodbujanje vseživljenjskega učenja. Vseživljenjsko učenje prispeva k oblikovanju socialnega kapitala preko dejavnosti, usmerjenih v skupnost, in preko vključevanja starejših ljudi v različne dejavnosti učenja (Vogt, 2010, 33-34).

Z demografskimi spremembami in s staranjem prebivalstva je potrebno v družbi vzpostaviti drugačen odnos do starejših ljudi in jih sprejemati kot enakovredne državljane. Gechmacher (2010, 1) v svoji raziskavi izpostavlja, da se na starejše ljudi pogosto gleda kot na breme družbe, ker ustvarjajo visoke stroške zaradi upokojitve in zdravljenja. Takšni stereotipi ustvarjajo napačen odnos do starejših ljudi, saj le-ti lahko še vedno veliko prispevajo k blaginji v skupnosti in celotni družbi. Starejši ljudje lahko preko prostovoljstva aktivno sodelujejo v družbenem življenju. Družba mora ljudi, še posebno starejše, osveščati o zdravem načinu življenja in o pomenu preventive. S tem bistveno pripomore k širitvi zdravega življenjskega sloga, zniževanju stroškov na področju zdravstva, zmanjševanju stresa in spodbuja aktivno sodelovanje v skupnosti. Tako lahko družba krepí socialni kapital in omogoča, da starost postane obdobje modrosti in odločnosti.

Podobno ugotavljajo Biggs, Carstensen in Hogan (2013, 39), da sodobna družba dojema starejše ljudi kot breme in ne kot rezultat in priložnost neke družbe. Takšen pogled prezre bistvo socialnega kapitala, ki je pri starejših ljudeh še posebno izrazit. Starejši ljudje namreč premorejo veliko znanja in izkušenj, imajo veliko sposobnost povezovanja svojih izkušenj z vsakodnevnimi problemi in vidijo svet v širši perspektivi. Vse to lahko preko vseživljenjskega učenja in osveščenosti družbe prispeva k prijaznejšemu okolju za starejše ljudi. Starejši ljudje lahko pomembno prispevajo k inovativni družbi, saj imajo sposobnost povezovanja znanja in prilagajanja različnim situacijam. Za izkoristek socialnega kapitala v dobrobit družbe je potrebno uporabiti učenje in inovacije, s čimer se doseže medgeneracijsko sodelovanje, pridobivanje znanja za učenje ter prepoznavanje področij, na katerih imajo starejši ljudje posebne sposobnosti in zmožnosti. Sodobne družbe morajo znati sprejeti izziv staranja, sprejeti ukrepe za sprostitve socialnega kapitala pri starejših ljudeh, uporabiti socialno in čustveno inteligenco⁴³ ter razumeti pomembnost povezovanja ljudi vseh generacij in jih vključevati v skupnost.

Do podobnih ugotovitev glede potenciala starejših ljudi sta prišla tudi Lunsford in Janes (2016, 97). Ugotovila sta, da starejši ljudje želijo aktivno sodelovati v skupnosti. V družbi je potrebno, da starejšim ljudem omogoči, da še naprej živijo

⁴³ Čustvena inteligenca je sposobnost posameznika, da prepozna lastna čustva in čustva drugih, sposobnost obvladovanja čustev do sebe in pri odnosih z drugimi (Goleman, 2001, 19).

neodvisno v svojem domu. Ugotavljata tudi, da starejši ljudje predstavljajo neverjetno velik potencial znanja, ki v veliki meri ostaja neizkoriščen, zato mora družba znati prepoznati njihov potencial in ga uporabiti pri krepitvi socialnega kapitala v skupnosti.

Socialni kapital je pomemben za socialno vključenost starejših ljudi. Ponce, Rosas in Lorca (2014, 739-744) izpostavljajo, da se socialna vključenost povečuje s starostjo, po dopolnjenem 80. letu pa prične upadati. Pomemben dejavnik socialne vključenosti starejših ljudi predstavlja socialni kapital v družini, s pomočjo katerega starejši ljudje zaznavajo pripadnost skupnosti. Za starejše ljudi je pomembno tudi sodelovanje v različnih družbenih dejavnostih, kar krepi socialno kohezijo in medgeneracijsko sodelovanje ter omogoča prenos znanja in izkušenj starejših ljudi na mlajše generacije. Socialna omrežja pa starejšim ljudem predstavljajo vir materialne podpore ter čustvene opore in pomembno vplivajo na njihovo zadovoljstvo z življenjem.

Pomemben vpliv socialnega kapitala se kaže v opolnomočenju in zaupanju med starejšimi ljudmi ter v zdravem staranju. Koutsogeorgou in drugi (2014, 627) namreč ugotavljajo, da se koncept zdravega staranja krepi s socialnim kapitalom preko povečane udeležbe starejših ljudi v skupnosti, s krepitvijo medsebojnega zaupanja ter podporo družbe za doseganje boljšega zdravja in aktivnega staranja. Socialni kapital preko promocije zdravja pri starejših ljudeh krepi opolnomočenje, medgeneracijsko sodelovanje, gradi družbeno zaupanje ter rešuje problem osamljenosti med starejšimi ljudmi. Skupnost pomembno prispeva k ohranjanju in spodbujanju zdravega načina življenja med starejšo populacijo.

Socialni kapital pri starejših ljudeh spodbuja prostovoljstvo, politično aktivnost in občutek participacije. Nygard, Nyqvist, Steenbeek in Jakobsson (2015, 234) v svoji raziskavi ugotavljajo, da starejši ljudje s članstvom v prostovoljnih organizacijah in z intenzivnim delovanjem v socialnih omrežjih pridobijo zaupanje v ljudi in družbo, kar pozitivno vpliva na njihovo politično aktivnost.

V Tabeli 3 predstavljamo avtorje in področja pomembnejših raziskav o socialnem kapitalu starejših ljudi.

Tabela 3: Nekaj pomembnejših raziskav o socialnem kapitalu starejših ljudi

Avtor, leto raziskave	Tema raziskave
Cannuscio, Block in Kawachi (2003)	Socialni kapital in uspešno staranje
Gray (2009)	Socialni kapital starejših ljudi
Vogt (2010)	Socialni kapital, starajoča se družba in vseživljenjsko učenje
Gehmacher (2010)	Socialni kapital in osamljenost v starosti
Biggs, Carstensen in Hogan (2013)	Socialni kapital in vseživljenjsko učenje
Koutsogeorgou in drugi (2014)	Socialni kapital in zdravo in aktivno staranje
Nygaard, Nyqvist, Steenbeek in Jakobsson (2015)	Socialni kapital in politična aktivnost med starejšimi ljudmi
Lunsford in Janes (2015)	Socialni kapital starejših ljudi

Vir: Lastna raziskava, 2016, 2016.

4 TEORIJA SOCIALNEGA KONVOJA

S Teorijo socialnega konvoja (Kahn in Antonucci, 1980) bomo ponazorili pomen izmenjave podpore in odnose, ki jih imajo starejši ljudje s člani svojega socialnega okolja, in pomembno vplivajo na kakovost življenja starejših ljudi. Antonucci, Ajrouch in Birditt (2014, 90) namreč trdijo, da je model socialnega konvoja zaradi svoje večplastnosti lahko koristen pri proučevanju socialnih odnosov in njihovem razvoju tudi na področju gerontologije. V modelu socialnega konvoja so definirani trije krogi socialnega konvoja, v okviru katerih predstavimo posamezne člane socialnega konvoja v posameznem krogu.

Teoretična izhodišča socialnega konvoja nadaljujemo s predstavitvijo odnosov v socialnem konvoju in z njihovim pomenom za posameznika. Sledita opredelitev in predstavitev pet različnih tipov socialnega konvoja. To so: sorodstveni, integralno povezani, samostojni, podporni in zasebni socialni konvoj. Nadalje navajamo, katere spremembe zaznavamo v socialnem konvoju.

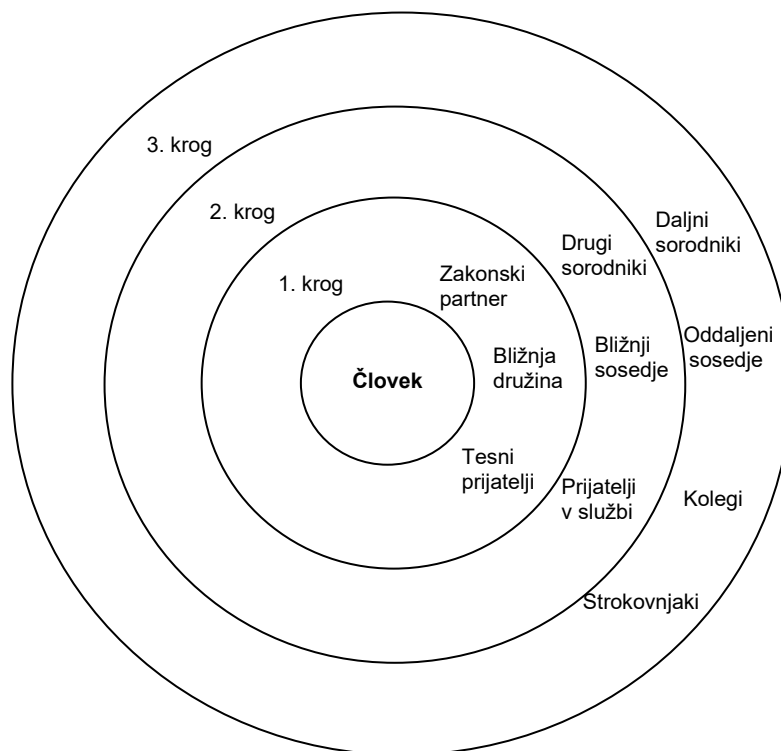
Poglavje o teoretičnih izhodiščih socialnega konvoja zaključujemo s predstavitvijo značilnosti socialnega konvoja starejših ljudi, predstavimo nekatere pomembnejše raziskave o socialnem konvoju starejših ljudi in jih podrobneje opišemo glede na raziskovalni pogled.

4.1 Model socialnega konvoja

Kahn in Antonucci (1980, 273) socialni konvoj opredeljujeta kot kompleksni model, ki kaže, s katerimi ljudmi si posameznik izmenjuje socialno podporo. Ponazarjata ga z diagramom, kjer posamezni krogi predstavljajo socialno bližino posameznika s člani njegovega socialnega konvoja. Antonucci, Ajrouch in Birditt (2006, 198) v sredino socialnega konvoja postavljajo posameznika.

Kot prikazujemo na Sliki 2, prvi krog socialnega konvoja posameznika zavzemajo zakonski partner, bližnja družina in tesni prijatelji, s katerimi je posameznik močno povezan. Člani drugega kroga socialnega konvoja so drugi sorodniki, bližnji sosedje in prijatelji na delovnem mestu. Članstvo v tem krogu se skozi čas nekoliko spreminja. Tretji krog socialnega konvoja zavzemajo daljni sorodniki, oddaljeni sosedi, kolegi in strokovnjaki, kot so zdravnik, frizer in podobno. Članstvo v tretjem krogu se izmed vseh treh krogov skozi čas najbolj spreminja (Antonucci, Ajrouch in Birditt, 2006, 198).

Slika 2: Trije krogi socialnega konvoja

Vir: Kahn in Antonucci, 1980, 273; Antonucci, Ajrouch in Birditt, 2006, 198.

Model socialnega konvoja temelji na socialnih odnosih. Osebnostne in situacijske značilnosti⁴⁴ vplivajo na odnose neposredno, združeno ali ločeno. Socialni odnosi imajo neposreden vpliv na dobro počutje in zdravje posameznika, a tudi na njegovo samoučinkovitost⁴⁵ (Antonucci, Birditt in Ajrouch, 2011, 173).

4.2 Odnosi v socialnem konvoju

Socialni konvoj je za posameznika pomemben zato, ker ga tvorijo ljudje, ki so posamezniku v določenem življenjskem obdobju iz določenih razlogov pomembni in ker od njih pričakuje določeno podporo (Kahn in Antonucci, 1980, 271-276). Poleg tega Antonucci, Birditt in Ajrouch (2011, 163) navajajo, da socialni konvoj ponazarja strukturo odnosov, ki jih ima posameznik s člani svojega socialnega konvoja. Posameznik si s člani svojega socialnega konvoja izmenjuje podporo, ki je pomembna za njegovo kakovost življenja.

Antonucci, Ajrouch in Birditt (2014, 3) ugotavljajo, da sta posamezniku pomembni kakovost odnosov s člani socialnega konvoja in številčnost članov socialnega konvoja, s katerimi si deli podporo, vendar Fiori, Antonucci in Cortina (2006, 25) ugotavljajo, da številčnost socialnega konvoja nujno ne pomeni tudi več podpore posamezniku. Posameznik lahko tudi od manjšega števila članov socialnega konvoja prejema dovolj potrebne podpore, da je njegovo življenje kakovostno.

⁴⁴ Osebnostne značilnosti so presečišče človekovih individualnih vrednosti. Situacijske značilnosti pa kažejo odziv različnih ljudi na iste situacije (Musek in Pečjak, 2001, 189).

⁴⁵ Samoučinkovitost predstavlja človekovo prepričanje o sebi in in svoji učinkovitosti, ki ju oblikuje na podlagi izkušenj (Musek in Pečjak, 2001, 215).

Odnosi posameznika s člani socialnega konvoja se razlikujejo glede na starost, spol, osebnost in situacijo (Kahn in Antonucci, 1980, 270). Posameznik od članov svojega konvoja pričakuje podporno okolje za svoj razvoj (Antonucci, Birditt in Akiyama, 2009, 248).

Družinski člani zagotavljajo posamezniku materialno in čustveno podporo (Albright in drugi, 2016, 213). Felmler in Muraco (2009, 328-330) navajata, da posameznik od svojih prijateljev pričakuje zaupanje, zvestobo, zavezo, strpnost, spoštovanje, pozornost, naklonjenost, zaupanje svojih težav in pomoč. Pri tem obstajajo razlike glede na spol. Ženskam je pri prijateljstvu zelo pomembno zaupanje in imajo glede prijateljstva višja pričakovanja kot moški. Od prijateljev zahtevajo spoštovanje zasebnosti. Moški pri svojih prijateljih cenijo, da jim ti zaupajo svoje težave, saj jim tako lahko nudijo podporo pri njihovem reševanju. Ženskam pomeni prijateljstvo pomemben vir podpore, saj so manj neodvisne kot moški. Manj verjetno, da se v primeru smrti zakonskega partnerja ponovno poročijo ali vzpostavijo novo partnersko zvezo.

4.3 Tipi socialnega konvoja

Wenger (1991, 152) tipologijo socialnega konvoja sistematično razdeli na osnovi treh meril: razpoložljivosti člana socialnega konvoja, pogostosti stika s članom socialnega konvoja ter nivoja socialne vključenosti⁴⁶ v skupnost. Tako loči pet različnih tipov socialnega konvoja: sorodstveni, integralno povezani, samostojni, podporen in zasebni socialni konvoj.

V sorodstvenem socialnem konvoju prevladujejo družinski člani, prisotni so tudi prijatelji in sosedje. Integralno povezan socialni konvoj enakovredno zastopajo tako družinski člani kot prijatelji in sosedje. Samostojen socialni konvoj ima posameznik, ki živi sam in nima otrok ter bližnjih sorodnikov. V tem socialnem konvoju so kot člani prisotni daljni sorodniki in sosedje. Podporni socialni konvoj obsega predvsem prijatelje in znance, s katerimi posameznik vzpostavi pomembne odnose. Pomemben član pri zaprtem tipu socialnega konvoja je zakonski partner, v njem je lahko tudi nekaj geografsko oddaljenih prijateljev.

Fiori, Antonucci in Cortina (2006, 28-29) definirajo pet tipov socialnega konvoja oziroma omrežij: nedružinsko, neprijateljsko, družinsko, raznoliko in prijateljsko. Posameznik, ki ima nedružinsko omrežje, ima zelo malo stikov z drugimi posamezniki. Navadno so ti posamezniki samski in brez otrok. Posameznik, ki ima neprijateljsko omrežje, ima zelo malo stikov s prijatelji in nekoliko več z družino. Najmanj ljudi ima družinsko omrežje, kjer ima posameznik tesne in pogoste stike s svojo ožjo družino. Najbolj razširjeno je raznoliko omrežje, kjer ima posameznik stike tako z družino in prijatelji kot z drugimi člani omrežja. Posameznik, ki ima prijateljsko omrežje, ima sicer dokaj pogoste stike s svojo ožjo družino, a še pogostejše stike s svojimi prijatelji.

⁴⁶ Socialna vključenost je povezana s konceptom kakovosti življenja človeka in predstavlja kopičenje vključenosti različnih virov in dejavnega sodelovanja v sistemu, s katerimi človek zadovoljuje svoje potrebe (Trbanc, 1996, 107).

4.4 Spremembe v socialnem konvoju

Pomembna lastnost socialnega konvoja je dinamičnost, ki je posledica sprememb v življenju posameznika in v okoljih. Glede dinamičnosti socialnega konvoja Fuller-Iglesias, Smith in Antonucci (2009, 3) ugotavljajo, da se posameznik skozi življenjska obdobja spreminja, socialni konvoj pa se spreminja skupaj z njim. Člani posameznikovega socialnega konvoja menjavajo svoje vloge zaradi sprememb osebnostnih lastnosti posameznika in glede na situacijo, v kateri se posameznik znajde. Berke (1991, 5) trdi, da posameznik spreminja potrebo po podpori zaradi različnih dogodkov in prelomnic v njihovem življenju, kot so zaposlitev, poroka, rojstvo otrok in upokojitev. Ob teh prelomnicah je posamezniku pomembna določena vrsta podpore s strani članov socialnega konvoja.

Tudi Levitt (2005, 38) ugotavlja, da je staranje povezano z normativnimi spremembami vlog⁴⁷, ki jih spremljajo nova pričakovanja, zahteve in izzivi, ki jih mora posameznik izpolniti. Vsaka sprememba v življenju posameznika prinese potrebo po socialnem konvoju, ki bo zadovoljil potrebo po podpori s strani članov (Fiori, Antonucci in Cortina, 2006, 26).

4.5 Socialni konvoj starejših ljudi

Socialni konvoj pomembno vpliva na telesno in duševno počutje starejših ljudi, še posebno zaradi tveganja socialne izključenosti in osamljenosti v tem življenjskem obdobju (Kemp, Ball, Hollingsworth in Perkins, 2012, 491).

V tretjem življenjskem obdobju so ljudje, v stari med 65 in 79 leti. V tem obdobju se starejši ljudje še vedno razvijajo. Zaradi vse daljše življenjske dobe in boljšega zdravstvenega stanja so starejši ljudje v tem obdobju funkcionalni dlje časa. Predstavniki tretjega življenjskega obdobja živijo danes glede na prejšnje generacije drugačno življenje, so bolj izobraženi, imajo boljše psihološke zmogljivosti in so na splošno bolj aktivnejši. Njihovi socialni odnosi so odvisni od njihovih življenjskih izkušenj, osebnostnih lastnosti in specifične situacije. V tem obdobju starejši ljudje ne čutijo več pritiskov delovnega okolja, zato v tem obdobju poskrbijo za samoaktualizacijo⁴⁸. Socialni odnosi starejših ljudi so pomembni za vzdrževanje njihovega zdravja in dobrega počutja (Antonucci, Ajrouch in Birditt, 2006, 193). Glede samoaktualizacije je potrebno upoštevati, da se tudi starejši ljudje razvijajo in da lahko preko socialnega konvoja pridobijo nove člane, ki jim zagotavljajo potrebno podporo (Akiyama in Antonucci, 1987, 524).

Antonucci (1985, 94) poudarja, da imajo starejši ljudje v socialnem konvoju člane, s katerim imajo pomembne odnose in jim nudijo podporo. S tem nasprotuje stereotipu⁴⁹, da so starejši ljudje zaradi manjšega socialnega konvoja izključeni iz družbe in osamljeni.

⁴⁷ Normativne spremembe so začetek šolanja, poroka, starševstvo ter upokojitev (Levitt, 2005, 38).

⁴⁸ Samoaktualizacija je prirojena moč posameznika, ki človeku omogoča rast in spremembe in se kaže kot občutek sprejemanja, sočustvovanja in razumevanja (Snoj, 2006, 529).

⁴⁹ Stereotipi so tipizirane sodbe, ki se oblikujejo na podlagi delnih in nepreverjenih informacij, s katerimi se razvršča posameznika ali skupino ljudi (Kuhar, 2009, 36).

Litwin in Stoeckel (2013, 765) sta v svoji raziskavi o socialnem konvoju starejših ljudi v Evropi prišla do ugotovitve, da ima starejši Evropejec v socialnem konvoju v povprečju 2,4 člana, ki jim močno zaupa. Prav tako Stoeckel in Litwin (2013, 786-787) ugotavljata, da imajo starejši Evropejci socialni konvoj z relativno malo člani. Vendar so si starejši Evropejci s člani svojega socialnega konvoja čustveno blizu in jih ti odnosi osebno izpopolnjujejo. S člani socialnega konvoja imajo pogoste stike in ne živijo geografsko oddaljeno.

V Tabeli 4 predstavljamo avtorje in ključne teme njihovih pomembnejših raziskav s področja socialnega konvoja starejših ljudi.

Tabela 4: Nekaj pomembnejših raziskav o socialnem konvoju starejših ljudi

Avtor, leto raziskave	Tema raziskave
Antonucci (1985)	Socialni konvoj starejših ljudi
Akiyama in Antonucci (1987) Birditt, Antonucci in Tighe (2012) Meija (2014) Albright in drugi (2016)	Podpora članov socialnega konvoja
Litwin (1997) Fiori, Smith in Antonucci (2007)	Tipi socialnega konvoja starejših ljudi
Marmot in drugi (1998) Akiyama, Antonucci, Takahashi in Langfahl (2003) Ajrouch, Blandon in Antonucci (2005)	Razlike v članstvu socialnega konvoja
Antonucci, Ajrouch in Birditt (2006)	Pomen odnosov v socialnem konvoju
Antonucci, Ajrouch in Janevic (2003) Litwin in Stoeckel (2013)	Velikost socialnega konvoja starejših ljudi
Van Tilburg (2003) Fiori, Antonucci in Cortina (2006)	Sprememba socialnega konvoja starejših ljudi
Cohen (2004) Baker, Cahalin, Gerst in Burr (2005) Bowling (2008)	Pomen socialnega konvoja za starejše ljudi
Lopez-Garcia, Banegas, Perez-Regadera, Cabrera in Rodriguez-Artalejo (2005) Wenger, Dykstra, Melkas in Knipscheer (2009) Gray (2009) Dominguez in Arford (2010) Stoeckel in Litwin (2013)	Vpliv socialnega konvoja na socialni kapital
Antonucci, Ajrouch in Birditt (2006) Fung, Stoeber, Yeung in Lang (2008) Antonucci, Birditt in Akiyama (2009)	Struktura socialnega konvoja starejših ljudi
Birditt, Jackey in Antonucci (2009)	Kakovost odnosov s člani socialnega konvoja
Kemp, Ball, Hollingsworth in Perkins (2012)	Vpliv socialnega konvoja na telesno in duševno počutje

Vir: Lastna raziskava, 2016, 2016.

4.5.1 Tipi socialnega konvoja starejših ljudi

Litwin (1997, 274) definira šest različnih tipov socialnega konvoja starejših ljudi, ki se med seboj razlikujejo glede na spol, starost, izobrazbo ter zdravstveno stanje. Loči raznoliko omrežje, omrežje prijateljev in družine, omrežje ožje družine,

oslabljeno omrežje, versko usmerjeno družinsko omrežje ter tradicionalno razširjeno družinsko omrežje.

Wenger, Dykstra, Melkas in Knipscheer (2007, 1447-1450) ugotavljajo, da imajo starejši ljudje pogosto oslabljeno oziroma omejeno omrežje. Le-to velja za eno najbolj ranljivih omrežij, v katerem imajo starejši ljudje najmanj stikov z okolico in so najbolj izpostavljeni osamljenosti in socialni izključenosti. Poleg tega imajo starejši ljudje dokaj pogosto tudi omrežje ožje družine ter omrežje prijateljev in družine. Starejše samske ženske imajo večinoma versko usmerjeno družinsko omrežje, poročene starejše ženske pa raznoliko omrežje, v katerem imajo pogoste stike tako z družinskimi člani kot s prijatelji in sosedi. Starejše samske ženske imajo pogostejše stike tudi s prijatelji, kot jih imajo starejši samski moški.

Cheng, Lee, Chan, Leung in Lee (2009, 720) v svoji raziskavi potrjujejo, da so starejši ljudje z raznolikim omrežjem psihično najstabilnejši, starejši ljudje z oslabljenim oziroma omejenim omrežjem pa najmanj psihično stabilni. Tradicionalno razširjeno družinsko omrežje je starejšim ljudem pomemben vir podpore predvsem v kriznih situacijah. Člani tega omrežja starejšim ljudem dajejo občutek vpetosti v omrežje ter občutek povezanosti kljub morebitni medsebojni geografski oddaljenosti.

Starejši ljudje imajo izmed pet tipov socialnega konvoja oziroma omrežij, ki so ne družinsko, ne prijateljsko, družinsko, raznoliko in prijateljsko, bolj pogosteje nedružinska omrežja kot prijateljska. Raznolika omrežja imajo pogosteje bolje situirani starejši ljudje. Starejši ljudje z nižjo izobrazbo imajo pogosteje družinsko omrežje, starejši ljudje slabšega zdravja pa imajo pogosteje neprijateljsko omrežje (Fiori, Antonucci in Cortina, 2006, 28-29).

Fiori, Smith in Antonucci (2007, 325-326) pri tipih omrežij pri starejših ljudeh dodajo še eno omrežje. Prijateljsko omrežje razdelijo na podprto prijateljsko omrežje in nepodprto prijateljsko omrežje. Pri podprtem prijateljskem omrežju so starejši ljudje vključeni v veliko raznovrstnih aktivnosti. Starejši ljudje, ki imajo veliko omrežje z relativno majhnim deležem bližnjih članov in s pogostimi stiki z družino in prijatelji, imajo raznoliko omrežje. Čeprav nimajo veliko tesnih članov, prejemajo veliko čustvene podpore. Družinsko omrežje imajo tisti starejši ljudje, ki so poročeni in imajo pogoste stike z družino. Vdoveli starejši ljudje, ki so vključeni v veliko aktivnosti, imajo prijateljsko podprto omrežje, saj imajo s svojimi člani pogoste stike in od njih prejemajo veliko čustvene podpore. Prijateljsko nepodprto omrežje imajo ovdoveli starejši ljudje, ki imajo majhno omrežje, malo stikov s prijatelji, nizko udeležbo pri različnih aktivnostih ter prejemajo slabo čustveno podporo. Nedružinsko omrežje imajo starejši ljudje, ki imajo redke stike z družino in niso preveč aktivni. Prejemajo malo čustvene podpore, a so z odnosi s člani razmeroma zadovoljni. Med starejšimi ljudmi jih ima največ podprto prijateljsko omrežje, sledijo družinsko, neprijateljsko, nepodprto prijateljsko omrežje, raznoliko in nedružinsko omrežje. Glede družinskega omrežja Litwin (2001, 517-520) ugotavlja, da ga sestavljajo ožji člani družine, pri nedružinskem omrežju pa so člani omrežja

predvsem prijatelji in sosedje. Prijateljsko omrežje je pomembno za samopodobo⁵⁰ starejših ljudi.

Fiori, Smith in Antonucci (2007, 326-328) v svoji raziskavi ugotavljajo, da obstajajo razlike glede vrst omrežij med dvema starostnima skupinama. Prva skupina so starejši od 85 let, druga pa stari od 70 do 84 let. Predstavniki prve skupine imajo vse vrste omrežij, medtem ko imajo predstavniki druge starostne skupine bolj prijateljska omrežja. Starejši ljudje, ki imajo prijateljsko podprto omrežje, imajo slabšo blaginjo kot starejši ljudje z družinskimi omrežji. Starejši ljudje so izrazili nezadovoljstvo z odnosi le pri prijateljsko nepodprtem omrežju, kjer so redki odnosi, prejemajo malo čustvene podpore in se počutijo razočarani. Starejši ljudje z nedružinskimi omrežji izražajo razmeroma visoko zadovoljstvo z odnosi, kljub temu da imajo manjše omrežje in manjše število tesnih članov. Ta ugotovitev kaže na pomembnost raznolikega omrežja tudi v poznem starostnem obdobju.

Starejši ljudje v Evropi imajo večinoma družinski tip socialnega konvoja oziroma omrežja, saj več kot 60 odstotkov starejših Evropejcev navaja, da imajo v socialnem konvoju izključno družinske člane (Stoeckel in Litwin, 2013, 786-787). Šest odstotkov starejših Evropejcev v svojem konvoju nima člana, ki bi mu zaupali. Ti starejši Evropejci v povprečju pripadajo najstarejši starostni skupini, so nižje izobraženi in tudi slabše mobilni. Zanje je značilno tudi, da so najnižje ocenili kategorijo dobrega počutja. Skoraj tri četrtine članov njihovega socialnega konvoja predstavljajo otroci, kot pomemben član jim je tudi zakonski partner. Starejši Evropejci, ki imajo prijateljski tip socialnega konvoja oziroma omrežja, imajo v povprečju tri zaupne prijatelje, s katerimi so močno povezani, a z njimi nimajo pogostih stikov. Pri raznolikem omrežju so pomembni člani tudi sosedje in sodelavci, saj jim starejši Evropejci zaupajo, vendar je starejšim Evropejcem pomembno, da njihovi zaupniki niso preveč geografsko oddaljeni in so takoj dostopni, kadar potrebujejo podporo. Starejši Evropejci izpostavljajo prijatelje kot pomembnejše zaupnike v primerjavi s sosedi in sodelavce (Litwin in Stoeckel, 2013, 766-774).

Van Tilburg (2003, 354) pogojuje tip socialnega konvoja pri starejših ljudeh z zakonskim stanom. Ugotavlja namreč, da imajo poročeni večji socialni konvoj kot neporočeni starejši ljudje in da pri njih prevladuje raznoliko omrežje. Pri tem Litwin (2001, 517) ugotavlja, da imajo samski starejši ljudje v povprečju manjše število članov socialnega konvoja. Prav tako imajo manjše število članov socialnega konvoja gibalno ovirani starejši ljudje, pri katerih prevladujejo družinska omrežja.

Litwin in Stoeckel (2013, 763) pa glede tipov socialnega konvoja ugotavljata še, da je le-ta odvisen od kulturnega okolja. Določeni tipi socialnega konvoja se pojavljajo v vseh kulturnih okoljih, medtem ko so določeni tipi značilni le za neko kulturno okolje. Socialni konvoj vdovelih je tip, ki je značilen za območje Mehike, tip izoliranih je značilen za območje Koreje, tip oddaljene družine je značilen za okolje Hong Konga, verski tip pa prevladuje v ZDA.

⁵⁰ Samopodoba predstavlja razmišljanje človeka o svojih sposobnostih in vpliva na njegovo vedenje, izbiro in odločitve. Samopodoba je tesno povezana z osebnostnim razvojem človeka (Musek in Pečjak, 2001, 71).

4.5.2 Struktura socialnega konvoja starejših ljudi

Filipović, Kogovšek in Hlebec (2005, 205-207) ugotavljajo, da so družinski člani, ki sodijo v prvi krog socialnega konvoja, najpomembnejši vir socialne opore starejšim ljudem. V tem starostnem obdobju predstavljajo sosedje pomemben vir podpore, še posebno tistim starejšim ljudem, ki živijo sami. Ti sosedje sodijo v prvi krog njihovega socialnega konvoja in starejšim ljudem nudijo podporo v obliki druženja, materialne pomoči, čustvene opore in pomoči v primeru bolezni.

Nekaterim starejšim ljudem se v tem obdobju članstvo njihovega socialnega omrežja zmanjša, nekaterim pa ostaja članstvo socialnega konvoja ves čas nespremenjeno. Ženske imajo v primerjavi z moškimi več članov socialnega konvoja in od članov svojega socialnega konvoja prejemajo tudi več podpore. Ekstrovertiranim⁵¹ starejšim ljudem so odnosi s člani njegovega socialnega konvoja pomembnejši kot introvertiranim⁵² starejšim ljudem (Fiori, Antonucci in Cortina, 2006, 26).

Carstensen (1995, 151) izpostavlja, da starejši ljudje v svojem zadnjem življenjskem obdobju zmanjšajo število stikov z drugimi in se osredotočijo le na ljudi, ki se jim zdijo pomembni. Antonucci, Ajrouch in Janevic (2003, 949) trdijo, da imajo starejši ljudje običajno manj številčni socialni konvoj in da pomoč večinoma prejemajo od družinskih članov, vendar Keller-Cohen, Fiori, Toler in Bybee (2006, 585) ugotavljajo, da imajo prijatelji večji vpliv na dobro počutje in na občutek pomembnosti starejših ljudi, kot ga imajo družinski člani. Zaradi izgube zakonskega partnerja starejši ljudje s sovrstniki vzpostavijo pomemben odnos, saj jih združujejo podobni interesi in življenjske izkušnje (Kemp, Ball, Hollingsworth in Perkins, 2012, 491).

Struktura socialnega konvoja se med starejšimi ljudmi razlikuje glede na starost, spol, zakonski stan, narodnost, osebnostne lastnosti ter situacijo. Struktura socialnega konvoja predstavlja člane socialnega konvoja glede na njihove strukturne značilnosti, ki se kažejo kot število ljudi, velikost konvoja, posameznikova starost in spol, leta poznanstva, geografska oddaljenost in pogostost kontaktov (Antonucci, Birditt in Akiyama, 2009, 248).

Socialni konvoj starejših ljudi zajema člane, ki posamezniku v tem življenjskem obdobju pomenijo največ. Akiyama in Antonucci (1987, 746-748) ugotavljata, da imajo starejši ljudje v svojem konvoju starejše člane. Enako v svoji raziskavi ugotavljajo tudi Ajrouch, Blandon in Antonucci (2005, 316), ki pravijo, da imajo starejši ljudje v svojem socialnem konvoju več starejših članov in da je njihov socialni konvoj manjši kot pri mlajših ljudeh. Starejši ljudje se v socialnem konvoju bolj zanašajo na podporo članov družine, sovrstnikov in na tiste člane, s katerimi se poznajo že dlje časa. Ugotavljajo tudi, da imajo starejši ljudje manj stikov s člani socialnega konvoja zaradi zmanjšane mobilnosti in oddaljenosti drugih članov konvoja. Kot razlog za to Antonucci, Ajrouch in Birditt (2006, 195) navajajo, da so starejši ljudje bolj izključeni iz družbe zaradi težav z zdravjem, da v tem obdobju

⁵¹ Ekstrovertiranost predstavlja osebnostno lastnost človeka, ki se odraža kot družabnost, aktivnost in impulzivnost (Musek in Pečjak, 2001, 207).

⁵² Introvertiranost predstavlja osebnostno lastnost človeka, ki se odraža kot molčečnost, nedružabnost in zadržanost (Musek in Pečjak, 2001, 207).

starejšim ljudem umre zakonec ali drug bližnji član družine ter da se starejši ljudje v tem obdobju upokojijo.

Raziskovalci Fung, Stoeber, Yeung in Lang (2008, 156) tudi potrjujejo, da imajo starejši ljudje v primerjavi z mlajšimi ljudmi manj članov tretjega kroga socialnega konvoja, vendar trdijo, da imajo starejši ljudje enako obsežen prvi krog socialnega konvoja, kot ga imajo mlajši ljudje.

Van Tilburg (2003, 355) ugotavlja, da posameznik ob upokojitvi izgubi nekatere člane socialnega konvoja, a lahko v tem življenjskem obdobju pridobi tudi nove.

Starejši ljudje imajo v primerjavi z mlajšimi ljudmi več prijateljev v svojem socialnem konvoju. Poleg tega so člani njihovega socialnega konvoja pogosto geografsko manj oddaljeni (Antonucci, Ajrouch in Birditt, 2006, 195-199).

Glede strukture socialnega konvoja obstajajo tudi določene razlike glede na spol. Starejše ženske imajo večjo, bolj raznoliko strukturo socialnega konvoja in imajo tesnejše stike z več člani socialnega konvoja kot starejši moški. Starejši moški imajo v socialnem konvoju več prijateljev in članov družine kot starejše ženske. Starejše ženske imajo v srednjih letih zaradi polne obremenjenosti manj odnosov z drugimi kot starejši moški. Kontinuiteta socialne vloge zaznamuje moške, da tudi v kasnejšem življenjskem obdobju ohranjajo rutino iz prejšnjega obdobja. Ženske pa si v kasnejšem življenjskem obdobju socialni konvoj razširijo in zaznavajo večjo socialno podporo s strani članov konvoja kot starejši moški (Antonucci, Ajrouch in Birditt, 2006, 202).

Ajrouch, Blandon in Antonucci (2005, 311) pri proučevanju razlik med spoloma ugotavljajo, da imajo starejše ženske manjši socialni konvoj kot mlajše ženske in da so člani socialnega konvoja starejših ljudi prav tako starejši ljudje, ki so večinoma bolj oddaljeni. Starejše ženske imajo s člani socialnega konvoja manj pogoste stike kot mlajše ženske. Antonucci, Ajrouch in Birditt (2006, 202) potrjujejo, da imajo ženske vseh starosti večji socialni konvoj od moških ter več članov konvoja, s katerimi so v tesnih stikih. Starejši moški imajo v socialnem konvoju večji delež družinskih članov kot starejše ženske, medtem ko imajo starejše ženske večji delež prijateljev kot mlajše ženske. Starejše ženske imajo nižji odstotek članov, ki so geografsko bolj oddaljeni in imajo manj pogoste stike z vsemi člani svojega socialnega konvoja v primerjavi z mlajšimi ženskami.

Med starejšimi ljudmi obstajajo razlike v strukturi socialnega konvoja glede na stopnjo izobrazbe. Ross in Wu (1996, 104) ugotavljata, da je raznolikost članov socialnega konvoja večja pri bolj izobraženih starejših ljudeh. Marmot in drugi (1998, 443) to potrjujejo in dodajajo, da nižje izobraženi starejši ljudje prejmejo manj podpore od članov družine in prijateljev. Višje izobraženi starejši ljudje živijo bolje, imajo bolj zdrave življenjske navade in tudi njihovo vedenje je ustrežnejše. Do podobnih ugotovitev so v svoji raziskavi prišli tudi Antonucci, Ajrouch, in Janevic (2003, 949), ki pri nižje izobraženih starejših ljudeh ugotavljajo manjše članstvo socialnega konvoja. Tudi Ajrouch, Blandon in Antonucci (2005, 315-316) trdijo, da imajo višje izobraženi starejši ljudje več članov konvoja, vendar ne izpostavljajo, da bi bili v tesnejši stikih z ženskami ali moškimi člani konvoja. Antonucci, Ajrouch in Birditt (2006, 202) tudi ugotavljajo, da imajo nižje izobraženi ljudje manjši socialni

konvoj. Nižje izobraženi starejši ljudje imajo v svojem socialnem konvoju več članov družine in manj prijateljev, več članov, ki živijo blizu in s katerimi imajo pogostejše stike. Nasprotno prejšnjim navedbam so ugotovitve Kubzanskya, Berkmana in Glassa (1998, 578), ki ugotavljajo, da so nižje izobraženi starejši ljudje bolj povezani s člani socialnega konvoja in da imajo tudi številčnejši socialni konvoj.

Akiyama in Antonucci (1987, 746-748) ugotavljata, da imajo ljudje v starostni skupini med 65 in 74 leti več članov konvoja kot ljudje, starejši od 74 let. V strukturi socialnega konvoja obstajajo razlike glede na spol. V socialnem konvoju starejših ljudi je več žensk in starejše ženske prejemajo več pomoči od članov socialnega konvoja kot starejši moški. Starejše ženske imajo bolj razširjen socialni konvoj in prejmejo podporo od večjega števila članov socialnega konvoja, medtem ko imajo starejši moški manjši socialni konvoj. Starejši moški večinoma prejemajo podporo od zakonske partnerke, starejše ženske pa zaznavajo od svojega življenjskega partnerja nižjo podporo. Starejše ženske imajo tudi večplastni socialni konvoj v primerjavi s starejšimi moškimi in več prijateljev v socialnem konvoju kot starejši moški, medtem ko glede prijateljev ni pomembne razlike med spoloma. Poročene ženske z enim otrokom dobijo močno podporo od članov svojega socialnega konvoja. Burge in Street (2010, 359) v svoji raziskavi ugotavljata, da imajo poročeni starejši ljudje številčnejši socialni konvoj. Pri neporočenih starejših ženskah obstaja največje tveganje za socialno izključenost in osamljenost.

Lubben in Gironde (2004, 26) sta pri strukturi socialnega konvoja izoblikovala orodje merjenja socialne izključenosti pri starejših ljudeh, pri čemer se s pomočjo vprašalnika ocenjuje socialna podpora družine, prijateljev in sosedov. Starejši ljudje vrednotijo velikost, bližino in pogostost stikov v socialnem konvoju. Skupno število točk⁵³ lahko zavzame vrednost med 0 in 60, pri čemer imajo starejši ljudje z vrednostjo točk, nižjo od 20, omejeno socialno omrežje in imajo višje tveganje za socialno izključenost.

4.5.3 Pomen socialnega konvoja za starejše ljudi

Carstensen (1995, 151) in Litwin (2001, 523) s svojima raziskavama potrjujeta, da so odnosi starejših ljudi s člani njihovega socialnega konvoja bistvenega pomena za blaginjo⁵⁴ starejših ljudi, saj pozitivno vplivajo na njihovo dobro počutje ter njihov občutek zadovoljstva. Antonucci in Jackson (1987, 291) ugotavljata, da socialni konvoj starejših ljudi pozitivno vpliva na kakovost njihovega življenja. Tudi Baker, Cahalin, Gerst in Burr (2005, 431) ter Nezlek, Richardson, Green in Schatten-Jones (2002, 57) v svojih raziskavah potrjujejo, da socialni konvoj in večja aktivnost v socialnem konvoju pozitivno vplivata na boljše počutje in zdravje starejših ljudi. Cohen (2004, 682) ter Holt-Lunstad, Smith in Layton (2010, 14-15) namreč ugotavljajo, da imajo starejši ljudje, ki imajo dobre odnose s člani svojega konvoja, nižjo umrljivost, saj odstranijo dejavnike tveganja za umrljivost, kot sta prekomerna telesna teža in telesna neaktivnost, zato bi lahko socialne odnose dodali na seznam dejavnikov tveganja za umrljivost.

⁵³ Skupno število točk je seštevek velikosti, bližine in pogostosti stikov v socialnem konvoju in kaže stopnjo socialne vključenosti posameznika (Lubben in Gironde, 2004, 26).

⁵⁴ Blaginja predstavlja kakovost življenja ljudi in postaja pglavitni razvojni cilj vsake države (Malešič, Bregar in Rovar, 2009, 43).

Wiggins, Higgs, Hyde in Blane (2004, 693) ugotavljajo, da lahko starejši ljudje s podporo iz svojega socialnega konvoja omilijo negativnosti v tretjem življenjskem obdobju. Kemp, Ball, Hollingsworth in Perkins (2012, 491) namreč poudarjajo, da člani socialnega konvoja starejših ljudi pomembno vplivajo na telesno in duševno počutje starejših ljudi in zmanjšujejo tveganje za socialno izključenost in osamljenost starejših ljudi. Bowling (2008, 293) pa ugotavlja, da je socialni konvoj starejših ljudi pomemben za njihovo ohranjanje aktivnosti, kar pomembno vpliva na kakovostno preživljanje starosti.

Starejši ljudje od članov svojega konvoja pričakujejo podporno okolje za svoj razvoj. Če imajo starejši ljudje velik konvoj, imajo veliko ljudi, ki jim lahko nudijo podporo, vendar velik konvoj in s tem številčnost članov, ki starejšim ljudem lahko ponudijo podporo, še nista zagotovilo, da starejši ljudje podporo tudi prejmejo (Antonucci, Birditt in Akiyama, 2009, 248).

Wenger, Dykstra, Melkas in Knipscheer (2007, 1434-1436) trdijo, da je socialni konvoj pomemben vir izmenjave različne podpore, ki spodbuja občutek varnosti in pripadnosti starejših ljudi. Starejšim ljudem so člani socialnega konvoja pomemben vir čustvene opore, druženja, nasvetov in pomoči pri osebni negi.

Kot pomembno za področje naše raziskave navajamo ugotovitev Grayeve (2009, 5), da je socialni konvoj oziroma omrežje pomemben vir socialnega kapitala, predvsem pri pridobivanju socialne solidarnosti⁵⁵ in socialne vključenosti ljudi vseh starosti. Glede solidarnosti in medgeneracijskega sodelovanja⁵⁶ tudi Stoeckel in Litwin (2013, 786-787) poudarjata pomen socialnega konvoja. Starejši ljudje so s člani njihovega socialnega konvoja tesno povezani, kar je pomembno za zdravje in dobro počutje starejših ljudi. Struktura socialnega konvoja starejših ljudi je pomembna tudi za krepitev solidarnosti in za medgeneracijsko povezanost. Starejši Evropejci imajo s svojimi otroki zaupen odnos, kar kaže na močno medgeneracijsko solidarnost. Prav tako so starejši Evropejci s prijatelji močno povezani, kar kaže na zaupen odnos.

Raziskovalci Dominguez in Arford (2010, 114), Lopez-Garcia, Banegas, Perez-Regadera, Cabrera in Rodriguez-Artalejo (2005, 511), Guilley in drugi (2005, 419), Forsman (2012, 58) ter McLaughlin, Vagenas, Pachana, Begum in Dobson (2010, 671) so s svojimi raziskavami potrdili, da ima večji socialni konvoj starejših ljudi pozitiven vpliv na njihov socialni kapital.

Dominguez in Arford (2010, 114) ugotavljata, da starejši ljudje preko članov socialnega konvoja ohranjajo socialne vezi in krepijo svoje kognitivne sposobnosti. Starejši ljudje lahko s člani svojega socialnega konvoja krepijo svoje moči, razvijajo skupnost in kolektivne modele učinkovitosti⁵⁷, ki delujejo tako na ravni posameznika kot na ravni skupnosti.

⁵⁵ Socialna solidarnost je temeljna vrednota, ki predstavlja integracijo določene družbene skupine ljudi (Hlebec, Kavčič in Ogulin Počrniva, 2013, 30).

⁵⁶ Medgeneracijsko sodelovanje je zavestna odločitev mlajše in starejše generacije, da med seboj vzpostavita pomemben odnos. Medgeneracijsko sodelovanje predstavlja temelj družbe (Mali in Nagode, 2009, 216).

⁵⁷ Kolektivni model učinkovitosti izraža učinkovitost skupine ljudi, ki deluje kot celota in uspešno dosega naloge in cilje (Dominguez in Arford, 2010, 114).

Lopez-Garcia, Banegas, Perez-Regadera, Cabrera in Rodriguez-Artalejo (2005, 511) v svoji raziskavi potrjujejo pozitiven vpliv socialnega konvoja na fizično in duševno zdravje starejših ljudi. Starejši ljudje, ki imajo pogoste stike s člani svojega socialnega konvoja, izkazujejo višjo stopnjo aktivnosti in socialne vključenosti kot starejši ljudje, ki imajo redke stike s člani svojega socialnega konvoja oziroma so celo brez stikov.

Guilley in drugi (2005, 424) pri odnosih starejših ljudi s člani njihovega socialnega konvoja poudarjajo večji pomen kakovosti stikov kot pogostosti stikov. Starejši ljudje od članov svojega socialnega konvoja pridobijo koristne informacije in spodbudo v stresnih situacijah. To starejšim ljudem daje občutek samonadzora in samoučinkovitosti.

Forsman (2012, 58) v svoji raziskavi ugotavlja, da obstaja pri starejših ljudeh z manjšim socialnim konvojem večja verjetnost, da so bolj nezaupljivi do ljudi in skupnosti. Starejši ljudje z večjim socialnim konvojem so aktivnejši, kar krepi njihov občutek pripadnosti družbeni skupnosti in pozitivno vpliva na njihovo duševno zdravje.

4.5.4 Podpora članov socialnega konvoja starejših ljudi

Družbene spremembe narekujejo, da struktura socialnega konvoja v kasnejšem življenjskem obdobju starejšim ljudem ne zagotavlja več enake ravni podpore kot pred tem obdobjem (Ajrouch, Blandon in Antonucci, 2005, 316). Zaradi demografskih sprememb in staranja prebivalstva se bo spremenil tudi družbeni vpliv na dobro počutje. Starejši ljudje se bodo morali v prihodnosti vse bolj zanašati na podporo članov socialnega konvoja (Armstrong Mair, 2007, 3). Še posebno pomembna je starejšim ljudem podpora članov njihovega socialnega konvoja ob negativnih prelomnih trenutkih, kot so odhod otrok od doma, pojav različnih bolezni in upokojitev (Birditt, Antonucci in Tighe, 2012, 728).

Meija (2014, 101-102) ugotavlja, da si starejši ljudje preko članov socialnega konvoja zagotavljajo vir podpore, s čimer dosegajo uspešno življenje. Prav tako so v tem starostnem obdobju sposobni urejati svoje odnose s člani socialnega konvoja. Santos in Levitt (2007, 827) pri starejših ljudeh izpostavljata pomen medgeneracijskih odnosov. Če se namreč človek zaveda pozitivnih odnosov v svojem socialnem konvoju, bo lažje prešel skozi težka obdobja v svojem življenju. V mlajših letih je ljudem pomembnejša podpora staršev, kasneje pa podpora zakonskega partnerja, pogostost stikov ter kvaliteta odnosov s člani socialnega konvoja.

Pri starejših ljudeh obstaja večja verjetnost, da prejmejo materialno in čustveno podporo, če imajo raznolik socialni konvoj, v katerem imajo člane v vseh treh krogih socialnega konvoja (Burt, 1992, 68).

Starejši ljudje imajo stik s člani konvoja preko kognitivnih, čustvenih in vedenjskih vzgibov (Cohen, 2004, 682). Starejši ljudje od članov svojega socialnega konvoja prejemajo različno podporo, ki je odvisna od starosti, spola, izobrazbe in preteklih izkušenj. Antonucci, Birditt, Sherman in Trinh (2011, 1089) navajajo, da starejši

ljudje od članov svojega socialnega konvoja prejmejo materialno in nematerialno podporo. Materialno podporo prejmejo v obliki finančnih sredstev, nematerialno podporo pa v obliki čustvene opore. Ugotavljajo tudi, da si starejši ljudje podporo izmenjujejo predvsem znotraj družine, medtem ko si mlajši ljudje podporo izmenjujejo predvsem z vrstniki.

Akiyama in Antonucci (1987, 521) pravita, da starejši ljudje pričakujejo od članov svojega socialnega konvoja različne vrste podpore: zaupanje, gotovost, spoštovanje, zdravstveno nego, pogovarjanje, ko so razburjeni, ter pogovore o zdravju. Coleman (1993, 909-911) dodaja še, da so socialni odnosi za starejše ljudi zelo pomembni, saj jim člani socialnega konvoja pomagajo pri vsakodnevnih opravilih in so bistvenega pomena za blaginjo starejših ljudi.

Starejši ljudje se v socialnem konvoju bolj zanašajo na podporo članov družine, vrstnikov in tistih članov, s katerimi se poznajo že dlje časa. Nekateri starejši ljudje so zaradi bolezni izključeni iz družbe, nekateri v tem obdobju izgubijo svojega (zakonskega) partnerja in druge člane iz prvega kroga socialnega konvoja. Starejši ljudje imajo v primerjavi z mlajšimi ljudmi manj stikov s člani svojega socialnega konvoja, kar je posledica oddaljenosti njihovih članov konvoja. Otroci in vnuki starejših ljudi živijo geografsko oddaljeno od njih, kar otežuje pogostost srečanj (Antonucci, Ajrouch in Birditt, 2006, 195-199).

Fung, Stoeber, Yeung in Lang (2008, 156) ugotavljajo, da starejši ljudje v zadnjem življenjskem obdobju drugače dojemajo socialne odnose. Starejši ljudje od članov socialnega konvoja ne pričakujejo, da se bodo od njih naučili nekaj novega, ampak jim je pomembnejša čustvena podpora, ki jim jo ti člani lahko nudijo.

Akiyama in Antonucci (1987, 523) ugotavljata, da se starejšim ljudem tretji krog socialnega konvoja dinamično spreminja in se zmanjšuje zaradi različnih razlogov. Mednje sodijo smrt članov konvoja, zdravstveno stanje, odsotnost motiva za vzpostavljanje socialnega konvoja in drugi razlogi. Frahm (2009, ii) ugotavlja, da so dobri odnosi, ki jih ima starejši posameznik s člani prvega kroga socialnega konvoja, torej s svojo družino, ključnega pomena za kakovost njegovega življenja. Tudi Flipović, Kogovšek in Hlebec (2005, 205-207) poudarjajo, da so starejšim ljudem najpomembnejši odnosi s člani prvega kroga socialnega konvoja. Ne gre pa zanemariti pomena odnosov starejših ljudi s sosedi, ki navadno sodijo v drugi krog socialnega konvoja. Še posebej je to pomembno pri starejših ljudeh, ki ne živijo z družinskimi člani in niso institucionalizirani⁵⁸. Že občasna pomoč sosedov je lahko pomemben dejavnik, s katerim se zmanjša potreba po formalnih oblikah pomoči, ki starejšim ljudem omogoča samostojno bivanje. Sosedje starejšim ljudem nudijo različne vrste podpore: druženje, materialno podporo, čustveno podporo in pomoč v primeru bolezni. S starostjo se pomembnost odnosov s sosedi povečuje.

Akiyama, Antonucci, Takahashi in Langfahl (2003, 76-78) ugotavljajo, da starejši ljudje s časom drugače zaznavajo odnose do članov prvega kroga socialnega konvoja. Odnosi do bližnjih z leti postajajo pozitivnejši, razen odnosa do zakonskega partnerja in staršev. Odnos starejših ljudi do zakonskega partnerja se s časom ne spreminja. Odnos posameznika do staršev pa z leti postaja negativnejši, saj je

⁵⁸ Institucionaliziranost predstavlja vključevanje ljudi v strukturiran in pogosto formaliziran sistem (Wikipedia, 2016).

posameznik odgovoren za vzdrževanje staršev v visoki starosti, kar je zanj obremenjujoče in vpliva na njegov odnos do njih. Tudi Birditt, Jackey in Antonucci (2009, 7-8) potrjujejo, da se kakovost odnosov do članov prvega kroga socialnega konvoja z leti spreminja. Posameznik dobi od družinskih članov materialno in čustveno podporo, od prijateljev pa prijateljstvo in čustveno podporo. Starejši ljudje zaznavajo manj konfliktov v odnosih do družinskih članov kot mlajši ljudje. Starejši ljudje ocenjujejo, da s časom njihov odnos do prijateljev in otrok postane pozitivnejši, odnos do zakonskega partnerja pa negativnejši, razen pri starejših ljudeh, ki imajo novega zakonskega partnerja. Razlog za povečan negativni odnos so lahko pogostejši stiki z zakonskim partnerjem. Starejši ljudje ocenjujejo, da je njihov odnos do otrok pozitivnejši, ker otroci postanejo manj zahtevni, se zaposlijo in odselijo in je pogostost stikov manjša. Pri kakovosti odnosa do prijateljev pa starejši ljudje ne zaznavajo negativnosti, saj prijateljstvo temelji na prostovoljni bazi in ga starejši človek lahko prekine. Za starejše ljudi je prijateljstvo zelo pomembno, saj jim pomeni pomemben vir podpore. Starejši ljudje imajo do prijateljev s časom boljši odnos, ker imajo več časa, da gradijo prijateljske odnose.

Starejši ljudje glede na spol različno dojemajo prejeto podporo s strani članov svojega socialnega konvoja. Starejše ženske se bolj zanašajo na prijatelje iz socialnega konvoja kot moški, ker imajo starejše ženske nižja pričakovanja o prejeti podpori (Sherman, de Vries in Lansford, 2000, 57). Antonucci, Akiyama in Lansford (1998, 379) ugotavljajo, da so starejše ženske, ki imajo več stikov s člani socialnega konvoja, manj srečne, saj je povezanost s člani socialnega konvoja zanje bolj obremenjujoča. Na drugi strani imajo starejši moški manj povezav s člani socialnega konvoja, a jih povezanost s člani socialnega konvoja ne obremenjuje.

Blieszner (2000, 91) glede prejete podpore ugotavlja, da je pri prijateljstvu starejšim ženskam pomembnejša čustvena podpora, starejšim moškim pa pogostost in dolžina stikov s prijatelji. Felmler in Muraco (2009, 331) pa ugotavljata, da starejšim ženskam predstavlja prijateljstvo pomembno vlogo v vsakdanjem življenju. Še posebno jim je to pomembno ob upokojitvi, finančnih ter psihičnih težavah. Wenger, Dykstra, Melkas in Knipscheer (2013, 1434) v svoji raziskavi potrjujejo, da imajo starejše ženske pogostejše stike s sorodniki kot starejši moški. Prav tako je starejšim ženskam pomembno, da imajo s svojimi prijatelji dnevne stike, medtem ko starejšim moškim pogostost stikov s prijatelji ni prvotnega pomena.

Odnosi med zakonci se z leti slabšajo, pri čemer starejše ženske bolj zaznavajo negativen odnos do zakonskega partnerja kot starejši moški. Starejši ljudje imajo več prostega časa in zaradi tega več časa preživijo z zakonskim partnerjem, kar privede do negativnejših odnosov med zakoncema. Nasprotno pa je, saj posameznikov odnos s prijatelji z leti postaja boljši. Starejše ženske zaznavajo pozitivnejšo podporo s strani otrok in prijateljev kot starejši moški. Tako z otroki kot s prijatelji imajo ženske tesnejše in intenzivnejše čustvene odnose (Antonucci, Ajrouch in Birditt, 2006, 204-206).

Shaw, Krause, Liang in Bennett (2007, 95-98) ugotavljajo, da imajo starejši moški manj stikov z družino in s prijatelji kot starejše ženske. Starejši moški prejmejo od članov socialnega konvoja manj čustvene podpore in informacij kot starejše ženske in so bolj zadovoljni s podporo, ki jo prejmejo od članov socialnega konvoja kot starejše ženske. Starejši ljudje prejmejo od članov socialnega konvoja več podpore

kot jo sami dajejo članom. Starejši moški prejmejo in dajejo manj podpore članom socialnega konvoja kot jo prejmejo in dajejo starejše ženske. Starejši ljudje več podpore pričakujejo s strani družinskih članov kot od prijateljev. Stopnja čustvene podpore se pri starejših moških poveča, s čimer se spremenijo vloge spolov.

Raziskovalci Antonucci, Ajrouch in Birditt (2006, 204-206) opredelijo razliko v vrednotenju pomoči s strani članov socialnega konvoja, ki je odvisna od ekonomskega statusa in stopnje izobrazbe starejših ljudi. Starejši ljudje z nižjo stopnjo izobrazbe zaznavajo manj podpore s strani članov socialnega konvoja. Starejši ljudje z boljšim socialno-ekonomskim statusom skozi življenje v svojih starih letih svoje izkušnje nadgradijo in so sposobni v svojem življenju optimizirati dobro in minimizirati slabo. Sposobni starejši ljudje znajo izkoristiti svoje dobro zdravstveno stanje, izobrazbo in funkcionalno sposobnost za raznolike odnose in s tem obogatiti svoje življenje. Shaw, Krause, Liang in Bennett (2007, 95-98) ugotavljajo, da imajo bolj izobraženi starejši ljudje več stikov s prijatelji kot manj izobraženi starejši ljudje. Bolj izobraženi starejši ljudje prejmejo manj materialne podpore kot manj izobraženi starejši ljudje. Pričakovanje podpore je manjše pri manj izobraženih starejših ljudeh.

Obstajajo razlike glede vrednotenja odnosov starejših ljudi s člani socialnega konvoja glede na zakonski stan. Felmler in Muraco (2009, 331) v svoji raziskavi ugotavljata, da poročeni starejši ljudje prejmejo več podpore od svojih otrok istega spola (ženske od žensk in moški od moških), medtem ko neporočeni starejši ljudje prejmejo več podpore od žensk. Sinovi pogosteje ostanejo geografsko bližje svojim staršem ali celo v istem gospodinjstvu. Neporočeni starejši ljudje potrebujejo več materialne in čustvene podpore kot poročeni starejši ljudje. Wenger, Dykstra, Melkas in Knipscheer (2007, 1447-1450) pa ugotavljajo, da imajo starejši ljudje brez otrok večje tveganje za socialno izključenost kot starejši ljudje z otroki. Starejšim ljudem brez otrok je njihov zakonski partner pomemben vir podpore, medtem ko se starejši ljudje, ki imajo otroke, nanje tudi pogosto obrnejo po različno pomoč.

4.5.5 Negativni vplivi socialnega konvoja starejših ljudi

Kahn in Antonucci (1980, 274) ugotavljata, da ima socialni konvoj poleg pozitivnih tudi negativne vplive na starejšega človeka. Tudi Antonucci, Ajrouch in Birditt (2014, 6) pravijo, da so odnosi med starejšimi ljudmi in člani njegovega socialnega konvoja kompleksni in da imajo lahko pozitivni odnosi negativne posledice na posameznika in obratno, negativni odnosi pa pozitivne posledice.

Antonucci in Akiyama (2002, 4) ugotavljata, da starejši ljudje subjektivno vrednotijo odnose, ki jih imajo s člani socialnega konvoja. Starejši ljudje so sposobni reševati nastale probleme in se soočiti z življenjskimi izzivi takrat ko jih člani socialnega konvoja prepričajo, da so za to sposobni in da imajo nadzor nad svojim vedenjem. Starejši ljudje se s tem prepričanjem članov poistovetijo in razvijejo nadzor nad lastno sposobnostjo za doseganje številnih ciljev in izzivov v življenju, vendar je lahko podpora s strani članov tudi negativna. Takrat je starejši človek prepričan, da je nesposoben in ničvreden.

Antonucci, Birditt in Akiyama (2009, 252-253) poudarjajo, da če se starejši ljudje, ne glede na spol, vedejo neustrezno, prejmejo od članov konvoja negativen odziv. Starejše ženske se na splošno čutijo odgovornejše do članov konvoja iz prvega

kroga in so tudi občutljivejše za stike s temi člani. Meija (2014, 101-102) dodaja, da povezanost starejših ljudi s člani socialnega konvoja lahko povzroči izpostavljenost problemom tudi za člane konvoja, saj lahko starejši ljudje svoje probleme posredno prenašajo tudi nanje.

Antonucci, Akiyama in Lansford (1998, 379) ugotavljajo, da so starejši ljudje, ki zaznavajo odnose s člani socialnega konvoja kot negativne, manj srečni. Podobno ugotavljajo Fingerman, Hay in Birditt (2004, 792-801), da četudi starejši ljudje od svojih družinskih članov in prijateljev dobijo veliko materialne in čustvene podpore, jim ta razmerja lahko povzročajo nevšečnosti, napetost, odvisnost, ljubosumje in zbadanje. Starejši ljudje imajo namreč lahko o povezanosti s člani socialnega konvoja že v naprej negativno predstavo ali pa negativno predstavo dobijo zaradi negativne izkušnje v preteklosti, kot je na primer prepričanje, da zakonska zveza predstavlja vir problemov.

Pri odnosih s člani v prvem krogu socialnega konvoja je večja verjetnost, da pride do napetosti v odnosu med starejšimi ljudmi in člani njihovega socialnega konvoja. Starejši ljudje imajo namreč večinoma en konflikten odnos s člani prvega kroga socialnega konvoja (Sillars in Scott, 1983, 170-171). Podobno ugotavljajo Fingerman, Hay in Birditt (2004, 796-802), da imajo starejši ljudje v povprečju tri člane konvoja, s katerimi ima konflikten odnos. Starejši ljudje imajo 30 odstotkov članov v prvem krogu socialnega konvoja, 15 odstotkov članov v drugem krogu in 11 odstotkov članov v tretjem krogu socialnega konvoja, s katerimi imajo konfliktno odnose. Vendar starejši ljudje v primerjavi z mlajšimi ljudmi svoje odnose s člani socialnega konvoja zaznavajo najmanj konfliktno, saj imajo več izkušenj z obvladovanjem čustev v odnosih. Če pa že zaznavajo konfliktni odnos, je to najbolj značilno za njihove odnose s potomci in prijatelji. Najmanj problemov starejši ljudje zaznavajo s člani v tretjem krogu socialnega konvoja. Omenjeni raziskovalci ne ugotavljajo razlik pri zaznavanju konfliktnih odnosov glede na spol.

Starejši ljudje imajo manj konfliktov z zakonskimi partnerji, kot mlajši ljudje, vendar pa se pri starejših ljudeh tretji krog konvoja zaradi upokojitve in slabšega zdravstvenega stanja manjša, zato jim je njihov odnos do zakonskega partnerja še toliko pomembnejši, saj jim zakonski partner omogoča večji del podpore. Starejše ženske so bolj osredotočene na vzdrževanje in razvoj svojega socialnega konvoja kot starejši moški (Levenson, Carstensen in Gottman, 1993, 311-312).

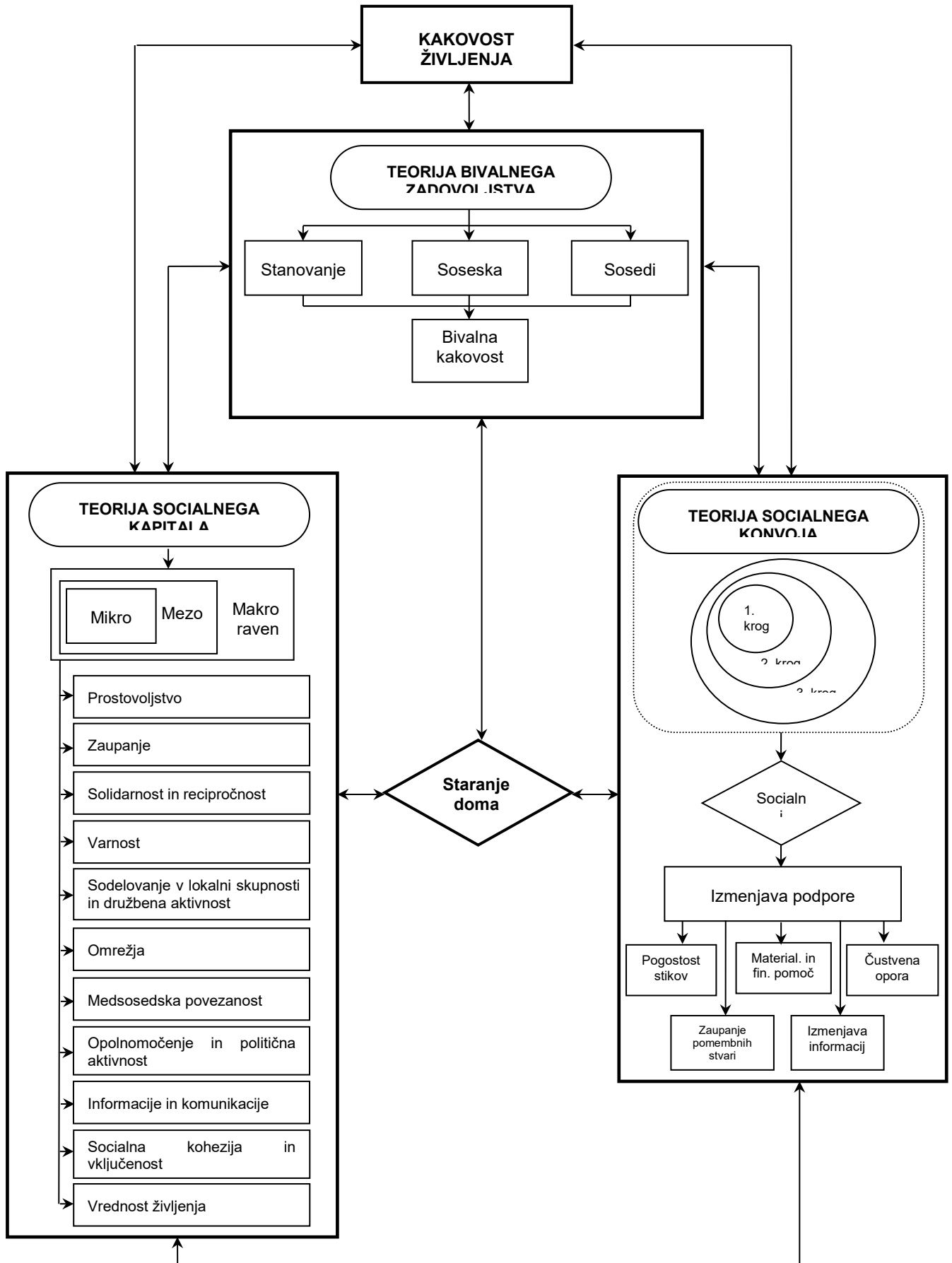
5 TEORETIČNI KONSTRUKT

V tem poglavju na podlagi teoretičnih izhodišč, predstavljenih v predhodnih poglavjih, predstavljamo teoretični konstrukt.

Teoretični konstrukt, grafično predstavljen na Sliki 3, smo oblikovali na podlagi izhodišč treh teoretičnih konceptov, ki smo jih razvili iz Teorije bivalnega zadovoljstva (Speare, 1974; Galster in Hesser, 1981; Canter in Rees, 1982), Teorije socialnega kapitala (Bourdieu, 1986; Coleman, 1988; Putnam, 1995) in Teorije konvoja (Kahn in Antonucci, 1980).

Iz predstavljenega teoretičnega konstrukta na Sliki 3 vidimo, kakšne so povezave med vsemi tremi predstavljenimi teoretičnimi koncepti, kako so le-ti med seboj povezani in kako so povezani s kakovostjo življenja.

Slika 3: Teoretični konstrukt

Vir: Lastna raziskava, 2016, 2016.

Kakovost življenja je pomembno družbeno področje in aktualna tema zaradi vse večjih sprememb, ki vplivajo tako na okolje kot na posameznika. Kakovost življenja starejših ljudi obsega objektivno in subjektivno zadovoljstvo z življenjem. Zadovoljstvo z življenjem opredelimo kot splošno zadovoljstvo z življenjem in je poleg drugih dejavnikov pomembno odvisen od kakovosti bivalnega okolja. Ustrezno bivalno okolje vpliva na posameznika in na družbo kot celoto, ki sta pod nenehnim vplivom sprememb. Odnosi med ljudmi postajajo vedno bolj površni, s čimer se povečujeta socialna izključenost in osamljenost, še posebej pri starejših ljudeh. Bivalna kakovost starejših ljudi je odvisna od njihovega ocenjevanja bivalne okolice, kamor sodijo stanovanje, soseska in sosedje.

V teoretičnem konstrukt izhajamo iz dejstva, da je bivalna kakovost pomemben dejavnik, ki vpliva na to, da starejši ljudje ohranjajo svoj socialni konvoj. Primerno dinamični socialni konvoj je starejšim ljudem osnova za samostojno, neodvisno in aktivno sodelovanje v družbenih aktivnostih. Poleg tega dinamični socialni konvoj starejših ljudi zmanjšuje tveganje za socialno izključenost in osamljenost. V teoretičnem konstrukt izpostavljamo še en vidik. Bivalna kakovost je pomemben dejavnik tudi za krepitev socialnega kapitala starejših ljudi. Ustrezen socialni kapital starejših ljudi je osnova za zagotavljanje virov in koristi, ki jih starejši ljudje pridobijo iz vzajemnega delovanja z drugimi. Prav tako kot ustrezen socialni konvoj tudi ustrezen socialni kapital zmanjšuje tveganje za socialno izključenost in osamljenost starejših ljudi.

Osrednji fokus doktorske disertacije temelji na dejstvu, da bivalna kakovost vpliva na krepitev socialnega kapitala in ohranjanje socialnega konvoja starejših ljudi. Izhodišča teoretičnega konstrukta smo razvili iz Teorije bivalnega zadovoljstva (Speare, 1974; Galster in Hesser, 1981; Canter in Rees, 1982). Teorija pojasnjuje, da bivalno kakovost določa bivalno zadovoljstvo, ki temelji na posameznikovem ocenjevanju objektivnih in subjektivnih dejavnikov bivalnega okolja ter na posameznikovih značilnostih in osebnosti. Ocenjevanje zadovoljstva bivalnega okolja se nanaša na ocenjevanje različnih nivojev, od stanovanja, soseske in sosedov pa vse do širšega okolja skupnosti.

Stanovanje kot bivalni prostor pomembno vpliva na bivalno zadovoljstvo starejših. Pri tem so pomembni vrednotenje objektivnih značilnosti stanovanja (npr. vrsta, starost, problemi, velikost, število sob, status, nadstropje itd.), subjektivnih značilnosti stanovanja (npr. zaznavanje motečih dejavnikov, ustreznost notranje konstrukcije, ustreznost zunanje konstrukcije, dodatna oprema itd) ter socialno demografske značilnosti starejših ljudi (npr. starost, spol, izobrazba, dohodek, kraj bivanja itd).

Soseska starejših ljudi obsega neposredno fizično in socialno okolje njihovega bivanja, v katerem so dejavni. Soseska pomembno vpliva na bivalno zadovoljstvo starejših ljudi, pri čemer se ocenjujejo objektivne značilnosti soseske (npr. stopnja kriminala, število fizičnih obračunov, število parkov, oddaljenost trgovin itd) in subjektivne značilnosti soseske (npr. moteči dejavniki v sozeski, zadovoljstvo s sozesko itd).

Sosedje pomembno vplivajo na bivalno zadovoljstvo starejših ljudi, saj so zanje pomemben vir opore in pomembni člani njihovih socialnih omrežij. Pri ocenjevanju

sosedov so pomembne njihove objektivne značilnosti (npr. število sosedov, število stikov s sosedi itd) in subjektivne značilnosti (npr. ocena zadovoljstva z odnosom s sosedi, zadovoljstvo s stiki s sosedi ipd).

»Staranje doma« je pomemben koncept po katerem starejši ljudje ostajajo neodvisni in samostojni v domačem in znanem bivalnem okolju, kolikor časa je to mogoče. Pri tem lahko prejemajo pomoč pri izvajanju svojih aktivnostih. »Staranje doma« je v naši doktorski disertaciji pri ugotavljanju bivalnega zadovoljstva pomembna osnova in pogoj.

Krepitev socialnega kapitala starejših ljudi je pomembna za učinkovitost posameznika in družbe. Pomen krepitve socialnega kapitala starejših ljudi smo razvili iz Teorije socialnega kapitala (Bourdieu, 1986; Coleman, 1988; Putnam, 1995). Socialni kapital je del človeškega kapitala in se nanaša tako na posameznika kot na družino in širšo družbo. Socialni kapital starejšim zagotavlja potrebne vire, ki jih dobijo iz svojih omrežij na podlagi vzajemnega delovanja z drugimi. S svojim socialnim kapitalom pa starejši ljudje ne pridobijo koristi samo zase, ampak z njim vplivajo tudi navzven, na druge in družbo. V teoriji zasledimo različne dimenzije socialnega kapitala in njihovo različno merjenje. V doktorski disertaciji smo se na podlagi teoretičnih izhodišč odločili, da bomo socialni kapital merili z enajstimi različnimi dejavniki: prostovoljstvo, zaupanje, solidarnost in recipročnost, varnost, sodelovanje v lokalni skupnosti in družbena aktivnost, omrežja, medsosedska povezanost, opolnomočenje in politična aktivnost, informacije in komunikacije, družbena kohezija in vključenost ter vrednost življenja. V doktorski disertaciji so starejši ljudje dejavnike socialnega kapitala ocenjevali subjektivno z izražanjem naklonjenosti do posameznih trditev v anketnem vprašalniku.

Ohranjanje socialnega konvoja je za starejše ljudi še posebej pomembno za ohranjanje njihove socialne vključenosti, preprečevanje osamljenosti in za zagotavljanje čim bolj neodvisnega in samostojnega življenja v starosti, kot ga zagovarja koncept »staranja doma«. Ohranjanje socialnega konvoja starejših ljudi smo razvili iz Teorije konvoja (Kahn in Antonucci, 1980). Tekom življenja prihaja do sprememb človekovega socialnega konvoja. Ljudje, ki so del socialnega konvoja posameznika in so v določenem trenutku bolj oziroma manj pomembni v tem socialnem konvoju, konvoj sčasoma zapustijo ali iz njega izpadejo. Socialni konvoj starejših ljudi obsega odnose z drugimi ljudmi, ki so v določenem časovnem obdobju in v določenih okoliščinah zanj osrednjega pomena. V doktorski disertaciji smo socialni konvoj starejših ljudi ugotavljali s številom članov socialnega konvoja glede na vrsto članov: člani ožje družine, tesni prijatelji, prijatelji, sorodniki, sosedi, znanci in strokovnjaki. Anktiranci so pri vseh navedenih vrstah članov socialnega konvoja podali subjektivno oceno v zvezi s pogostostjo stikov, nudenja medsebojne materialne ali finančne pomoči, nudenja čustvene opore, medsebojnega zaupanja pomembnih stvari in izmenjave informacij.

6 RAZISKOVALNI DEL

Na začetku tega poglavja predstavljamo namen raziskovanja, ki izhaja iz domneve, da pri bivalni kakovosti obstajajo dejavniki bivalnega zadovoljstva, ki pomembno vplivajo na krepitev socialnega kapitala in na ohranjanje socialnega konvoja

starejših ljudi. Skladno s problemom in z namenom raziskave predstavljamo splošne in specifične cilje.

Sledi poglavje, v katerem predstavljamo raziskovalna vprašanja in hipoteze. Pri predstavljanju hipotez le-te predstavimo tudi v obliki empiričnega modela. V empirični model smo vključili značilnosti soseske, stanovanja in sosedov, ki so dejavniki bivalnega zadovoljstva in predstavljajo neodvisne spremenljivke, na drugi strani pa socialni kapital in socialni konvoj, ki predstavljata odvisni spremenljivki.

Pomembnost bivalne kakovosti smo strnili v empirični model na osnovi petih hipotez, ki smo jih razvili iz teoretičnega konstrukta. Ker smo želeli raziskati pomembnost bivalne kakovosti za socialni kapital in socialni konvoj starejših ljudi, smo izbrali kvantitativno metodologijo. Znotraj te metodologije smo uporabili metode opisne statistike za opis spremenljivk in metode sklepne statistike za analizo vpliva bivalne kakovosti.

V nadaljevanju tega poglavja predstavljamo metode, tehnike zbiranja podatkov ter merski inštrument s trditvami, ki smo ga uporabili pri izvedbi kvantitativne metodologije raziskovanja. Predstavimo tudi vzorec starejših ljudi, ki so sodelovali v raziskavi.

Na koncu tega poglavja opišemo demografske značilnosti anketirancev in predstavimo opisno statistiko rezultatov nekaterih spremenljivk socialnega konvoja in bivalnega zadovoljstva, ki niso bile vključene v faktorsko analizo.

6.1 Namen in cilji raziskovanja

Z raziskavo želimo ugotoviti, kateri dejavniki vplivajo na krepitev socialnega kapitala in ohranjajo socialni konvoj starejših ljudi. Želimo ugotoviti, kako soseska, stanovanje in sosedje, ki so dejavniki bivalnega zadovoljstva, vplivajo na krepitev socialnega kapitala in ohranjanje članov socialnega konvoja starejših ljudi.

Z raziskavo želimo prispevati k razumevanju dejavnikov in okoliščin, ki preko kakovosti bivanja prispevajo h kreptvi socialnega kapitala in ohranjanju socialnega konvoja starejših ljudi. Pri tem smo izhajali iz Teorije bivalnega zadovoljstva (Speare, 1974; Galster in Hesser, 1981; Canter in Rees, 1982), Teorije socialnega kapitala (Bourdieu, 1986; Coleman, 1988; Putnam, 1995) in Teorije konvoja (Kahn in Antonucci, 1980).

V skladu z opredeljenim problemom, z namenom raziskave in z raziskovalnimi vprašanji smo si zastavili naslednje splošne cilje:

- na podlagi proučevanja relevantne literature in virov smo razvili teoretični konstrukt kakovosti bivanja starejših ljudi v procesu kreptve socialnega kapitala in ohranjanja socialnega konvoja starejših ljudi,
- na podlagi teoretičnega konstrukta smo oblikovali empirični model, s katerim smo s pomočjo kvantitativnih metod raziskali razmerje med vplivom soseske, stanovanja in sosedov na kakovost bivanja, v procesu kreptve socialnega kapitala in ohranjanja socialnega konvoja starejših ljudi,

- z uporabo kvantitativnih raziskovalnih metod smo raziskali vpliv posameznih dejavnikov kakovosti bivanja na socialni kapital in socialni konvoj starejših ljudi,
- s pomočjo statistične analize smo ugotovili vpliv dejavnikov kakovosti bivanja na socialni kapital in socialni konvoj starejših ljudi.

V skladu z namenom raziskave smo si zastavili naslednje specifične raziskovalne cilje:

- ugotoviti, kako starejši ljudje delujejo s člani svojega socialnega konvoja,
- ugotoviti, kako starejši ljudje zaznavajo svoje stanovanje, sosede in sosesko, v kateri živijo,
- ugotoviti, kako starejši ljudje zaznavajo svoj socialni kapital,
- ugotoviti, kateri izmed vplivnih dejavnikov najpomembneje vpliva na bivalno kakovost,
- ugotoviti, kako bivalna kakovost starejših ljudi preko bivalnega zadovoljstva vpliva na krepitev njihovega socialnega kapitala in ohranjanje socialnega konvoja.

6.2 Raziskovalna vprašanja in hipoteze

Skladno s postavljenim problemom in predmetom raziskovanja smo odgovorili na naslednja raziskovalna vprašanja:

- kako soseska, stanovanje in sosede vplivajo na kakovost bivanja starejših ljudi;
- kako kakovost bivanja starejših ljudi vpliva na krepitev njihovega socialnega kapitala;
- kako kakovost bivanja starejših ljudi vpliva na ohranjanje članov socialnega konvoja starejših ljudi;
- kako člani socialnega konvoja starejših ljudi vplivajo na krepitev njihovega socialnega kapitala.

Na podlagi teoretičnega konstrukta smo postavili pet hipotez.

H1: Stanovanje je najpomembnejši vplivni dejavnik bivalne kakovosti starejših ljudi.

Pri tej hipotezi smo ugotavljali vpliv soseske, stanovanja in sosedov kot dejavnikov bivalnega zadovoljstva na bivalno kakovost starejših ljudi. Predpostavljali smo, da vsi trije navedeni dejavniki pomembno vplivajo na bivalno zadovoljstvo starejših ljudi. Prav tako smo predpostavljali, da ima najpomembnejši vpliv na bivalno kakovost stanovanje. Hipotezo smo preverjali z neodvisnimi spremenljivkami, ki opredeljujejo sosesko, stanovanje in sosede, ter z odvisno spremenljivko, ki opredeljuje bivalno zadovoljstvo.

H2: Soseska kot dejavnik bivalnega zadovoljstva povečuje varnost starejših ljudi kot ena od komponent socialnega kapitala.

Pri hipotezi smo ugotavljali, ali soseska povečuje občutek varnosti pri starejših ljudeh. Hipoteza izhaja iz predpostavke, da je varnost, tako doma kot v soseski,

pomembna komponenta socialnega kapitala posameznika. Predpostavljali smo tudi, da večji občutek varnosti povzroča večjo pripadnost skupnosti in posledično večji socialni kapital. Hipotezo smo preverjali z neodvisnimi spremenljivkami, ki opredeljujejo sosesko, in z odvisno spremenljivko, ki opredeljuje varnost.

H3: Sosedje in znanci kot člani socialnega konvoja pomembno spodbujajo medsosedsko povezanost kot eno od komponent socialnega kapitala.

Pri hipotezi smo ugotavljali, ali sosedje in znanci kot člani socialnega konvoja spodbujajo medsosedsko povezanost. Prav tako predpostavljamo, da je medsosedska povezanost pomembna komponenta socialnega kapitala. Hipotezo smo preverjali z neodvisnima spremenljivkama, ki opredeljujeta sosede in znance kot člane socialnega konvoja, in z odvisno spremenljivko, ki opredeljuje medsosedsko povezanost.

H4: Sosedje kot komponenta bivalnega zadovoljstva povečujejo verjetnost za ohranjanje socialnega konvoja starejših ljudi.

Pri četrti hipotezi smo ugotavljali, ali sosedje povečujejo ohranjanje socialnega konvoja starejših ljudi. Hipoteza izhaja iz predpostavke, da so sosedje pomemben člen v soseski. Hipotezo smo preverjali z neodvisno spremenljivko, ki opisuje značilnosti sosedov, in z odvisno spremenljivko, ki se nanaša na sosede v socialnem konvoju.

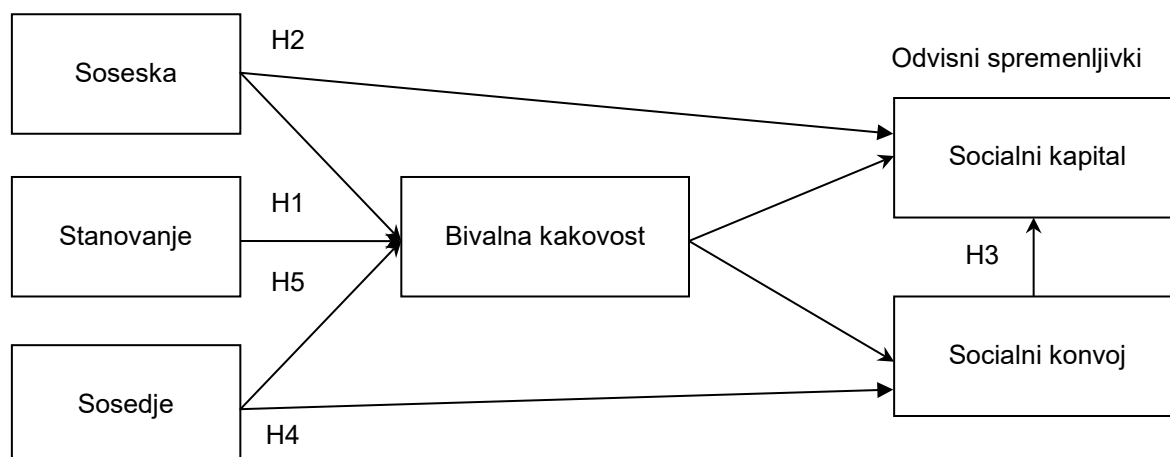
H5: Bivalna kakovost spodbuja starejše ljudi k ohranjanju njihovega socialnega konvoja.

Pri hipotezi smo ugotavljali, ali faktorji stanovanje, soseska in sosedi kot dejavniki bivalnega zadovoljstva spodbujajo starejše k ohranjanju socialnega konvoja. Hipoteza izhaja iz predpostavke, da je socialni konvoj starejših ljudi pomemben dejavnik pri vzpostavljanju socialnih stikov in posledično vir različne opore in podpore. Hipotezo smo preverjali z neodvisnimi spremenljivkami, ki opredeljujejo sosesko, stanovanje in sosede, ter z odvisno spremenljivko, ki opredeljuje zagotavljanje ohranjanja socialnega konvoja.

Na Sliki 4 je predstavljen empirični model raziskave, v katerem so predstavljene neodvisne in odvisne spremenljivke ter povezave med spremenljivkami in hipoteze.

Slika 4: Empirični model

Neodvisne spremenljivke

Vir: Lastna raziskava, 2016, 2016.

6.3 Raziskovalna metodologija

V tem poglavju, ki se nanaša na raziskovalno metodologijo, predstavljamo podroben opis metod in tehnik zbiranja podatkov, opisujemo merski inštrument in vzorec ter predstavimo opisno statistiko demografskih značilnosti anketirancev.

6.3.1 Metode in tehnike zbiranja podatkov

Pomembnost bivalne kakovosti na krepitev socialnega kapitala in ohranjanje socialnega konvoja starejših smo raziskali s kvantitativno metodologijo. Z anketnim vprašalnikom smo v obdobju med 20. majem in 10. septembrom 2016 zbrali empirične podatke in uporabili metode opisne in sklepne (inferenčne) statistike.

Empirične podatke, zbrane z raziskavo, smo pregledali in izločili tiste, ki ne ustrezajo nadaljnji analizi. Iz nadaljnje analize smo izločili podatke tistih anketirancev, ki anketnega vprašalnika niso izpolnili v celoti. Prav tako smo izločili tiste podatke, ki so jih navedli anketiranci, ki niso izpolnjevali osnovnih pogojev za sodelovanje v raziskavi, in sicer: starost nad 60 let, bivanje v domačem okolju in sposobnost samostojnega izpolnjevanja anketnega vprašalnika. Po izločitvi smo podatke vnesli v statistični program SPSS in jih razporedili, tako da smo jih lahko uporabili pri opisni in sklepni analizi. Podatke smo analizirali s pomočjo programa SPSS.

Pregledali smo lastnosti posameznih spremenljivk in ugotavljali, ali so normalno porazdeljene. Pri posameznih spremenljivkah smo izračunali frekvence, aritmetične sredine in standardne odklone. Podatke smo predstavili v obliki tabel in grafov.

Za združevanje spremenljivk in za ustvarjanje novih, latentnih faktorjev smo uporabili faktorsko analizo – metodo glavnih komponent. Faktorska analiza je metoda in orodje za analizo povezanosti velikega števila spremenljivk (Hair Black, Babin in Anderson, 2010). Glavni namen uporabe faktorske analize je pretvoriti večje število spremenljivk v manjše število latentnih faktorjev.

Smiselnost uporabe faktorjske analize smo preverili z analizo korelacije med spremenljivkami, s KMO preizkusom (Kaiser, 1960) in z Bartlettovim testom sferičnosti (Bartlett, 1937). Zanesljivost latentnih faktorjev smo preizkusili s Cronbach alfa preizkusom (Cronbach, 1951).

Z regresijskim modelom smo pojasnili vpliv neodvisnih spremenljivk na odvisne spremenljivke.

6.3.2 Opis instrumenta

Empirično raziskavo smo izpeljali s pomočjo kvantitativne metode raziskovanja. Na osnovi teoretičnega konstrukta smo oblikovali lasten merski instrument v obliki anketnega vprašalnika, ki je predstavljen v Prilogi A. Izpolnjevanje anketnega vprašalnika je bilo anonimno.

Vprašanja v anketnem vprašalniku smo razdelili v štiri dele. V prvem delu so vprašanja o demografskih podatkih anketirancev: starost, spol, poštna številka kraja bivanja, zakonski stan, število otrok, družinski status, število oseb v gospodinjstvu, izobrazba, mesto bivanja, ocena zdravstvenega stanja, dohodek gospodinjstva, vrsta dohodka gospodinjstva, ocena višine dohodka in zaposlitveni status. Drugi del anketnega vprašalnika vsebuje podatke o številu članov socialnega konvoja in naklonjenost do trditev o socialnem konvoju posameznika, ki se nanašajo na pogostost stikov, materialno ali finančno pomoč, čustveno oporo, zaupanje pomembnih stvari, izmenjavo informacij. Tretji del anketnega vprašalnika vsebuje številčne podatke bivališču in trditve o bivalnem zadovoljstvu, ki se nanašajo na zadovoljstvo s sosesko, sosedi in stanovanjem, pomočjo pri vsakodnevnih opravilih, značilnosti stanovanja, motečih dejavnikov v stanovanju, notranjo in zunanjo konstrukcijo, moteče dejavnike v soseski, zadovoljstvom s sosesko in značilnostmi sosedov. Četrty del obsega naklonjenost do trditev o socialnem kapitalu posameznika, ki se nanaša na sodelovanje v lokalni skupnosti, družbeno aktivnost, prostovoljstvo, informacije in komunikacije, zaupanje, recipročnost, varnost, solidarnost, medsosedsko povezanost, omrežja, družbeno kohezijo, vključenost, opolnomočenje, politično aktivnost in vrednost življenja.

V anketnem vprašalniku smo uporabili naslednje merske lestvice:

- lestvico intervalnega tipa z vrednostmi od 1 do 5, kjer 1 pomeni ne-naklonjenost stališču in 5 pomeni visoko naklonjenost stališču,
- kategorično (nominalno) lestvico,
- ordinarno (razvrstilno) lestvico,
- razmernostne lestvice.

Pred izvedbo raziskave smo izvedli testno študijo s pomočjo pilotnega vprašalnika, s katero smo preverili zanesljivost vprašalnika. Vprašalnik smo testirali na petindvajsetih anketirancih. S testno študijo smo ugotavljali čas izpolnjevanja anketnega vprašalnika, kako zanesljive in veljavne so trditve v merskem instrumentu in kako so anketiranci razumeli trditve. Na podlagi odzivov anketirancev testne študije je bil anketni vprašalnik spremenjen in popravljen.

Anketni vprašalnik je bil narejen v programskem orodju Word in namenjen za klasično anketiranje v tiskani obliki. Identični anketni vprašalnik je bil oblikovan tudi kot spletna anketa s pomočjo orodja za spletne ankete 1KA.

6.3.3 Vzorec

V procesu vzorčenja smo uporabili pristop neverjetnostnega vzorčenja, kjer smo vzorec izbrali glede na dostopnost populacije (Ambrož in Colarič-Jakše, 2015, 120).

V raziskavo smo vključili tiste starejše ljudi, ki bivajo v domačem okolju in so starejši od 60 let. Starostno mejo 60 let smo določili glede na dejstvo, da je to upokojitvena starost ob izpolnjevanju pogojev (ZPIZ, 2016). Upokožitev povzroči zmanjšanje števila članov v socialnem konvoju starejših ljudi in vpliva na bivalne razmere posameznika.

Anketiranje je potekalo od 20. maja do 10. septembra 2016 na področju celotne Slovenije.

Anketni vprašalnik je bil poslan z navadno pošto v klasični tiskani obliki na 25 naslovov, skupaj 250 anketnih vprašalnikov. Po elektronski pošti je bil na 225 elektronskih naslovov poslan anketni vprašalnik v klasični obliki in povezava do spletne ankete na spletni strani 1KA. Vsi prejemniki elektronske pošte so bili naprošeni, da anketni vprašalnik posredujejo naprej. Ocenjujemo, da je bilo po obeh kanalih razdeljenih več kot 1250 anketnih vprašalnikov.

Z vzorcem smo v raziskavo vključili anketirance iz vse Slovenije. S kvotnim vzorčenjem smo tako ustvarili uravnoteženo strukturo po spolu in urbanem oziroma ruralnem okolju. Anketiranje je bilo anonimno kar smo zagotovili z anonimnim anketiranjem preko spletne ankete 1KA. Klasične ankete pa so se po izpolnjevanju vrnile po klasični pošti.

Tabela 5: Struktura vzorca

	Razdeljeni anketni vprašalniki	Izpolnjeni anketni vprašalniki	V celoti izpolnjeni anketni vprašalniki	Ustrezno izpolnjeni anketni vprašalniki
Število	1250	849	544	531
%	100,0	67,9	43,5	42,5

Vir: Lastna raziskava, 2016.

V Tabeli 5 je predstavljena struktura vzorca. Anketirance smo pred izpolnjevanjem seznanili s pogoji za varovanje osebnih podatkov, da je anketni vprašalnik anonimen in da je sodelovanje pri izpolnjevanju vprašalnika prostovoljno. Anketo smo razdelili med 1250 anketirancev. Anketo je izpolnilo 849 anketirancev (67,9 %), od tega jih je 544 (43,5 %) anketo izpolnilo v celoti. 305 vprašalnikov smo izločili iz nadaljnje analize, ker niso bili v celoti izpolnjeni ali pa so vsebovali najmanj en manjkajoči podatek. V celoti izpolnjene vprašalnike smo pregledali in zaradi pomanjkljivih podatkov ali starostne neustreznosti izločili 13 vprašalnikov. V raziskavo smo tako vključili 531 ustrezno izpolnjenih anketnih vprašalnikov ali 42,5 % vseh.

6.3.4 Opisna statistika demografskih značilnosti anketirancev

V nadaljevanju predstavljamo opisno statistiko demografskih značilnosti anketirancev, kot so: starost, spol, kraj bivanja po statističnih regijah, zakonski status, število otrok, s kom živijo v gospodinjstvu, število oseb v gospodinjstvu, izobrazba, kraj bivanja, samoocena zdravstvenega stanja, višina dohodka, samoocena višine dohodka in zaposlitveni status.

Tabela 6: Starost anketirancev

Aritmetična sredina	Mediana	Modus	Standardni odklon	Minimum	Maksimum
72,7	72	69	8,01	60	95

Vir: Lastna raziskava, 2016.

V Tabeli 6 je predstavljena starostna struktura anketirancev. Povprečna starost anketirancev je 72,7 let. Razpršenost vzorca kaže standardni odklon 8,01 let, kar pomeni, da je 68,3 % anketirancev starih med 64,7 in 80,7 let. Polovica anketirancev je starejših, polovica pa mlajših od 72 let. Največ anketirancev je starih 69 let. Anketiranci so bili stari med 60 in 95 let.

Tabela 7: Spol anketirancev

Spol	Frekvenca	Relativna frekvenca v %	Kumulativna frekvenc v %
Ženski	315	59,3	59,3
Moški	216	40,7	40,7
Skupaj	531	100,00	

Vir: Lastna raziskava, 2016.

Iz Tabele 7 je razvidno, da je v vzorcu 531 starejših ljudi, ki so ustrezno izpolnili anketni vprašalnik, 315 žensk (59,3 %) in 216 moških (40,7 %).

Dobljeni rezultati se približujejo dejanski strukturi po spolu pri starejših ljudeh v Sloveniji starih nad 60 let, saj v letu 2016 znašala 56 % žensk in 44 % moških (Statistični urad RS, 2016). Ugotavljamo, da je odstopanje strukture anketirancev po spolu in dejanske strukture starejšega prebivalstva nad 60 let minimalna in še sprejemljiva. Odstopanje namreč pri ženskah znaša za dobre 3 % več, pri moških pa dobre 3 % manj.

Tabela 8: Poštna številka kraja bivanja po statističnih regijah

Statistična regija	Frekvenca	Relativna frekvenca v %
Pomurska	46	8,7
Podravska	37	7,0
Koroška	7	1,3
Savinjska	28	5,3
Zasavska	3	0,6
Posavska	18	3,4
Jugovzhodna Slovenija	11	2,1
Osrednjeslovenska	312	58,8
Gorenjska	33	6,2
Primorsko-notranjska	8	1,5
Goriška	15	2,8
Obalno-kraška	13	2,4
Skupaj	531	100,0

Vir: Lastna raziskava, 2016.

V Tabeli 8 so predstavljeni podatki o poštnih številkah kraja bivanja starejših ljudi porazdeljenih po statističnih regijah. Iz Tabele 5 je razvidno, da največ anketirancev (58,8 %) prebiva v osrednjeslovenski regiji, sledijo pomurska (8,7 %), podravska (7,0 %), gorenjska (6,2 %) in savinjska (5,3 %). Najmanj anketirancev pa prebiva v posavski (3,4 %), goriški (2,8 %), obalno-kraški (2,4 %), jugovzhodni Sloveniji (2,1 %), primorsko-notranjski (1,5 %), koroški (1,3%) in zasavski regiji (0,6 %). Ugotavljamo, da kraj bivanja anketirancev odstopa od dejanskega kraja bivanja starejših ljudi v Sloveniji. Menimo, da je odstopanje minimalno in ni bistveno za končne ugotovitve raziskave.

Tabela 9: Zakonski status anketirancev

Zakonski status	Frekvenca	Relativna frekvenca v %
Poročen/a ali zunajzakonska skupnost	307	57,8
Vdova/vdovec	146	27,5
Samski/a	19	3,6
Ločen/a	59	11,1
Skupaj	531	100,0

Vir: Lastna raziskava, 2016.

V Tabeli 9 predstavljamo strukturo anketirancev glede na zakonski status. V vzorcu prevladujejo poročeni anketiranci (57,8 %), 27,5 % je vdov ali vdovec, 3,6 % je samskih in 11,1 % anketirancev je ločenih. V vzorcu prevladujejo anketiranci, ki so poročeni oz. živijo v zunajzakonski skupnosti.

Tabela 10: Število otrok

Aritmetična sredina	Mediana	Modus	Standardni odklon	Minimum	Maksimum
2,0	2	2	1,03	0	8

Vir: Lastna raziskava, 2016.

V Tabeli 10 je predstavljeno število otrok anketirancev. Anketiranci imajo povprečno 2 otroke. Razpršenost vzorca kaže standardni odklon 1,03 otroka, kar pomeni, da

ima 68,3 % anketirancev med 1 in 3 otrok. Polovica anketirancev ima več kot 2 otroka, polovica pa manj kot 2 otroka. Največ anketirancev ima 2 otroka. Anketiranci so imeli med 0 in 8 otrok.

Tabela 11: S kom živijo v gospodinjstvu

S kom živite v gospodinjstvu?	Frekvenca	Relativna frekvenca v %
Sam/a	134	25,3
Z zakoncem/partnerjem	213	40,1
Z zakoncem/partnerjem in z otrokom/ki	65	12,2
S svojim otrokom/ki	54	10,2
S člani več generacij	59	11,1
Z drugimi sorodniki	1	0,2
Z drugimi ljudmi	4	0,8
Drugo	0	0,0
Skupaj	531	100,0

Vir: Lastna raziskava, 2016.

V Tabeli 11 predstavljamo strukturo anketirancev glede na to, s kom živijo v gospodinjstvu. Največ anketirancev (40,1 %) živi skupaj z zakoncem ali s partnerjem, 25,3 % anketirancev živi samih, 12,2 % skupaj z zakoncem ali s partnerjem in z otroki, 11,1 % s člani več generacij, 10,2 % z otroki, 0,8 % z drugimi ljudmi in 0,2 % z drugimi sorodniki. V vzorcu prevladujejo anketiranci, ki živijo z zakoncem ali s partnerjem.

Tabela 12: Število oseb v gospodinjstvu

Število oseb	Frekvenca	Relativna frekvenca v %
1	134	25,2
2	257	48,4
3	69	13,0
4	36	6,8
5	17	3,2
6	13	2,5
7	2	0,4
8	1	0,2
9	2	0,4
Skupaj	531	100,0

Vir: Lastna raziskava, 2016.

V Tabeli 12 predstavljamo strukturo anketirancev glede na število oseb v gospodinjstvu, v katerem živijo. Največ anketirancev živi v gospodinjstvu z dvema osebama (48,4 %), 25,2 % anketirancev živi v gospodinjstvu z enim članom, 13,0 % anketirancev živi v gospodinjstvu s tremi osebami, 6,8 % anketirancev živi v gospodinjstvu s štirimi osebami, 3,2 % anketirancev živi v gospodinjstvu s petimi osebami, 2,5 % anketirancev živi v gospodinjstvu s šestimi osebami. 1,0 % anketirancev živi v gospodinjstvu s sedmimi, osmimi ali devetimi osebami. Povprečna velikost gospodinjstva znaša 2,3 osebe.

Tabela 13: Izobrazba anketirancev

Izobrazba	Frekvenca	Relativna frekvenca v %
Brez končane osnovne šole	20	3,8
Osnovna šola	83	15,6
Poklicna šola	118	22,2
Srednja šola	162	30,5
Višja šola	62	11,7
Visoka šola	14	2,6
Fakulteta	58	20,9
Magisterij	8	1,5
Doktorat	6	1,1
Skupaj	531	100,0

Vir: Lastna raziskava, 2016.

V Tabeli 13 predstavljamo izobrazbeno strukturo anketirancev. Največ anketirancev (30,5 %) ima končano srednjo šolo, 22,2 % poklicno šolo, 20,9 % fakulteto, 15,6 % osnovno šolo, 11,7 % višjo šolo, 3,8 % brez končane osnovne šole, 2,6 % visoko šolo, 1,5 % magisterij in 1,1 % doktorat. V vzorcu prevladujejo anketiranci s srednješolsko in poklicno izobrazbo. Izobrazbena struktura anketirancev v manjši meri odstopa od izobrazbene strukture prebivalcev v Sloveniji (Statistični urad RS, 2016), vendar menimo, da ne bistveno. V vzorcu je, če ga primerjamo z izobrazbeno strukturo prebivalcev nad 15 let v Sloveniji 1. 1. 2015 za približno 8 % manj anketirancev brez končane osnovne šole ali s končano osnovno šolo, enako anketirancev s poklicno in srednjo šolo in več anketirancev z višjimi stopnjami izobrazbe, kot je višja šola.

Tabela 14: Kraj bivanja anketirancev

Kraj bivanja	Frekvenca	Relativna frekvenca v %
Večje mesto	179	33,7
Predmestje	27	5,1
Majhno mesto ali kraj	116	21,9
Vas	209	39,4
Skupaj	531	100,0

Vir: Lastna raziskava, 2016.

V Tabeli 14 predstavljamo strukturo anketirancev glede na kraj bivanja. Največ anketirancev (39,4 %) živi na vasi, 33,7 % anketirancev živi v večjem mestu, 21,9 % živi v majhnem mestu ali kraju in 5,1 % jih živi v predmestjih. Iz podatkov je razvidno, da večina anketirancev živi v urbanem okolju.

Tabela 15: Ocena zdravstvenega stanja anketirancev

Ocena zdravstvenega stanja	Frekvenca	Relativna frekvenca v %
Odlično	6	1,1
Zelo dobro	77	14,5
Srednje dobro	227	42,8
Slabo	184	34,7
Zelo slabo	37	7,0
Skupaj	531	100,0

Vir: Lastna raziskava, 2016.

V Tabeli 15 predstavljamo strukturo anketirancev glede na samooceno njihovega zdravstvenega stanja. Največ anketirancev (42,8 %) svoje zdravstveno stanje ocenjuje kot srednje dobro. 34,7 % anketirancev svoje zdravstveno stanje ocenjuje kot slabo, 14,5 % kot zelo dobro, 7,0 % kot zelo slabo in 1,1 % kot odlično. V vzorcu prevladujejo anketiranci s srednje dobrim in slabim zdravstvenim stanjem.

Tabela 16: Višina dohodka v gospodinjstvu

Višina dohodka	Frekvenca	Relativna frekvenca v %	Kumulativna frekvenc v %
Do 400 €	39	7,3	7,3
401 do 800 €	187	35,2	42,5
801 do 1200 €	134	25,2	67,7
1201 do 1600 €	77	14,5	82,2
1601 do 2000 €	48	9,0	91,2
2001 do 2400 €	28	5,3	96,5
Nad 2401 €	18	3,5	100,0
Skupaj	531	100,0	

Vir: Lastna raziskava, 2016.

V Tabeli 16 predstavljamo strukturo anketirancev glede na dohodek gospodinjstva. Podatki kažejo, da ima največ anketirancev (35,2 %) mesečni dohodek gospodinjstva med 401 in 800 evrov. 25,2 % anketirancev ima dohodek gospodinjstva med 801 in 1200 evrov, 14,5 % anketirancev ima dohodek gospodinjstva med 1201 in 1600 evrov, 9,0 % anketirancev med 1601 in 2000 evrov, 7,3 % anketirancev do 400 evrov, 5,3 % anketirancev med 2001 in 2400 evrov in 3,5 % anketirancev nad 2401 evrov.

Tabela 17: Ocena višine mesečnega dohodka

Višina mesečnega dohodka	Frekvenca	Relativna frekvenca v %
Z mesečnim dohodkom težko pokrivam zadovoljevanje osnovnih potreb.	78	14,7
Z mesečnim dohodkom pokrivam zadovoljevanje le osnovnih potreb.	258	48,6
Z mesečnim dohodkom pokrivam zadovoljevanje poleg osnovnih tudi druge potrebe.	195	36,7
Skupaj	531	100,0

Vir: Lastna raziskava, 2016.

V Tabeli 17 predstavljamo strukturo anketirancev glede na oceno mesečnega dohodka. Največ anketirancev (48,6 %) meni, da z mesečnim dohodkom pokriva zadovoljevanje le osnovnih potreb, 36,7 % anketirancev meni, da poleg osnovnih potreb z mesečnim dohodkom pokriva zadovoljevanje tudi drugih potreb in 14,7 % anketirancev z mesečnim dohodkom težko pokriva zadovoljevanje osnovnih potreb.

Tabela 18: Zaposlitveni status

Zaposlitveni status anketirancev	Frekvenca	Relativna frekvenca v %
Upokojen/a	494	93,0
Zaposlen/a	27	5,1
Samozaposlen/a	1	0,2
Kmet	1	0,2
Gospodinja	5	0,9
Drugo	3	0,6
Skupaj	531	100,0

Vir: Lastna raziskava, 2016.

V Tabeli 18 predstavljamo zaposlitveni status anketirancev. Iz podatkov je razvidno, da je večina anketiranih (93,0 %) upokojenih, 5,1 % anketirancev je zaposlenih in 0,2 % je samozaposlenih, 0,2 % kmetov, 0,9% gospodinj in 0,6% drugo.

6.3.5 Opisna statistika spremenljivk socialnega konvoja in bivalnega zadovoljstva

V nadaljevanju so predstavljeni opisni rezultati za nekatere spremenljivke, ki niso bile vključene v faktorsko analizo. Te spremenljivke so: število članov socialnega konvoja, število ur v dnevu, ki jih anketiranci preživijo doma, število let bivanja v kraju, soseski in stanovanju, oddaljenost od članov socialnega konvoja, vrsta stanovanja, starost, velikost, število stopnic in število sob v stanovanju, problemi v stanovanju in stanovanjski status.

Tabela 19: Število članov socialnega konvoja

Vrsta članov socialnega konvoja	Aritmetična sredina	Standardni odklon	Minimum	Maksimum
Člani ožje družine	4,4	3,5	0	35
Tesni prijatelji	2,5	2,5	0	20
Prijatelji	3,6	4,6	0	45
Sorodniki	4,5	4,6	0	35
Sosedi	2,4	3,0	0	30
Znanci	4,4	7,7	0	65
Strokovnjaki	2,4	3,8	0	50

Vir: Lastna raziskava, 2016.

V Tabeli 19 predstavljamo podatke o številu članov socialnega konvoja, s katerimi si anketiranci izmenjujejo podporo glede na vrsto članov socialnega konvoja. Iz predstavljenih podatkov je razvidno, da imajo starejši največ članov socialnega konvoja med sorodniki (povprečno 4,5 člane), sledijo znanci in ožji člani družine (povprečno 4,4 člane) in prijatelji (povprečno 3,6 članov). Najmanj članov v

socialnem konvoju imajo starejši ljudje med tesnimi prijatelji (povprečno 2,5 člana) in sosedih ter znanci (povprečno 2,4 člana).

Tabela 20: Število ur v dnevu, ki jih preživijo doma

Aritmetična sredina	Standardni odklon	Minimum	Maksimum
11,7	3,76	3	20

Vir: Lastna raziskava, 2016.

V Tabeli 20 predstavljamo analizo podatka o številu ur, ki jih anketiranci preživijo doma. V preživete ure doma niso vključene ure, namenjene spanju. Povprečno anketiranci preživijo doma 11,7 ur na dan. Razpršenost vzorca kaže standardni odklon 3,76. Anketiranci doma preživijo med 3 in 20 ur na dan.

Tabela 21: Število let bivanja

Vrsta bivanja	Aritmetična sredina	Standardni odklon	Minimum	Maksimum
Kraj	48,6	21,70	1	95
Soseska	42,3	21,40	1	92
Stanovanje	36,0	18,74	1	90

Vir: Lastna raziskava, 2016.

V Tabeli 21 predstavljamo analizo podatkov o številu let bivanja v kraju, soseski in stanovanju. Anketiranci povprečno bivajo v kraju 48,6 let, v soseski 42,3 let in v stanovanju 36,0 let. Razpršenost vzorca znaša pri kraju 21,7 let, pri soseski 21,4 let in pri stanovanju 18,74 let. Anketiranci živijo v kraju od enega do 95 let, v soseski od enega do 92 let in v stanovanju od enega do 90 let.

Tabela 22: Oddaljenost članov socialnega konvoja v kilometrih

Člani socialnega konvoja	Aritmetična sredina	Standardni odklon	Minimum	Maksimum
Ožji člani družine	22,1	87,36	0	1250
Tesni prijatelji	12,1	49,67	1	999
Prijatelji	13,3	46,43	1	900
Sorodniki	44,8	119,30	0	5600

Vir: Lastna raziskava, 2016.

V Tabeli 22 predstavljamo analizo podatkov o oddaljenosti članov socialnega konvoja. Anketiranci imajo tesne prijatelje povprečno oddaljene 12,1 km, prijatelje 13,3 km, ožje člane družine 22,1 km in sorodnike 44,8 km. Anketiranci imajo ožje člane družine oddaljene od 0 do 1250 km, tesne prijatelje od 1 do 999 km, prijatelje od 1 do 900 km in sorodnike od 0 do 5600 km.

Tabela 23: Vrsta stanovanja

Vrsta stanovanja	Frekvenca	Relativna frekvenca v %
Soba	2	0,3
Stanovanje v bloku	112	21,1
Stanovanje v stolpnici	16	3,0
Samostojna enostanovanjska hiša/vila	215	40,5
Vrstna hiša/dvojček	32	6,0
Dvostanovanjska hiša	147	27,7
Vikend/počitniška hiša	7	1,3
Drugo	0	0,0
Skupaj	531	100,0

Vir: Lastna raziskava, 2016.

V Tabeli 23 predstavljamo analizo podatkov o vrsti stanovanja, v katerem bivajo anketiranci. Iz podatkov je razvidno, da največ anketirancev biva v samostojnih enostanovanjskih hišah ali vilah (40,5 %), dvostanovanjskih hišah (27,7 %) in v stanovanjih v bloku (21,1 %). Najmanj anketirancev živi v vrstnih hišah ali dvojčkih (6,0 %), stanovanjih v stolpnici (3,0 %), vikendih ali počitniških hišah (1,3 %) in sobah (0,3 %).

Tabela 24: Starost, velikost, število stopnic in število sob v stanovanju

Vrsta	Aritmetična sredina	Standardni odklon	Minimum	Maksimum
Starost stanovanja v letih	44,7	25,74	1	200
Velikost stanovanja v m ²	104,4	51,76	20	400
Število stopnic do stanovanja	18,1	51,76	0	286
Število sob	3,4	1,46	1	10

Vir: Lastna raziskava, 2016.

V Tabeli 24 predstavljamo analizo podatkov o starosti stanovanja, velikosti stanovanja, številu stopnic do stanovanja in številu sob. Anketiranci bivajo v stanovanjih, ki so v povprečju stara 44,7 let, velika v povprečju 104,4 m², imajo v povprečju 18,1 stopnic do stanovanja in imajo v stanovanju povprečno 3,4 sobe. Anketiranci bivajo v stanovanjih, ki so stara od 1 do 200 let, v stanovanju velikem od 20 do 400 m², imajo od 0 do 286 stopnic do stanovanja in imajo od 1 do 10 sob.

Tabela 25: Problemi v stanovanju

Vrsta problema	Frekvenca	Relativna frekvenca v %
Pomanjkanje prostora	76	14,3
Trohnoba v oknih, vratih ali tleh	51	9,6
Vlaga ali voda skozi stene ali streho	67	12,6
Odsotnost notranjega stranišča	5	0,9
Odsotnost kadi ali tuša	3	0,6
Odsotnost prostora za posedanje zunaj	56	10,6
Nič od navedenega	361	69,1
Skupaj	531	100,0

Vir: Lastna raziskava, 2016.

V Tabeli 25 predstavljamo analizo podatkov o problemih, ki jih anketiranci zaznajo v stanovanju. Večina anketirancev (69,1 %) v stanovanju ne zaznava nobenega od navedenih problemov. Iz podatkov lahko razberemo, da izmed preostalih anketirancev največ njih zaznava probleme s pomanjkanjem prostora (14,3 %), vlago ali vodo skozi stene ali streho (12,6 %), odsotnost prostora za posedanje zunaj (10,6 %) in trohnobo v oknih, vratih ali tleh (9,6 %). Zelo malo anketirancev zaznava probleme v zvezi z odsotnostjo notranjega stranišča (0,9 %) in odsotnostjo kadi ali tuša (0,6 %).

Tabela 26: Stanovanjski status

Vrsta stanovanjskega statusa	Frekvenca	Relativna frekvenca v %
Lastnik ali solastnik brez hipoteke	418	78,7
Lastnik ali solastnik s hipoteko	27	5,1
Najemnik s tržno najemnino	6	1,1
Najemnik z neprofitno najemnino	4	0,7
Brezplačni uporabnik	72	13,6
Drugo	4	0,7
Skupaj	531	100,0

Vir: Lastna raziskava, 2016.

V Tabeli 26 predstavljamo analizo podatkov o stanovanjskem statusu anketirancev. Večina anketirancev je opredelilo stanovanjski status kot lastniški ali solastniški brez hipoteke (78,7 %) in s hipoteko (5,1 %). Skupaj je 83,8 % anketirancev lastnikov ali solastnikov. Sledijo anketiranci, ki so brezplačni uporabniki stanovanja (13,6 %). Malo anketirancev se je opredelilo kot najemnik s tržno najemnino (1,1 %), najemnik z neprofitno najemnino (0,7 %) in drugo (0,7 %).

7 REZULTATI RAZISKAVE

V tem poglavju predstavljamo rezultate raziskave. Najprej s pomočjo opisne statistike opišemo lastnosti spremenljivk iz anketnega vprašalnika, ki smo jih uporabili v raziskavi. Najpomembnejše značilnosti spremenljivk so, da anketiranci v socialnem konvoju zaznavajo kot pomembne posameznike tesne prijatelje in prijatelje, sorodnike, znance, ožje družinske člane, strokovnjake in sosede, s katerimi imajo pogoste stike, si zaupajo pomembne stvari, si izmenjujejo informacije, nudijo čustveno oporo in si materialno ali finančno pomagajo. Anketiranci v okviru

bivalnega zadovoljstva zaznavajo pomen sosedov, ustreznosti stanovanja, zadovoljstvo s stanovanjem, moteče dejavnike v soseski in zadovoljstvo s sosesko. Prav tako anketiranci dajejo poudarek prostovoljstvu, sodelovanju v lokalni skupnosti, solidarnosti, zaupanju in varnosti. Anketirancem so pomembna omrežja, lastno opolnomočenje in vrednost življenja, medsosedska povezanost ter družbena kohezija in vključenost.

Nadalje v tem poglavju predstavljamo faktorsko analizo, metodo za ugotavljanje medsebojne povezanosti velikega števila spremenljivk. Predstavljamo način, kako smo določili in definirali nove spremenljivke, to je latentne faktorje. V nadaljevanju predstavimo tudi način preizkušanja spremenljivk s pomočjo Kaiser-Mayer-Olkinovega testa in Bartlettovega testa sferičnosti, ki ponazorita smiselnost uporabe faktorske analize. S pomočjo navedenega smo oblikovali nove spremenljivke – latentne faktorje, ki predstavijo jasnejšo sliko povezav med posameznimi spremenljivkami, ki tvorijo latentni faktor. Sledi pojasnjevanje, kako latentni faktorji po posameznih sklopih pojasnjujejo empirični model, ki smo ga oblikovali na podlagi teoretičnega konstrukta. V sklopu Socialni konvoj predstavimo faktorje »Tesni prijatelji in prijatelji v socialnem konvoju«, »Sorodniki v socialnem konvoju«, »Znanci v socialnem konvoju«, »Družinski člani v socialnem konvoju«, »Strokovnjaki v socialnem konvoju« in »Sosedji v socialnem konvoju«. V sklopu Bivalno zadovoljstvo predstavljamo faktorje »Sosedje«, »Ustreznost stanovanja«, »Zadovoljstvo s stanovanjem«, »Moteči dejavniki v soseski« in »Zadovoljstvo s sosesko«. V sklopu Socialni kapital predstavimo faktorje »Prostovoljstvo, sodelovanje v lokalni skupnosti in solidarnost«, »Zaupanje«, »Varnost«, »Omrežja«, »Opolnomočenje in politična aktivnost«, »Medsosedska povezanost« in »Družbena kohezija in vključenost«.

V nadaljevanju poglavja sledi preizkus notranje skladnosti faktorjev s Cronbach's alfa preizkusom za ocenjevanje zanesljivost merjenja. Sledi regresijska analiza hipotez, s katero smo na podlagi merjenja povezave med neodvisnimi in odvisnimi spremenljivkami preverjali hipoteze.

Poglavje zaključujemo z regresijsko analizo hipotez, s katero smo merili povezave med odvisnimi in neodvisnimi spremenljivkami. S pomočjo regresijske analize smo na koncu potrjevali postavljene hipoteze.

7.1 Rezultati opisne statistike

V nadaljevanju predstavljamo opisno statistiko spremenljivk, ki pojasnjujejo osemnajst faktorjev v vseh treh sklopih.

V raziskovanje smo vključili 83 spremenljivk, od tega 28 iz sklopa Socialni konvoj, 30 spremenljivk iz sklopa Bivalno zadovoljstvo in 25 spremenljivk iz sklopa Socialni kapital. Iz 83 spremenljivk smo s faktorsko analizo oblikovali 6 novih spremenljivk oziroma faktorjev v sklopu Socialni konvoj, 5 faktorjev v sklopu Bivalno zadovoljstvo in 7 faktorjev v sklopu Socialni kapital. Z dobljenimi faktorji smo proučevali vpliv na odvisne spremenljivke.

Pri neodvisnih spremenljivkah smo iz podatkov izračunali aritmetično sredino (AS), standardni odklon (SO), minimalno (MIN) in maksimalno vrednost (MAKS).

7.1.1 Rezultati opisne statistike za sklop Socialni konvoj

V Tabeli 27 predstavljamo opisno statistiko 8 spremenljivk za faktor »Tesni prijatelji in prijatelji v socialnem konvoju«.

Tabela 27: Opisna statistika spremenljivk za faktor »Tesni prijatelji in prijatelji v socialnem konvoju«

Oznaka sprem.	Spremenljivka	AS	SO	MIN	MAKS
Q16ai	S tesnimi prijatelji si med seboj zaupamo pomembne stvari.	3,4	1,37	1	5
Q16ah	S tesnimi prijatelji si nudimo čustveno oporo.	3,4	1,38	1	5
Q16aj	S tesnimi prijatelji si izmenjujemo informacije.	3,7	1,31	1	5
Q16af	S tesnimi prijatelji imam pogoste stike.	3,5	1,29	1	5
Q16ak	S prijatelji imam pogoste stike.	3,3	1,19	1	5
Q16an	S prijatelji si med seboj zaupamo pomembne stvari.	3,0	1,22	1	5
Q16am	S prijatelji si nudimo čustveno oporo.	3,1	1,26	1	5
Q16ao	S prijatelji si izmenjujemo informacije.	3,4	1,21	1	5

Legenda: AS – aritmetična sredina, SO – standardni odklon, MIN – najmanj, MAKS - največ; N=531
Vir: Lastna raziskava, 2016.

Tesni prijatelji in prijatelji so pomembni člani socialnega konvoja starejših ljudi. Anketirancem je zelo pomembno, da si s tesnimi prijatelji izmenjujejo informacije (aritmetična sredina je 3,7) in imajo z njimi pogoste stike (aritmetična sredina je 3,5). Prav tako si anketiranci s tesnimi prijatelji zaupajo pomembne stvari in nudijo čustveno oporo. S prijatelji si izmenjujejo informacije (aritmetična sredina je 3,4) ter imajo z njimi pogoste stike (aritmetična sredina je 3,3). Anketirancem je pomembno tudi, da si s prijatelji nudijo čustveno oporo (aritmetična sredina je 3,1) in da si z njimi medsebojno zaupajo pomembne stvari. Navedeno pomeni, da so starejšim ljudem tesni prijatelji in prijatelji pomembni člani socialnega konvoja, s katerimi si izmenjujejo informacije, imajo z njimi pogoste stiki, si zaupajo pomembne stvari in si nudijo čustveno oporo.

V Tabeli 28 predstavljamo opisno statistiko 5 spremenljivk za faktor »Sorodniki v socialnem konvoju«.

Tabela 28: Opisna statistika spremenljivk za faktor »Sorodniki v socialnem konvoju«

Oznaka sprem.	Spremenljivka	AS	SO	MIN	MAKS
Q16as	S sorodniki si med seboj zaupamo pomembne stvari.	3,3	1,29	1	5
Q16ar	S sorodniki si nudimo čustveno oporo.	3,4	1,24	1	5
Q16at	S sorodniki si izmenjujemo informacije.	3,6	1,24	1	5
Q16ap	S sorodniki imam pogoste stike.	3,7	1,18	1	5
Q16aq	S sorodniki si med seboj materialno ali finančno pomagamo.	2,7	1,41	1	5

Legenda: AS – aritmetična sredina, SO – standardni odklon, MIN – najmanj, MAKS - največ; N=531
Vir: Lastna raziskava, 2016.

Sorodniki so pomembni člani socialnega konvoja starejših ljudi. Sorodnike delimo na druge sorodnike in na daljne sorodnike. Anketirancem je zelo pomembno, da imajo s sorodniki pogoste stike (aritmetična sredina je 3,7) in da si z njimi izmenjujejo informacije (aritmetična sredina je 3,6). Anketirancem je pomembno, da si s sorodniki nudijo čustveno oporo (aritmetična sredina je 3,4) in da si medsebojno zaupajo pomembne stvari (aritmetična sredina je 3,3). Anketirancem je pomembno tudi, da si s sorodniki med seboj finančno ali materialno pomagajo (aritmetična sredina je 2,7). Iz navedenega lahko sklepamo, da so sorodniki starejšim ljudem pomembni člani socialnega konvoja, z njimi imajo pogoste stike, z njimi si izmenjujejo informacije, nudijo čustveno oporo, zaupajo pomembne stvari in si med seboj materialno ali finančno pomagajo.

V Tabeli 29 predstavljamo opisno statistiko 4 spremenljivk za faktor »Znanci v socialnem konvoju«.

Tabela 29: Opisna statistika spremenljivk za faktor »Znanci v socialnem konvoju«

Oznaka sprem.	Spremenljivka	AS	SO	MIN	MAKS
Q16bc	Z znanci si med seboj zaupamo pomembne stvari.	2,1	1,09	1	5
Q16bb	Z znanci si nudimo čustveno oporo.	2,1	1,09	1	5
Q16bd	Z znanci si izmenjujemo informacije.	2,7	1,21	1	5
Q16az	Z znanci imam pogoste stike.	2,6	1,13	1	5

Legenda: AS – aritmetična sredina, SO – standardni odklon, MIN – najmanj, MAKS - največ; N=531
Vir: Lastna raziskava, 2016.

Znanci so starejšim ljudem pomembni člani socialnega konvoja. Anketirancem je pomembno, da si z znanci izmenjujejo informacije (aritmetična sredina je 2,7) in da imajo z njimi pogoste stike (aritmetična sredina je 2,6). Anketirancem je manj pomembno, da si z znanci med seboj zaupajo pomembne stvari in da si z njimi nudijo čustveno oporo (aritmetična sredina je 2,1). Iz navedenega lahko sklepamo, da si starejši ljudje z znanci kot člani socialnega konvoja izmenjujejo informacije, imajo z njimi pogoste stike, si z njimi zaupajo pomembne stvari in si nudijo čustveno oporo.

V Tabeli 30 predstavljamo opisno statistiko 4 spremenljivk za faktor »Ožji družinski člani v socialnem konvoju«.

Tabela 30: Opisna statistika spremenljivk za faktor »Ožji družinski člani v socialnem konvoju«

Oznaka sprem.	Spremenljivka	AS	SO	MIN	MAKS
Q16ad	Z ožjimi družinskimi člani si med seboj zaupamo pomembne stvari.	4,3	0,96	1	5
Q16ac	Z ožjimi družinskimi člani si nudimo čustveno oporo.	4,4	0,93	1	5
Q16ae	Z ožjimi družinskimi člani si izmenjujemo informacije.	4,4	0,90	1	5
Q16ab	Z ožjimi družinskimi člani si med seboj materialno ali finančno pomagamo.	4,2	1,18	1	5

Legenda: AS – aritmetična sredina, SO – standardni odklon, MIN – najmanj, MAKS - največ; N=531
Vir: Lastna raziskava, 2016.

Ožji družinski člani so zelo pomembni člani socialnega konvoja starejših ljudi. Anketirancem je zelo pomembno, da si z ožjimi družinskimi člani nudijo čustveno oporo in si izmenjujejo informacije (aritmetična sredina je 4,4). Anketirancem je prav tako zelo pomembno, da si z ožjimi družinskimi člani zaupajo pomembne stvari (aritmetična sredina je 4,3) in da si z njimi medsebojno materialno ali finančno pomagajo. Iz navedenega je razvidno, da so starejšim ljudem ožji družinski člani zelo pomembni člani socialnega konvoja, s katerimi si nudijo čustveno oporo, si izmenjujejo informacije, si zaupajo pomembne stvari in si med seboj finančno ali materialno pomagajo.

V Tabeli 31 predstavljamo opisno statistiko 3 spremenljivk za faktor »Strokovnjaki v socialnem konvoju«.

Tabela 31: Opisna statistika spremenljivk za faktor »Strokovnjak v socialnem konvoju«

Oznaka sprem.	Spremenljivka	AS	SO	MIN	MAKS
Q16bg	S strokovnjaki si izmenjujemo informacije.	2,7	1,38	1	5
Q16be	S strokovnjaki imam pogoste stike.	2,7	1,34	1	5
Q16bf	S strokovnjaki si izmenjujemo podporo.	2,5	1,34	1	5

Legenda: AS – aritmetična sredina, SO – standardni odklon, MIN – najmanj, MAKS - največ; N=531
Vir: Lastna raziskava, 2016.

Strokovnjaki so pomembni člani socialnega konvoja starejših ljudi. Med strokovnjake kot člane socialnega konvoja prištevamo osebe, ki jih starejši ljudje srečujejo pri opravljanju storitev, kot so npr: zdravnik, medicinska sestra, lekarnar, prodajalec, knjižničar, frizer, bančni uslužbenec ter sodelavec. Anketirancem je pomembno, da si s strokovnjaki izmenjujejo informacije in imajo z njimi pogoste stike (aritmetična sredina je 2,7) in da si s strokovnjaki izmenjujejo podporo (aritmetična sredina je 2,5). Iz navedenega je razvidno, da so anketirancem strokovnjaki pomembni člani socialnega konvoja, s katerimi si izmenjujejo informacije, imajo z njimi pogoste stike in si izmenjujejo podporo.

V Tabeli 32 predstavljamo opisno statistiko 4 spremenljivk za faktor »Sosedje v socialnem konvoju«.

Tabela 32: Opisna statistika spremenljivk za faktor »Sosedje v socialnem konvoju«

Oznaka sprem.	Spremenljivka	AS	SO	MIN	MAKS
Q16au	S sosedi imam pogoste stike.	3,2	1,26	1	5
Q16aw	S sosedi si nudimo čustveno oporo.	2,6	1,23	1	5
Q16ax	S sosedi si med seboj zaupamo pomembne stvari.	2,4	1,19	1	5
Q16ay	S sosedi si izmenjujemo informacije.	3,1	1,21	1	5

Legenda: AS – aritmetična sredina, SO – standardni odklon, MIN – najmanj, MAKS - največ; N=531
Vir: Lastna raziskava, 2016.

Sosedje so pomembni člani socialnega konvoja starejših ljudi. Med njih prištevamo tako bližnje sosede kot bolj oddaljene. Anketirancem so sosedge pomembni, saj imajo z njimi pogoste stike (aritmetična sredina je 3,2) in si z njimi izmenjujejo informacije (aritmetična sredina je 3,1). Anketirancem so sosedge manj pomembni pri nudenju čustvene opore (aritmetična sredina je 2,6) in najmanj pomembni pri medsebojnem zaupanju pomembnih stvari (aritmetična sredina je 2,4). Iz navedenega lahko zaključimo, da so anketirancem sosedge pomembni zaradi pogostosti stikov, izmenjave informacij, nujenja čustvene opore in zaupanja pomembnih stvari.

7.1.2 Rezultati opisne statistike za sklop Bivalno zadovoljstvo

V Tabeli 33 predstavljamo opisno statistiko 8 spremenljivk za faktor »Sosedje«.

Tabela 33: Opisna statistika spremenljivk za faktor »Sosedje«

Oznaka sprem.	Spremenljivka	AS	SO	MIN	MAKS
Q40d	Sosedje so prijateljski.	4,0	1,00	1	5
Q40c	Sosedje so prijazni.	4,2	0,90	1	5
Q40h	S sosedi se dobro razumem.	4,2	0,95	1	5
Q40a	Z odnosi s sosedi sem zelo zadovoljen/a.	4,1	0,99	1	5
Q40e	Sosedje so mi pripravljene ponuditi pomoč.	3,9	1,08	1	5
Q40b	Sosedje upoštevajo mojo zasebnost.	4,2	0,94	1	5
Q40i	V primeru mojega problema mi sosedge nudijo pomoč.	3,8	1,16	1	5
Q20h	S sosedi sem zelo zadovoljen/a.	3,6	1,10	1	5

Legenda: AS – aritmetična sredina, SO – standardni odklon, MIN – najmanj, MAKS - največ; N=531
Vir: Lastna raziskava, 2016.

Sosedje so pomemben dejavnik bivalnega zadovoljstva starejših ljudi. Anketirancem je zelo pomembno, da so sosedge prijazni, da se z njimi dobro razumejo ter da sosedge upoštevajo njihovo zasebnost (aritmetična sredina je 4,2). Prav tako so sosedge starejšim ljudem zelo pomembni, ker so z odnosi s sosedi zelo zadovoljni (aritmetična sredina je 4,1), ker so sosedge prijateljski (aritmetična sredina je 4,0), ker so sosedge pripravljene nuditi pomoč (aritmetična sredina je 3,9), ker jim v primeru problema sosedge nudijo pomoč (aritmetična sredina je 3,8) in ker so s

sosedi zelo zadovoljni (aritmetična sredina je 3,6). Iz navedenega je razvidno, da so sosede pomembna skupina ljudi, ki jo starejši ljudje zaznavajo v okviru svojega bivalnega zadovoljstva.

V Tabeli 34 predstavljamo opisno statistiko 7 spremenljivk za faktor »Ustreznost stanovanja«.

Tabela 34: Opisna statistika spremenljivk za faktor »Ustreznost stanovanja«

Oznaka sprem.	Spremenljivka	AS	SO	MIN	MAKS
Q33a	V stanovanju imam ustrezno kakovost notranje konstrukcije, kot so: tla.	4,6	0,76	1	5
Q33f	V stanovanju imam ustrezen kakovost notranje konstrukcije, kot so: notranja vrata.	4,5	0,80	1	5
Q33b	V stanovanju imam ustrezno kakovost notranje konstrukcije, kot so: zidovi in strop.	4,5	0,84	1	5
Q33g	V stanovanju imam ustrezno kakovost notranje konstrukcije, kot je: pohištvo.	4,4	0,81	1	5
Q34c	V stanovanju imam ustrezno kakovost zunanje konstrukcije, kot sta: vhod in vhodna vrata.	4,4	0,93	1	5
Q34b	V stanovanju imam ustrezno kakovost zunanje konstrukcije, kot je: fasada.	4,3	1,12	1	5
Q32g	V stanovanju imam ustrezen/o: razporeditev prostorov.	4,3	0,94	1	5

Legenda: AS – aritmetična sredina, SO – standardni odklon, MIN – najmanj, MAKS - največ; N=531
Vir: Lastna raziskava, 2016.

Ustreznost stanovanja je pomemben dejavnik bivalnega zadovoljstva starejših ljudi. Anketirancem je zelo pomembna kakovost notranje konstrukcije, kot so tla (aritmetična sredina je 4,6), notranja vrata ter zidovi in strop (aritmetična sredina je 4,5), pohištvo (aritmetična sredina je 4,4). Anketirancem je prav tako zelo pomembna kakovost zunanje in notranje konstrukcije, kot so vhod in vhodna vrata (aritmetična sredina je 4,4) in fasada (aritmetična sredina je 4,3). Anketirancem je pomembna tudi ustrezna razporeditev prostorov v stanovanju. Iz navedenega lahko zaključimo, da so anketirancem pomembna kakovost notranje in zunanje konstrukcije ter razporeditev prostorov. Navedeno anketiranci opredeljujejo kot ustreznost stanovanja.

V Tabeli 35 predstavljamo opisno statistiko 5 spremenljivk za faktor »Zadovoljstvo s stanovanjem«.

Tabela 35: Opisna statistika spremenljivk za faktor »Zadovoljstvo s stanovanjem«

Oznaka sprem.	Spremenljivka	AS	SO	MIN	MAKS
Q20j	S pritiklinami (sanitarije, shramba, kurilnica ...) v stanovanju sem zelo zadovoljen/a.	4,3	0,87	1	5
Q20k	Z opremljenostjo (vodovod, odplake, elektrika, ogrevanje ...) v stanovanju sem zelo zadovoljen/a.	4,3	0,85	1	5
Q20l	Z vzdrževanjem stanovanja sem zelo zadovoljen/a.	4,0	0,98	1	5
Q20i	S stanovanjem, v katerem živim, sem na splošno zelo zadovoljen/a.	4,4	0,84	1	5
Q20m	Z velikostjo stanovanja sem zelo zadovoljen/a.	4,3	0,97	1	5

Legenda: AS – aritmetična sredina, SO – standardni odklon, MIN – najmanj, MAKS - največ; N=531
Vir: Lastna raziskava, 2016.

Zadovoljstvo s stanovanjem je pomemben dejavnik bivalnega zadovoljstva starejših ljudi. Anketiranci zelo močno zaznavajo, da na zadovoljstvo s stanovanjem vpliva splošno zadovoljstvo s stanovanjem, v katerem živijo (aritmetična sredina je 4,4), da so v stanovanju zadovoljni s pritiklinami, opremljenostjo in velikostjo stanovanja (aritmetična sredina je 4,3). Anketirancem je prav tako pomembno, da so zelo zadovoljni z vzdrževanjem stanovanja (aritmetična sredina je 4,9). Iz navedenega lahko sklepamo, da je starejšim ljudem zadovoljstvo s stanovanjem pomembno.

V Tabeli 36 predstavljamo opisno statistiko 5 spremenljivk za faktor »Moteči dejavniki v soseški«.

Tabela 36: Opisna statistika spremenljivk za faktor »Moteči dejavniki v soseski«

Oznaka sprem.	Spremenljivka	AS	SO	MIN	MAKS
Q38c	V soseski nimam težav z onesnaženostjo (smog, prah v zraku, nesnaga, površinske vode, pitna voda).	4,3	1,03	1	5
Q38d	V soseski nimam težav z neurejenostjo (smeti in odpadki, živalski iztrebki, nenaseljene in uničene hiše, neestetske hiše, grafiti).	4,4	1,03	1	5
Q38e	V soseski nimam težav z gnečo ali s prenaseljenostjo (št. ljudi, parkiranje, čakanje v trgovinah, promet na ulici, čudni in neznani obrazi, veliko podjetij in organizacij z dejavnostjo).	4,3	1,12	1	5
Q38b	V soseski nimam težav s smradom (domače živali, odpadki, promet, industrija, površinska voda/odplake).	4,1	1,10	1	5
Q38a	V soseski nimam težav s hrupom (vibracije, aparati, sosedi, živali, otroci in mladina, nočno življenje, promet).	3,9	1,18	1	5

Legenda: AS – aritmetična sredina, SO – standardni odklon, MIN – najmanj, MAKS - največ; N=531
Vir: Lastna raziskava, 2016.

Moteči dejavniki v soseski so pomemben dejavnik, ki vpliva na bivalno zadovoljstvo starejših ljudi. Anketiranci so izpostavili, da jim je zelo pomembno, da v soseski nimajo težav z neurejenostjo (aritmetična sredina je 4,4), da v soseski nimajo težav z onesnaženostjo in da v soseski nimajo težav z gnečo ali prenaseljenostjo (aritmetična sredina je 4,3). Prav tako je anketirancem pomembno, da nimajo težav s smradom (aritmetična sredina je 4,1) in da v soseski nimajo težav s hrupom (aritmetična sredina je 3,9). Iz navedenega lahko zaključimo, da je anketirancem pomembno, da v soseski nimajo težav neurejenostjo, onesnaženostjo, gnečo ali s prenaseljenostjo, smradom in hrupom.

V Tabeli 37 predstavljamo opisno statistiko 5 spremenljivk za faktor »Zadovoljstvo s sosesko«.

Tabela 37: Opisna statistika spremenljivk za faktor »Zadovoljstvo s sosesko«

Oznaka sprem.	Spremenljivka	AS	SO	MIN	MAKS
Q39e	V soseski sem zadovoljen/a z dostopnostjo in povezavami do soseske.	4,3	0,93	1	5
Q39d	V soseski sem zadovoljen/a z lokacijo soseske glede na center (mesta/kraja/vasi).	4,2	0,94	1	5
Q39b	V soseski sem zadovoljen/a s storitvami (šole, trgovine, pošta, banke, knjižnice, muzeji, gledališča, zdravstvene ustanove, športni objekti, igrišča, zelene površine, nočno življenje, razsvetljava, transport, cestami, verskimi objekti).	4,1	1,05	1	5
Q39c	V soseski sem zadovoljen/a z vzdrževanjem pločnikov, cest in javnih površin.	3,8	1,12	1	5
Q39f	V soseski sem zadovoljen/a z grajenostjo stavb.	4,2	0,95	1	5

Legenda: AS – aritmetična sredina, SO – standardni odklon, MIN – najmanj, MAKS - največ; N=531
Vir: Lastna raziskava, 2016.

Zadovoljstvo s sosesko je pomemben dejavnik bivalnega zadovoljstva starejših ljudi. Anketiranci zelo močno zaznavajo, da na zadovoljstvo s sosesko vpliva zadovoljstvo z dostopnostjo in s povezavami do soseske (aritmetična sredina je 4,3), zadovoljstvo z lokacijo soseske glede na center in zadovoljstvo z grajenostjo stavb (aritmetična sredina je 4,2). Anketirancem je prav tako pomembno, da so v soseski zadovoljni s storitvami (aritmetična sredina je 4,1) in z vzdrževanjem pločnikov, cest in javnih površin. Iz navedenega lahko sklepamo, da je starejšim ljudem zadovoljstvo s sosesko pomembno z vidika dostopnosti in s povezavami, z lokacijo, grajenostjo, s storitvami in z vzdrževanjem.

7.1.3 Rezultati opisne statistike za sklop Socialni kapital

V Tabeli 38 predstavljamo opisno statistiko za 5 spremenljivk za faktor »Prostovoljstvo, sodelovanje v lokalni skupnosti in recipročnost«.

Tabela 38: Opisna statistika spremenljivk za faktor »Prostovoljstvo, sodelovanje v lokalni skupnosti in solidarnost«

Oznaka sprem.	Spremenljivka	AS	SO	MIN	MAKS
Q41a	Lokalnim skupnostim pomagam kot prostovoljec/ka vsaj enkrat tedensko.	1,7	1,25	1	5
Q41b	Sem aktiven član/ica lokalne organizacije ali kluba (šport, upokojenci, kultura ...).	2,4	1,66	1	5
Q41c	V zadnjih 6 mesecih sem se vsaj trikrat udeležil/a dogodka v lokalni skupnosti (npr. cerkvenega praznovanja, šolske proslave, koncerta, obrtniške razstave ...).	2,9	1,73	1	5
Q41d	V zadnjih treh letih sem se vsaj petkrat vključil/a v dejavnosti v skupnosti zaradi reševanja nujnih zadev in problemov.	2,2	1,48	1	5
Q43g	V zadnjem letu sem nudil/a brezplačno pomoč različnim skupinam, klubom/društvom ali organizacijam najmanj enkrat na teden.	2,1	1,41	1	5

Legenda: AS – aritmetična sredina, SO – standardni odklon, MIN – najmanj, MAKS - največ; N=531
Vir: Lastna raziskava, 2016.

Prostovoljstvo, sodelovanje v lokalni skupnosti in solidarnost so pomembni dejavniki socialnega kapitala starejših. Anketirancem je pomembno, da se udeležujejo dogodkov v lokalni skupnosti (aritmetična sredina je 2,9). Anketirancem je manj pomembno aktivno članstvo v lokalnih organizacijah in klubih (aritmetična sredina je 2,4), vključevanje v dejavnosti v skupnosti zaradi reševanja nujnih zadev in problemov (aritmetična sredina je 2,2), nudenje brezplačne pomoči različnim skupinam in organizacijam (aritmetična sredina je 2,1). Najmanj jim je pomembno prostovoljstvo v lokalni skupnosti (aritmetična sredina je 1,7). Iz navedenega lahko zaključimo, da je anketirancem sodelovanje na dogodkih, članstvo v organizacijah, sodelovanje v dejavnosti v lokalnih skupnosti, solidarnost in prostovoljstvo manj pomembno.

V Tabeli 39 predstavljamo opisno statistiko za 5 spremenljivk za faktor »Zaupanje«.

Tabela 39: Opisna statistika spremenljivk za faktor »Zaupanje«

Oznaka sprem.	Spremenljivka	AS	SO	MIN	MAKS
Q43l	Močno zaupam pravosodnemu sistemu.	1,8	1,02	1	5
Q43k	Močno zaupam državnim organom (državnemu zboru, predsedniku republike, vladi).	1,9	1,02	1	5
Q43o	Močno zaupam množičnim medijem (tisku, radiu, televiziji).	2,2	1,09	1	5
Q43m	Močno zaupam policiji.	2,9	1,21	1	5
Q43n	Močno zaupam vojski.	2,9	1,23	1	5

Legenda: AS – aritmetična sredina, SO – standardni odklon, MIN – najmanj, MAKS - največ; N=531
Vir: Lastna raziskava, 2016.

Zaupanje je pomemben dejavnik pri krepitvi socialnega kapitala starejših ljudi. Anketirancem je pomembno zaupanje v policijo in vojsko (aritmetična sredina je

2,9). Anketiranci dajejo manjšo pomembnost zaupanju v množične medije (aritmetična sredina je 2,2), zaupanju v državne organe (aritmetična sredina je 1,9) in zaupanju v pravosodni sistem (aritmetična sredina je 1,8).

V Tabeli 40 predstavljamo opisno statistiko za 4 spremenljivk za faktor »Varnost«.

Tabela 40: Opisna statistika spremenljivk za faktor »Varnost«

Oznaka sprem.	Spremenljivka	AS	SO	MIN	MAKS
Q43a	Moja soseska velja za varen kraj.	4,4	0,80	1	5
Q43d	Počutim se varno/ega, ko v temi hodim po moji ulici.	4,0	1,13	1	5
Q43c	Ko sem sam/a doma, se počutim varno/ega pred kriminalom in nasiljem.	4,4	0,84	1	5
Q43b	V lokalni skupnosti se počutim kot doma.	4,3	0,91	1	5

Legenda: AS – aritmetična sredina, ME – mediana, SO – standardni odklon, MIN – najmanj, MAKS - največ; N=531

Vir: Lastna raziskava, 2016.

Varnost v domu in v soseski je pomemben dejavnik, ki vpliva na krepitev socialnega kapitala starejših ljudi. Anketiranci zaznavajo, da jim je zelo pomembno, da njihova soseska velja za zelo varen kraj in da se doma počutijo varne pred kriminalom in nasiljem (aritmetična sredina 4,4), da se v lokalni skupnosti počutijo kot doma (aritmetična sredina je 4,3) in da se počutijo varno, ko v temi hodijo po svoji ulici (aritmetična sredina je 4,0). Iz navedenega lahko ugotovimo, da je anketirancem varnost zelo pomembna, in sicer soseska kot varen kraj, občutek lastne varnosti in občutek, da se v skupnosti počutijo kot doma.

V Tabeli 41 predstavljamo opisno statistiko za 3 spremenljivke faktorja »Omrežja«.

Tabela 41: Opisna statistika spremenljivk za faktor »Omrežja«

Oznaka sprem.	Spremenljivka	AS	SO	MIN	MAKS
Q45j	Skoraj vsak dan se srečam s sosedi.	3,7	1,34	1	5
Q45g	Skoraj vsak dan govorim s sosedi.	3,5	1,40	1	5
Q45k	Skoraj vsak dan se srečam z znanci.	3,0	1,38	1	5

Legenda: AS – aritmetična sredina, SO – standardni odklon, MIN – najmanj, MAKS - največ; N=531
Vir: Lastna raziskava, 2016.

Omrežja so pomemben dejavnik, ki vplivajo na krepitev socialnega kapitala. Anketirancem je zelo pomembno, da se skoraj vsak dan srečajo s sosedi (aritmetična sredina je 3,7). Anketirancem je pomembno, da skoraj vsak dan govorijo s sosedi (aritmetična sredina je 3,5) in da se skoraj vsak dan srečajo z znanci. Iz navedenega lahko zaključimo, da so anketirancem omrežja pomembna zaradi pogostega srečanja s sosedi in z znanci ter pogostimi pogovori s sosedi.

V Tabeli 42 predstavljamo opisno statistiko za 3 spremenljivke za faktor »Opolnomočenje in vrednost življenja«.

Tabela 42: Opisna statistika spremenljivk za faktor »Opolnomočenje in vrednost življenja«

Oznaka sprem.	Spremenljivka	AS	SO	MIN	MAKS
Q47b	Počutim se dovolj močno/ega, da sprejemam pomembne odločitve za spremembo svojega življenja.	4,1	1,00	1	5
Q47a	Ocenjujem, da sem na splošno zelo srečen/a.	3,9	0,95	1	5
Q48a	Počutim se cenjen/a s strani družbe (družine, skupin, organizacij, države itd.).	3,9	1,08	1	5

Legenda: AS – aritmetična sredina, SO – standardni odklon, MIN – najmanj, MAKS - največ; N=531
Vir: Lastna raziskava, 2016.

Opolnomočenje in vrednost življenja sta dejavnika, ki pomembno vplivata na socialni kapital starejših ljudi. Anketirancem je zelo pomembno, da se počutijo dovolj močne za sprejemanje pomembnih odločitev za spremembe svojega življenja (aritmetična sredina je 4,1), da so na splošno zelo srečni in da se počutijo cenjeni s strani družbe (aritmetična sredina je 3,9). Iz navedenega lahko ugotovimo, da so anketirancem pomembni samostojno odločanje, sreča v življenju ter občutek cenjenosti s strani družbe.

V Tabeli 43 predstavljamo opisno statistiko za 3 spremenljivke za faktor »Medsosedska povezanost«.

Tabela 43: Opisna statistika spremenljivk za faktor »Medsosedska povezanost«

Oznaka sprem.	Spremenljivka	AS	SO	MIN	MAKS
Q44d	Soseda/o bi prosil/a za pomoč, če bi moral/a nujno oditi ven za nekaj časa, medtem ko nekoga čuvam.	3,4	1,51	1	5
Q44c	V zadnjih šestih mesecih sem naredil/a uslugo bolnemu sosеду/i.	2,9	1,66	1	5
Q44b	Ko grem po nakupih v svoji soseski, je velika verjetnost, da bom srečal/a prijatelje in znance.	4,0	1,25	1	5

Legenda: AS – aritmetična sredina, SO – standardni odklon, MIN – najmanj, MAKS - največ; N=531
Vir: Lastna raziskava, 2016.

Medsosedska povezanost je pomemben dejavnik socialnega kapitala starejših ljudi. Anketirancem je zelo pomembno, da ko gredo po nakupih v soseski, srečajo prijatelje in znance (aritmetična sredina je 4,0). Anketirancem je pomembno, da soseda prosijo prosijo za pomoč, če bi morali oditi ven, medtem ko nekoga čuvajo (aritmetična sredina je 3,4) in da so v zadnjem času naredili uslugo bolnemu sosеду (aritmetična sredina je 2,9). Na podlagi navedenega lahko zaključimo, da so anketirancem pomembna tako povezanost v soseski kot srečanja s prijatelji in z znanci v soseski ter medsosedska pomoč.

V Tabeli 44 predstavljamo opisno statistiko za 2 spremenljivki za faktor »Družbena kohezija in vključenost«.

Tabela 44: Opisna statistika spremenljivk za faktor »Družbena kohezija in vključenost«

Oznaka sprem.	Spremenljivka	AS	SO	MIN	MAKS
Q46d	Pogosto grem na kosilo, večerjo ali pijačo z drugimi ljudmi izven mojega gospodinjstva, ki so druge narodnosti, ekonomskega in socialnega statusa ali vere.	1,7	1,12	1	5
Q44c	Pogosto grem na kosilo, večerjo ali pijačo z drugimi ljudmi izven mojega gospodinjstva.	2,2	1,31	1	5

Legenda: AS – aritmetična sredina, SO – standardni odklon, MIN – najmanj, MAKS - največ; N=531
Vir: Lastna raziskava, 2016.

Družbena kohezija in vključenost sta dejavnika, ki vplivata na krepitev socialnega kapitala starejših ljudi. Anketirancem je manj pomembno, da gredo pogosto ven z drugimi ljudmi izven gospodinjstva (aritmetična sredina je 2,2) in da gredo pogosto ven z ljudmi izven gospodinjstva, ki so druge narodnosti, statusa ali vere (aritmetična sredina je 1,7). Iz navedenega lahko zaključimo, da sta družbena kohezija in vključenost anketirancem manj pomembna.

7.2 Faktorska analiza empiričnega modela

S faktorsko analizo, predstavljeno v nadaljevanju, smo poenostavili kompleksnost teoretičnega konstrukta, saj smo zmanjšali število spremenljivk in ustvarili nove spremenljivke – faktorje. Z raziskovalno faktorsko analizo ugotavljamo, katere spremenljivke se med seboj povezujejo v skupni faktor in v kakšnem razmerju so med seboj.

V faktorsko analizo smo vključili 83 spremenljivk, ki so del teoretičnega konstrukta. V sklop Socialni konvoj smo vključili 28 spremenljivk, v sklop Bivalno zadovoljstvo 30 spremenljivk in v sklop Socialni kapital 25 spremenljivk. Spremenljivke, ki smo jih vključili v analizo, smo merili na intervalni lestvici. Pri tem velja izpostaviti, da je število enot v vzorcu sorazmerno veliko, saj smo v vzorec raziskave zajeli 531 starejših ljudi.

Ambrož in Colarič-Jakše (2015, 205) faktorsko analizo opisujeta kot statistično metodo in orodje za preizkušanje teoretičnega konstrukta, katere cilj je združevanje večjega števila spremenljivk v manjše število spremenljivk – faktorjev. To zagotavlja zanesljivejšo analizo in stabilnejšo oceno regresijskih koeficientov (Rencher, 2002, 393).

V faktorje se združuje spremenljivke, ki so med seboj močno povezane (Hair, Black, Babin in Anderson, 2010, 93) in izloča manj natančno definirane latentne faktorje ali nove spremenljivke, ki pa imajo jasnejšo strukturo in dajejo jasnejšo podobo povezav med spremenljivkami, ki tvorijo latentni faktor (Bajt in Štiblar, 2002, 146-147).

Za dobro izdelavo faktorjske analize moramo upoštevati določene pogoje. Prvi pogoj je velikost vzorca, pri katerem Hair, Black, Babin in Anderson (2010, 102) navajajo, da naj bo velikost vzorca raziskave 100 in več. Tabachnick in Fidell (2001, 71) priporočata vzorec vsaj 300 enot in normalno porazdelitev podatkov.

Naslednji pogoj je povezanost spremenljivk, ki smo jo preverili s korelacijskimi koeficienti v korelacijskih matrikah (Priloge B, C, D). Ambrož in Colarič-Jakše (2015, 209) menita, da korelacijska matrika med spremenljivkami pove, katere spremenljivke je smiselno vključiti v faktorjsko analizo. V primeru, da neka spremenljivka ni povezana z vsaj eno spremenljivko v korelacijski matriki, ne bo pomembno prispevala k rezultatom analize. Vse spremenljivke, ki so v šibki korelaciji z drugimi spremenljivkami, je potrebno izločiti iz nadaljnje analize.

Povezanost med faktorjem in spremenljivko izrazimo s faktorjsko utežjo (Ferligoj, Leskošek in Kogovšek, 1995, 46), ki pove, kako velik je vpliv faktorja na posamezno spremenljivko. Večja kot je faktorjska utež, bolj je faktor povezan s spremenljivko. Priporočljiva minimalna vrednost faktorjske uteži je $\pm 0,300$ (Jesenko in Jesenko, 2007, 55). S faktorjsko analizo želimo doseči enostavno sestavo, kjer bi se vsaka spremenljivka močno vezala samo na en faktor. To pomeni, da ima vsaka spremenljivka veliko faktorjsko utež le pri enem faktorju, pri ostalih pa so vrednosti uteži majhne (Jesenko in Jesenko, 2007, 92). Field (2009, 648) navaja, da lahko nastane problem, če med dvema spremenljivkama obstaja previsoka povezanost, saj ne moremo določiti vloge posamezne spremenljivke pri oblikovanju skupnega faktorja. Kritična meja previsoke povezanosti med dvema spremenljivkama je korelacijski koeficient v vrednosti nad 0,8.

V faktorjsko analizo je smiselno vključiti samo tiste spremenljivke, ki imajo visoko komunaliteto. Komunaliteta pove, kolikšen delež variance spremenljivke je pojasnjen s skupnimi faktorji. Priporočljivo je, da faktorji pojasnijo vsaj 50 odstotkov variabilnosti posamezne spremenljivke (Larose, 2006, 16).

Smiselnost uporabe faktorjske analize smo preizkusili z Bartlettovim testom sferičnosti, s katerim smo preizkusili ničelno domnevo, da med opazovanimi spremenljivkami ne obstaja odvisnost (Bastič, 2006, 44). Visoka vrednost testa potrjuje smiselnost uporabe faktorjske analize. Pri tem se upošteva statistična značilnost testa, kjer na podlagi statistične značilnosti ($p < 0,05$) zavrnamo ničelno domnevo, da med spremenljivkami ni odvisnosti oziroma povezanosti, in potrdimo, da povezanost med spremenljivkami obstaja (Denis, 2016, 612). Ambrož in Colarič-Jakše (2015, 209-211) menita, da Bartlettov test sferičnosti definira, ali je korelacijska matrika v faktorjski analizi identična matrika. Pri tem se postavi ničelna hipoteza, ki pravi, da vsi korelacijski koeficienti niso enaki 0.

Smiselnost uporabe faktorjske analize smo ugotavljali tudi s Kaiser-Mayer-Olkinovim kriterijem (KMO). KMO je indeks, katerega vrednost je med 0 in 1 in s katerim primerjamo velikosti korelacijskih in parcialnih korelacijskih koeficientov. Bolj kot je KMO bližje vrednosti 1, zanesljivejši so rezultati faktorjske analize (Field, 2005, 640). Faktorjska analiza je smiselna, če je vrednost KMO večja od 0,5. KMO lahko izračunamo za vsako spremenljivko posebej ali za vse spremenljivke skupaj. Priporočena vrednost KMO je večja od 0,5 (Bastič, 2006, 44). Vrednost KMO med 0,5 in 0,7 kaže na povprečen rezultat. Vrednost KMO med 0,7 in 0,8 kaže na dober

rezultat, vrednost KMO med 0,8 in 0,9 določa odličen rezultat in vrednost KMO nad 0,9 več kot odličen rezultat (Field, 2009, 647). Če znaša vrednost KMO manj kot 0,5, nadaljevanje faktorjske analize ni smiselno (Hair, Black, Babin in Anderson, 2010, 104).

V faktorjski analizi smo za izbor faktorjev uporabili Kaiserjev kriterij, po katerem izberemo tiste faktorje, ki imajo lastne vrednosti večje od 1. Izberemo toliko faktorjev, da pojasnijo 60 ali več odstotkov skupne variance (Field, 2009, 660; Hair, Black, Babin in Anderson, 2010, 110).

Kot potrditev za izbiro ustreznega števila faktorjev za nadaljnjo analizo smo uporabili tudi kriterij subjektivne presoje, t.i. »Scree« diagram. »Scree« diagram predstavlja krivuljo lastnih vrednosti faktorjev in ga uporabimo za izbiro ustreznosti števila faktorjev (Costello in Osborne, 2005, 3). »Scree« diagram v analizi ni bil edino merilo pri izbiri števila faktorjev (Field, 2009, 640). Število faktorjev smo izbrali tudi na osnovi prelomne točke na grafu. Prelomna točka je, kjer graf preide iz strmega v položnejše padanje (Jesenko in Jesenko, 2007, 84).

V faktorjski analizi se uporablja nerotirana faktorjska matrika, s katero se prikazuje naključno povezavo med faktorji in spremenljivkami in jo je težje razložiti (Ambrož in Colarič-Jakše, 2015, 214). Za interpretacijo faktorjev je zato zelo pomembna njihova rotacija, ki daje jasnejše podatke za razlago. V naši raziskavi smo izbrali pravokotno rotacijo faktorjev, ker smo z njo prišli do najboljše rešitve, ki jo je mogoče jasno razložiti (Pett, Lackey in Sullivan, 2003, 164). Z rotacijo matrike smo zagotovili, da je posamezna spremenljivka povezana le z enim faktorjem (Field, 2009, 644).

S pravokotno rotacijo faktorjske matrike dobimo nove vrednosti faktorjskih uteži, podatki pa so postali primernejši za interpretacijo (Manly, 2005, 94). S pravokotno rotacijo smo dosegli, da so faktorjske uteži pri faktorjih čim manjše oziroma čim večje, kar poenostavlja razlago faktorjev. Prav tako se spremeni delež skupne variance, ki jo pojasnjuje posamezni faktor (Jesenko in Jesenko, 2007, 87-90). Po izvedeni rotaciji se pregleda vrednost komunalitet posameznih spremenljivk znotraj posameznega faktorja. Komunalitete med vrednostmi med +/-0,4 do +/-0,5 so minimalne vrednosti, ki še zagotavljajo ustrezno povezanost. Komunaliteta, ki je večje od +/-0,5, kaže na pomembno povezanost spremenljivke in faktorja v faktorjski matriki (Hair, Black, Babin in Anderson, 2010, 116-118).

V naslednjih podpoglavjih so predstavljeni rezultati faktorjskih analiz za vse tri sklope: Socialni konvoj, Bivalno zadovoljstvo in Socialni kapital.

7.2.1 Faktorjska analiza sklopa Socialni konvoj

V Tabeli 45 so predstavljene komunalitete spremenljivk iz sklopa Socialni konvoj.

Tabela 45: Komunalitete spremenljivk iz sklopa Socialni konvoj

Spremen.	Komunalit.	Spremen.	Komunalit.	Spremen.	Komunalit.
Q16ab	0,665	Q16an	0,726	Q16ax	0,732
Q16ac	0,768	Q16ao	0,676	Q16ay	0,708
Q16ad	0,813	Q16ap	0,687	Q16az	0,539
Q16ae	0,703	Q16aq	0,560	Q16bb	0,767
Q16af	0,744	Q16ar	0,820	Q16bc	0,781
Q16ah	0,784	Q16as	0,834	Q16bd	0,677
Q16ai	0,802	Q16at	0,797	Q16be	0,869
Q16aj	0,783	Q16au	0,736	Q16bf	0,869
Q16ak	0,620	Q16aw	0,740	Q16bg	0,912
Q16am	0,690				

Vir: Lastna raziskava, 2016.

Iz Tabele 45 je razvidno, da je komunaliteta pri vseh spremenljivkah večja od 0,500, kar pomeni, da so spremenljivke primerne za nadaljnjo obdelavo v faktorski analizi.

V Tabeli 46 sta predstavljena KMO meritev ustreznosti vzorčenja in Bartlettov test sferičnosti, s katerima smo preverjali smiselnost uporabe faktorske analize za spremenljivke iz sklopa Socialni konvoj.

Tabela 46: KMO in Bartlettov test sferičnosti za sklop Socialni konvoj

Kaiser-Meyer-Olkin meritev ustreznosti vzorčenja		0,891
Bartlettov test sferičnosti	Hi-kvadrat	12202,170
	razlika	378
	značilnost	0,000

Vir: Lastna raziskava, 2016.

Podatki v Tabeli 46 nam kažejo, da je vrednost KMO indeksa visoka, saj znaša 0,891. Visoka je tudi vrednost Bartlettovega testa sferičnosti, ki znaša 12202,170. Vrednosti obeh pokazateljev nam kažeta, da je uporaba faktorske analize smiselna.

V Tabeli 47 predstavljamo faktorsko matriko s korelacijskimi vrednostmi med spremenljivkami in faktorji, večjimi od 0,500, rotirano s pravokotno rotacijo (Varimax Normalized), s katero smo dosegli boljšo interpretativnost faktorjev.

Tabela 47: Rotirana faktorska matrika za spremenljivke iz sklopa Socialni konvoj

Oznaka	Spremenljivka	Faktor 1	Faktor 2	Faktor 3	Faktor 4	Faktor 5	Faktor 6
Q16ai	S tesnimi prijatelji si med seboj zaupamo pomembne stvari.	0,859	0,117	0,084	0,164	0,073	0,109
Q16ah	S tesnimi prijatelji si nudimo čustveno oporo.	0,858	0,129	0,047	0,121	0,068	0,101
Q16aj	S tesnimi prijatelji si izmenjujemo informacije.	0,839	0,113	0,050	0,151	0,114	0,168
Q16af	S tesnimi prijatelji imam pogoste stike.	0,827	0,072	-0,022	0,111	0,116	0,169
Q16ak	S prijatelji imam pogoste stike.	0,740	0,154	0,158	0,047	0,010	0,147
Q16an	S prijatelji si med seboj zaupamo pomembne stvari.	0,726	0,207	0,364	0,073	0,072	0,117
Q16am	S prijatelji si nudimo čustveno oporo.	0,724	0,219	0,300	0,053	-0,026	0,155
Q16ao	S prijatelji si izmenjujemo informacije.	0,686	0,288	0,312	0,038	0,135	0,072
Q16as	S sorodniki si med seboj zaupamo pomembne stvari.	0,215	0,841	0,199	0,168	-0,024	0,115
Q16ar	S sorodniki si nudimo čustveno oporo.	0,236	0,824	0,184	0,195	-0,050	0,103
Q16at	S sorodniki si izmenjujemo informacije.	0,224	0,824	0,132	0,141	0,120	0,128
Q16ap	S sorodniki imam pogoste stike.	0,145	0,776	-0,006	0,163	0,123	0,153
Q16aq	S sorodniki si medsebojno materialno ali finančno pomagamo.	0,108	0,725	0,004	0,093	0,117	0,037
Q16bc	Z znanci si med seboj zaupamo pomembne stvari.	0,159	0,097	0,828	0,025	0,141	0,198
Q16bb	Z znanci si nudimo čustveno oporo.	0,179	0,118	0,814	0,080	0,041	0,225
Q16bd	Z znanci si izmenjujemo informacije.	0,182	0,130	0,695	0,024	0,275	0,262
Q16az	Z znanci imam pogoste stike.	0,207	0,075	0,599	-0,124	0,140	0,310
Q16ad	Z ožjimi družinskimi člani si med seboj zaupamo pomembne stvari.	0,150	0,202	0,044	0,861	0,015	0,080
Q16ac	Z ožjimi družinskimi člani si nudimo čustveno oporo.	0,161	0,172	0,069	0,836	-0,068	0,064
Q16ae	Z ožjimi družinskimi člani si izmenjujemo informacije.	0,171	0,125	0,053	0,806	0,036	0,059
Q16ab	Z ožjimi družinskimi člani si medsebojno	0,028	0,139	-0,118	0,773	0,181	-0,010

	materialno ali finančno pomagamo.						
Q16bg	S strokovnjaki si izmenjujemo informacije.	0,077	0,086	0,129	0,66	0,930	0,177
Q16be	S strokovnjaki imam pogoste stike.	0,131	0,078	0,144	0,053	0,902	0,089
Q16bf	S strokovnjaki si izmenjujemo podporo.	0,112	0,088	0,169	0,036	0,895	0,133
Q16au	S sosedi imam pogoste stike.	0,150	0,183	0,119	0,019	0,063	0,814
Q16aw	S sosedi si nudimo čustveno oporo.	0,243	0,088	0,327	0,090	0,018	0,747
Q16ax	S sosedi si med seboj zaupamo pomembne stvari.	0,185	0,088	0,345	0,063	0,179	0,731
Q16y	S sosedi si izmenjujemo informacije.	0,228	0,148	0,255	0,086	0,188	0,725

Vir: Lastna raziskava, 2016.

Iz predstavljenih podatkov je razvidno, da prvi faktor pojasnjuje 8 spremenljivk, drugi faktor 5 spremenljivk, tretji faktor 4 spremenljivke, četrti faktor 4 spremenljivke, peti faktor 3 spremenljivke in šesti faktor 4 spremenljivke.

V Tabeli 48 predstavljamo lastne vrednosti, deleže skupne variance in kumulativne deleže skupne variance.

Tabela 48: Lastne vrednosti faktorjev rotirane matrike

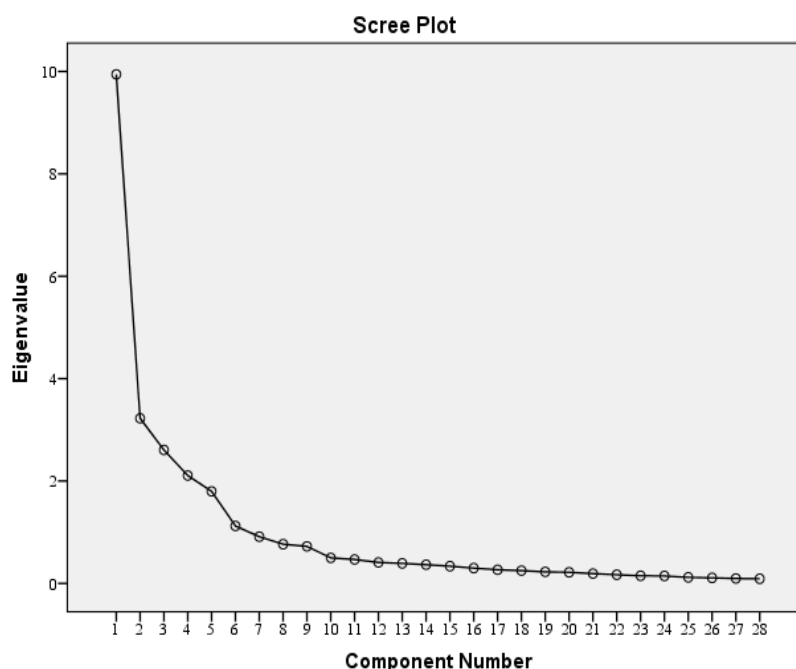
Faktor	Lastna vrednost	Delež skupne variance v %	Kumulativni delež skupne variance v %
1	9,994	35,513	35,513
2	3,224	11,516	47,029
3	2,607	9,310	56,339
4	2,108	7,528	63,866
5	1,798	6,422	70,288
6	1,121	4,005	74,293

Vir: Lastna raziskava, 2016.

Glede na Kaiserjev kriterij smo v analizi obdržali tiste faktorje, pri katerih je lastna vrednost višja od 1,000. Ta pogoj je izpolnjen za šest faktorjev, ki pojasnjujejo skupaj 74,297 % skupne variance. Najpomembnejši je prvi faktor, ki pojasnjuje 35,513 % skupne variance. Drugi faktor pojasnjuje 11,516 % skupne variance, sledijo tretji faktor z 9,310 %, četrti faktor s 7,528 % skupne variance, peti faktor s 6,422 % skupne variance in šesti faktor, ki pojasni 4,005 % skupne variance. Ostali del variance ostaja nepojasnen.

Na Sliki 5 je predstavljen »Scree« diagram za lastne vrednosti faktorjev.

Slika 5: »Scree« diagram za sklop Socialni konvoj

Legenda: Eigenvalue – vrednost, Component Number – številka faktorja
Vir: Lastna raziskava, 2016.

Na podlagi »Scree« diagrama, kjer je bil prelom pri številu šest, in lastnih vrednosti posameznih faktorjev, pri katerih smo upoštevali lastno vrednost, višjo od 1,000, smo določili število faktorjev. Tako je izbrano število faktorjev šest. S šestimi faktorji pojasnimo več kot 74 % variance, kar je zelo dobro.

Prvi faktor smo glede na vsebino spremenljivk in teoretični konstrukt poimenovali »Tesni prijatelji in prijatelji v socialnem konvoju«. Faktor pojasnjuje 35,5 % skupne variance in se izrazito dobro povezuje s spremenljivkami »S tesnimi prijatelji si med seboj zaupamo pomembne stvari« (0,859), »S tesnimi prijatelji si nudimo čustveno oporo« (0,858), »S tesnimi prijatelji si izmenjujemo informacije« (0,839) in »S tesnimi prijatelji imam pogoste stike« (0,827). Nekoliko manj variance pojasnjujejo spremenljivke »S prijatelji imam pogoste stike« (0,740), »S prijatelji si med seboj zaupamo pomembne stvari« (0,726) in »S prijatelji si nudimo čustveno oporo« (0,724). Nekoliko slabše faktor »Tesni prijatelji in prijatelji v socialnem konvoju« pojasnjuje spremenljivka »S prijatelji si izmenjujemo informacije« (0,686). Anketiranci zaznavajo tesne prijatelje za pomembnejše kot prijatelje, saj imajo spremenljivke, ki se nanašajo na tesne prijatelje večjo varianco. Anketirancem tesni prijatelji predstavljajo vir zaupanja pomembnih stvari, čustvene opore, informacij. Anketiranci imajo s tesnimi prijatelji pogoste stike. Prav tako imajo anketiranci pogoste stike s prijatelji, s katerimi si zaupajo pomembne stvari, nudijo čustveno oporo in izmenjujejo informacije.

Drugi faktor smo poimenovali »Sorodniki v socialnem konvoju« in pojasnjuje 11,5 % skupne variance. S tem faktorjem so močnejše povezane spremenljivke »S sorodniki si med seboj zaupamo pomembne stvari« (0,841), »S sorodniki si nudimo čustveno oporo« (0,824), »S sorodniki si izmenjujemo informacije« (0,824), in »S sorodniki

imam pogoste stike« (0,776). Nekoliko manj variance pojasnjuje spremenljivka »S sorodniki si med seboj materialno in finančno pomagamo« (0,725). Anketiranci zaznavajo sorodnike kot pomembne člane svojega socialnega konvoja, saj jim le-ti predstavljajo pomemben vir zaupanja pomembnih stvari, čustvene opore in izmenjave informacij. Anketiranci imajo s sorodniki pogoste stike. Prav tako si anketiranci s sorodniki nudijo medsebojno materialno ali finančno pomoč.

Tretji faktor smo poimenovali »Znanci v socialnem konvoju«, ki pojasni 9,3 % skupne variance in se zelo dobro povezuje s spremenljivkama »Z znanci si med seboj zaupamo pomembne stvari« (0,828) in »Z znanci si nudimo čustveno oporo« (0,814). Manj variance pojasnjuje spremenljivka »Z znanci si izmenjujemo informacije« (0,695). Najmanj variance pojasnjuje spremenljivka »Z znanci imam pogoste stike« (0,598). Anketiranci zaznavajo znance kot pomembne člane svojega socialnega konvoja, saj jim predstavljajo pomemben vir zaupanja pomembnih stvari in čustvene opore. Prav tako so znanci anketirancem vir izmenjave informacij. Anketiranci imajo z znanci pogoste stike.

Četrti faktor smo poimenovali »Družinski člani v socialnem konvoju« in pojasnjuje 7,5 % skupne variance. S faktorjem so močnejše povezane spremenljivke »Z ožjimi družinskimi člani si med seboj zaupamo pomembne stvari« (0,861), »Z ožjimi družinskimi člani si nudimo čustveno oporo« (0,836), »Z ožjimi družinskimi člani si izmenjujemo informacije« (0,806) in »Z ožjimi družinskimi člani si medsebojno materialno ali finančno pomagamo« (0,773). Anketiranci svoje družinske člane zaznavajo kot pomembne. Prav tako anketiranci svoje družinske člane opredelijo kot vir zaupanja pomembnih stvari, čustvene opore, izmenjave informacije ter medsebojne finančne ali materialne pomoči.

Peti faktor smo poimenovali »Strokovnjaki v socialnem konvoju« in pojasnjuje 6,4 % skupne variance. S faktorjem so zelo močno povezane vse spremenljivke »S strokovnjaki si izmenjujemo informacije« (0,930), »S strokovnjaki imam pogoste stike« (0,902) in »S strokovnjaki si izmenjujemo podporo« (0,895). Anketirancem so pomembni strokovnjaki, ki jih starejši ljudje srečujejo pri opravljanju storitev, kot so npr: zdravnik, medicinska sestra, lekarnar, prodajalec, knjižničar, frizer, bančni uslužbenec idr. ter sodelavci. Anketiranci zaznavajo, da so jim strokovnjaki vir izmenjave informacij. Anketiranci imajo s strokovnjaki pogoste stike. Prav tako anketiranci poudarjajo, da so jim strokovnjaki vir izmenjave podpore.

Šesti faktor smo glede na teoretični konstrukt poimenovali »Sosedje v socialnem konvoju« in pojasnjuje 4,0 % skupne variance. S faktorjem je najmočnejše povezana spremenljivka »S sosedi imam pogoste stike« (0,814). Nekoliko manj variance pojasnjujejo spremenljivke »S sosedi si nudimo čustveno oporo« (0,747), »S sosedi si med seboj zaupamo pomembne stvari« (0,731) in »S sosedi si izmenjujemo informacije« (0,725). Anketiranci zaznavajo sosede kot pomembne člane svojega socialnega konvoja in imajo z njimi pogoste stike. Prav tako anketiranci zaznavajo sosede kot pomemben vir čustvene opore, zaupanja pomembnih stvari in izmenjave informacij.

7.2.2 Faktorska analiza za sklop Bivalno zadovoljstvo

V Tabeli 49 so predstavljene komunalitete spremenljivk za sklop Bivalno zadovoljstvo.

Tabela 49: Komunalitete spremenljivk iz sklopa Bivalno zadovoljstvo

Spremen.	Komunalit.	Spremen.	Komunalit.	Spremen.	Komunalit.
Q20h	0,502	Q33g	0,696	Q39d	0,701
Q20i	0,642	Q34b	0,562	Q39e	0,725
Q20j	0,760	Q34c	0,633	Q39f	0,525
Q20k	0,681	Q38a	0,563	Q40a	0,702
Q20l	0,646	Q38b	0,614	Q40b	0,634
Q20m	0,544	Q38c	0,704	Q40c	0,781
Q32g	0,580	Q38d	0,702	Q40d	0,788
Q33a	0,754	Q38e	0,621	Q40e	0,668
Q33b	0,724	Q39b	0,626	Q40h	0,728
Q33f	0,763	Q39c	0,504	Q40i	0,623

Vir: Lastna raziskava, 2016.

Iz Tabele 49 je razvidno, da je komunaliteta pri vseh spremenljivkah večja od 0,500, kar pomeni, da so spremenljivke primerne za nadaljnjo obdelavo v faktorski analizi.

V Tabeli 50 sta predstavljena KMO meritev ustreznosti vzorčenja in Bartlettov test sferičnosti, s katerima smo preverjali smiselnost uporabe faktorske analize za spremenljivke iz sklopa Bivalno zadovoljstvo.

Tabela 50: KMO in Bartlettov test sferičnosti za sklop Bivalno zadovoljstvo

Kaiser-Meyer-Olkin meritev ustreznosti vzorčenja		0,892
Bartlettov test sferičnosti	Hi-kvadrat	9607,054
	razlika	435
	značilnost	0,000

Vir: Lastna raziskava, 2016.

Podatki v Tabeli 50 kažejo, da je vrednost KMO indeksa visoka, saj znaša 0,892. Visoka je tudi vrednost Bartlettovega testa sferičnosti, ki znaša 12202,170. Vrednosti obeh pokazateljev nam kažeta, da je faktorska analiza smiselna.

V Tabeli 51 predstavljamo faktorsko matriko s korelacijskimi vrednostmi med spremenljivkami in faktorji, večjimi od 0,500, rotirano s pravokotno rotacijo (Varimax Normalized), s katero smo dosegli boljšo interpretativnost faktorjev.

Tabela 51: Rotirana faktorska matrika za spremenljivke iz sklopa Bivalno zadovoljstvo

Oznaka	Spremenljivka	Faktor 1	Faktor 2	Faktor 3	Faktor 4	Faktor 5
Q40d	Sosedje so prijateljski.	0,875	0,054	0,078	0,044	0,073
Q40c	Sosedje so prijazni.	0,875	0,075	0,020	0,032	0,088
Q40h	S sosedi se dobro razumem.	0,834	0,150	0,062	0,077	-0,013
Q40a	Z odnosi s sosedi sem zadovoljen/a.	0,830	0,058	0,062	0,007	0,073
Q40e	Sosedje so mi pripravljeni ponuditi pomoč.	0,807	0,055	0,112	0,029	0,007
Q40b	Sosedje upoštevajo mojo zasebnost.	0,782	0,087	0,027	0,044	0,111
Q40i	V primeru mojega problema mi sosetje nudijo podporo.	0,771	0,102	0,098	0,093	0,005
Q20h	S sosedi sem zelo zadovoljen/a.	0,655	-0,010	0,244	0,051	0,088
Q33a	V stanovanju imam ustrezno kakovost notranje konstrukcije, kot so: tla.	0,089	0,827	0,160	0,136	0,137
Q33f	V stanovanju imam ustrezno kakovost notranje konstrukcije, kot so: notranja vrata.	0,123	0,820	0,203	0,102	0,158
Q33b	V stanovanju imam ustrezno kakovost notranje konstrukcije, kot so: zidovi in strop.	0,049	0,817	0,145	0,082	0,161
Q33g	V stanovanju imam ustrezno kakovost notranje konstrukcije, kot je: pohištvo.	0,094	0,763	0,217	0,078	0,227
Q34c	V stanovanju imam ustrezno kakovost zunanje konstrukcije, kot so: vhod in vhodna vrata.	0,065	0,723	0,321	0,053	0,009
Q34b	V stanovanju imam ustrezno kakovost zunanje konstrukcije, kot je: fasada.	0,070	0,702	0,235	0,091	0,029
Q32g	V stanovanju imam ustrezno: razporeditev prostorov	0,127	0,444	0,344	0,073	0,207
Q20j	S pritiklinami (sanitarije, shramba, kurilnica ...) v stanovanju sem zelo zadovoljen/a.	0,104	0,272	0,811	0,068	0,110
Q20k	Z opremljenostjo (vodovod, odplake, elekrika, ogrevanje, ...) v stanovanju sem zelo zadovoljen/a.	0,043	0,271	0,774	0,031	0,078
Q20l	Z vzdrževanjem stanovanja sem zelo zadovoljen/a.	0,090	0,242	0,757	-0,025	0,082
Q20i	S stanovanjem, v katerem živim, sem na splošno zelo zadovoljen/a.	0,204	0,202	0,732	0,088	0,125
Q20m	Z velikostjo stanovanja sem zelo zadovoljen/a.	0,140	0,238	0,679	0,067	0,041

Q38c	V soseski nimam težav z onesnaženostjo (smog, prah v zraku, nesnaga, površinske vode, pitna voda).	0,026	0,060	0,050	0,825	0,126
Q38d	V soseski nimam težav z neurejenostjo (smeti in odpadki, živalski iztrebki, nenaseljene in uničene hiše, neestetske hiše, grafiti).	0,058	0,111	0,050	0,810	0,166
Q38e	V soseski nimam težav z gnečo ali prenaseljenostjo (št. ljudi, parkiranje, čakanje v trgovinah, promet na ulici, čudni in neznani obrazi, veliko podjetij in organizacij z dejavnostjo).	0,049	0,094	0,042	0,780	-0,004
Q38b	V soseski nimam težav s smradom (domače živali, odpadki, promet, industrija, površinska voda/odplake).	0,057	0,105	0,002	0,747	0,203
Q38a	V soseski nimam težav s hrupom (vibracije, aparati, sosedi, živali, otroci in mladina, nočno življenje, promet).	0,081	0,067	0,056	0,667	0,065
Q39e	V soseski sem zadovoljen z dostopnostjo in povezavami do soseske.	0,076	0,146	0,128	0,091	0,821
Q39d	V soseski sem zadovoljen z lokacijo soseske glede na center (mesta/kraja/vasi).	0,053	0,099	0,097	0,151	0,810
Q39b	V soseski sem zadovoljen/a s storitvami (šole, trgovine, pošta, banke, knjižnice, muzeji, gledališča, zdravstvene ustanove, športni objekti, igrišča, zelene površine, nočno življenje, razsvetljava, transport, ceste, verski objekti).	0,105	0,121	0,052	-0,006	0,773
Q39c	V soseski sem zadovoljen z vzdrževanjem pločnikov, cest in javnih površin.	0,002	0,118	0,005	0,130	0,688
Q39f	V soseski sem zadovoljen z grajenostjo (sestavo) stavb v soseski.	0,115	0,157	0,174	0,247	0,629

Vir: Lastna raziskava, 2016.

Prvi faktor pojasnjuje 8 spremenljivk, drugi faktor 7 spremenljivk, tretji faktor 5 spremenljivk, četrti faktor 5 spremenljivk in peti faktor 5 spremenljivk.

V Tabeli 52 predstavljamo lastne vrednosti, deleže skupne variance in kumulativne deleže skupne variance.

Tabela 52: Lastne vrednosti faktorjev rotirane matrike

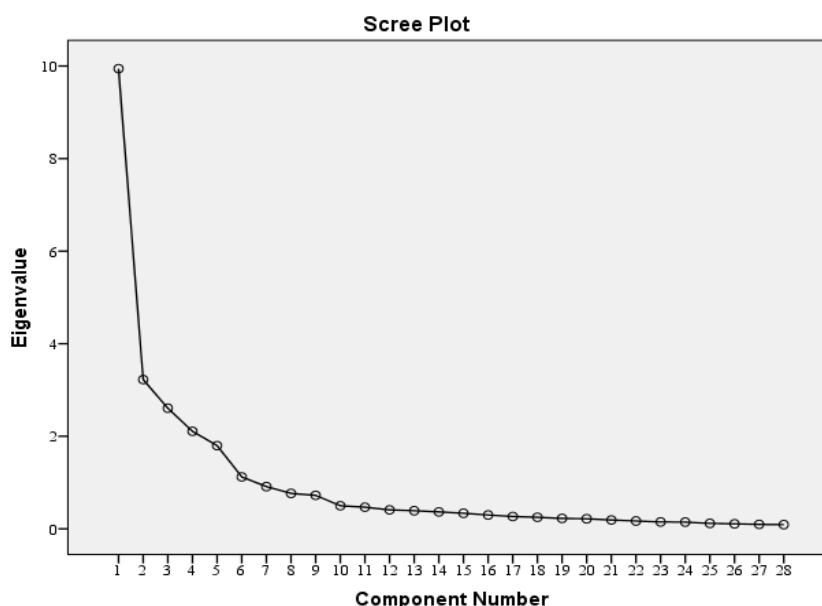
Faktor	Lastna vrednost	Delež skupne variance v %	Kumulativni delež skupne variance v %
1	8,441	28,136	28,136
2	4,242	14,141	42,277
3	3,022	10,074	52,351
4	2,090	6,967	59,318
5	1,597	5,324	64,642

Vir: Lastna raziskava, 2016.

Glede na Kaiserjev kriterij smo v analizi obdržali tiste faktorje, pri katerih je lastna vrednost višja od 1. Ta pogoj je izpolnjen za pet faktorjev, ki pojasnjujejo skupaj 64,6 % skupne variance. Najpomembnejši je prvi faktor, ki pojasnjuje 28,1 % skupne variance. Drugi faktor pojasnjuje 14,1 % skupne variance, sledita mu tretji faktor z 10,1 % in četrti faktor s 7,0 % skupne variance. Peti faktor pojasni 5,3 % skupne variance. Ostali del variance ostaja nepojasnen.

Na Sliki 6 je predstavljen »Scree« diagram za lastne vrednosti faktorjev iz sklopa Bivalno zadovoljstvo.

Slika 6: »Scree« diagram za sklop Bivalno zadovoljstvo

Legenda: Eigenvalue – vrednost, Component Number – številka faktorja

Vir: Lastna raziskava, 2016.

Na podlagi »Scree« diagrama, kjer je bil prelom pri številu pet, in lastnih vrednosti posameznih faktorjev, pri katerih smo upoštevali lastno vrednost, višjo od 1,000, smo določili število faktorjev. Tako je izbrano število faktorjev pet. S petimi faktorji pojasnimo več kot 64 % variance, kar je dobro.

Prvi faktor smo glede na vsebino spremenljivk in teoretični konstrukt poimenovali »Sosedje«. Faktor pojasnjuje 28,1 % skupne variance in se izrazito dobro povezuje s spremenljivkami »Sosedje so prijateljski« (0,878), »Sosedje so prijazni« (0,875), »S sosedi se dobro razumem« (0,834), »Z odnosi s sosedi sem zelo zadovoljen/a« (0,830), »Sosedi so mi pripravljene ponuditi pomoč« (0,807), »Sosedje upoštevajo mojo zasebnost« (0,782) in »V primeru mojega problema mi sosede nudijo podporo« (0,771). Nekoliko manj variance pojasnjuje spremenljivka »S sosedi sem zelo zadovoljen/a« (0,655). Anketiranci zaznavajo, da so sosede prijateljski, se z njimi dobro razumejo in so z odnosi s sosedi zelo zadovoljni. Anketirancem so sosede pripravljene nuditi pomoč in podporo v primeru problema ter upoštevajo njihovo zasebnost. Prav tako so anketiranci s sosedi zelo zadovoljni.

Drugi faktor smo poimenovali »Ustreznost stanovanja« in pojasnjuje 14,1 % skupne variance. S tem faktorjem so močnejše povezane spremenljivke »V stanovanju imam ustrezno kakovost notranje konstrukcije, kot so: tla« (0,827), »V stanovanju imam ustrezno kakovost notranje konstrukcije, kot so: notranja vrata« (0,820), »V stanovanju imam ustrezno kakovost notranje konstrukcije, kot so: zidovi in strop.« (0,817) in »V stanovanju imam ustrezno kakovost notranje konstrukcije, kot je: pohištvo« (0,763). Nekoliko manj variance pojasnita spremenljivki »V stanovanju imam ustrezno kakovost zunanje konstrukcije, kot so: vhod in vhodna vrata.« (0,725) in »V stanovanju imam ustrezno kakovost zunanje konstrukcije, kot je: fasada.«. Najmanj variance pojasnjuje spremenljivka »V stanovanju imam ustrezno razporeditev prostorov« (0,444). Anketirancem so pri njihovem stanovanju pomembna tla, notranja vrata, zidovi in strop ter pohištvo kot elementi notranje konstrukcije. Prav tako so anketirancem pomembni vhod in vhodna vrata ter fasada kot elementi zunanje konstrukcije. Anketirancem je pomembna tudi razporeditev prostorov v stanovanju.

Tretji faktor smo poimenovali »Zadovoljstvo s stanovanjem«, ki pojasni 10,1 % skupne variance in se zelo dobro povezuje s spremenljivkami »S pritiklinami (sanitarije, shramba, kurilnica ...) v stanovanju sem zelo zadovoljen/a« (0,811), »Z opremljenostjo (vodovod, odplake, elektrika, ogrevanje, ...) v stanovanju sem zelo zadovoljen/a« (0,774) in »Z vzdrževanjem stanovanja sem zelo zadovoljen/a« (0,757). Manj variance pojasnjuje spremenljivka »S stanovanjem, v katerem živim, sem na splošno zelo zadovoljen/a« (0,732). Najmanj variance pojasnjuje spremenljivka »Z velikostjo stanovanja sem zelo zadovoljen/a« (0,679). Anketiranci zaznavajo, da jim je v stanovanju pomembno zadovoljstvo s pritiklinami, z opremljenostjo in vzdrževanjem stanovanja. Anketirancem je prav tako pomembno splošno zadovoljstvo s stanovanjem. Anketiranci zaznavajo, da jim je tudi velikost stanovanja pomembna.

Četrti faktor smo poimenovali »Moteči dejavniki v soseski« in pojasnjuje 7,0 % skupne variance. S faktorjem so močnejše povezane spremenljivke »V soseski nimam težav z onesnaženostjo (smog, prah v zraku, nesnaga, površinske vode, pitna voda).« (0,825), »V soseski nimam težav z neurejenostjo (smeti in odpadki, živalski iztrebki, nenaseljene in uničene hiše, neestetske hiše, grafiti).« (0,810) in »V soseski nimam težav z gnečo ali s prenaseljenostjo (št. ljudi, parkiranje, čakanje v trgovinah, promet na ulici, čudni in neznani obrazi, veliko podjetij in organizacij z dejavnostjo)« (0,806). Manj variance pojasnujeta spremenljivki »V soseski nimam težav s smradom (domače živali, odpadki, promet, industrija, površinska

voda/odplake)« (0,747) in »V soseski nimam težav s hrupom (vibracije, aparati, sosedi, živali, otroci in mladina, nočno življenje, promet)« (0,667). Anketiranci pri motečih dejavnikih v soseski, ki se nanašajo na onesnaženost, neurejenost, gnečo oz. prenatrpanost, smrad in hrup, ne zaznavajo težav.

Peti faktor smo glede na teoretični konstrukt poimenovali »Zadovoljstvo s sosesko« in pojasnjuje 5,3 % skupne variance. S faktorjem so zelo močno povezane spremenljivke »V soseski sem zadovoljen z dostopnostjo in s povezavami do soseske« (0,821), »V soseski sem zadovoljen z lokacijo soseske glede na center (mesta/kraja/vasi)« (0,810) in »V soseski sem zadovoljen s storitvami (šole, trgovine, pošta, banke, knjižnice, muzeji, gledališča, zdravstvene ustanove, športni objekti, igrišča, zelene površine, nočno življenje, razsvetljava, transport, ceste, verski objekti)« (0,773). Manj variance pojasnujeta spremenljivki »V soseski sem zadovoljen z vzdrževanjem pločnikov, cest in javnih površin.« (0,688) in »V soseski sem zadovoljen z grajenostjo (sestavo) stavb v soseski« (0,629). Anketiranci zadovoljstvo s sosesko zaznavajo kot zadovoljstvo z dostopnostjo in s povezavami do soseske, z lokacijo soseske glede na center, storitvami v soseski, z vzdrževanjem pločnikov in grajenostjo stavb v soseski.

7.2.3 Faktorska analiza za sklop Socialni kapital

V Tabeli 53 so predstavljene komunalitete spremenljivk za sklop Socialni kapital.

Tabela 53: Komunalitete spremenljivk iz sklopa Socialni kapital

Spremen.	Komunalit.	Spremen.	Komunalit.	Spremen.	Komunalit.
Q41a	0,694	Q43k	0,818	Q45g	0,746
Q41b	0,654	Q43l	0,793	Q45j	0,776
Q41c	0,626	Q43m	0,768	Q45k	0,590
Q41d	0,618	Q43n	0,713	Q46c	0,760
Q43a	0,702	Q43o	0,538	Q46d	0,752
Q43b	0,591	Q44b	0,519	Q47a	0,641
Q43c	0,663	Q44c	0,614	Q47b	0,663
Q43d	0,626	Q44d	0,674	Q48a	0,563
Q43g	0,582				

Vir: Lastna raziskava, 2016.

Iz Tabele 53 je razvidno, da je komunaliteta pri vseh spremenljivkah večja od 0,500, kar pomeni, da so spremenljivke primerne za nadaljnjo obdelavo v faktorski analizi.

V Tabeli 54 sta predstavljena KMO meritev ustreznosti vzorčenja in Bartlettov test sferičnosti, s katerima smo preverjali smiselnost uporabe faktorske analize za spremenljivke iz sklopa Socialni kapital.

Tabela 54: KMO in Bartlettov test sferičnosti za sklop Socialni kapital

Kaiser-Meyer-Olkin meritev ustreznosti vzorčenja		0,797
Bartlettov test sferičnosti	Hi-kvadrat	5469,357
	razlika	300
	značilnost	0,000

Vir: Lastna raziskava, 2016.

Rezultati Bartlettovega testa sferičnosti (Tabela 54) kažejo, da ničelno hipotezo, saj vsi korelacijski koeficienti niso enaki 0, lahko zavrnemo na ravni $P < 0,000$ in s Hi-kvadratom 5469,357. Bartlettov test sferičnosti je statistično značilen, spremenljivke so med seboj dovolj značilno povezane, zato je faktorska analiza smiselna.

Smiselnost faktorske analize smo potrdili tudi s KMO preizkusom, saj je v našem primeru vrednost KMO 0,797, kar kaže, da je faktorska analiza smiselna.

V Tabeli 55 predstavljamo faktorsko matriko s korelacijskimi vrednostmi med spremenljivkami in faktorji, večjimi od 0,500, rotirano s pravokotno rotacijo (Varimax Normalized), s katero smo dosegli boljšo interpretativnost faktorjev.

Tabela 55: Rotirana faktorska matrika za spremenljivke iz sklopa Socialni konvoj

Oznaka	Spremenljivka	Faktor 1	Faktor 2	Faktor 3	Faktor 4	Faktor 5	Faktor 6	Faktor 7
Q41a	Lokalnim skupnostim pomagam kot prostovoljec/ka vsaj enkrat tedensko.	0,804	0,066	0,090	0,091	0,055	-0,027	0,152
Q41b	Sem aktiven član/ica lokalne organizacije ali kluba (šport, upokojenci, kultura ...).	0,790	0,006	-0,026	0,075	0,114	0,102	0,001
Q41c	V zadnjih 6 mesecih sem se vsaj trikrat udeležil/a dogodka v lokalni skupnosti (npr. cerkvenega praznovanja, šolske proslave, koncerta, obrtniške razstave ...).	0,737	-0,015	0,101	0,164	0,101	0,186	-0,041
Q41d	V zadnjih treh letih sem se vsaj petkrat vključil v dejavnosti v skupnosti zaradi reševanja nujnih zadev in problemov.	0,728	-0,022	0,050	0,098	0,110	0,197	0,157
Q43g	V zadnjem letu sem nudil/a brezplačno pomoč različnim skupinam, klubom/društvom ali	0,727	0,093	0,105	0,007	0,016	-0,063	0,174

	organizacijam najmanj enkrat na teden.							
Q43l	Močno zaupam pravosodnemu sistemu.	0,017	0,852	0,069	0,080	-0,096	-0,178	0,124
Q43k	Močno zaupam državnim organom (državnemu zboru, predsedniku republike, vladi).	0,076	0,845	0,111	0,098	-0,120	-0,160	0,191
Q43o	Močno zaupam množičnim medijem (tisku, radiu, televiziji).	0,001	0,728	-0,041	0,055	0,041	0,040	-0,029
Q43m	Močno zaupam policiji.	0,044	0,713	-0,046	-0,116	0,284	0,369	-0,159
Q43n	Močno zaupam vojski.	0,028	0,686	-0,007	-0,100	0,286	0,336	-0,190
Q43a	Moja soseska velja za varen kraj.	0,071	0,028	0,822	0,036	0,073	0,025	-0,116
Q43d	Počutim se varno/ega, ko v temi hodim po moji ulici.	0,029	0,031	0,768	0,124	0,121	0,052	0,040
Q43c	Ko sem sam/a doma, se počutim varno/ega pred kriminalom in nasiljem.	0,015	0,008	0,748	-0,038	0,296	0,081	0,083
Q43b	V lokalni skupnosti se počutim kot doma.	0,192	-0,002	0,686	0,101	0,185	0,170	-0,098
Q45j	Skoraj vsak dan se srečam s sosedi.	0,045	0,087	0,064	0,826	0,101	0,256	-0,069
Q45g	Skoraj vsak dan govorim s sosedi.	0,130	0,055	0,071	0,810	0,037	0,248	-0,043
Q45k	Skoraj vsak dan se srečam z znanci.	0,159	-0,022	0,050	0,712	0,134	-0,043	0,187
Q47b	Počutim se dovolj močno/ega, da sprejemam pomembne odločitve za spremembo svojega življenja.	0,082	-0,010	0,217	0,114	0,764	0,049	0,098
Q47a	Ocenjujem, da sem na splošno zelo srečen/a.	0,101	0,049	0,263	0,120	0,723	-0,104	0,110
Q48a	Počutim se cenjen/o s strani družbe (družine, skupin, organizacij, države itd).	0,167	0,101	0,168	0,084	0,687	0,059	0,119
Q44d	Soseda/o bi prosil/a za pomoč, če bi moral/a nujno oditi ven za nekaj časa, medtem ko nekoga čuvam.	0,082	0,031	0,150	0,241	-0,003	0,760	0,085
Q44c	V zadnjih šestih mesecih sem naredil/a uslugo bolnemu sosedu/i.	0,220	0,065	0,126	0,226	-0,132	0,609	0,326
Q44b	Ko grem po nakupih v svoji soseski, je velika verjetnost, da bom srečal/a prijatelje in znance.	0,234	-0,054	0,163	0,413	0,189	0,475	0,051
Q46d	Pogosto grem na kosilo, večerjo ali pijačo z drugimi ljudmi izven mojega gospodinjstva,	0,181	0,039	-0,068	0,015	0,108	0,124	0,828

	ki so druge narodnosti, ekonomskega in socialnega statusa ali vere.							
Q46c	Pogosto grem na kosilo, večerjo ali pijačo z drugimi ljudmi izven mojega gospodinjstva.	0,168	-0,011	-0,040	0,045	0,216	0,096	0,820

Vir: Lastna raziskava, 2016.

Prvi faktor pojasnjuje 5 spremenljivk, drugi faktor 5 spremenljivk, tretji faktor 4 spremenljivke, četrti faktor 3 spremenljivke, peti faktor 3 spremenljivke, šesti faktor 3 spremenljivke in sedmi faktor 2 spremenljivki.

V Tabeli 56 predstavljamo lastne vrednosti, deleže skupne variance in kumulativne deleže skupne variance.

Tabela 56: Lastne vrednosti faktorjev rotirane matrike

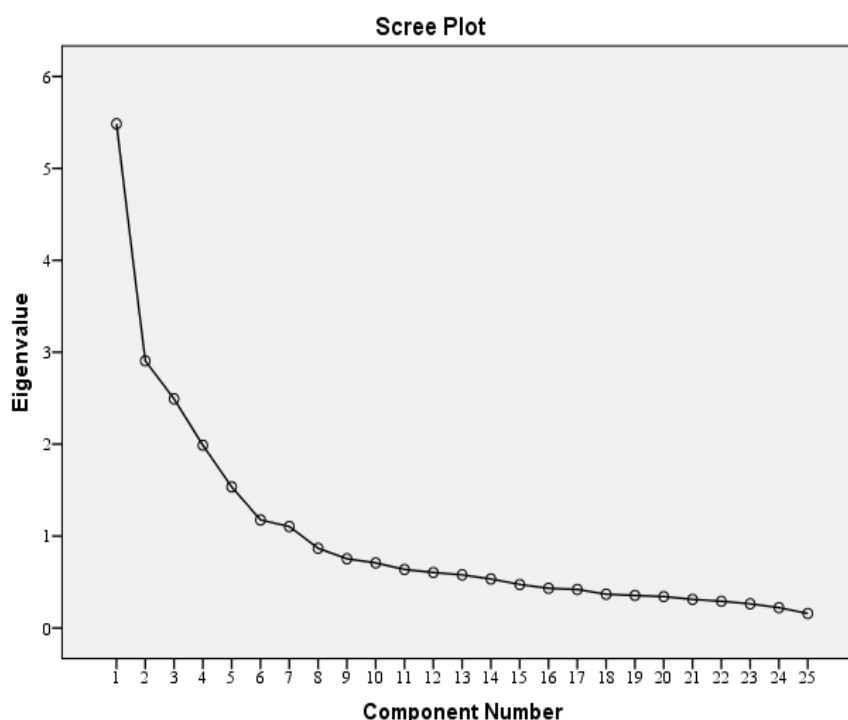
Faktor	Lastna vrednost	Delež skupne variance v %	Kumulativni delež skupne variance v %
1	5,485	21,938	21,938
2	2,906	11,624	33,563
3	2,492	9,969	43,531
4	1,988	7,953	51,484
5	1,535	6,140	57,624
6	1,176	4,703	62,237
7	1,104	4,416	66,743

Vir: Lastna raziskava, 2016.

Glede na Kaiserjev kriterij smo v analizi obdržali tiste faktorje, pri katerih je lastna vrednost višja od 1. Ta pogoj je izpolnjen za sedem faktorjev, ki pojasnjujejo skupaj 66,7 % skupne variance. Najpomembnejši je prvi faktor, ki pojasnjuje 21,9 % skupne variance. Drugi faktor pojasnjuje 11,6 % skupne variance, sledijo mu tretji faktor z 10,0 %, četrti faktor z 8,0 % skupne variance in peti faktor z 6,1 % skupne variance. Šesti faktor pojasni 4,7 % skupne variance, sedmi faktor 4,4 % skupne variance. Ostali del variance ostaja nepojasnen.

Na Sliki 7 je predstavljen »Scree« diagram za lastne vrednosti faktorjev iz sklopa Socialni kapital.

Slika 7: »Scree« diagram za sklop Socialni kapital

Legenda: Eigenvalue – vrednost, Component Number – številka faktorja

Vir: Lastna raziskava, 2016.

Na podlagi »Scree« diagrama, kjer je prelom pri številu sedem in lastnih vrednosti posameznih faktorjev, pri katerih smo upoštevali lastno vrednost, višjo od dve, smo določili število faktorjev. Tako je izbrano število faktorjev sedem. S sedmimi faktorji pojasnimo več kot 66 % variance, kar je dobro.

Prvi faktor smo glede na vsebino spremenljivk in teoretični konstrukt poimenovali »Prostovoljstvo, sodelovanje v lokalni skupnosti in solidarnost«. Faktor pojasnjuje 21,9 % skupne variance in se izrazito povezuje s spremenljivkama »Lokalnim skupnostim pomagam kot prostovoljec vsaj enkrat tedensko« (0,804) in »Sem aktiven član lokalne organizacije ali kluba« (0,790). Nekoliko manj variance pojasnjujejo spremenljivke »V zadnjih 6 mesecih sem se vsaj trikrat udeležil/a dogodka v lokalni skupnosti (npr. cerkvenega praznovanja, šolske proslave, koncerta, obrtniške razstave ...)« (0,737), »V zadnjih treh letih sem se vsaj petkrat vključil v dejavnosti v skupnosti zaradi reševanja nujnih zadev in problemov« (0,728) in »V zadnjem letu sem nudil/a brezplačno pomoč različnim skupinam, klubom/društvom ali organizacijam najmanj enkrat na teden« (0,727). Anketiranci prostovoljstvo zaznavajo kot pomoč v lokalni skupnostiv obliki prostovoljstva in z aktivnim članstvom v organizacijah ali klubih. Anketiranci sodelovanje v lokalni skupnosti povezujejo z udeležbo na dogodkih v lokalni skupnosti in dejavnosti reševanja nujnih zadev in problemov v lokalni skupnosti. Anketiranci recipročnost zaznavajo kot nudenje brezplačne pomoči različnim skupinam, klubom ali organizacijam.

Drugi faktor smo poimenovali »Zaupanje« in pojasnjuje 11,6 % skupne variance. S tem faktorjem sta močnejše povezani spremenljivki »Močno zaupam pravosodnemu sistemu« (0,852) in »Močno zaupam državnim organom (državnemu zboru,

predsedniku republike, vladi)« (0,845). Nekoliko manj variance pojasnjujejo spremenljivke »Močno zaupam množičnim medijem (tisku, radiu, televiziji)« (0,728), »Močno zaupam policiji« (0,713) in »Močno zaupam vojski« (0,686). Anketiranci zaupanje zaznavajo kot zaupanje v pravosodni sistem, državne organe, množične medije, policijo in vojsko.

Tretji faktor smo poimenovali »Varnost«, ki pojasni 10,0 % skupne variance in se izrazito povezuje s spremenljivkama »Moja soseska velja za varen kraj« (0,822) in »Počutim se varno/ega, ko v temi hodim po moji ulici« (0,768). Nekoliko manj variance pojasnita spremenljivki »Ko sem sam/a doma, se počutim varno/ega pred kriminalom in nasiljem« (0,748) in »V lokalni skupnosti se počutim kot doma.« (0,686). Anketiranci kot varnost zaznavajo občutke, da njihova soseska velja za varen kraj in da se varnega počutijo, kadar hodijo po svoji ulici. Prav tako se anketiranci čutijo varni pred kriminalom in nasiljem, kadar so sami doma. Anketirancem je pomemben občutek, da se v soseski počutijo kot doma.

Četrty faktor smo poimenovali »Omrežja« in pojasnjuje 8,0 % skupne variance. S faktorjem sta močnejše povezani spremenljivki »Skoraj vsak dan se srečam s sosedi« (0,826) in »Skoraj vsak dan govorim s sosedi« (0,810). Nekoliko manj variance pojasni spremenljivka »Skoraj vsak dan se srečam z znanci« (0,712). Anketirancem so omrežja pomembna in jih povezujejo z vsakodnevnimi srečanji s sosedi in pogovori z njimi. Prav tako anketiranci zaznavajo kot omrežja vsakodnevna srečanja z znanci.

Peti faktor smo glede na teoretični konstrukt poimenovali »Opolnomočenje in vrednost življenja« in pojasnjuje 6,1 % skupne variance. S faktorjem je najmočnejše povezana spremenljivka »Počutim se dovolj močno/ega, da sprejemam pomembne odločitve za spremembo svojega življenja« (0,764). Nekoliko manj variance pojasnita spremenljivki »Ocenjujem, da sem na splošno zelo srečen/a« (0,723) in »Počutim se cenjen/o s strani družbe (družine, skupin, organizacij, države itd)« (0,687). Anketiranci opolnomočenje povezujejo z občutkom, da se počutijo dovolj močne za sprejemanje pomembnih odločitev za spremembo svojega življenja. Prav tako anketiranci kot opolnomočenje zaznavajo lastno srečo. Anketiranci vrednost življenja povezujejo s tem, kako jih družba ceni.

Šesti faktor smo poimenovali »Medsosedska povezanost« in pojasnjuje 4,7 % skupne variance. S faktorjem je močnejše povezana spremenljivka »Soseda/o bi prosil/a za pomoč, če bi moral/a nujno oditi ven za nekaj časa, medtem ko nekoga čuvam« (0,760). Nekoliko manj variance pojasnita spremenljivki »V zadnjih šestih mesecih sem naredil/a uslugo bolnemu sosedu/i« (0,609) in »Ko grem po nakupih v svoji soseski, je velika verjetnost, da bom srečal/a prijatelje in znance« (0,475). Anketiranci medsosedsko povezanost zaznavajo kot možnost zaprositi sosede za pomoč, ko le-to potrebujejo in kot nudenje uslug bolnim sosedom. Anketiranci medsosedsko povezanost zaznavajo tudi kot srečanja prijateljev in znancev, ko gredo po nakupih v soseski.

Sedmi faktor smo poimenovali »Družbena kohezija in vključenost« in pojasnjuje 4,4 % skupne variance. S faktorjem sta močnejše povezani obe spremenljivki »Pogosto grem na kosilo, večerjo ali pijačo z drugimi ljudmi izven mojega gospodinjstva, ki so druge narodnosti, ekonomskega in socialnega statusa ali vere« (0,828) in »Pogosto

grem na kosilo, večerjo ali pijačo z drugimi ljudmi izven mojega gospodinjstva« (0,820). Anketiranci družbeno kohezijo in vključenost zaznavajo kot druženje z drugimi ljudmi, ki so lahko druge narodnosti, ekonomskega ali socialnega statusa ali vere.

7.3 Preizkus notranje skladnosti faktorjev

Za ocenjevanje notranje skladnosti se v družboslovju pogosto uporablja Cronbach's alfa preizkus za ocenjevanje zanesljivost merjenja (Cronbach, 1951, 299). S Cronbach's alfa preizkusom se preverja povezovanje med spremenljivkami (Raykov in ShROUT, 2002, 196) in v kakšni meri posamezna spremenljivka v sklopu spremenljivk meri isti koncept ali konstrukt ter je hkrati povezana z vsemi spremenljivkami (Tavakol in Dennick, 2011, 53). Notranja povezanost faktorjev je primerna, če je vrednost Cronbach's alfa preizkusa več kot 0,700 (Hair, Black, Babin in Anderson 2010, 124). Tavakol in Dennick (2011, 53) določata, da so sprejemljive vrednosti alfa med 0,70 in 0,95. Notranja skladnost faktorjev je nujen, vendar ne edini pogoj za ocenjevanje zanesljivosti merjenja spremenljivk (Cortina, 1993, 98).

V naši raziskavi smo notranjo povezanost faktorjev preverili s Cronbach's alfa preizkusom. Vrednosti alfa znašajo med 0,685 in 0,938, kar kaže na ustrezno zanesljivost merjenja.

V Tabeli 57 so predstavljene vrednosti Cronbach's alfa za faktorje iz sklopa Socialni konvoj.

Tabela 57: Cronbach's alfa preizkus notranje povezanosti za faktorje iz sklopa Socialni konvoj

Faktor	Število spremenljivk	Cronbach's alfa	% pojasnjene variance
Tesni prijatelji in prijatelji v socialnem konvoju	8	0,938	35,513
Sorodniki v socialnem konvoju	5	0,901	11,516
Znanci v socialnem konvoju	4	0,853	9,310
Družinski člani v socialnem konvoju	4	0,862	7,528
Strokovnjaki v socialnem konvoju	3	0,942	6,422
Sosedje v socialnem konvoju	4	0,868	4,005

Vir: Lastna raziskava, 2016.

V sklopu Socialni konvoj so notranje odlično povezani faktorji »Strokovnjaki v socialnem konvoju«, »Tesni prijatelji in prijatelji v socialnem konvoju« in »Sorodniki v socialnem konvoju«, pri katerih je Cronbach's alfa večji od 0,900. Nekoliko slabšo, vendar še vedno zelo dobro povezanost na podlagi Cronbach's alfa preizkusa kažejo tudi preostali faktorji »Sosedje v socialnem konvoju«, »Družinski člani v socialnem konvoju« in »Znanci v socialnem konvoju«, pri katerih znašajo vrednosti Cronbach's alfa med 0,800 in 0,900.

Iz vsebine prvega faktorja »Tesni prijatelji in prijatelji v socialnem konvoju« ugotavljamo, da so starejšim ljudem pomembni tesni prijatelji, s katerimi si zaupajo pomembne stvari, si nudijo čustveno oporo, si izmenjujejo informacije in s katerimi imajo pogoste stike. Starejšim ljudem so pomembni prijatelji, s katerimi imajo pogoste stike, s katerimi si zaupajo pomembne stvari, si nudijo čustveno oporo in izmenjujejo informacije.

Drugi faktor »Sorodniki v socialnem konvoju« kaže, da so starejšim ljudem pomembni sorodniki, s katerimi si zaupajo pomembne stvari, si nudijo čustveno oporo, si izmenjujejo informacije, imajo pogoste stike ter si medsebojno materialno ali finančno pomagajo.

Iz vsebine tretjega faktorja »Znanci v socialnem konvoju« ugotavljamo, da so starejšim ljudem kot člani socialnega konvoja pomembni znanci, ker si med seboj zaupajo pomembne stvari, si nudijo čustveno oporo, si izmenjujejo informacije in imajo z njimi pogoste stike.

Četrty faktor »Družinski člani v socialnem konvoju« poudarja pomen družinskih članov v socialnem konvoju starejših ljudi, predvsem kot vira, s katerim si zaupajo pomembne stvari, si nudijo čustveno oporo, si izmenjujejo informacije in si medsebojno finančno ali materialno pomagajo.

Peti faktor »Strokovnjaki v socialnem konvoju« daje pomen strokovnjakom v socialnem konvoju starejših ljudi, s katerimi s starejši ljudje izmenjujejo informacije, s katerimi imajo pogoste stike in s katerimi si izmenjujejo podporo.

Iz vsebine šestega faktorja »Sosedje v socialnem konvoju« ugotavljamo, da so sosedje v socialnem konvoju starejših ljudi pomembni, ker imajo starejši ljudje z njimi pogoste stike, si nudijo čustveno oporo, si zaupajo pomembne stvari in si izmenjujejo informacije.

V Tabeli 58 so predstavljene vrednosti Cronbach's alfa za faktorje iz sklopa Bivalno zadovoljstvo.

Tabela 58: Cronbach's alfa preizkus notranje povezanosti za faktorje iz sklopa Bivalno zadovoljstvo

Faktor	Število spremenljivk	Cronbach's alfa	% pojasnjene variance
Sosedje	8	0,926	28,136
Ustreznost stanovanja	7	0,892	14,141
Zadovoljstvo s stanovanjem	5	0,865	10,074
Moteči dejavniki v soseski	5	0,839	6,967
Zadovoljstvo s sosesko	5	0,832	5,324

Vir: Lastna raziskava, 2016.

V sklopu Bivalno zadovoljstvo je notranje odlično povezan faktor »Sosedje«, pri katerem je Cronbach's alfa večji od 0,900. Nekoliko slabšo, vendar še vedno zelo dobro povezanost na podlagi Cronbach's alfa preizkusa kažejo tudi ostali faktorji »Ustreznost stanovanja«, »Zadovoljstvo s stanovanjem«, »Moteči dejavniki v soseski« in »Zadovoljstvo s sosesko«, pri katerih znašajo vrednosti Cronbach's alfa med 0,800 in 0,900.

Prvi faktor v sklopu Bivalno zadovoljstvo »Sosedje« kaže, da imajo starejši ljudje sosede za prijateljske in prijazne. Prav tako se starejši ljudje s sosedi dobro razumejo in so z odnosi s sosedi zadovoljni. Sosedje so starejšim ljudem pripravljene ponuditi pomoč in upoštevajo njihovo zasebnost. V primeru problema pri starejših ljudeh so jim sosede pripravljene nuditi pomoč. Starejši ljudje so s sosedi zelo zadovoljni.

Iz vsebine drugega faktorja »Ustreznost stanovanja« ugotavljamo, da je starejšim ljudem pomembna kakovost notranje konstrukcije, kot so tla, notranja vrata, zidovi in strop ter pohištvo. Prav tako je starejšim ljudem pomembna kakovost zunanje konstrukcije, kot so vhod in vhodna vrata ter fasada. Starejšim ljudem je pomembna tudi ustrezna razporeditev prostorov.

Tretji faktor »Zadovoljstvo s stanovanjem« pri starejših ljudeh poudarja pomen zadovoljstva s stanovanjskimi pritisklinami, kot so sanitarije, shramba, kurilnica ipd. Starejšim ljudem je pomembno zadovoljstvo z opremljenostjo, kot so vodovod, odplake, elektrika, ogrevanje ipd. Prav tako je starejšim ljudem pomembno zadovoljstvo z vzdrževanjem stanovanja, splošno zadovoljstvo s stanovanjem in zadovoljstvo z velikostjo stanovanja.

Četrti faktor »Moteči dejavniki v soseski« kaže, da je starejšim ljudem pomembno, da v soseski nimajo težav z onesnaženostjo, neurejenostjo, gnečo oz. s prenaseljenostjo, smradom in hrupom. Težave z onesnaženostjo se nanašajo na smog, prah v zraku, nesnago, onesnaženost površinskih voda in pitne vode. Težave z neurejenostjo se nanašajo na smeti in odpadke, živalske iztrebke, na nenaseljene in uničene hiše, neestetske hiše in grafite. Težave z gnečo oz. s prenaseljenostjo se nanašajo na število ljudi, parkiranje, čakanje v trgovinah, promet na ulici, čudne in

neznane oblike ter na preveliko število podjetij in organizacij z dejavnostjo. Težave s smradom se nanašajo na smrad domačih živali, odpadkov, prometa, industrije ter površinskih voda in odplak. Težave s hrupom se nanašajo na vibracije, gospodinjske aparate, sosede, živali, otroke in mladino, nočno življenje in promet.

Iz vsebine petega faktorja »Zadovoljstvo s sosesko« ugotavljamo, da so starejši ljudje v soseski zadovoljni z dostopnostjo in povezavami do soseske, njeno lokacijo glede na center, s storitvami, z vzdrževanjem pločnikov, cest in javnih površin ter grajenostjo stavb v soseski. Storitve se nanašajo na šole, trgovine, pošto, banke, knjižnice, muzeje, gledališča, zdravstvene ustanove, športne objekte, igrišča, zelene površine, nočno življenje, razsvetljavo, transport, ceste ter verske objekte.

V Tabeli 59 so predstavljene vrednosti Cronbach's alfa za faktorje iz sklopa Socialni kapital.

Tabela 59: Cronbach's alfa preizkus notranje povezanosti za faktorje iz sklopa Socialni kapital

Faktor	Število spremenljivk	Cronbach's alfa	% pojasnjene variance
Prostovoljstvo, sodelovanje v lokalni skupnosti in recipročnost	5	0,834	21,938
Zaupanje	5	0,831	11,624
Varnost	4	0,792	9,969
Omrežja	3	0,775	7,953
Opolnomočenje in vrednost življenja	3	0,735	6,140
Medsosedska povezanost	3	0,685	4,703
Družbena kohezija in vključenost	2	0,781	4,416

Vir: Lastna raziskava, 2016.

V sklopu Socialni kapital sta notranje zelo dobro povezana faktorja »Prostovoljstvo, sodelovanje v lokalni skupnosti in recipročnost« in »Zaupanje«, pri katerih je Cronbach's alfa med 0,800 in 0,900. Nekoliko slabšo, vendar še vedno dobro povezanost na podlagi Cronbach's alfa preizkusa kažejo tudi faktorji »Varnost«, »Družbena kohezija in povezanost«, »Omrežja« in »Opolnomočenje in vrednost življenja«, pri katerih znašajo vrednosti Cronbach's alfa med 0,700 in 0,800. Pri faktorju »Medsosedska povezanost« je notranja povezanost faktorja zmerna, saj znaša 0,685 in je še sprejemljiva za nadaljnjo analizo.

Prvi faktor v sklopu Socialni kapital »Prostovoljstvo, sodelovanje v lokalni skupnosti in recipročnost« kaže na pomembnost prostovoljstva, saj starejši ljudje lokalnim skupnostim pomagajo kot prostovoljci. Starejšim ljudem je pomembno sodelovanje v lokalni skupnosti, da so aktivni člani lokalne organizacije ali kluba, se udeležujejo dogodkov v lokalni skupnosti in se vključujejo v dejavnosti v skupnosti zaradi reševanja nujnih zadev in problemov.

Iz vsebine drugega faktorja »Zaupanje« ugotavljamo, da je starejšim ljudem pomembno zaupanje v pravosodni sistem, državne organe, množične medije, policijo in vojsko.

Tretji faktor »Varnost« poudarja, kako je za starejše ljudi pomembno, da velja njihova soseska za varen kraj. Prav tako jim je pomembno, da se počutijo varne, ko v temi hodijo po svoji ulici, in da se počutijo varne pred kriminalom in nasiljem, ko so sami doma. Starejšim ljudem je pomembno, da se v lokalni skupnosti počutijo kot doma.

Četrty faktor »Omrežja« daje pomen omrežjem v obliki srečevanja starejših ljudi s sosedi in z znanci ter pogovarjanja s sosedi.

Iz vsebine petega faktorja »Opolnomočenje in vrednost življenja« ugotavljamo, da se starejši ljudje v smislu opolnomočenja počutijo dovolj močne za sprejemanje pomembnih odločitev za življenjske spremembe in da se na splošno počutijo zelo srečne. Vrednost življenja povezujejo z občutkom, da so lahko cenjeni s strani družbe.

Šesti faktor »Medsosedska povezanost« se nanaša na odnose s sosedi, pri katerih je starejšim ljudem pomembno, da lahko soseda prosijo za pomoč, če bi morali nujno oditi po opravkih, in da lahko nudijo pomoč pomoči potrebnim sosedom. Prav tako je starejšim pomembno, da ko gredo po nakupih v soseski, srečajo svoje prijatelje in znance.

Sedmi faktor »Družbena kohezija in vključenost« predstavlja pomembnost pogostega druženja starejših ljudi z drugimi, ki so drugačne narodnosti, ekonomskega ali socialnega statusa ali vere. Starejšim ljudem je pomembna tudi povezanost z drugimi, kadar se pogosto družijo z drugimi ljudmi izven gospodinjstva.

7.4 Regresijska analiza hipotez

V statistični analizi smo uporabili metodo multiple regresijske analize, ki meri povezave med več neodvisnimi in več odvisnimi spremenljivkami. V podpoglavjih, v katerih smo preizkušali hipoteze, smo uporabili multiplo regresijsko analizo, metodo Enter.

Regresijska analiza je matematična in statistična metoda, s pomočjo katere merimo vpliv neodvisne spremenljivke na odvisno spremenljivko (Ambrož in Colarič-Jakše, 2015, 193). Regresijski model meri količino variance, ki jo pojasni neodvisna spremenljivka ali več neodvisnih spremenljivk v odvisni spremenljivki. V enačbi regresijskega modela je Y odvisna, X pa neodvisna spremenljivka (Hill in Lewicki, 2006, 198).

Z multiplo regresijsko analizo se ugotavlja, kako dve ali več spremenljivk medsebojno učinkuje pri vplivu na odvisno spremenljivko (Hill in drugi, 2010, 158; Ambrož in Colarič-Jakše, 2015, 204). Z multiplo regresijsko analizo smo ugotavljali

vpliv določenih odvisnih spremenljivk (faktorjev) na odvisno spremenljivko (faktor) iz raziskovalnega modela.

Napovedno moč regresijskega modela smo preverili z multiplim korelacijskim koeficientom R , multiplim determinacijskim koeficientom R^2 in popravljenim determinacijskim koeficientom $R^{2\text{-popravljen}}$.

Multipli korelacijski koeficient R meri moč povezave med neodvisnimi spremenljivkami (Bastič, 2006, 30). Multipli korelacijski koeficient R lahko zavzame vrednost od -1 do 1 (Cohen, Cohen, West in Aiken, 2003, 69-70). Multipli korelacijski koeficient do +/- 0,259 pove, da med spremenljivkama ni povezave ali je zelo šibka. Korelacijski koeficient na intervalu od +/- 0,260 do +/- 0,509 pove, da je povezava med spremenljivkama zadovoljiva, na intervalu od +/- 0,510 do +/- 0,759 pa pove, da je povezava med spremenljivkama dobra. Vrednost korelacijskega koeficienta nad +/- 0,759 kaže na odlično povezanost med spremenljivkama. V družboslovju pri modelih z multiplo regresijo pa vrednost korelacijskega koeficienta od +/- 0,260 do +/- 0,509 pomeni dokaj visoko povezanost (Fink, 2003, 58-59).

Multipli determinacijski koeficient R^2 meri, kako dobro se podatki prilegajo statističnemu modelu (Hill in Lewicki, 2006, 19). Determinacijski koeficient R^2 lahko zavzema vrednost med 0 in 1. Višja kot je vrednost determinacijskega koeficienta R^2 , bolj se podatki prilegajo linearni funkciji v statističnem modelu. Kadar se podatki popolnoma prilegajo linearni funkciji, znaša vrednost multipli determinacijskega koeficienta $R^2=1$ (Jesenko in Jesenko, 2007, 211). Multipli determinacijski koeficient predstavlja delež variance v odvisni spremenljivki in pojasnjuje, koliko odstotkov variance odvisne spremenljivke pojasni regresijski model (Sirkin, 2005, 472). Freund, Wilson in Sa (2006, 103) svetujejo, da naj bo vrednost multiplega determinacijskega koeficienta $R^2 = 0,3$ in več, kar kaže na močno povezanost med spremenljivkami.

Če v regresijski model vključimo več neodvisnih spremenljivk, merimo povezanost s prilagojenim determinacijskim koeficientom $R^{2\text{-popravljen}}$ (Menard, 2002, 104). Popravljeni determinacijski koeficient $R^{2\text{-popravljen}}$ pojasnjuje mero kakovosti regresijskega modela. Pri izračunu se upošteva korekcija glede na večje število neodvisnih spremenljivk (Sirkin, 2005, 530). Vrednost prilagojenega determinacijskega koeficienta $R^{2\text{-popravljen}}$ se poveča, če nova primerjava izboljša moč modela (Frost, 2013).

S F-testom se preizkuša napovedna moč regresijskega modela in preverjajo hipoteze. F-test testira razlike med variancami. Izračunana vrednost F mora biti višja od izračunanega kritičnega F rezultata, da lahko zavrnemo ničelno hipotezo H_0 in potrdimo alternativno hipotezo H_1 pri stopnji tveganja $\alpha = 0,05$ (Ambrož in Colarič-Jakše, 2015, 197).

Linearna odvisnost med spremenljivkami se meri s pomočjo regresijskega koeficienta. Regresijski koeficient kaže naklon regresijske premice in ga merimo na intervalu od 0 do 1. Vrednost regresijskega koeficienta $\beta=1$ pomeni, da med spremenljivkama ali spremenljivkami obstaja popolna linearna odvisnost (Cohen, Cohen, West in Aiken, 2003, 66). Regresijski koeficient izraža pomembnost neodvisne spremenljivke za odvisno spremenljivko v primerjavi z drugimi

neodvisnimi spremenljivkami. Regresijski koeficient nam pove, za koliko enot se spremeni odvisna spremenljivka, če se neodvisna spremenljivka poveča za eno enoto (Wang in Jain, 2003, 64). Vrednost β koeficienta 1 pomeni, da neodvisna spremenljivka v celoti pojasni varianco v odvisni spremenljivki (Menard, 2010, 84). Višji kot je β koeficient, pomembnejši je vpliv neodvisne spremenljivke na odvisno spremenljivko. Vrednost β koeficienta 0 pomeni, da med neodvisno spremenljivko in odvisno spremenljivko ni vpliva. Pozitivna vrednost β koeficienta pomeni, da je med neodvisno in odvisno spremenljivko pozitiven vpliv, kar pomeni, da povečanje neodvisne spremenljivke povzroči povečanje odvisne spremenljivke (Nardi, 2006, 95-96).

Z ničelno hipotezo H_0 predpostavljamo, da so vsi regresijski koeficienti enaki nič (H_0 : vsi regresijski koeficienti $\beta_i = 0$), kar pomeni, da nobena od neodvisnih spremenljivk nima vpliva na odvisno spremenljivko (Balestra, 1992, 21). Pri ostalih hipotezah pa predpostavljamo, da obstaja vsaj ena neodvisna spremenljivka, pri kateri je regresijski koeficient različen od 0, kar pomeni, da ima vsaj ena neodvisna spremenljivka statistično značilen vpliv na odvisno spremenljivko.

S t-testom se preizkuša vsak regresijski koeficient posebej. Z ničelno hipotezo H_0 postavimo trditev, da je regresijski koeficient enak 0 (H_0 : $\beta_i = 0$), z alternativno hipotezo H_i pa predpostavljamo, da je regresijski koeficient različen od nič (H_i : $\beta_i \neq 0$). Ničelno hipotezo H_0 lahko zavrnilo, če je t-test statistično značilen oziroma če je verjetnost za napako dovolj majhna. Hipotezo H_0 testiramo pri stopnji tveganja $\alpha = 0,05$ (Balestra, 1992, 22-24).

7.4.1 Regresijski model za preizkus hipoteze H1

Z regresijskim modelom smo preizkusili hipotezo H1: Stanovanje je najpomembnejši vplivni dejavnik bivalne kakovosti starejših ljudi. V regresijski model smo vključili neodvisne spremenljivke »Sosedje«, »Ustreznost stanovanja«, »Zadovoljstvo s stanovanjem«, »Moteči dejavniki v soseski« in »Zadovoljstvo s sosesko« ter odvisno spremenljivko »Zadovoljstvo s sedanjo bivalno situacijo«.

Odvisna spremenljivka »Zadovoljstvo s sedanjo bivalno situacijo« ugotavlja subjektivno oceno, kako so anketiranci na splošno zadovoljni s svojo sedanjo bivalno situacijo, in se nanaša na bivalno kakovost starejših ljudi.

V Tabeli 60 je predstavljen raziskovalni model za preizkus hipoteze H1.

Tabela 60: Raziskovalni model za odvisno spremenljivko »Zadovoljstvo s sedanjo bivalno situacijo«

Neodvisne spremenljivke	Odvisna spremenljivka
Sosedje	
Ustreznost stanovanja	Zadovoljstvo s sedanjo bivalno situacijo
Zadovoljstvo s stanovanjem	
Moteči dejavniki v soseski	
Zadovoljstvo s sosesko	

Vir: Lastna raziskava, 2016.

V Tabeli 61 smo predstavili opisno statistiko za odvisno spremenljivko »Zadovoljstvo s sedanjo bivalno situacijo«.

Tabela 61: Opisna statistika spremenljivk za spremenljivko »Zadovoljstvo s sedanjo bivalno situacijo«

Oznaka sprem.	Spremenljivka	AS	SO	-95,00 % interval zaupanja	+95,0 % interval zaupanja
Q20f	Zadovoljstvo s sedanjo bivalno situacijo	4,2	0,90	1	5

Legenda: AS – aritmetična sredina, SO – standardni odklon, MIN – najmanj, MAKS - največ; N=531
Vir: Lastna raziskava, 2016.

Anketiranci so s svojo sedanjo bivalno situacijo zelo zadovoljni (aritmetična sredina je 4,2). Standardni odklon od aritmetične sredine znaša 0,90.

V Tabeli 62 predstavljamo napovedno moč regresijskega modela za odvisno spremenljivko »Zadovoljstvo s sedanjo bivalno situacijo«.

Tabela 62: Napovedna moč regresijskega modela za odvisno spremenljivko »Zadovoljstvo s sedanjo bivalno situacijo«

Odvisna spremenljivka	Multipli – R	Multipli – R ²	Priagojen R ²	F	P
Zadovoljstvo s sedanjo bivalno situacijo	0,680	0,463	0,458	90,405	0,000

Legenda: R – korelacijski koeficient, R² – determinacijski koeficient, F – F-test, P – stopnja tveganja α .

Vir: Lastna raziskava, 2016.

Multipli korelacijski koeficient R (R je 0,680) v Tabeli 62 kaže, da je povezanost med neodvisnimi spremenljivkami in odvisno spremenljivko »Zadovoljstvo s sedanjo

bivalno situacijo« dobra. To pomeni, da ima vsaj ena neodvisna spremenljivka statistično značilen vpliv na odvisno spremenljivko »Zadovoljstvo s sedanjo bivalno situacijo«.

Vrednost multiplnega determinacijskega koeficienta R^2 (R^2 je 0,463) kaže na dobro povezanost spremenljivk v regresijskem modelu. R^2 pomeni, da neodvisne spremenljivke statistično značilno pojasnijo 46,3 % variance v odvisni spremenljivki »Zadovoljstvo s sedanjo bivalno situacijo«. Varianca odvisne spremenljivke »Zadovoljstvo s sedanjo bivalno situacijo« dobro pojasnjuje regresijski model.

Visoka vrednost F-testa (F je 90,405) in nizka vrednost stopnje tveganja P (P je 0,000) kažeta povezanost med neodvisnimi spremenljivkami in odvisno spremenljivko. To pomeni, da je napovedna moč regresijskega modela dobra. Regresijski model je sprejemljiv, statistično značilen in primeren za interpretacijo.

Tabela 63: Napovedna moč neodvisnih spremenljivk za odvisno spremenljivko »Zadovoljstvo s sedanjo bivalno situacijo«

Neodvisna spremenljivka	B	β	t	P	SE
Konstanta	4,158		143,981		0,029
Sosedje	0,120	0,133	4,155	0,000	0,029
Ustreznost stanovanja	0,164	0,182	5,681	0,000	0,029
Zadovoljstvo s stanovanjem	0,550	0,609	19,024	0,000	0,029
Moteči dejavniki v soseski	0,052	0,057	1,784	0,075	0,029
Zadovoljstvo s sosesko	0,177	0,169	6,114	0,000	0,029

Legenda: B – nestandardiziran koeficient, β – standardizirani koeficient, t – t-test, P – stopnja tveganja α , SE – ocena standardne napake, Konstanta (ocena parametra) regresijske funkcije, katere vrednost je enaka vrednosti regresijske funkcije, ko je vrednost neodvisnih spremenljivk 0.

Vir: Lastna raziskava, 2016.

V Tabeli 63 prikazujemo napovedno moč neodvisnih spremenljivk za odvisno spremenljivko »Zadovoljstvo s sedanjo bivalno situacijo«. Vpliv vseh neodvisnih spremenljivk je statistično značilen. Največ variance v odvisni spremenljivki »Zadovoljstvo s sedanjo bivalno situacijo« pojasni neodvisna spremenljivka »Zadovoljstvo s stanovanjem« ($\beta = 0,609$; $P = 0,000$). Bistveno manj variance pojasnijo ostale neodvisne spremenljivke »Ustreznost stanovanja« ($\beta = 0,182$; $P = 0,000$), »Zadovoljstvo s sosesko« ($\beta = 0,169$; $P = 0,000$) in »Sosedje« ($\beta = 0,133$; $P = 0,000$). Najmanj variance pa pojasni neodvisna spremenljivka »Moteči dejavniki v soseski« ($\beta = 0,057$).

Z vrednostmi t-testa in stopnjo tveganja, manjšo pri vseh neodvisnih spremenljivkah, smo preizkusili regresijske koeficiente β . Vrednost f-testa je dovolj visoka in najvišja pri neodvisni spremenljivki »Zadovoljstvo s stanovanjem« (t je 19,024). Pri vseh neodvisnih spremenljivkah je stopnja tveganja manjša od 0,05, razen pri neodvisni spremenljivki »Moteči dejavniki v soseski« ($P = 0,075$), kar pomeni, da nima statistično značilnega vpliva na odvisno spremenljivko »Zadovoljstvo s sedanjo bivalno situacijo«.

Rezultati regresijske analize kažejo, da imata neodvisni spremenljivki »Zadovoljstvo s stanovanjem« in »Ustreznost stanovanja« najbolj statistično značilen vpliv na odvisno spremenljivko »Zadovoljstvo s sedanjo bivalno situacijo«. Na podlagi tega lahko potrdimo hipotezo H1, da je stanovanje najpomembnejši vplivni dejavnik bivalne kakovosti starejših ljudi.

7.4.2 Regresijski model za preizkus hipoteze H2

Z regresijskim modelom smo preizkusili hipotezo H2: Soseska kot dejavnik bivalnega zadovoljstva povečujejo varnost starejših ljudi kot komponento socialnega kapitala. V regresijski model smo vključili neodvisni spremenljivki »Moteči dejavniki v soseski« in »Zadovoljstvo s sosesko« ter odvisno spremenljivko »Varnost«.

Odvisna spremenljivka »Varnost« ugotavlja subjektivno oceno, kakšni so občutki in stališča anketirancev v zvezi s sosesko kot z varnim krajem, občutki o varnosti v soseski in doma ter občutek pripadnosti soseski.

V Tabeli 64 je predstavljen raziskovalni model za preizkus hipoteze H2.

Tabela 64: Raziskovalni model za odvisno spremenljivko »Varnost«

Neodvisne spremenljivke	Odvisna spremenljivka
Moteči dejavniki v soseski	Varnost
Zadovoljstvo s sosesko	

Vir: Lastna raziskava, 2016.

V Tabeli 65 predstavljamo napovedno moč regresijskega modela za odvisno spremenljivko »Varnost«.

Tabela 65: Napovedna moč regresijskega modela za odvisno spremenljivko »Varnost«

Odvisna spremenljivka	Multipli – R	Multipli – R ²	Prilagojen R ²	F	P
Varnost	0,371	0,138	0,134	42,119	0,000

Legenda: R – korelacijski koeficient, R² – determinacijski koeficient, F – F-test, P – stopnja tveganja α .

Vir: Lastna raziskava, 2016.

Multipli korelacijski koeficient R (R je 0,371) v Tabeli 65 kaže, da je povezanost med neodvisnima spremenljivkama »Moteči dejavniki v soseski« ter »Zadovoljstvo s sosesko« in odvisno spremenljivko »Varnost« šibka, a statistično značilna. To pomeni, da ima vsaj ena neodvisna spremenljivka statistično značilen vpliv na odvisno spremenljivko »Varnost«.

Vrednost multiplega determinacijskega koeficienta R^2 (R^2 je 0,138) kaže na šibko povezanost spremenljivk v regresijskem modelu. R^2 pomeni, da neodvisne spremenljivke statistično značilno pojasnijo 13,8 % variance v odvisni spremenljivki »Varnost«, preostalo varianco pa pojasnjujejo drugi neznani dejavniki. Varianca odvisne spremenljivke »Varnost« šibko pojasnjuje regresijski model.

Vrednost F-testa (F je 29,056) in vrednost stopnje tveganja P (P je 0,000) kažeta povezanost med neodvisnima spremenljivkama in odvisno spremenljivko. To pomeni, da je napovedna moč regresijskega modela dobra. Regresijski model je sprejemljiv, statistično značilen in primeren za interpretacijo.

Tabela 66: Napovedna moč neodvisnih spremenljivk za odvisno spremenljivko »Varnost«

Neodvisna spremenljivka	B	β	t	P	SE
Zadovoljstvo s sosesko	0,317	0,317	7,850	0,000	0,040
Moteči dejavniki v soseski	0,192	0,192	4,755	0,000	0,040

Legenda: B – nestandardiziran koeficient, β – standardizirani koeficient, t – t-test, P – stopnja tveganja α , SE – ocena standardne napake

Vir: Lastna raziskava, 2016.

V Tabeli 66 prikazujemo napovedno moč neodvisnih spremenljivk »Moteči dejavniki v soseski« ter »Zadovoljstvo s sosesko« za odvisno spremenljivko »Varnost«. Vpliv obeh neodvisnih spremenljivk je statistično značilen. Največ variance v odvisni spremenljivki »Varnost« pojasni neodvisna spremenljivka »Zadovoljstvo s sosesko« ($\beta = 0,317$; $P = 0,040$). Nekoliko manj variance pojasni neodvisna spremenljivke »Moteči dejavniki v soseski« ($\beta = 0,192$; $P = 0,040$).

Pri neodvisnih spremenljivkah smo z vrednostmi t-testa in stopnjo tveganja preizkusili regresijske koeficiente β . Vrednost t-testa je dovolj visoka in najvišja pri neodvisni spremenljivki »Zadovoljstvo s sosesko« (t je 7,850). Pri obeh neodvisnih spremenljivkah je stopnja tveganja manjša od 0,05.

Rezultati regresijske analize kažejo, da imata neodvisni spremenljivki »Moteči dejavniki v soseski« ter »Zadovoljstvo s sosesko« statistično značilen vpliv na odvisno spremenljivko »Varnost«. Na podlagi tega lahko potrdimo hipotezo H2, da soseska kot dejavnik bivalnega zadovoljstva povečuje varnost starejših ljudi kot eno od komponent socialnega kapitala.

7.4.3 Regresijski model za preizkus hipoteze H3

Z regresijskim modelom smo preizkusili hipotezo H3: Sosedje in znanci kot člani socialnega konvoja pomembno spodbujajo medsosedsko povezanost kot komponento socialnega kapitala. V regresijski model smo vključili neodvisni spremenljivki »Sosedje v socialnem konvoju« in »Znanci v socialnem konvoju« ter odvisno spremenljivko »Medsosedska povezanost«.

Odvisna spremenljivka »Medsosedska povezanost« ugotavlja subjektivno oceno, kako anketiranci zaznavajo pomoč s strani sosedov, ko jo potrebujejo, usluge, ki jih

sami nudijo bolnim sosedom, ter srečevanje prijateljev in znancev, ko gredo po nakupih v soseski.

V Tabeli 67 je predstavljen raziskovalni model za preizkus hipoteze H3.

Tabela 67: Raziskovalni model za odvisno spremenljivko »Medsosedska povezanost«

Neodvisni spremenljivki	Odvisna spremenljivka
Sosedje v socialnem konvoju	Medsosedska povezanost
Znanci v socialnem konvoju	

Vir: Lastna raziskava, 2016.

V Tabeli 68 predstavljamo napovedno moč regresijskega modela za odvisno spremenljivko »Medsosedska povezanost«.

Tabela 68: Napovedna moč regresijskega modela za odvisno spremenljivko »Medsosedska povezanost«

Odvisna spremenljivka	Multipli – R	Multipli – R ²	Prilagojen R ²	F	P
Medsosedska povezanost	0,230	0,053	0,050	14,808	0,000

Legenda: R – korelacijski koeficient, R² – determinacijski koeficient, F – F-test, P – stopnja tveganja α .

Vir: Lastna raziskava, 2016.

Multipli korelacijski koeficient R (R je 0,230) v Tabeli 68 kaže, da je povezanost med neodvisnima spremenljivkama »Sosedje v socialnem konvoju« ter »Znanci v socialnem konvoju« in odvisno spremenljivko »Medsosedska odvisnost« šibka, a statistično značilna. To pomeni, da ima vsaj ena neodvisna spremenljivka statistično značilen vpliv na odvisno spremenljivko »Medsosedska povezanost«.

Vrednost multiplnega determinacijskega koeficienta R² (R² je 0,053) kaže na šibko povezanost spremenljivk v regresijskem modelu. R² pomeni, da neodvisne spremenljivke statistično značilno pojasnijo 5,3 % variance v odvisni spremenljivki »Medsosedska povezanost«, preostalo varianco pa pojasnjujejo drugi neznani dejavniki. Varianca odvisne spremenljivke »Medsosedska povezanost« šibko pojasnjuje regresijski model.

Vrednost F-testa (F je 14,808) in vrednost stopnje tveganja P (P je 0,000) nam kažeta povezanost med neodvisnima spremenljivkama in odvisno spremenljivko. To pomeni, da je napovedna moč regresijskega modela dobra. Regresijski model je sprejemljiv, statistično značilen in primeren za interpretacijo.

Tabela 69: Napovedna moč neodvisnih spremenljivk za odvisno spremenljivko »Medsosedska povezanost«

Neodvisna spremenljivka	B	β	t	P	SE
Sosedje v socialnem konvoju	0,215	0,215	5,070	0,000	0,042
Znanci v socialnem konvoju	0,084	0,084	1,977	0,049	0,042

Legenda: B – nestandardiziran koeficient, β – standardiziran koeficient, t – t-test, P – stopnja tveganja α , SE – ocena standardne napake

Vir: Lastna raziskava, 2016.

V Tabeli 69 prikazujemo napovedno moč neodvisnih spremenljivk »Sosedje v socialnem konvoju« ter »Znanci v socialnem konvoju« za odvisno spremenljivko »Medsosedska povezanost«. Vpliv obeh neodvisnih spremenljivk je statistično značilen. Največ variance v odvisni spremenljivki »Medsosedska povezanost« pojasni neodvisna spremenljivka »Sosedje v socialnem konvoju« ($\beta = 0,215$; $P = 0,000$). Malo variance pojasni neodvisna spremenljivka »Znanci v socialnem konvoju« ($\beta = 0,084$; $P = 0,049$).

Pri neodvisnih spremenljivkah smo z vrednostmi t-testa in stopnjo tveganja preizkusili regresijske koeficiente β . Vrednost f-testa je dovolj visoka pri neodvisni spremenljivki »Sosedje v socialnem konvoju« (t je 5,070). Pri obeh neodvisnih spremenljivkah je stopnja tveganja manjša od 0,05.

Rezultati regresijske analize kažejo, da imata neodvisni spremenljivki »Sosedje v socialnem konvoju« ter »Znanci v socialnem konvoju« statistično značilen vpliv na odvisno spremenljivko »Medsosedska povezanost«. Na podlagi tega lahko potrdimo hipotezo H3, da sosedge in znanci kot člani socialnega konvoja pomembno spodbujajo medsosedsko povezanost kot komponento socialnega kapitala starejših ljudi.

7.4.4 Regresijski model za preizkus hipoteze H4

Z regresijskim modelom smo preizkusili hipotezo H4: Sosedje kot komponenta bivalnega zadovoljstva povečujejo verjetnost za ohranjanje socialnega konvoja starejših ljudi. V regresijski model smo vključili neodvisno spremenljivko »Sosedje« ter odvisno spremenljivko »Sosedje v socialnem konvoju«.

Z odvisno spremenljivko »Sosedje v socialnem konvoju« smo ugotavljali subjektivno oceno, kako anketiranci zaznavajo sosede kot člane svojega socialnega konvoja, kako pogosti so stiki z njimi ter kakšen vir čustvene opore, zaupanja pomembnih stvari in izmenjave informacij predstavljajo sosedge.

V Tabeli 70 je predstavljen raziskovalni model za preizkus hipoteze H4.

Tabela 70: Raziskovalni model za odvisno spremenljivko »Sosedje v socialnem konvoju«

Neodvisna spremenljivka	Odvisna spremenljivka
Sosedje	Sosedje v socialnem konvoju

Vir: Lastna raziskava, 2016.

V Tabeli 71 predstavljamo napovedno moč regresijskega modela za odvisno spremenljivko »Sosedje v socialnem konvoju«.

Tabela 71: Napovedna moč regresijskega modela za odvisno spremenljivko »Sosedje v socialnem konvoju«

Odvisna spremenljivka	Multipli – R	Multipli – R ²	Prilagojen R ²	F	P
Sosedje v socialnem konvoju	0,438	0,192	0,191	125,884	0,000

Legenda: R – korelacijski koeficient, R² – determinacijski koeficient, F – F-test, P – stopnja tveganja α .

Vir: Lastna raziskava, 2016.

Multipli korelacijski koeficient R (R je 0,438) v Tabeli 71 kaže, da je povezanost med neodvisno spremenljivko »Sosedje« in odvisno spremenljivko »Sosedje v socialnem konvoju« zadovoljiva in statistično značilna. To pomeni, da ima neodvisna spremenljivka statistično značilen vpliv na odvisno spremenljivko »Sosedje v socialnem konvoju«.

Vrednost multiplega determinacijskega koeficienta R² (R² je 0,192) kaže na zadovoljivo povezanost spremenljivk v regresijskem modelu. R² pomeni, da neodvisna spremenljivka statistično značilno pojasni 19,2 % variance v odvisni spremenljivki »Sosedje v socialnem konvoju«, preostalo varianco pa pojasnjujejo drugi neznani dejavniki. Varianca odvisne spremenljivke »Sosedje v socialnem konvoju« zmerno pojasnjuje regresijski model.

Vrednost F-testa (F je 125,884) in vrednost stopnje tveganja P (P je 0,000) kažeta povezanost med neodvisno in odvisno spremenljivko. To pomeni, da je napovedna moč regresijskega modela dobra. Regresijski model je sprejemljiv, statistično značilen in primeren za interpretacijo.

Tabela 72: Napovedna moč neodvisnih spremenljivk za odvisno spremenljivko »Sosedje v socialnem konvoju«

Neodvisna spremenljivka	B	β	t	P	SE
Sosedje	0,438	0,438	11,220	0,000	0,039

Legenda: B – nestandardiziran koeficient, β – standardizirani koeficient, t – t-test, P – stopnja tveganja α , SE – ocena standardne napake

Vir: Lastna raziskava, 2016.

V Tabeli 72 prikazujemo napovedno moč neodvisne spremenljivke »Sosedje« za odvisno spremenljivko »Sosedje v socialnem konvoju«. Vpliv neodvisne spremenljivke je statistično značilen. Neodvisna spremenljivka »Sosedje« pojasni 43,8 % variance v odvisni spremenljivki »Sosedje v socialnem konvoju« ($\beta = 0,438$; $P = 0,000$).

Pri neodvisni spremenljivki smo z vrednostmi t-testa in stopnjo tveganja preizkusili regresijske koeficiente β . Vrednost f-testa je pri neodvisni spremenljivki »Sosedje v socialnem konvoju« visoka (t je 11,220), stopnja tveganja pa je manjša od 0,050.

Rezultati regresijske analize kažejo, da ima neodvisna spremenljivka »Sosedje« statistično značilen vpliv na odvisno spremenljivko »Sosedje v socialnem konvoju«. Na podlagi tega lahko potrdimo hipotezo H4, da sosedje kot komponenta bivalnega zadovoljstva povečujejo verjetnost za ohranjanje socialnega konvoja starejših ljudi.

7.4.5 Regresijski model za preizkus hipoteze H5

Z regresijskim modelom smo preizkusili hipotezo H5: Bivalna kakovost spodbuja starejše ljudi k ohranjanju njihovega socialnega konvoja. V regresijski model smo vključili neodvisne spremenljivke, ki opredeljujejo bivalno zadovoljstvo: »Sosedje«, »Ustreznost stanovanja«, »Zadovoljstvo s stanovanjem«, »Moteči dejavniki v soseski« in »Zadovoljstvo s sosesko« ter odvisno spremenljivko »Družina, prijatelji, znanci, sosedje in strokovnjaki zagotavljajo izmenjavo vse potrebne materialne podpore in čustvene opore«.

Odvisna spremenljivka »Družina, prijatelji, znanci, sosedje in strokovnjaki zagotavljajo izmenjavo vse potrebne materialne podpore in čustvene opore« ugotavlja subjektivno oceno, ali anketirancem člani njihovega socialnega konvoja zagotavljajo vso potrebno podporo in oporo.

V Tabeli 73 je predstavljen raziskovalni model za preizkus hipoteze H5.

Tabela 73: Raziskovalni model za odvisno spremenljivko »Zagotavljanje izmenjave vse potrebne materialne podpore in čustvene opore«

Neodvisne spremenljivke	Odvisna spremenljivka
Sosedje	Zagotavljanje izmenjave vse potrebne materialne podpore in čustvene opore
Ustreznost stanovanja	
Zadovoljstvo s stanovanjem	
Moteči dejavniki v soseski	
Zadovoljstvo s sosesko	

Vir: Lastna raziskava, 2016.

V Tabeli 74 smo predstavili opisno statistiko za odvisno spremenljivko »Zagotavljanje vse potrebne materialne podpore in čustvene opore«.

Tabela 74: Opisna statistika spremenljivk za spremenljivko »Zagotavljanje izmenjave vse potrebne materialne podpore in čustvene opore«

Oznaka sprem.	Spremenljivka	AS	SO	-95,00 % interval zaupanja	+95,0 % interval zaupanja
Q16bh	Družina, prijatelji, znanci, sosede in strokovnjaki zagotavljajo izmenjavo vse potrebne materialne podpore in čustvene opore	3,5	1,20	3,36	3,57

Legenda: AS – aritmetična sredina, SO – standardni odklon, N=531

Vir: Lastna raziskava, 2016.

Anketiranci so z zagotavljanjem izmenjave vse potrebne materialne podpore in čustvene opore s strani družine, prijateljev, znancev, sosedov in strokovnjakov zadovoljni (aritmetična sredina je 3,5). Standardni odklon od aritmetične sredine znaša 1,20.

V Tabeli 75 predstavljamo napovedno moč regresijskega modela za odvisno spremenljivko »Zagotavljanje vse potrebne materialne podpore in čustvene opore«.

Tabela 75: Napovedna moč regresijskega modela za odvisno spremenljivko »Zagotavljanje vse potrebne materialne podpore in čustvene opore«

Odvisna spremenljivka	Multipli – R	Multipli – R ²	Prilagojen R ²	F	P
Zagotavljanje vse potrebne materialne podpore in čustvene opore	0,214	0,046	0,037	5,042	0,000

Legenda: R – korelacijski koeficient, R² – determinacijski koeficient, F – F-test, P – stopnja tveganja α .

Vir: Lastna raziskava, 2016.

Multipli korelacijski koeficient R (R je 0,214) v Tabeli 75 kaže, da je povezanost med neodvisnimi spremenljivkami in odvisno spremenljivko »Zagotavljanje vse potrebne materialne podpore in čustvene« šibka, a statistično značilna. To pomeni, da ima vsaj ena neodvisna spremenljivka statistično značilen vpliv na odvisno spremenljivko »Zagotavljanje vse potrebne materialne podpore in čustvene opore«.

Vrednost multiplega determinacijskega koeficienta R² (R² je 0,046) kaže na šibko povezanost spremenljivk v regresijskem modelu. R² pomeni, da neodvisne spremenljivke statistično značilno pojasnijo 4,6 % variance v odvisni spremenljivki »Zagotavljanje vse potrebne materialne podpore in čustvene opore«. Varianca odvisne spremenljivke »Zagotavljanje vse potrebne materialne podpore in čustvene opore« šibko pojasni regresijski model.

Vrednost F-testa (F je 5,042) in nizka vrednost stopnje tveganja P (P je 0,000) kažeta povezanost med neodvisnimi spremenljivkami in odvisno spremenljivko. To pomeni, da je napovedna moč regresijskega modela šibka. Regresijski model je sprejemljiv, statistično značilen in primeren za interpretacijo.

Tabela 76: Napovedna moč neodvisnih spremenljivk za odvisno spremenljivko »Zagotavljanje vse potrebne materialne podpore in čustvene opore«

Neodvisna spremenljivka	B	β	t	P	SE
Konstanta	3,463		67,724		0,051
Sosedje	0,144	0,120	2,821	0,005	0,051
Ustreznost stanovanja	0,056	0,046	1,087	0,278	0,051
Zadovoljstvo s stanovanjem	0,167	0,139	3,262	0,001	0,051
Moteči dejavniki v soseski	0,077	0,064	1,508	0,132	0,051
Zadovoljstvo s sosesko	0,091	0,076	1,776	0,076	0,051

Legenda: B – nestandardiziran koeficient, β – standardizirani koeficient, t – t-test, P – stopnja tveganja α , SE – ocena standardne napake, Konstanta (ocena parametra) regresijske funkcije, katere vrednost je enaka vrednosti regresijske funkcije, ko je vrednost neodvisnih spremenljivk 0.

Vir: Lastna raziskava, 2016.

V Tabeli 76 prikazujemo napovedno moč neodvisnih spremenljivk za odvisno spremenljivko »Zagotavljanje vse potrebne materialne podpore in čustvene opore«. Vpliv neodvisnih spremenljivk »Zadovoljstvo s stanovanjem« in »Sosedje« je statistično značilen. Največ variance v odvisni spremenljivki »Zagotavljanje vse potrebne materialne podpore in čustvene opore« pojasni neodvisna spremenljivka »Zadovoljstvo s stanovanjem« ($\beta = 0,139$; $P = 0,001$). Nekoliko manj variance pojasni neodvisna spremenljivke »Sosedje« ($\beta = 0,120$; $P = 0,005$). Ostale neodvisne spremenljivke »Ustreznost stanovanja«, »Moteči dejavniki v soseski« in »Zadovoljstvo s sosesko« nimajo statistično značilnega vpliva na odvisno spremenljivko.

Vrednosti t-testa je primerna pri neodvisnih spremenljivkah »Zadovoljstvo s stanovanjem« (t je 3,262) in »Sosedje« (t je 2,821).

Rezultati regresijske analize kažejo, da imata neodvisni spremenljivki »Zadovoljstvo s stanovanjem« in »Sosedje« statistično značilen vpliv na odvisno spremenljivko »Zagotavljanje vse potrebne materialne podpore in čustvene opore«. Ostale spremenljivke »Ustreznost stanovanja«, »Moteči dejavniki v soseski« in »Zadovoljstvo s sosesko« nimajo statistično značilnega vpliva. Na podlagi tega lahko hipotezo H5 delno potrdimo, da bivalno zadovoljstvo pomembno spodbuja starejše ljudi k ohranjanju njihovega socialnega konvoja. Hipotezo lahko potrdimo samo v delu, ki bivalno zadovoljstvo opredeljuje z vidika sosedov in zadovoljstva s stanovanjem.

8 RAZPRAVA

V tem poglavju razpravljamo o rezultatih raziskave o pomembnosti bivalne kakovosti na krepitve socialnega kapitala in ohranjanje socialnega konvoja starejših ljudi, ki so predstavljeni na podlagi teze, raziskovalnih vprašanj, hipotez in rezultatov doktorske disertacije.

V prvem delu tega poglavja predstavljamo empirični model vplivnih faktorjev bivalne kakovosti, socialnega kapitala in socialnega konvoja. V nadaljevanju razpravljamo o rezultatih raziskave, kjer podrobneje predstavimo ugotovitve o vplivnih faktorjih bivalnega zadovoljstva: sosedje, ustreznost stanovanja, zadovoljstvo s stanovanjem, moteči dejavniki v soseski in zadovoljstvo s sosesko. Sledi razprava o rezultatih vpliva bivalne kakovosti na krepitev socialnega kapitala starejših ljudi. Nadalje obravnavamo povezanost socialnega konvoja in socialnega kapitala starejših ljudi in pomembnost bivalne kakovosti na ohranjanje socialnega konvoja.

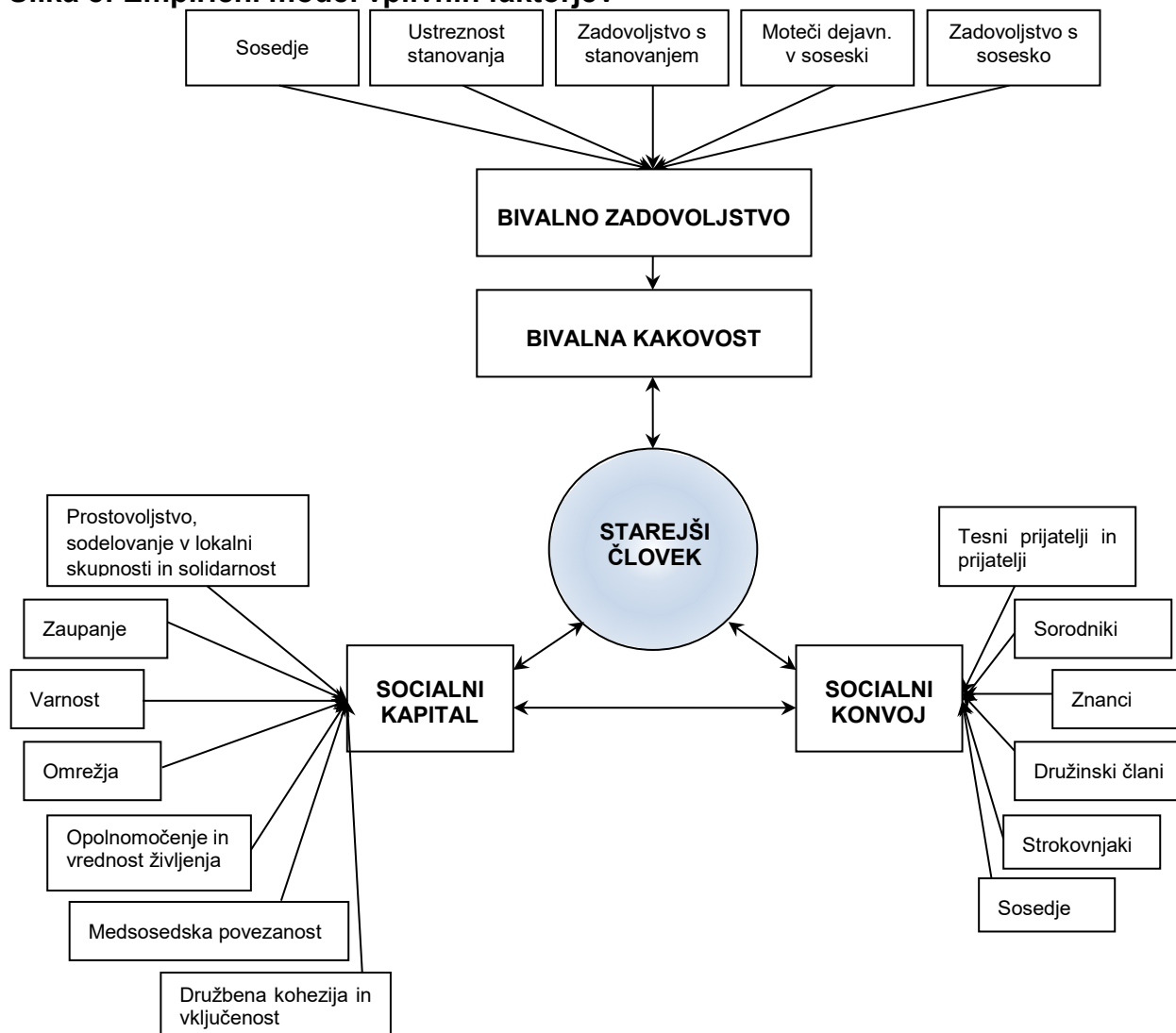
V nadaljevanju poglavja slikovno in opisno predstavljamo konceptualni model vpliva bivalne kakovosti na krepitev socialnega kapitala in na ohranjanje socialnega konvoja starejših ljudi. V opisu konceptualnega modela predstavimo vse proučevane vplivne dejavnike in povezave med njimi in nakažemo možno uporabnost modela.

Poglavje zaključujemo s predstavitvijo prispevka pričujoče doktorske disertacije znanosti, v katerem se navežemo na konceptualni model, raziskavo in njene ugotovitve ter na nov prispevek k razumevanju teorij.

8.1 Empirični model vplivnih faktorjev

Na začetku poglavja, ki je namenjeno razpravi, najprej predstavimo empirični model vplivnih faktorjev, ki je razviden s Slike 8.

Slika 8: Empirični model vplivnih faktorjev

Vir: Lastna raziskava, 2016.

Na Sliki 8 predstavljeni vplivni faktorji bivalnega zadovoljstva, socialnega kapitala in socialnega konvoja so rezultat faktorjske analize in predstavljajo osnovno orodje za regresijsko analizo hipotez te doktorske disertacije.

S faktorjsko analizo smo identificirali 18 vplivnih faktorjev, od katerih se jih pet nanaša na bivalno zadovoljstvo, sedem na socialni kapital in šest na socialni konvoj. Pri bivalnem zadovoljstvu so vplivni faktorji sosjedje, ustreznost stanovanja, zadovoljstvo s stanovanjem, moteči dejavniki v soseski in zadovoljstvo s sosesko. Pri socialnem kapitalu so vplivni faktorji prostovoljstvo, sodelovanje v lokalni skupnosti in solidarnost, zaupanje, varnost, omrežja, opolnomočenje in vrednost življenja, medsosedska povezanost ter družbena kohezija in vključenost. Pri socialnem konvoju so vplivni faktorji tesni prijatelji in prijatelji v socialnem konvoju, sorodniki v socialnem konvoju, znanci v socialnem konvoju, družinski člani v socialnem konvoju, strokovnjaki v socialnem konvoju in sosjedje v socialnem konvoju.

8.2 Soseska, stanovanje in sosedje kot komponente bivalne kakovosti

Na podlagi rezultatov raziskave najprej ugotavljamo, kateri so vplivni faktorji bivalnega zadovoljstva in kateri izmed njih ima največji vpliv na bivalno zadovoljstvo. Pri tem smo ugotavljali napovedno moč neodvisnih spremenljivk, ki se nanašajo na sosede, ustreznost stanovanja, zadovoljstvo s stanovanjem, moteče dejavnike v soseski ter zadovoljstvo s sosesko, na zadovoljstvo s sedanjo bivalno situacijo, kateri odražajo bivalno kakovost. V izvedeni raziskavi so starejši ljudje ocenjevali objektivne in subjektivne dejavnike bivalnega okolja, pri čemer so bili subjektivni dejavniki odvisni od zaznavanja objektivnega bivalnega okolja in od osebnostnih značilnosti (Van Poll, 1997, 6; Amerigo, 1992, 412).

S hipotezo H1 smo predpostavljali, da je stanovanje najpomembnejši vplivni dejavnik bivalne kakovosti. Rezultati raziskave so hipotezo H1 potrdili, saj sta zadovoljstvo s stanovanjem in ustreznost stanovanja najpomembnejša vplivna dejavnika bivalne kakovosti starejših ljudi. Zadovoljstvo starejših ljudi izhaja iz zadovoljstva s stanovanjem, kjer jim je predvsem pomembno zadovoljstvo s pritisklinami (sanitarije, shramba, kurilnica ...), zadovoljstvo z opremljenostjo (vodovodne inštalacije, odvoz odpadkov, električna napeljava in način ogrevanje). V raziskavi so starejši ljudje izrazili pomembnost zadovoljstva z vzdrževanjem stanovanja, ki se nanaša na redna vzdrževalna dela in investicijska popravila. Vzdrževanje stanovanja je povezano s stroški, zato je pomembno razumevanje odvisnost možnosti vzdrževanja stanovanja glede na razploščljiv dohodek starejših ljudi. Ugotavljamo, da je starejšim ljudem pomembno splošno zadovoljstvo s stanovanjem in zadovoljstvo z velikostjo stanovanja, ki se nanaša na število sob v stanovanju in stanovanjsko kvadrato. Starejšim ljudem so pomembni ustreznost stanovanja, ki se nanaša na kakovost notranje konstrukcije (npr. tla, notranja vrata, zidovi, strop, pohištvo), kakovost zunanje konstrukcije (npr. vhod, vhodna vrata, fasada) in razporeditev prostorov. Razporeditev prostorov se nanaša na fizično razporeditev prostorov, ki je za starejše ljudi pomembna zaradi neodvisnega in samostojnega izvajanja dnevnih aktivnosti. Razporeditev prostorov se pogostokrat nanaša tudi na dostopnost do posameznih prostorov.

Druga vplivna dejavnika bivalne kakovosti sta sosedje in soseska. Sosedje starejšim ljudem predstavljajo vir stikov z drugimi, vir čustvene opore ter tiste, s katerimi si zaupajo pomembne stvari in s katerimi si izmenjujejo informacije. Ugotovili smo, da je starejšim ljudem pomembno, da so sosedje prijateljski, prijazni in da se z njimi dobro razumejo. Prav tako jim je pomembno, da so zadovoljni z odnosi s sosedi in da sosedi upoštevajo njihovo zasebnost. Starejšim ljudem je pomembno, da so jim sosedje pripravljeni ponuditi pomoč in podporo v primeru problema.

Starejši ljudje sosesko ocenjujejo z vidika zadovoljstva s sosesko in motečimi dejavniki v soseski. Zadovoljstvo s sosesko se nanaša na dostopnost in povezave do soseske, na lokacijo soseske glede na center, storitve v soseski, vzdrževanje soseske in grajenost stavb v soseski. Ugotavljamo, da starejši ljudje v soseski kot pomembne navajajo tudi morebitne moteče dejavnike, kot so onesnaženost, neurejenost, gneča in prenaseljenost, smrad in hrup v soseski.

Iz rezultatov raziskave lahko zaključimo, da sta bivalno zadovoljstvo in posledično bivalna kakovost pri starejših ljudeh visoka. Na njihovo bivalno kakovost pomembno vplivajo trije dejavniki: stanovanje, soseska in sosedje, kar se sklada z ugotovitvami drugih raziskovalcev (Rojo Perez, Fernandez-Mayoralas, Pozo Riviera in Rojo Abuin, 2001, 173; Rioux in Werner, 2011, 166; Fernandez-Carro, Modenes in Spijker, 2015, 199).

8.3 Bivalna kakovost in krepitev socialnega kapitala

V prejšnjem poglavju smo predstavili ugotovitev naše raziskave, da so dejavniki bivalnega zadovoljstva, ki vplivajo na bivalno kakovost stanovanje, soseska in sosedje. S hipotezo H2, ki jo predstavljamo v nadaljevanju, smo ugotavljali pomembnost soseske kot dejavnika bivalne kakovosti za varnost starejših ljudi, za eno od komponent socialnega kapitala. Želeli smo ugotoviti, ali soseska pomembno vpliva na občutek varnosti starejših ljudi in s tem krepí njihov socialni kapital. Pri tem smo ugotavljali napovedno moč dveh spremenljivk soseske, moteče dejavnike v soseski in zadovoljstvo s sosesko ter njun vpliv za varnost kot komponento socialnega kapitala. Na podlagi rezultatov raziskave lahko potrdimo hipotezo H2, da soseska oz. njeni moteči dejavniki in zadovoljstvo vplivajo na varnost kot eno od komponent socialnega kapitala.

Rezultati raziskave potrjujejo, da je za starejše ljudi varnost pomembna komponenta socialnega kapitala. Starejšim ljudem je pomembno, da njihova soseska velja za varen kraj in da v takšni soseski tudi živijo. Prav tako jim je pomembno, da se počutijo varne, ko v temi hodijo po svoji ulici. Starejšim ljudem je pomembno, da se doma počutijo varne pred kriminalom in nasiljem, kar je povezano tudi z ugotovitvijo, da se v lokalni skupnosti, v kateri živijo, počutijo kot doma.

Iz rezultatov raziskave lahko zaključimo, da starejši ljudje svojo sosesko zaznavajo kot neprisotnost morebitnih motečih dejavnikov v soseski in zadovoljstvo s sosesko, oboje pa vpliva na njihovo bivalno kakovost. Starejši ljudje v raziskavi kot moteče dejavnike v soseski zaznavajo neprisotnost težav z onesnaženostjo, kamor spadajo onesnaženost s smogom, prah v zraku, nesnaga na tleh, onesnaženost površinskih voda in kakovost pitne vode. Starejšim ljudem je pomembno, da v soseski nimajo težav z neurejenostjo, s smetmi in z odpadki, z nenaseljenimi, uničenimi in neestetskimi hišami v soseski ter z grafiti po stavbah v soseski. Prav tako je starejšim ljudem pomembno, da v soseski nimajo težav z gnečo ali s prenaseljenostjo, s številom ljudi na ulicah, s parkiranjem, čakanjem v vrsti v trgovinah, z zgoščenostjo prometa na ulicah, s čudnimi in z neznanimi obrazi v soseski in s številnimi podjetji in z drugimi organizacijami v soseski. Starejšim ljudem je pomembno, da v soseski nimajo težav s smradom, ki ga povzročajo domače živali, odpadki, promet, industrija ali površinske oz. odpadne vode. Nenazadnje je starejšim ljudem pomembno, da v soseski nimajo težav s hrupom, ki ga povzročajo zunanje vibracije, sosedje, živali, otroci in mladina, nočno življenje in promet.

Iz rezultatov raziskave lahko ugotovimo, da je starejšim ljudem pri dejavniku soseska pomembno zadovoljstvo s sosesko. Starejši ljudje zadovoljstvo s sosesko zaznavajo s tem, da so zadovoljni z dostopnostjo do svoje soseske iz drugih krajev in s povezavami do svoje soseske. Prav tako starejši ljudje dajejo velik pomen temu,

da so v soseski zadovoljni z lokacijo soseske, v kateri bivajo glede na center. Starejšim ljudem je pomembno, da so v soseski zadovoljni s storitvami, ki jih potrebujejo za kakovostno življenje in ki se nanašajo na zadovoljstvo s šolami, trgovinami, pošto, z bankami, s knjižnicami, muzeji, gledališči, zdravstvenimi ustanovami, s športnimi objekti, z igrišči, zelenimi površinami, nočnim življenjem, razsvetlavo, s transportom, cestami in z verskimi ustanovami. Starejši ljudje v raziskavi dajejo velik pomen tudi zadovoljstvu z vzdrževanjem pločnikov, cest in javnih površin v soseski ter zadovoljstvu z grajenostjo stavb.

Na koncu lahko iz rezultatov raziskave zaključimo, da soseska, v kateri niso prisotni moteči dejavniki, in zadovoljstvo s sosesko pomembno vplivata na občutek varnosti starejših ljudi ter s tem krepija njihov socialni kapital (Ziersch, Baum, MacDougall in Putland, 2005, 71).

8.4 Povezanost socialnega konvoja in socialnega kapitala

V raziskavi smo ugotavljali povezanost socialnega konvoja in socialnega kapitala. Pri tem smo ugotavljali napovedno moč vpliva socialnega konvoja na socialni kapital starejših ljudi. S hipotezo H3 smo ugotavljali, ali sosedje in znanci kot člani socialnega konvoja pomembno spodbujajo medsosedsko povezanost kot eno od komponent socialnega kapitala in s tem krepijo socialni kapital starejših ljudi. Na podlagi rezultatov raziskave lahko potrdimo hipotezo H3, da sosedje in znanci kot člani socialnega konvoja spodbujajo medsosedsko povezanost kot komponento socialnega kapitala. Pri tem dejstvu moramo izpostaviti, da sosedje bistveno bolj izpostavljajo kot pomembnejše spodbujanje medsosedske povezanosti kot povezanosti z znanci.

V raziskavi starejši ljudje medsosedsko povezanost zaznavajo kot pomembno komponento socialnega kapitala. Starejšim ljudem je v smislu medsosedske povezanosti pomembno, da bi soseda lahko prosili za pomoč, če bi morali nujno oditi ven za nekaj časa, medtem ko nekoga čuvajo, s čimer bi sosedom izrazili zaupanje pri pomembni stvari. Starejšim ljudem je pri medsosedski povezanosti pomembno, da bolnemu sosedu lahko naredijo uslugo. Prav tako jim je pomembno, da v soseski lahko srečajo prijatelje in znance, ko oddidejo po nakupih.

Sosedje so starejšim ljudem v raziskavi pomembni člani socialnega konvoja, s katerimi imajo pogoste stike. Starejšim ljudem je pomembno, da si s sosedi nudijo čustveno oporo. Prav tako jim je pomembno, da si s sosedi med seboj zaupajo pomembne stvari in si izmenjujejo informacije. Ugotavljamo, da so sosedje starejšim ljudem pomemben vir opore in podpore, kot trdijo tudi Filipović, Kogovšek in Hlebec (2005, 207).

Znanci so starejšim ljudem v raziskavi pomembni člani socialnega konvoja, s katerimi si med seboj zaupajo pomembne stvari. Starejšim ljudem so znanci pomembni, ker si medsebojno nudijo čustveno oporo in si izmenjujejo informacije. Ugotavljamo tudi, da so starejšim ljudem znanci pomembni, ker imajo z njimi pogoste stike.

V raziskavi smo ugotovili, da so sosodje in znanci pomembni člani socialnega konvoja. Starejšim ljudem so pomemben vir samostojnosti, podpore, čustvene opore in pomoči ter s tem vplivajo na krepitev njihovega socialnega konvoja (Carpiano, 2006, 165; Winter in Willems, 2013, 4; Filipović, Kogovšek in Hlebec, 2005, 205; Saleh in Badarulzaman, 2012, 117).

8.5 Bivalna kakovost in ohranjanje socialnega konvoja

Na podlagi rezultatov raziskave ugotavljamo vpliv bivalne kakovosti na ohranjanje socialnega konvoja starejših ljudi. V raziskavi smo z regresijskima modeloma preverjali hipotezi H4 in H5, pri čemer smo ugotavljali napovedno moč povezanosti dejavnikov bivalne kakovosti za ohranjanje socialnega konvoja starejših ljudi.

S hipotezo H4 smo preverjali, ali sosodje kot komponenta bivalne kakovosti povečujejo verjetnost za ohranjanje socialnega konvoja starejših ljudi. Na podlagi rezultatov raziskave lahko potrdimo hipotezo H4, da sosodje kot komponenta bivalne kakovosti povečujejo verjetnost za ohranjanje socialnega konvoja starejših ljudi.

V raziskavi smo ugotovili, da starejšim ljudem sosodje predstavljajo vir stikov z drugimi, vir čustvene opore ter tiste, s katerimi si zaupajo pomembne stvari in s katerimi si izmenjujejo informacije. Ugotovili smo, da je starejšim ljudem pomembno, da so sosodje prijateljski, prijazni in da se z njimi dobro razumejo. Prav tako jim je pomembno, da so zadovoljni z odnosi s sosedi in da sosedi upoštevajo njihovo zasebnost. Starejšim ljudem je pomembno, da so jim sosodje pripravljani ponuditi pomoč in podporo v primeru problema.

Starejšim ljudem sosodje predstavljajo pomembne člane v socialnem konvoju, s katerimi imajo pogoste stike. Starejšim ljudem je pomembno, da si s sosedi nudijo čustveno pomoč. Prav tako jim je pomembno, da si s sosedi med seboj zaupajo pomembne stvari in si izmenjujejo informacije.

S hipotezo H5 smo preverjali, ali bivalna kakovost, ki je odvisna od bivalnega zadovoljstva, spodbuja starejše ljudi k ohranjanju njihovega socialnega konvoja. Na podlagi rezultatov raziskave lahko hipotezo H5 potrdimo le delno, v delu, da se bivalna kakovost nanaša na zadovoljstvo s stanovanjem in sosedi. V delu, kjer se hipoteza nanaša na ostale dejavnike bivalne kakovosti (ustreznost stanovanja, moteči dejavniki v soseski in zadovoljstvo s sosesko), hipoteze ne moremo potrditi, saj ti dejavniki nimajo statistično značilnega vpliva.

V raziskavi smo ohranjanje socialnega konvoja pri starejših ljudeh preverjali z vprašanjem, ali jim vsi člani socialnega konvoja zagotavljajo izmenjavo vse potrebne materialne podpore in čustvene opore.

V raziskavi smo ugotovili, da so starejšim ljudem pri zadovoljstvu s stanovanjem pomembni zadovoljstvo s pritisklinami (sanitarije, shramba, kurilnica ...) ter z opremljenostjo (vodovodne inštalacije, odvoz odpadkov, električna napeljava in način ogrevanja). V raziskavi starejši ljudje izražajo pomembnost zadovoljstva z vzdrževanjem stanovanja, ki se nanaša na redna vzdrževalna dela in investicijska

popravila. Vzdrževanje stanovanja je povezano s stroški, zato je pomembno razumevanje vpliva vzdrževanja stanovanja v dohodkih starejših ljudi. Ugotavljamo, da je starejšim ljudem pomembno splošno zadovoljstvo s stanovanjem in zadovoljstvo z velikostjo stanovanja, to je s številom sob v stanovanju in s stanovanjsko kvadraturo.

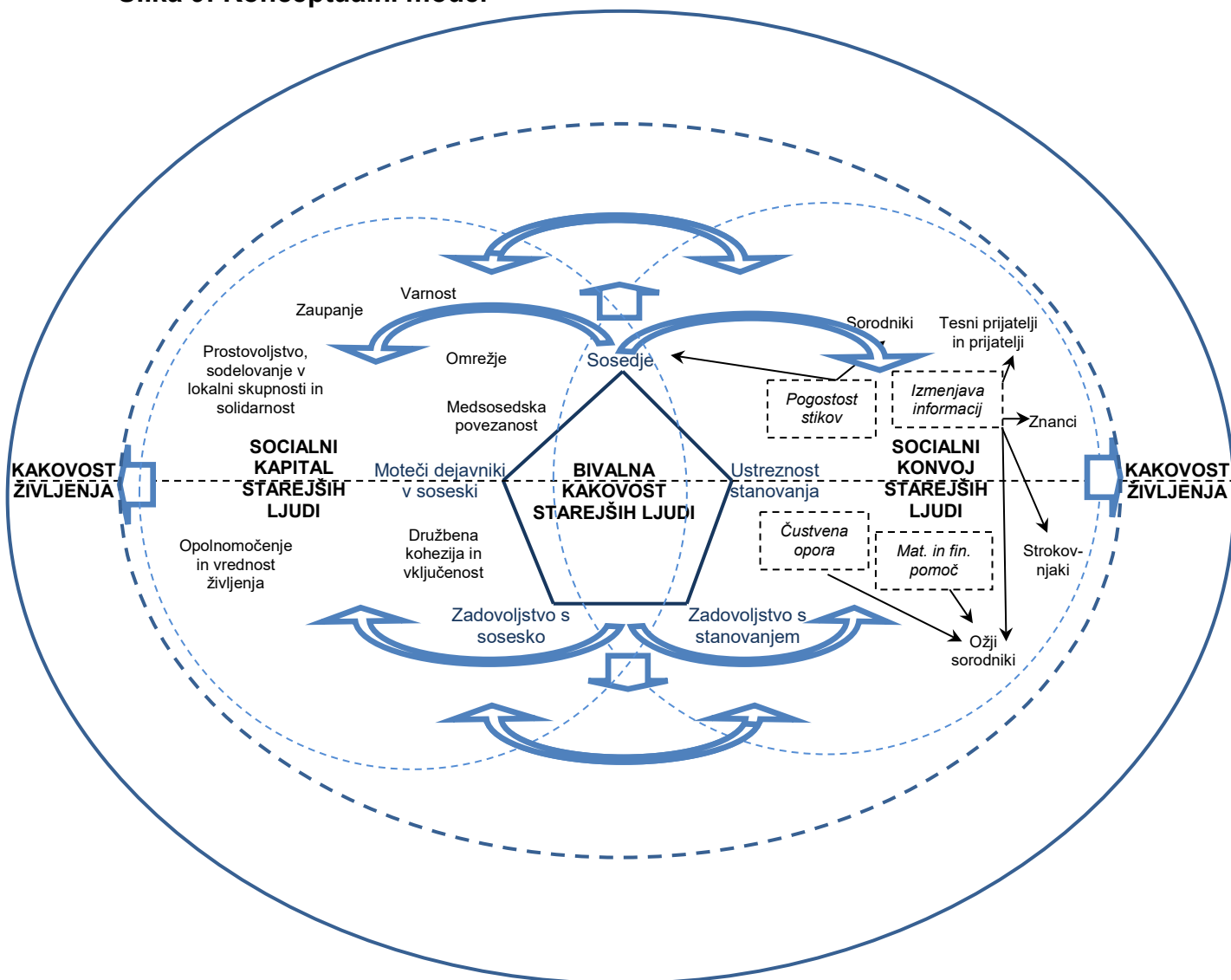
Sosedje starejšim ljudem predstavljajo vir stikov z drugimi, vir čustvene opore ter tiste, s katerimi si zaupajo pomembne stvari in s katerimi si izmenjujejo informacije. Prav tako smo ugotovili, da je starejšim ljudem pomembno, da so sosede prijateljski, prijazni in da se z njimi dobro razumejo. Starejšim ljudem je pomembno, da so zadovoljni z odnosi s sosedi, da sosedi upoštevajo njihovo zasebnost in da so jim sosede pripravljene ponuditi pomoč in podporo v primeru problema.

Na podlagi rezultatov raziskave lahko zaključimo, da zadovoljstvo s stanovanjem in s sosedi starejšim ljudem zagotavlja ohranjanje njihovega socialnega konvoja (Carpiano, 2006, 165; Winter in Willems, 2013, 4; Filipović, Kogovšek in Hlebec, 2005, 205).

8.6 Konceptualni model

Na osnovi empiričnih rezultatov smo oblikovali konceptualni model vpliva bivalne kakovosti na krepitev socialnega kapitala in ohranjanje socialnega konvoja starejših ljudi, kar prikazujemo na Sliki 9.

Slika 9: Konceptualni model

Vir: Lastna raziskava, 2016.

Predstavljeni model izhaja iz predpostavke, da je kakovost življenja osrednja os življenja starejših ljudi. Kakovost življenja je pomembna zaradi pritiskov družbenih, ekonomskih in demografskih sprememb. Starejšim ljudem je pomembno, kako so zadovoljni s svojim življenjem in kako ocenjujejo sami sebe. V središču osi modela se nahajajo bivalna kakovost, socialni kapital in socialni konvoj starejših ljudi, ki s svojim vplivom pomembno določajo kakovost življenja starejših ljudi.

Na prvi ravni in v samem centru model predpostavlja, da je bivalna kakovost starejših ljudi pod vplivom petih dejavnikov: sosedov, ustreznosti stanovanja, zadovoljstva s stanovanjem, motečih dejavnikov v soseski in zadovoljstva s sosesko. Zaznavamo vpliv bivalne kakovosti starejših ljudi na njihov socialni kapital in socialni konvoj. V preseku socialnega kapitala in socialnega konvoja zaznavamo sosede, ki so hkrati najpomembnejši dejavnik bivalne kakovosti.

V predstavljenem modelu lahko vidimo, da se vpliv bivalne kakovosti starejših ljudi izraža kot krepitev socialnega kapitala pri prostovoljstvu, sodelovanju v lokalni skupnosti in solidarnosti, zaupanju, varnosti, omrežju, medsosedski povezanosti,

družbeni koheziji in vključenosti ter opolnomočenju in vrednosti življenja. Vključevanje starejših ljudi v vse našete dimenzije pa vpliva na njihovo kakovost življenja.

Iz predstavljenega modela lahko ugotovimo, da se vpliv bivalne kakovosti starejših ljudi izraža tudi kot ohranjanje socialnega konvoja, ko si starejši ljudje s sosedi, sorodniki, tesnimi prijatelji in prijatelji, z znanci, s strokovnjaki in z ožjimi sorodniki zagotavljajo stike, nudijo čustveno oporo, materialno ali finančno pomoč in si izmenjujejo informacije. Vse navedeno vpliva na kakovost življenja starejših ljudi.

Starejšim ljudem se njihov socialni konvoj s starostjo zmanjšuje, zmanjšuje pa se tudi njihov socialni kapital, kar oboje posledično zmanjšuje vire pomoči, socialne podpore in čustvene opore, zato je potrebno predstaviti pomembnost ustrezne bivalne kakovosti za ohranjanje njihovega socialnega konvoja in krepitev socialnega kapitala. To nalogo lahko izvedejo načrtovalci politik tako na nacionalni kot na regionalni ravni, socialni akterji, prostovoljske in druge nevladne organizacije ter drugi akterji. Socialna politika bi morala starejšim ljudem pomagati pri premagovanju ovir, ki jih zaznavajo pri bivalni kakovosti. Potrebno bi bilo izvajati aktivno politiko ozaveščanja starejših ljudi o bivalni kakovosti. Starejšim ljudem je potrebno predstaviti pomen socialnih kontaktov z drugimi ljudmi, sodelovanja v lokalni skupnosti, prostovoljstva, mreženja, za spoznavanje novih ljudi in s tem pridobivanje pomoči, socialne podpore in čustvene opore.

8.7 Prispevek znanosti

V doktorski disertaciji smo predstavili nov konceptualni model, katerega izhodišča smo poiskali v Teoriji bivalnega zadovoljstva (Speare, 1974; Galster in Hesser, 1981; Canter in Rees, 1982), Teoriji socialnega kapitala (Bourdieu, 1986; Coleman, 1988; Putnam, 1995) in Teoriji konvoja (Kahn in Antonucci, 1980).

Doktorska disertacija je edina nam znana raziskava v slovenskem in mednarodnem prostoru, katere rezultat je model vpliva bivalne kakovosti na krepitev socialnega kapitala in ohranjanje socialnega konvoja starejših ljudi. Pri pregledu strokovne in znanstvene literature o izvedenih dosedanjih raziskavah nismo zasledili nobene raziskave, ki bi proučevala pomembnost bivalne kakovosti za krepitev socialnega kapitala in ohranjanje socialnega konvoja starejših ljudi.

Model vpliva bivalne kakovosti na krepitev socialnega kapitala in ohranjanje socialnega konvoja starejših ljudi, ki ga prikazujemo, odpira nova spoznanja glede pomembnosti bivalne kakovosti pri starejših ljudeh. Uporaba spoznanj o pomembnosti bivalne kakovosti narekuje prevetritev dosedanjih stanovanjskih politik.

Ugotovitve doktorske disertacije kažejo, da je Teorija bivalnega zadovoljstva (Speare, 1974; Galster in Hesser, 1981; Canter in Rees, 1982) ustrezen teoretični konstrukt, kakor tudi iz njega izhajajoči empirični model, s katerim smo prepoznali pomembnost bivalne kakovosti za krepitev socialnega kapitala in ohranjanje socialnega konvoja starejših ljudi. Pri tem Teorijo bivalnega zadovoljstva (Speare, 1974; Galster in Hesser, 1981; Canter in Rees, 1982) dopolnjujemo z ugotovitvami,

da so starejšim ljudem pri bivalni kakovosti pomembni sosedje, ustreznost stanovanja, zadovoljstvo s stanovanjem, moteči dejavniki v soseski in zadovoljstvo v soseski.

V disertaciji Teorijo socialnega kapitala (Bourdieu, 1986; Coleman, 1988; Putnam, 1995) dopolnjujemo z ugotovitvami doktorske disertacije in jo povezujemo s Teorijo bivalnega zadovoljstva (Speare, 1974; Galster in Hesser, 1981; Canter in Rees, 1982). Ugotovili smo, da soseska v kateri ni motečih dejavnikov, in zadovoljstvo s sosesko pomembno vplivata na občutek varnosti starejših ljudi ter s tem krepiata njihov socialni kapital.

V doktorski disertaciji Teorijo konvoja (Kahn in Antonucci, 1980) dopolnjujemo z ugotovitvami in jo povezujemo s Teorijo bivalnega zadovoljstva (Speare, 1974; Galster in Hesser, 1981; Canter in Rees, 1982). Ugotovili smo, da so starejšim ljudem v socialnem konvoju sosedje zelo pomembni, saj si nudijo čustveno pomoč, si med seboj zaupajo pomembne stvari in izmenjujejo informacije.

V doktorski disertaciji Teorijo socialnega kapitala (Bourdieu, 1986; Coleman, 1988; Putnam, 1995) dopolnjujemo z ugotovitvami in jo povezujemo s Teorijo konvoja (Kahn in Antonucci, 1980). Ugotovili smo, da so sosedje in znanci pomembni člani socialnega konvoja, so starejšim ljudem pomemben vir samostojnosti, podpore, čustvene opore in pomoči, s čimer vplivajo na krepitev socialnega konvoja starejših ljudi.

9 ZAKLJUČEK

Doktorska disertacija z naslovom Pomembnost bivalne kakovosti za krepitev socialnega kapitala in ohranjanje socialnega konvoja starejših ljudi v svojem teoretičnem in empiričnem delu posega na področja kakovosti življenja, bivalne kakovosti, socialnega kapitala in socialnega konvoja starejših ljudi. Na podlagi teoretičnih spoznanj z navedenih področij in raziskave smo želeli odgovoriti na bistvena vprašanja o pomembnosti bivalne kakovosti za krepitev socialnega kapitala in ohranjanje socialnega konvoja starejših ljudi.

Turbulentno okolje, v katerem živimo, nam vedno znova prinaša in nas sooča z novimi spremembami ter nas sili v ustrezno odzivanje na te spremembe. Spremembe so postale pomembna stalnica na vseh področjih, tako družbenem, ekonomskem kot demografskem. Vse navedeno velja tudi za naše bivalno okolje, o čemer pišemo v doktorski disertaciji. Pri obravnavi bivalnega okolja starejšega človeka nam ni bila pomembna samo njegova bivalna kakovost, ampak tudi njen vpliv na njegov socialni kapital in socialni konvoj. Pri tem nam je osrednji poudarek starejši človek, ki živi v domačem okolju po konceptu »staranja doma« in pri katerem je kakovost življenja izrednega pomena za posameznika.

Kakovost življenja je pomembna aktualna tema tudi zaradi dejstva pričujočih globalnih družbenih, ekonomskih in demografskih sprememb. Kakovost življenja se nanaša na to, kako so posamezniki na splošno zadovoljni s svojim življenjem in kako ocenjujejo samega sebe. Na kakovost življenja vpliva tudi bivalna kakovost,

pri kateri starejši ljudje ocenjujejo zadovoljstvo bivalnega okolja ter neodvisnega življenja v skupnosti, kamor sodijo tudi stanovanje, sosedje in soseska.

Namen doktorske disertacije je raziskati, kateri dejavniki vplivajo na krepitev socialnega kapitala in ohranjanje socialnega konvoja starejših ljudi. Želeli smo ugotoviti, kako soseska, stanovanje in sosedje kot dejavniki bivalnega zadovoljstva vplivajo na bivalno kakovost in v kakšni meri je bivalna kakovost pomembna za krepitev socialnega kapitala in ohranjanje članov socialnega konvoja starejših ljudi. Pri tem smo izhajali iz Teorije bivalnega zadovoljstva (Speare, 1974; Galster in Hesser, 1981; Canter in Rees, 1982), Teorije socialnega kapitala (Bourdieu, 1986; Coleman, 1988; Putnam, 1995) in Teorije konvoja (Kahn in Antonucci, 1980).

Na podlagi teoretičnih spoznanj smo izdelali teoretični konstrukt, oblikovali empirični model raziskave in raziskavo izvedli s pomočjo kvantitativne metodologije.

V raziskavi smo najprej s faktorjsko analizo identificirali 18 vplivnih faktorjev, od katerih se jih pet nanaša na bivalno zadovoljstvo, sedem na socialni kapital in šest na socialni konvoj. Pri bivalnem zadovoljstvu so vplivni faktorji sosedje, ustreznost stanovanja, zadovoljstvo s stanovanjem, moteči dejavniki v soseski in zadovoljstvo s sosesko. Ugotavljamo, da so starejšim ljudem sosedje pomembni, ker so z njimi prijateljski, prijazni, se z njimi dobro razumejo in ker upoštevajo njihovo zasebnost. Starejšim ljudem je pri sosedih pomembno, da so zadovoljni z odnosom z njimi, da so jim sosedje pripravljeni nuditi podporo. Faktor ustreznost stanovanja se nanaša na kakovost notranje konstrukcije (npr. tla, notranja vrata, zidovi in strop, pohištvo), kakovost zunanje konstrukcije (npr. vhod vhodna vrata in fasada) in razporeditev prostorov. Pri faktorju zadovoljstva s stanovanjem sta starejšim ljudem pomembna zadovoljstvo s prituklinami (sanitarije, shramba, kurilnica ...) in zadovoljstvo z opremljenostjo (vodovodne inštalacije, odvoz odpadkov, električna napeljava in način ogrevanje). Starejšim ljudem je pomembno zadovoljstvo z vzdrževanjem stanovanja, ki se nanaša na redna vzdrževalna dela in investicijska popravila. Ugotavljamo, da je starejšim ljudem pomembno splošno zadovoljstvo s stanovanjem in zadovoljstvo z velikostjo stanovanja, ki se nanaša na število sob v stanovanju in na stanovanjsko kvadrato. Faktor zadovoljstvo s sosesko se nanaša na zadovoljstvo z dostopnostjo do soseske iz drugih krajev in s povezavami do soseske. Prav tako starejši ljudje dajejo velik pomen temu, da so zadovoljni z lokacijo soseske, v kateri bivajo, glede na center. Starejšim ljudem je pomembno, da so v soseski zadovoljni s storitvami, ki jih potrebujejo za kakovostno življenje in se nanašajo na zadovoljstvo s šolami, trgovinami, pošto, z bankami, s knjižnicami, z muzeji, gledališči, zdravstvenimi ustanovami, s športnimi objekti, z igrišči, zelenimi površinami, nočnim življenjem, razsvetljavo, s transportom, cestami in z verskimi ustanovami. Starejši ljudje dajejo velik pomen tudi zadovoljstvu z vzdrževanjem pločnikov, cest in javnih površin v soseski ter zadovoljstvu z grajenostjo stavb. Faktor moteči dejavniki v soseski se nanaša na odsotnost težav z onesnaženostjo, kamor spadajo onesnaženost s smogom, prah v zraku, nesnaga na tleh, onesnaženost površinskih voda in kakovost pitne vode. Starejšim ljudem je pomembno, da v soseski nimajo težav z neurejenostjo, kot so smeti in odpadki, nenaseljene, uničene in neestetske hiše v soseski ter grafiti po stavbah v soseski. Prav tako je starejšim pomembno, da v soseski nimajo težav z gnečo ali s prenaseljenostjo, kot so število ljudi na ulicah, težave s parkiranjem, čakanje v vrsti v trgovinah, zgoščen promet na ulicah, čudni in neznani obrazi v soseski, veliko

število podjetij in drugih organizacij v soseski. Starejšim ljudem je pomembno, da v soseski nimajo težav s smradom, ki ga povzročajo domače živali, odpadki, promet, industrija ali površinske oz. odpadne vode. Nenazadnje je starejšim ljudem pomembno, da v soseski nimajo težav s hrupom, ki ga povzročajo zunanje vibracije, sosedje, živali, otroci in mladina, nočno življenje in promet.

Pri socialnem kapitalu vplivni faktorji predstavljajo prostovoljstvo, sodelovanje v lokalni skupnosti in solidarnost, zaupanje, varnost, omrežja, opolnomočenje in vrednost življenja, medsosedska povezanost ter družbena kohezija in vključenost. Prvi faktor se nanaša na prostovoljstvo v lokalni skupnosti, na sodelovanje v lokalni skupnosti, aktivno članstvo v lokalnih organizacijah in klubih, udeležba na dogodkih v lokalni skupnosti (npr. cerkvenega praznovanja, šolske proslave, koncerta, obrtniške razstave ...) in na vključevanje v dejavnosti zaradi reševanja nujnih zadev in problemov v skupnosti. Solidarnost se nanaša na nudenje brezplačne pomoči različnim skupinam, klubom, društvom ali organizacijam. Faktor zaupanje se nanaša na zaupanje starejših ljudi, ki ga le-ti izkazujejo pravosodnemu sistemu, državnim organom (državnemu zboru, predsedniku republike in vladi), množičnim medijem (tisk, radio in televizija), policiji in vojski. Faktor varnost se nanaša na občutek starejših ljudi, da soseska velja za varen kraj in na dejstvo, da v takšni soseski tudi živijo. Prav tako jim je pomembno, da se počutijo varne, ko v temi hodijo po svoji ulici, da se doma počutijo varne pred kriminalom in nasiljem ter da se v lokalni skupnosti, v kateri živijo, počutijo doma. Faktor omrežja se nanaša na kontakte, ki jih imajo starejši ljudje dnevno, ko se srečujejo s sosedi in z znanci in ko se pogovorjajo z njimi. Faktor opolnomočenje in vrednost življenja se pri starejših ljudeh navezuje na občutek, da se počutijo dovolj močne za sprejemanje odločitev za spremembe v svojem življenju. Prav tako jim je pomemben občutek, da so na splošno zelo srečni in da se počutijo cenjene s strani družbe. Faktor medsosedska povezanost se pri starejših ljudeh nanaša na možnost zaprositi soseda za pomoč, če bi morali nujno oditi ven za nekaj časa, medtem ko nekoga čuvajo. Pomembno jim je tudi, da bolnemu sosеду lahko naredijo uslugo in da v soseski lahko srečajo prijatelje in znance, kadar odidejo po nakupih. Pri faktorju družbena kohezija in vključenost je starejšim ljudem pomembno, da pogosto odidejo ven z drugimi ljudmi izven gospodinjstva, ki so druge narodnosti, ekonomskega in socialnega statusa ali vere. Prav tako je starejšim ljudem pomembno, da gredo na kosilo, večerjo ali pijačo z drugimi ljudmi izven mojega gospodinjstva.

Pri socialnem konvoju vplivni faktorji predstavljajo tesne prijatelje in prijatelje v socialnem konvoju, sorodnike v socialnem konvoju, znance v socialnem konvoju, družinske člane v socialnem konvoju, strokovnjake v socialnem konvoju in sosede v socialnem konvoju. Pri faktorju tesni prijatelji in prijatelji v socialnem konvoju je starejšim ljudem pomembno, da si s tesnimi prijatelji in prijatelji zaupajo pomembne stvari, si z njimi nudijo čustveno oporo in izmenjujejo informacije. Starejšim ljudem je pomembno, da imajo s tesnimi prijatelji in prijatelji pogoste stike. Faktor sorodniki v socialnem konvoju se nanaša na to, da si starejši ljudje s sorodniki zaupajo pomembne stvari, nudijo čustveno oporo, izmenjujejo informacije in si med seboj materialno ali finančno pomagajo. Starejšim ljudem je pomembno, da imajo s sorodniki pogoste stike. Faktor znanci v socialnem konvoju je za starejše ljudi pomemben, saj si z znanci zaupajo pomembne stvari, nudijo čustveno oporo in izmenjujejo informacije. Starejšim je pomembno, da imajo z znanci pogoste stike. Pri faktorju ožji družinski člani v socialnem konvoju je starejšim ljudem pomembno,

da si z njimi zaupajo pomembne stvari, nudijo čustveno oporo, izmenjujejo informacije in si medsebojno materialno ali finančno pomagajo. Faktor strokovnjaki v socialnem konvoju se nanaša na to, da si starejši ljudje s strokovnjaki izmenjujejo informacije in podpore ter da imajo z njimi pogoste stike. Pri zadnjem faktorju, sosedje v socialnem konvoju je starejšim ljudem pomembno, da imajo s sosedi pogoste stike. Prav tako jim je pomembno, da si s sosedi nudijo čustveno oporo, zaupajo pomembne stvari in izmenjujejo informacije.

Na podlagi rezultatov raziskave smo z regresijsko analizo preverjali postavljene hipoteze. Najprej smo ugotavljali, kateri so vplivni faktorji bivalnega zadovoljstva ter kateri imajo največji vpliv na bivalno zadovoljstvo in posledično na bivalno kakovost. Ugotavljali smo, kako sosedje, ustrezno stanovanje, zadovoljstvo s stanovanjem, moteči dejavniki v soseski in zadovoljstvo s sosesko vplivajo na zadovoljstvo s sedanjo bivalno situacijo. Ugotovili smo, da sta bivalno zadovoljstvo in posledično bivalna kakovost, pri starejših ljudeh visoko in da sta zadovoljstvo s stanovanjem in ustreznost stanovanja najpomembnejša vplivna dejavnika bivalne kakovosti starejših ljudi.

V nadaljevanju smo ugotavljali pomembnost soseske kot dejavnika bivalne kakovosti za varnost starejših ljudi kot komponente socialnega kapitala. Želeli smo ugotoviti, ali soseska pomembno vpliva na občutek varnosti starejših ljudi in s tem krepi njihov socialni kapital. Pri tem smo preverjali, ali moteči dejavniki v soseski in zadovoljstvo s sosesko vplivajo na varnost kot na komponento socialnega kapitala. Ugotovili smo, da soseska v smislu njenih motečih dejavnikov in zadovoljstva vpliva na varnost kot na komponento socialnega kapitala.

V raziskavi smo ugotavljali povezanost socialnega konvoja in socialnega kapitala, in sicer vpliv socialnega konvoja na socialni kapital starejših ljudi. Ugotavljali smo, ali sosedje in znanci kot člani socialnega konvoja, pomembno spodbujajo medsosedsko povezanost kot komponento socialnega kapitala in s tem krepijo socialni kapital starejših ljudi. Ugotovili smo, da sosedje bistveno bolj kot znanci vplivajo na spodbujanje medsosedske povezanosti in posledično na krepitev socialnega kapitala.

Na podlagi rezultatov raziskave smo ugotavljali vpliv bivalne kakovosti na ohranjanje socialnega konvoja starejših ljudi. Preverjali smo, ali sosedje, kot komponenta bivalne kakovosti povečujejo verjetnost za ohranjanje socialnega konvoja starejših ljudi. Ugotovili smo, da sosedje povečujejo verjetnost za ohranjanje socialnega konvoja starejših ljudi. Prav tako smo preverjali, ali bivalna kakovost, ki je odvisna od bivalnega zadovoljstva, spodbuja starejše ljudi k ohranjanju njihovega socialnega konvoja. Ugotovili smo, da med dejavniki bivalne kakovosti zadovoljstvo s stanovanjem in sosedje spodbujajo starejše ljudi pri ohranjanju njihovega socialnega konvoja. Pri ostalih dejavnikih tega vpliva nismo zasledili.

Na osnovi empiričnih rezultatov smo oblikovali konceptualni model vpliva bivalne kakovosti na krepitev socialnega kapitala in ohranjanje socialnega konvoja starejših ljudi. Starejšim ljudem se njihov socialni konvoj s starostjo zmanjšuje, zmanjšuje pa se tudi njihov socialni kapital, kar oboje posledično zmanjšuje vire pomoči, socialne podpore in čustvene opore, zato je potrebno oblikovalcem politik, odločevalcem, medijem, lokalnim skupnostim, organizacijam, starejšim ljudem in drugim

posameznikom predstaviti pomembnost ustrezne bivalne kakovosti za ohranjanje njihovega socialnega konvoja in krepitev socialnega kapitala. Izhajajoč iz ugotovitev raziskave, lahko na področju bivalne kakovosti starejših ljudi identificiramo potrebo po starejšim ljudem prilagojenih stanovanjih ter po infrastrukturi v skupnosti. Potrebe starejših ljudi glede opremljenosti stanovanja se razlikujejo od potreb mlajših generacij. Starejši ljudje večji pomen pripisujejo oddaljenosti od storitev, varnosti v stanovanju in soseski ter samostojnosti in neodvisnosti.

LITERATURA

1. Adair, Carole E., Kopp, Brianna, Lavoie, Jenifer, Distasio, Jino, Hwang, Stephen W., Watson, Aimee, Veldhuizen, Scott, Chislett, Katherine, Voronka, Jijian, Ahmad, Muznah, Ahmed, Naveed in Goering, Paula. 2015. Development and Initial Validation of the Observer-Rated Housing Quality

- Scale (OHQS) in a Multisite Trial of Housing First. *Journal of Urban Health: Bulletin of the New York Academy of Medicine* 91 (2): 242-255.
2. Adam, Frane. 2009. *Sociološke refleksije in marginalije*. Ljubljana: Inštitut za razvojne in strateške analize.
 3. Adam, Frane in Rončević, Borut. 2003. Socialni kapital: opredelitve in raziskovalne strategije. V *Socialni kapital v Sloveniji*, ur. Matej Makarovič, 5-32. Ljubljana: Založba Sophia.
 4. Adam, Frane, Makarovič, Matej, Rončević, Borut in Tomšič, Matevž. 2001. Socio-kulturni dejavniki razvojne uspešnosti. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
 5. Adler, Paul S. in Kwon, Seok-Woo. 2002. Social Capital: Prospects for a New Concept. *Academy of Management Journal* 27 (1): 17-40.
 6. Aging in place. 2016. The Free Encyclopedia. Dostopno na: https://en.wikipedia.org/wiki/Quality_of_life (15. december 2016).
 7. Ahern, Melissa in Hendryx, Michael. 2003. Social Capital and Trust in Providers. *Social Science and Medicine* 57 (7): 1195-1203.
 8. Ajrouch, Kristine J., Blandon, Alysia Y. in Antonucci, Toni C. 2005. Social Networks Among Men and Women: The Effects of Age and Socioeconomic Status. *The Journals of Gerontology: Series B: Psychological Sciences & Social Sciences* 60 (6): 311-317.
 9. Akiyama, Hiroko in Antonucci, Toni C. 1987. An examination of sex differences in social support among older men and women. *Sex Roles* 17 (11-12): 737-749.
 10. Akiyama, Hiroko, Antonucci, Toni C., Takahashi, Keiko in Langfahl, Elizabeth S. 2003. Negative interactions in close relationships across the life span. *Journals of Gerontology: Series B: Psychological Sciences and Social Sciences* 58 (2): 70-79.
 11. Albright, David L. Washington, Karla, Parker Oliver, Debra, Lewis, Alexandria, Kruse, Robin L. in Demiris, George. 2016. The Social Convoy for Family Caregivers Over the Course of Hospice. *Journal of pain and Symptom Management* 51 (2): 213-219.
 12. Ambrož, Milan in Colarič-Jakše, Lea-Marija. 2015. *Pogled raziskovalca: načela, metode in prakse*. Maribor: Mednarodna založba Oddelek za slovanske jezike in književnosti.
 13. Amerigo, Maria. 1992. A model of residential satisfaction. V *Socio-Environmental Metamorphoses: Builtscapes, landscapes, ethnoscape, euroscape*, M. Aristides in K. Karaletsou, ur., Vol. V. Salonica: Aristitel University of Thessaloniki.
 14. Amerigo, Maria in Aragones, Juan Ignacio. 1990. Residential Satisfaction in Council Housing. *Journal of Environmental Psychology* 10 (4): 313-325.
 15. Amerigo, Maria in Aragones, Juan Ignacio. 1997. A Theoretical and Methodological Approach to the Study of Residential Satisfaction. *Journal of Environmental Psychology*, 17:47-57.
 16. Angelini, Viola in Laferrere, Anne. 2011. Residential Mobility of the European Elderly, *CESifo Working paper* No. 3280, 1-22. Munich: CESIFO.
 17. Antonucci, Toni C. 1985. Personal characteristics, social support, and social behavior. V *Handbook of Aging and the Social Sciences, second edition*, ur. Robert H. Binstock in Ethel Shanas, 94-128. New York: Van Nostrand Reinhold.

18. Antonucci , Toni C., Birditt, Kira. S. in Akiyama, Hiroko. 2009. Convoys of social relations: An interdisciplinary approach. V *Handbook of theories and aging*, ur. Vern L. Bengtson, Daphna Gans, Norella M. Putney in Merrill Silverstein, 247-260. New York: Springer.
19. Antonucci, Toni C. in Akiyama, Hiroko. 2002. Aging and Close Relationships over the Life Course. *International Society for the Study of Behavioural Development* 41 (1): 2-5.
20. Antonucci, Toni C. in Jackson, James S. 1987. Social support, interpersonal efficacy, and health: A life course perspective. V *Handbook of clinical gerontology*, ur. Laura L. Carstensen in Barry A. Edelstein, 291-311. New York: Pergamon Press.
21. Antonucci, Toni C., Ajrouch, Krisitne J. in Birditt, Kira S. 2014. The Convoy Model: Explaining Social Relations From a Multidisciplinary Perspective. *The Gerontologist* 54 (1): 82-92.
22. Antonucci, Toni C., Ajrouch, Kristine J. in Birditt, Kira S. 2006. Social relations in the third age: Assessing strengths and challenges using the Convoy Model. *In Annual review of gerontology and geriatrics: The Crown of Llife Dynamics of the Early Postretirement Period*, ur. Jacquelyn Boone James, Paul Wink K. in Warner Schaie, 193-209. New York: Springer Publishing Company.
23. Antonucci, Toni C., Ajrouch, Kristine J. in Janevic, Mary R. 2003. The effect of social relations with children on the education-health link in men and women aged 40 and over. *Social Science and Medicine* 56 (5): 949-960.
24. Antonucci, Toni C., Akiyama, Hiroko in Lansford, Jennifer E. 1998. The negative effects of close social relations among older adults. *Family Relations* 47 (4): 379-384.
25. Antonucci, Toni C., Birditt, Kira S. in Ajrouch, Kristine. 2011. Convoys of Social Relations: Past, Present, and Future. V *Handbook of Life-Span Development*, ur. Karen L. Fingerman, Cynthia A. Berg, Jacqui Smith in Toni C. Antonucci, 161-182. New York: Springer Publishing Company.
26. Antonucci, Tony C., Birditt, Kira S., Sherman, Carey W. in Trinh, Sarah. 2011. Stability and change in the intergenerational family: a convoy approach. *Ageing & Society* 31 (7): 1084-1106.
27. Armstrong Mair, Christine. 2007. *Convoys of Social Support across the Life Course and the Impact on Subjective Well-Being of Older Adults*. Dostopno na: http://citation.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/1/8/4/1/7/pages184176/p184176-1.php (20. avgust 2016).
28. Auila, DwiraNifralini, Ismail, Abdul Majid. 2013. Residential satisfaction of Middle Income Population: Medan City. *Procedia – Social an Behavioral Science* 105 (3): 674-683.
29. Avery, Sherry L. in Swafford, Patricia M. 2009. Social Capital Impact on Service Supply Chains. *Journal of Service Science* 2 (2): 9-16.
30. Bajt, Aleksander in Štiblar, Franjo. 2002. *Statistika za družboslovce*. Ljubljana: GV založba.
31. Baker, Lindsey A., Cahalin, Lawrence P., Gerst, Kerstin in Burr, Jeffrey A. Productive Activities And Subjective Well-Being Among Older Adults: The Influence Of Number Of Activities And Time Commitment. *Social Indicators Research* 73 (3): 431-458.
32. Baker, Wayne E. 2000. *Achieving success through social capital : tapping the hidden resources in your personal and business networks*. San Francisco: Jossey-Bass.

33. Balestra, Carlotta in Sultan, Joyce. 2013. Home Sweet Home: The Determinants of Residential Satisfaction and its Relation with Well-being. *OECD Statistics Working Papers* 54 (5): 1-42.
34. Balestra, Pietro. 1992. Introduction to Linear Model and Panel Data. V *The Econometrics of Panel Data*, ur. Laszlo Matyas in Patrick Sevestre, 21-29. Dordrecht: Kluwer Academic.
35. Barofsky, Ivan. 2012. *Quality: Its Definition and Measurement as Applied to the Medically Ill*. New York: Springer Publishing Company.
36. Bartlett, Maurice Stevenson. 1937. Properties of sufficiency and statistical tests. *Proceedings of the Royal Statistical Society, Series A* 160 (901): 268-282.
37. Bastič, Majda. 2006. *Metode raziskovanja*. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta Maribor. Dostopno na: <http://shrani.si/f/2J/WJ/1HkYy8qF/file.pdf> (4. januar 2016).
38. Becker, Gary Stanley. 1993. *Human Capital: a theoretical and empirical analysis with special reference to education*. 3rd ed. Chicago: The University of Chicago Press.
39. Becker, Lawrence C. 2005. Reciprocity, Justice, and Disability. *Ethics* 116 (1): 9-39.
40. Bell, Shannon Elizabeth. There Ain't No Bond in Town Like There Used to Be': The Destruction of Social Capital in the West Virginia Coalfields. *Sociological Forum* 24 (3): 631-657.
41. Berke, Debra L. 1991. *Network structure, support functions, and satisfaction with social support: An analysis of the convoy model for individuals and families*. Dissertation. University of Delaware.
42. Besser, Terry L. 2009. Changes in small town social capital and civic engagement. *Journal of Rural Studies* 25 (2): 185-193.
43. Biggs, Simon, Carstensen Laura in Hogan, Paul. 2013. Social Capital, Lifelong Learning and Social Innovation. V *Global Population Ageing: Peril or Promise?*, ur. P. Fried, Paul Hogan, Alexandre Kalache in S. Jay Olshansky, 39-41. Geneva: World Economic.
44. Birditt, Kira S., Antonucci, Toni C. in Tighe, L. 2012. Enacted support during stressful life events in middle and older adulthood: An examination of the interpersonal context. *Psychology and Aging* 27 (3): 728-741.
45. Birditt, Kira S., Jackey, Lisa M. H. in Antonucci, Toni C. 2009. Longitudinal Patterns of Negative Relationship Quality Across Adulthood. *The Journals of Gerontology: Series B: Psychological Sciences & Social Sciences* 64 (1): 1-10.
46. Birdwell-Pheasant, Donna, Lawrence-Zuniga, Denise. 1999. Houses and Family in Europe. V *House Life: Space, Place and Family in Europe*, ur. Donna Birdwell-Pheasant, Denise Lawrence-Zuniga, 1-39. Oxford: Berg.
47. Blieszner, Rosemary. 2000. Close Relationships in Old Age. V *Close Relationships: A Sourcebook*, Sage, ur. Hendrick Clyde A. in Susan S. Hendrick, 85-95. Thousand Oaks: SAGE Publications.
48. Blunden, Andy. 2004. Social Solidarity versus »Social Capital«. Dostopno na: https://www.academia.edu/3746209/Social_Solidarity_versus_Social_Capital_draft_2004 (17. september 2016).
49. Bond, Lyndal, Kearns, Ade, Mason, Phil, Tannahil, Carol, Egan, Matt in Whitely, Elise. 2012. Exploring the relationship between housing,

- neighbourhoods and mental wellbeing for residents of deprived areas. *BMC Public Health* 12 (48): 1-14.
50. Bornarova, Suzana. 2008. Vodenje primera v gerontološkem socialnem delu: odgovor na spreminjajoč se kontekst skrbi za stare. *Socialno delo* 27 (3-6): 195-207.
 51. Bourdieu, Pierre. 1986. The Forms of Capital. V *Handbook of Theory and Research for Sociology of Education*, ur. John G. Richardson, 241-258. New York: Greenwood Press.
 52. Bourdieu, Pierre. 2000. The politics of protest. An interview by Kevin Ovenden. *Socialist Review* 242 (2000):18-20.
 53. Bowling, Ann. 2008. Enhancing later life: how older people perceive active ageing? *Aging & Mental Health* 12 (3): 293-301.
 54. Bowling, Ann. 2010. *Good Neighbours: Measuring Quality of Life in Older Age*. London: The International Longevity Centre.
 55. Brooks, Arthur C. 2005. Does Social Capital Make You Generous? *Social Science Quarterly* 86 (1): 1-15.
 56. Brown, Gregory in Raymond, Christopher. 2007. The relationship between place attachment and landscape values. Toward mapping place attachment. *Applied Geography* 27 (2): 89-11.
 57. Brown, Timothy C., Forsyth, Craig J. in Barthelot, Emily R. 2014. The mediating effect of civic community on social growth: The importance of reciprocity. *The Social Science Journal* 51 (2): 219-230.
 58. Burge, Stephanie in Street, Debra. 2010. Advantage and Choice: Social Relationships and Staff Assistance in Assisted Living. *Journal of Gerontology: Social Sciences Series B* 65 (3), 358-369.
 59. Burt, Ronald S. 1992. The Social Structure of Competition. V *Networks and Organizations: Structure, form, and action*, Nitin Nohria in Robert G. Eccles, ur., 57-91. Boston: Harvard Business School Press.
 60. Caglioti, Daniela Luigia. 2008. Trust, Business Groups and Social Capital: Building a Protestant Entrepreneurial Network in Nineteenth-Century Naples. *Journal of Modern Italian Studies* 13 (2): 219-236.
 61. Cannuscio, Carolyn, Block, Jason in Kawachi, Ichiro. 2003. Social Capital and Successful Aging: The Role of Senior Housing. *Annals of Internal Medicine* 139 (5): 395-400.
 62. Canter, David in Rees, Kathy. 1982. A Multivariate Model of Housing Satisfaction. *Applied Psychology*, 31(2): 185-207.
 63. Carpiano, Richard M. 2006. Toward a Neighborhood Resource-Based Theory of Social Capital for Health: Can Bourdieu and Sociology help? *Social Science & Medicine* 62 (1): 165-175.
 64. Carstensen, Laura L. 1995. Evidence for a Life-Span Theory of Socioemotional Selectivity. *Current Directions in Psychological Science* 4 (5): 151-155.
 65. Chatzkel, Jay. 2002. *Intellectual Capital*. Oxford: Capstone Publishing.
 66. Cheng, Sheung-Tak, Lee, Coty K. L., Chan, Alfred C. M., Leung, Edward M. F. in Lee, Jik-Joen. 2009. Social Network Types and Subjective Well-being in Chinese Older Adults. *The Journals of Gerontology: Series B: Psychological Sciences and Social Sciences* 64 (6): 713-722.
 67. Choguill, Charles L. 2007. The search for policies to support sustainable housing. *Habitat International* 31 (1): 143-149.

68. Cieraad, Irene. (1999). Anthropology of Home. V *At Home: An Anthropology of domestic space*, ur. Irene Cieraad, 1-12. New York: Syracuse University Press.
69. Clark, Cheryl R., Kawachi, Ichiro, Ryan, Louise, Ertel, Karen, May, Martha E. in Berkman, Lisa F. 2009. Perceived neighborhood safety and incident mobility disability among elders: The hazards of poverty. *BMC PublicHealth* 28 (9): 162-177.
70. Clark, Edward John. 2009. *The Housing Quality Questionnaire: A New Self-Report Measure For Public Health Assessment*. Chicago: University of Illinois.
71. Cohen, Don in Prusak, Laurence. 2001. *In Good Company: How Social Capital Makes Organizations Work*. Boston: Harvard Business School Press.
72. Cohen, Jacob, Cohen, Patricia, West, Stephen in Aiken, Leona S. 2003. *Applied Multiple Regression/Correlation Analysis for the Behavioral Sciences*. 3rd ed. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
73. Cohen, Sheldon. 2004. Social relationships and health. *American Psychologist* 59 (8): 676-684.
74. Colclough, Glenna in Sitaraman, Bhavani. 2005. Community and Social Capital: What Is the Difference? *Sociological Inquiry* 75 (4): 474-496.
75. Coleman, James S. 1988. Social Capital and the Creation of Human Capital. *American Journal of Sociology* 94: 95-121.
76. Coleman, James S. 1993. The Rational Reconstruction of Society. *American Sociological Review* 58 (6): 898-912.
77. Corduban, Calin Gabriel, Dumitrascu, Aurora Irina, Nica, Razvan Mircea in Gafiuc, Petru Vasile. 2014. Education through Volunteering: Involvement in a Community Project. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 142 (14): 285-290.
78. Cortina, Jose M. 1993. What is coefficient alpha: an examination of theory and applications. *Journal of applied psychology* 78 (1): 98-104.
79. Costello, Anna B. in Osborne, Jason W. 2005. Best Practices in Exploratory Factor Analysis: Four Recommendations for Getting the Most From Your Analysis. *Practical Assessment Research & Evaluation* 10 (7): 1–9.
80. Coursey, David, Brudney, Jeffrey L., Littlepage, Laura in Perry, James L. 2011. Does Public Service Motivation Matter in Volunteering Domain Choices? A Test of Functional Theory. *Review of Public Personnel Administration* 31 (1): 48-66.
81. Cronbach, Lee J. 1951. Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika* 16 (3): 297-334.
82. Cross, Robert in Parker, Andrew. 2004. *The Hidden Power of Social Networks: Understanding How Work Really Gets Done in Organizations*. Boston: Harvard Business School Press.
83. Daniel, Ben, Schwier, Richard A. in McCalla, Gordon. 2003. Social Capital in Virtual Learning Communities and Distributed Communities of Practice. *Canadian Journal of Learning and Technology* 29 (3): 113-139.
84. Dekker, Karien, De Vos, Sjoerd, Musterd, Sako in Van Kempen, Ronald. 2011. Residential Satisfaction in Housing Estates in European Cities: A Multi-level Research Approach. *Housing Studies* 26 (4): 479-499.
85. Denis, Daniel. 2016. *Applied Univariate, Bivariate, and Multivariate Statistics*. New Jersey: John Wiley & Sons.
86. Dill, Alexander. 2015. *What is Social Capital 2015 – a review*. Basel Institute of Commons and Economics. Dostopno na:

<https://www.researchgate.net/publication/270449143> What is Social Capital 2015 - a review (28. december 2016).

87. Dominguez, Silvia, in Arford, Tammi. 2010. It is all about who you know: Social capital and health in low-income communities. *Health Sociology Review* 19 (1): 114-129.
88. Dood, Melissa D., Brummette, John in Hazleton, Vincent. 2015. A social capital approach: An examination of Putnam's civic engagement and public relations roles. *Public Relations Review* 41 (4): 472-479.
89. Dragoš, Srečo. 2002. Socialni kapital: dragocena, nejasna in nevidna dobrina. *Socialno delo* 41 (2): 71-89.
90. Dzinkowski, Ramona. 1998. *The Measurement and Management of Intellectual Capital*. New York: International Federation of Accountants.
91. Edvinsson, Leif. 1997. Developing Intellectual Capital at Skandia. *Long Range Planning* 30 (3): 366-373.
92. Eriksson, Malin. 2011. Social capital and health – implications for health promotion. *Global Health Action* 4: 1-11.
93. Esman, Milton J. 2003. Social Capital and Empowerment. Dostopno na: <http://documents.worldbank.org/curated/en/626821468762865430/Social-capital-and-empowerment> (22. september 2016).
94. European Foundation of the Improvement of Living and Working Conditions. 2005. First Quality of Life Survey: Income inequalities and deprivation. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
95. Evans, Gary W., Kantrowitz, Elyse in Eshelman, Paul. 2002. Housing Quality and Psychological Well-Being Among the Elderly Population. *The Journals of Gerontology Series B* 57 (4): 381-383.
96. Felmler, Diane in Muraco, Anna. 2009. Gender and Friendship Norms Among Older Adults. *Research on Aging* 31 (3): 318-344.
97. Ferligoj, Anuška, Leskošek, Karmen in Kogovšek, Tina. 1995. *Zanesljivost in veljavnost merjenja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
98. Fernandez-Caro, Celia, Modenes, Juan Antonio in Spijker, Jeroen. 2015. Living conditions as predictor of elderly residential satisfaction. A cross-European view by poverty status. *European Journal of Ageing* 12 (3): 187-202.
99. Field, Andy. 2009. *Discovering Statistics using SPSS. 3rd ed.* London: SAGE Publications.
100. Field, John, Schuller, Tom in Baron, Stephen. 2000. Social Capital and Human Capital Revisited. V *Social Capital: Critical Perspectives*, ur. Stephen Baron, John Field in Tom Schuller, 243-264. Oxford: Oxford University Press.
101. Filipović, Maša, Kogovšek, Tina in Hlebec, Valentina. 2005. Starostniki in njihova vpetost v sosedstva omrežja. *Družboslovne razprave XXI* (49/50): 205-221.
102. Fingerman, Karen L., Hay, Elizabeth L. in Birditt, Kira. S. 2004. The Best of Ties, the Worst of Ties: Close, Problematic, and Ambivalent Relationships Across the Lifespan. *Journal of Marriage and Family* 66 (3): 792-808.
103. Fink, Arlene G. 2003. *How to Manage, Analyze, and Interpret Survey Data. 2nd ed.* London: SAGE Publications.
104. Fiori, Katherine L., Antonucci, Toni C. in Cortina, Kai S. 2006. Social Network Typologies and Mental Health Among Older Adults. *The Journals of Gerontology: Series B: Psychological Sciences & Social Sciences* 61 (1): 25-32.

105. Fiori, Katherine L., Smith, Jackie in Antonucci, Tony C. 2007. Social network types among older adults: a multidimensional approach. *The Journals of Gerontology: Series B: Psychological Sciences & Social Sciences* 62 (6): 322-330.
106. Flynn, Patrice, Berry, David in Heintz, Theodore Jr. 2002. Sustainability & Quality of Life Indicators: Toward the Integration of economic, social, and environmental measures. *Indicators: The Journal of Social Health* 1 (4): 1-21.
107. Foley Michael W. in Edwards, Bob. 1999. Is it time to disinvest in social capital?. *Journal of Public Policy* 19 (2): 141-173.
108. Foley, Michelle, Van Hout, Marie Claire in Tarrant, Hilery. 2012. Development of a User Friendly Social Capital Scale in Volunteering. *The International Journal Of Volunteer Administration* XXIX (1): 35-41.
109. Forsman, Anna K. 2012. *The Importance of Social Capital in Later Life: Mental Health Promotion and Mental Disorder Prevention among Older Adults*. Doctoral thesis. Gothenburg: Nordic School of Public Health NHV.
110. Frahm, Kathryn. 2009. *Family Support and Mental Health Care Quality in Nursing Homes Serving Residents with a Mental Health History*. Dissertation. Orlando: University of Central Florida.
111. Francescato, Guido, Weidemann, Sue in Anderson, James R. 1987. Residential satisfaction: Its uses and limitations in housing research. V *Housing and neighborhoods: theoretical and empirical contributions*, ur. W. van Vliet, H. Choldin, W. Michelson in D. Popenoe, 43-57. New York: Greenwood Press.
112. Freund, Rudolf J., Wilson, William J. in Sa, Ping. 2006. *Regression Analysis. Statistic Modeling og a Response Variable. 2nd ed*. Burlington: Elsevier.
113. Frost, Jim. 2013. *Regression Analysis: How Do I Interpret R-squared and Assess the Goodness-of-Fit?* Dostopno na <http://blog.minitab.com/blog/adventures-in-statistics/regression-analysis-how-do-i-interpret-r-squared-and-assess-the-goodness-of-fit> (18. avgust 2016).
114. Fukuyama, Francis. 2000. Social Capital and Civil Society. *IMF Working Paper* 74: 1-19.
115. Fuller-Iglesias, Heather, Smith, Jacqui in Antonucci, Toni C. 2009. Theories of aging from a lifecourse and life-span perspective: an overview. *Annual Review of Gerontology and Geriatrics* 29 (1): 3-26.
116. Fung, Helene, H., Stoeber, Franziska S., Yeung, Dani Yuen-lan in Lang, Frieder R. 2008. Cultural Specificity of Socioemotional Selectivity: Age Differences in Social Network Composition Among Germans and Hong Kong Chinese. *The Journals of Gerontology: Series B: Psychological Sciences & Social Sciences* 63 (3): 156-164.
117. Galabuzi, Grace-Edward in Teelucksing, Cheryl. 2010. *Social Cohesion, Social Exclusion, Social Capital. Region of Peel Immigration Discussion Paper*. Ottawa: Department of Citizenship and Immigration Canada.
118. Galster, George C. 1987. Identifying the correlateds of dwelling satisfaction: An empirical citique. *Environment and Behavior* 19 (5): 539-568.
119. Galster, George C. 2001. On the nature of neighborhood. *Urban Studies* 38 (12): 2111-2124.
120. Galster, George C. in Hesser, Garry W. 1981. Residential Satisfaction: Compositional and Contextual Correlates. *Environment and Behavior* 13 (6): 735-758.

121. Gehmacher, Ernest. 2010. *The elders and social capital. Prevention of loneliness and illness in old age*. 3rd European Networking day in Vienna, Austria, 30. sept. – 1. okt. 2010.
122. Giddens, Antony. 2000. *Tretja pot: prenova socialne demokracije*. Ljubljana: Orbis.
123. Golant, Stephen M. in LaGreca, Anthony J. 1994. Housing Quality of U.S. Elderly Households: Does Aging in Place Matter? *The Gerontologist* 34 (6): 803-814.
124. Golant, Stephen. 1982. Individual Differences Underlying the Dwelling Satisfaction of the Elderly. *Journal of Social Issues* 38 (3): 121-133.
125. Goleman, Daniel. 2001. *Čustvena inteligenca na delovnem mestu*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
126. Gray, Anne. 2009. The social capital of older people. *Ageing & Society* 29 (1): 5-31.
127. Grintal, Barbara. 2016. *Vpliv komuniciranja z uporabo informacijske tehnologije na socialni konvoj starejših ljudi*. Doktorska disertacija. Maribor: Alma Mater Europaea, Evropski center, Maribor.
128. Guilley, Edith, Pin, Stephanie, Spini, Dario, d'Epina, Christian Lalive, Herrmann, François in Michel, Jean-Pierre. 2005. Association between social relationships and survival of Swiss octogenarians. A five-year prospective, population-based study. *Ageing Clinical and Experimental Research* 17 (5): 419-425.
129. Hair, Joseph F. Jr., Black, William C., Babin, Barry J. in Anderson, Rolph E. 2010. *Multivariate data analysis*. Upper Saddle River: Prentice Hall.
130. Hakim, M. Sharon. 2011. *Diversity, Trust and Social Capital: Examining Community level Relationships*. Wichita: Wichita State University.
131. Halcombe, Randall G. 1997. A Theory of the Theory of Public Goods. *Review of Austrian Economics* 10 (1): 1-22.
132. Hallman, Howard W. 1984. *Neighbourhoods: Their place in urban life*. Beverly Hills: Sage Publications.
133. Halpern, David. 2005. *Social Capital*. Malden: Polity Press.
134. Hao, Feng. 2011. Social capital, solidarity, and cohort effect - an analysis of the production of social capital among union miners in Harlan county, Kentucky. Master Thesis. Lexington, Kentucky: University of Kentucky.
135. Heywood, Frances, Oldman, Christine in Means, Robin. 2002. *Housing and Home in Later Life*. Buckingham: Open University Press.
136. Hill, Patrick L., Turiano, Nicholas A. Mroczek, Daniel K. in Burrow, Anthony L. 2016. The value of a purposeful life: Sense of purpose predicts greater income and net worth. *Journal of Research in Personality* 65 (2016): 38-42.
137. Hill, Thomas, in Lewicki, Pawel. 2006. *Statistics: methods and applications. A comprehensive reference for science, industry, and data mining. 1st ed.* Tulsa: StatSoft.
138. Hlebec, Valentina. 2004. Socialna opora starostnikov v perspektivi spolov. *Teorija in praksa* 41 (5-6): 992-1007.
139. Hlebec, Valentina, Kavčič, Matic in Ogulin Počrniva, Gabi. 2013. Staranje, izziv za izobraževanje in medgeneracijsko sodelovanje. Učbenik programa za usposabljanje strokovnih delavcev v izobraževanju odraslih. Ljubljana: Zveza ljudskih univerz Slovenije.
140. Holt-Lunstad, Julianne, Smith, Timothy B. in Layton, J. Bradley. 2010. Social relationships and mortality risk: A meta-analytic review. *PLoS Medicine* 7 (7).

- Dostopno na <http://journals.plos.org/plosmedicine/article?id=10.1371/journal.pmed.1000316> (16. september 2016).
141. Housing quality indicators. 2007. Housing Quality Indicators (HQI) Form. Dostopno na: <https://www.gov.uk/guidance/housing-quality-indicators> (3. december 2016).
 142. Hui, Eddie Chi Man in Yu, Ka Hung. 2009. Residential mobility and aging population in Hong Kong. *Habitat International* 33 (1): 10-14.
 143. Hyman, James B. Exploring social capital and civic engagement to create a framework for community building. *Applied Developmental Science* 6 (4): 196-202.
 144. Iecovic, Ester. 2014. Aging in place: From theory to practice. *Anthropological Notebooks* 20 (1): 21-33.
 145. Iglič, Hajdeja. 1988. Ego – centrične socialne mreže. *Družboslovne razprave* 5 (6): 82-93.
 146. Ilesanmi, Adetokunbo O. 2012. Housing, Neighbourhood Quality and Quality of Life in Public Housing in Lagos, Nigeria. *Journal for Housing Science* 36 (4): 231-240.
 147. Inkpen, Andrew C. in Tsang, Eric W. K. 2005. Social capital, networks and knowledge transfer. *Academy of Management Review* 30 (1): 146-165.
 148. Jambrek, Peter. 1997. *Uvod v sociologijo*. Ljubljana: DZS.
 149. James, Russell N III. 2008. Residential Satisfaction of Elderly Tenants in Apartment Housing. *Social Indicators Research* 89 (3): 421-437.
 150. Janssens, Wendy. 2010. Women's Empowerment and the Creation of Social Capital in Indian Villages. *World Development* 38 (7): 974-988.
 151. Jeleč Kaker, Dijana, Ovsenik, Marija in Zupančič, Jože. 2016. Attitudes of Social Gerontology and Physiotherapy Students Towards the Elderly. *Organizacija* 49 (1): 55-69.
 152. Jesenko, Jože in Jesenko, Manca. 2007. *Multivariatne statistične metode*. Kranj: Moderna organizacija.
 153. Kahn, Robert L. in Antonucci, Toni C. 1980. Convoys over the life course. Attachment, roles, and social support. V *Life-span development and behavior*, ur. Paul B. Baltes in Orville G. Brim, 254-283. New York: Academic Press.
 154. Kaiser, Henry F. 1960. The application of electronic computers to factors analysis. *Educational and Psychological Measurement* 20: 141-151.
 155. Keating, Nora, Swindle, Jenifer in Foster, Deborah. 2005. *The Role of Social Capital in Aging Well. In Social Capital in action: Thematic Policy Studies*. Ottawa: Policy Research Institute, Government of Canada.
 156. Keller-Cohen, Deborah, Fiori, Katherine, Toler, Amanda, in Bybee, Deborah. 2006. Social relationships, language and cognition in the »oldest old«. *Ageing & Society* 26 (4): 585-605.
 157. Kemp, Candace L., Ball, Mary M., Hollingsworth, Carole in Perkins, Molly M. 2012. Strangers and Friends: Residents' Social Careers in Assisted Living. *The Journals of Gerontology: Series B: Psychological Sciences and Social Sciences* 67 (4): 491-502.
 158. Kesalkheh, Saleh in Dadashpoor, Hashem. 2012. Assessment Residential Environmental Quality of Traditional and New Neighborhoods, in a Rapid Grown City, Teheran, 1-12. *New and Traditional Residential Environments, 48th ISOCARP Congress 2012*.

159. Kešljević, Aleksander. 2004. Intelektualni kapital kot nadgradnja človeškega in socialnega kapitala. *Organizacija* 37 (1): 43-50.
160. Kim, Joongebaeck. 2010. Neighborhood disadvantage and mental health: The role of neighborhood disorder and social relationships. *Social Science Research* 39 (2): 260-271.
161. Kirbiš, Andrej in Flere, Sergej. 2011. Podložniška politična kultura v postkomunističnih družbah: primerjalna študija postjugoslovanskih študentov. *Družboslovne razprave XXVII* (66): 45-66.
162. Knox, Paul in Pinch, Steven. 2010. *Urban Social Geography: An Introduction* (6th ed.). Harlow: Pearson Education Limited.
163. Kogovšek, Tina in Ferligoj, Anuška. 2003. Merjenje egocentričnih omrežij socialne opore. *Družboslovne razprave* 43 (19): 127-148.
164. Kohli, Martin, Künemund, Harald in Zähle, Tanja. 2005. Housing and living arrangements. V *Health, Ageing and Retirement in Europe - First Results from the Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe*, ur. Axel Börsch-Supan in drugi, 41-52. Mannheim: MEA.
165. Kohn, Alfie. 1992. *No Contest: The Case Against Competition*. New York: Houghton Mifflin Company.
166. Koutsogeorgou, Eleni, Davies, John Kenneth, Aranda, Kay, Zissi, Anastasia, Chatziikou, Maria, Cerniauskaite, Milda, Quintas, Rui, Raggi, Alberto in Leonardi, Matilde. 2014. Healthy and active ageing: social capital in health promotion. *Health Education Journal* 73 (6): 627-641.
167. Krishna, Anirudh. Enhancing Political Participation in Democracies: What is the Role of Social Capital? *Comparative Political Studies* 35 (4): 437-460.
168. Kubzansky, Laura Diane, Berkman, Lisa F. in Glass, Thomas A. 1998. Is educational attainment associated with shared determinants of health in the elderly? Findings from the MacArthur Studies of Successful Aging. *Psychosomatic Medicine* 60 (5): 578-585.
169. Kuhar, Roman. *Na križiščih diskriminacije. Večplastna in intersekcijska diskriminacija*. Ljubljana: Mirovni inštitut.
170. Larose, Daniel T. 2006. *Data Mining Methods and Models*. New Jersey: John Wiley & Sons.
171. Lawson, Shaun W., Nutter, David, Wilson, Peter. 2007. Design of Interactive Technology for Ageing In Place. V *Universal Access in Human Computer Interaction. Coping with Diversity*, ur. Constantine Stephanidis, 960-967. Berlin – Heidelberg: Springer.
172. Lee, Eunsil in Park, Nam-Kyu. 2010. Housing Satisfaction and Quality of Life among Temporary Residents in the United States. *Housing and Society* 37 (3): 43-67.
173. Lee, Jong Gun, Antoniadis, Panayotis in Salamatian, Kave. 2010. Faving Reciprocity in Content Sharing Communities: A Comparative Analysis of Flickr and Twitter. Proceedings of the International Conference on Advances in Social Networks Analysis and Mining (ASONAM), 9-11. avgust, Odense, Denmark, IEEE Computer Society, 136-143.
174. Lee, Laurence Lock. 2005. Social Capital: The Driver for Corporate Success in the Knowledge Era. V *Knowledge Management: Organizational and Technological Dimensions* ur. Joseph Davis, Eswaran Subrahmanian in Art Westerberg, 129-143. Heidelberg: Physica-Verlag Heidelberg.

175. Lee, Young-joo in Brudney, Jeffrey L. 2009. Rational volunteering: A benefit-cost approach. *International Journal of Sociology and Social Policy* 29 (9/10): 512-530.
176. Lenarčič, Blaž. 2011. Socialni kapital v virtualnih skupnostih. Koper: Univerzitetna založba Annales.
177. Levenson, Robert W., Carstensen, Laura L. in Gottman, John M. 1993. Long-Term Marriages: Age, Gender, and Satisfaction. *Psychology & Aging* 8 (2): 301-313.
178. Levine, Sheen S., Apfelbaum, Evan P., Bernard, Maek, Bartlet, Valerie L., Zajac, Edward J. in Stark, David. 2014. Ethnic diversity deflates price bubbles. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America* 111 (52):18524-18529.
179. Levitt, Mary J. 2005. Social Relations in Childhood and Adolescence: The Convoy Model Perspective. *Human Development* 48 (1-2): 28-47.
180. Life satisfaction. 2016. The Free Encyclopedia. Dostopno na: https://en.wikipedia.org/wiki/Life_satisfaction (15.december 2016).
181. Lin, Nan. 2001. *Social Capital: A theory of Social Structure and Action. Structural Analysis in the Social Sciences*. Cambridge: Cambridge University Press.
182. Litwin, Howard in Stoeckel, Kimberly J. 2013. Confidant Network Types and Well-Being Among Older Europeans. *The Gerontologist* 54 (4): 762-772.
183. Litwin, Howard. 1997. Support Network Types and Health Service Utilization. *Research on Aging* 19 (3): 274-299.
184. Litwin, Howard. 2001. Social Network Type and Morale in Old Age. *The Gerontologist* 41 (4): 516-524.
185. Ljunge, Martin. 2014. Social capital and health: Evidence that ancestral trust promotes health among children of immigrants. *Economics and Human Biology* 15: 165-186.
186. Lopez-Garcia, Esther, Banegas, Jose R., Perez-Regadera, Auxiliadora, Graciani, Cabrera Herruzo, Rafael in Rodriguez-Artalejo, Fernando. 2005. Social network and health-related quality of life in older adults: A population-based study in Spain. *Quality of Life Research* 14 (2): 511-520.
187. Lord, Dennis J. in Rent, George S. 1987. Residential satisfaction in scattered-site public housing projects. *The Social Science Journal* 24 (3): 287-302.
188. Lu, Max. 1999. Determinants of residential satisfaction: Ordered logit vs. regression models. *Growth and Change* 30: 264-287.
189. Lubben, James in Girona, Melanie. 2004. Measuring social networks and assessing their benefits. V *Social networks and social exclusion: Sociological and policy perspectives*, ur. Chris Phillipson, Graham Allan in David Morgan, 20-35. Hampshire, United Kingdom: Ashgate.
190. Lunsford, Beverly in Janes, Danielle. 2016. Engaging Older Adults to Build Social Capital. *Journal of Nursing and Health Care* 3 (1): 97-104.
191. Malešič, Kaja, Bregar, Lea in Rovan, Jože. 2009. Metodologija merjenja blaginje za občine v Sloveniji. *IB Revija* 43 (3-4): 43-57.
192. Mali, Jana in Nagode, Mateja. 2009. Medgeneracijsko sožitje kot temelj sodobne socialne politike v Sloveniji. V *Brez spopada: kultura, spolov, generacij*, ur. Tašner Veronika in drugi, 215-228. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

193. Mandič, Srna. 2011. Stanovanje in blaginja starejših: Primerjava Slovenije z izbranimi državami. V *Blaginja pod pritiski demografskih sprememb*, ur. Srna Mandič, in Maša Hrast Filipovič, 85-106. Ljubljana: FDV.
194. Manly, Bryan F. 2005. *Multivariate statistical methods: A Primer*. 3rd ed. Boca Raton: Chapman & Hall/CRC.
195. Marmot, Michael in Bell, Ruth. 2012. Fair society, healthy lives. *Public Health* 126 (1): 4-10.
196. Marshall, Edward M. 2000. *Building Trust at the Speed Change: The Power of Relationship-Based Corporation*. New York: Amacom.
197. Mayer, Janez. 2004. Zaupanje kot pogoj za ustvarjalno sodelovanje. V *Zaupanje v in med organizacijami*, ur. Rudi Rozman, 57-61. Kranj: Fakulteta za organizacijske vede.
198. McElroy, Mark. W. 2002. Social Innovation Capital. *Journal of Intellectual Capital* 3 (1): 30-39.
199. McLaughlin, Deirdre, Vagenas, Dimitrios, Pachana, Nancy A., Begum, Nelufa in Dobson, Annette. 2010. Gender differences in social network size and satisfaction in adults in their 70s. *Journal of Health Psychology* 15 (5): 671-679.
200. McMichael, Celia. in Manderson, Lenore. 2004. Somali women and well-being: Social networks and social capital among immigrant women in Australia. *Human Organization* 63 (1): 88-99.
201. Means, Robin. 2007. Safe as houses. Ageing in place and vulnerable older people in the UK. *Social Policy and Administration*, 41, 65-85.
202. Meija, Shannon T. 2014. *Social Regulatory Processes in Adulthood: Responding to Change and Variability in Proximal and Distal Social Forces*. Dissertation. Corvallis: Oregon State University.
203. Menard, Scott W. 2010. *Logistic regression: From introductory to advanced concepts and applications*. Thousand Oaks: SAGE Publications.
204. Meng, Gang in Hall, Brent G. 2006. Assessing housing quality in metropolitan Lima, Peru. *J Housing Built Environ* 21: 413-439.
205. Mestheneos, Elizabeth. 2011. Ageing in Place in the European Union. *Global Ageing* 7 (2): 17-24.
206. Miller, Frederick D., Tsemberis, Sam, Malia, Gregory P. in Grega, Dennis. 1980. Neighborhood satisfaction among urban dwellers. *Journal of Social Issues* 36 (3): 101-117.
207. Miyamoto, Keiko, Iwakuma, Miho in Nakayama, Takeo. 2014. Social capital and health: implication for health promotion by lay citizens in Japan. *Global Health Promotion* 22 (4): 5-19.
208. Mohan, Giles in Stokke, Kristian. 2000. Participatory development and empowerment: the dangers of localism. *Third World Quarterly* 21 (2): 247-268.
209. Montgomery, John D. 2000. Social Capital as a Policy Resource. *Policy Sciences* 33 (3&4): 1-18.
210. Morris, Carl W. in Winter, Mary. 1975. A theory of family housing adjustment. *Journal of Marriage and the Family* 37: 79-88.
211. Morris, Carl W., Winter, Mary in Murphy, Artur D. 1988. *Housing adjustment, satisfaction, and quality/quantity considerations in housing: The case of Oaxaca de Juarez*. Dostopno na: https://www.researchgate.net/profile/Arthur_Murphy/publication/267246422_HOUSING_ADJUSTMENT_SATISFACTION_AND_QUALITYQUANTITY_C

CONSIDERATIONS IN HOUSING THE CASE OF OAXACA DE JUAREZ/
links/548f01570cf2d1800d861e6d.pdf (2. december 2016).

212. Morris, Earl W., Crull, Sue R. in Winter, Mary. 1976. Housing Norms, Housing Satisfaction and the Propensity to Move. *Journal of Marriage and Family* 38 (2): 309-320.
213. Mundra, Kusum in Sharma, Amarendra. 2014. Housing Quality Gap for Minorities and Immigrants in the U.S.: Evidence from the 2009 American Housing Survey. *IZA Discussion Paper No. 8038*, 1-25. Bonn: IZA.
214. Murayama, Hiroshi, Nishi, Mariko, Matusi, Eri, Nofuji, Yu, Shimizu, Yumiko, Tanigauchi, Yu, Fujiwara, Yoshinori in Shinkai, Shoji. 2013. Do bonding and bridging social capital affect self-rated health, depressive mood and cognitive decline in older Japanese? A prospective cohort study. *Social Science & Medicine* 98: 247-252.
215. Musek, Janek in Pečjak, Vid. 2001. *Psihologija*. Ljubljana: Educy Ljubljana.
216. Musembwa, Stephen Katumba in Souren, Paul. 2012. Social Networks: Cultural Diversity, Trust and Social Capital. Proceedings of the Eighteenth Americas Conference on Information Systems, Seattle, Washington, 9-12. August.
217. Muslim, Muhammad Hilmy, Karim, Hafazah Abdul, Abdullah, Isak Che in Ahmad Puziah. 2013. Students perception of Residential Satisfaction in the Level of Off-Campus Environment. *Procedia – Social and Behavioral Science*, 105: 684-696.
218. Nahapiet, Janine in Ghoshal, Sumantra. 1998. Social capital, intellectual capital, and the organizational advantage. *Academy of Management Review* 23 (2): 242-266.
219. Nardi, Peter M. 2006. *Interpreting Data: A Guide to Understanding Research*. Boston: Pearson Education/Allyn & Bacon.
220. Neutens, Tijs, Vyncke, Veerle, De Winter, Dieter in Willems, Sara. 2013. Neighborhood differences in social capital in Ghent (Belgium): a multilevel approach. *International Journal of Health Geographics* 12 (52): 1-15.
221. Newton, Kenneth. 1999. Social capital and democracy in modern Europe. V *Social Capital and European Democracy*, ur. Jan Van Dept, Marco Maraffi, Kenneth Newton in Paul Whiteley, 3-24. London and New York: Routledge.
222. Nezelek, John B., Richardson, Deborah S., Green, Laura R. in Schatten-Jones, Elizabeth C. 2002. Psychological well-being and day-to-day social interaction among older adults. *Personal Relationships* 9 (1): 57-71.
223. Nygard, Mikael, Nyqvist, Fredrica, Steenbeek, Wouter in Jakobsson, Gunborg. 2015. Does social capital enhance political participation of older adults? A multi-level analysis of older Finns and Swedes. *Journal of International and Comparative Social Policy* 31 (3): 234-254.
224. OECD. 2001. What is social capital? OECD Insights: Human Capital. Dostopno na: <https://www.oecd.org/insights/37966934.pdf> (10. Oktober 2016).
225. O'Gorman, Bill. 2010. *On becoming an entrepreneur – The human dimension of Entrepreneurship*. Nova Gorica: Fakulteta za uporabne družbene študije.
226. Oh, Joong-Hwan. 2003. Social bonds and the migration intentions of elderly urban residents: The mediating effect of residential satisfaction. *Population Research and Policy Review* 22 (2): 127-146.
227. Oh, Joong-Hwan. 2003. Social Bonds and the Migration Intentions of Elderly Urban Residents: The Mediating Effect of Residential Satisfaction. *Population Research and Policy Review* 22 (2): 127-146.

228. Oswald, Frank, Wahl, Hans-Werner. (2005). Dimensions of the meaning of home in later life. V *Home and Identity in Later Life: International Perspectives*, ur. Graham D, Rowles in Habib Chaudhury, 21-45. New York: Springer Publishing Company.
229. Page, Nanette in Czuba, Cheryl E. 1999. Empowerment: What Is It? *Journal of Extension* 37 (5): 1-5.
230. Paiva, Maria Monique, Sobral, Elzani Rafaela in Villarouco, Vilma. 2015. The Elderly and Environmental Perception in Collective Housing. *Procedia Manugacturing* 3: 6505-6512.
231. Park, Robert E. 1915. The city: Suggestions for the investigation of human behavior in the city environment. *The American Journal of Sociology*, 20(5): 577-612.
232. Paxton, Pamela. 2002. Social Capital and Democracy: An Interdependent Relationship. *American Sociological Review* 67 (2): 254-277.
233. Pearce, Neil in Davey Smith, George. 2003. Is Social Capital the Key to Inequalities in Health? *American Journal of Public Health* 93 (1): 122-129.
234. Pett, Marjorie A., Lackey, Nancy R. in Sullivan, John J. 2003. *Making Sense of Factor Analysis: The use of factor analysis for instrument development in health care research*. Thousand Oaks: SAGE Publications.
235. Phillips, Judith, Ajrouch, Kristine, in Hillcoat-Nalletamby, Sarah. 2010. *Key Concepts in Social Gerontology*. London: Sage.
236. Phillips, Judith, Ajrouch, Kristine, in Hillcoat-Nalletamby, Sarah. 2010. *Key Concepts in Social Gerontology*. London: Sage.
237. Pinqart, Martin. 2002. Creating and Maintaining Purpose in Life in Old Age: a Meta-Analysis. *Ageing International* 27 (2): 90-114.
238. Ponce, Maria Soledad Herrera, Rosas, Raul Pedro Elgueta in Lorca, Maria Beatriz Fernandez. 2014. Social capital, social participation and life satisfaction among Chilean older adults. *Revista de Saude Publica* 48 (5): 739-749.
239. Porter, Michael E. 2003. Building the Microeconomic Foundations of Prosperity. V *Findings form the Microeconomic Competetiveness Report 2002-2003*, ur. Peter Cornelius, Klaus Schwab, Michael E. Porter, 23-46. New York: Oxford University Press.
240. Portes, Alejandro in Landolt, Patricia. 1996. The Downside of Social Capital. *The American Prospect* 7 (26): 18-21.
241. Portes, Alejandro. 1998. Social Capital: Its Origins and Applications in Modern Sociology. *Annual Review of Sociology* 24: 1-24.
242. Portes, Alejandro. 2014. Downsides of social capital. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America* 111 (52): 18407-18408.
243. Powdthavee, Nattavudh. 2008. Putting a price tag on friends, relatives, and neighbours: Using surveys of life satisfaction to value social relationships. *The Journal of Socio-Economics*, 37 (4): 1459-1480.
244. Pronyk, Paul M., Harpham, Trudy, Busza, Joanna, Phetla, Godfrey, Morison, Linda A., Hargreaves, James R., Kim, Julia C., Watts, Charlotte H. in Porter, John D. 2008. Can Social Capital be Intentionally Generated? A Randomized Trial from Rural South Africa. *Social Science and Medicine* 67 (10): 1559-1570.

245. Prunk, Janko. 2006. Državljska in domovinska vzgoja. V *Državljska in domovinska vzgoja*, ur. Andreja Barle Lakota, Erika Rustja in Janez Jug, 12-16. Slovenska Bistrica: Beja.
246. Putnam, Robert D. 1993. Making democracy work. Civic traditions in modern Italy. Princeton: Princeton University Press.
247. Putnam, Robert D. 1995. Tuning In, Tuning Out: The Strange Disappearance of Social Capital in America. *Political Science and Politics* 28 (4): 664-683.
248. Putnam, Robert D. 2000. *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon & Schuster Paperbacks.
249. Putnam, Robert D. 2001. Social Capital: Measurement and Consequences. *Canadian Journal of Policy Research* 2 (1): 41-51.
250. Quality of Life Indicators. 2016. Eurostat. Dostopno na: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Quality_of_life_indicators (16. december 2016).
251. Quality of Life. 2016. Wikipedia, The Free Encyclopedia. Dostopno na: https://en.wikipedia.org/wiki/Quality_of_life (15. december 2016)
252. Raykov, Tenko in Shrout, Patrick E. 2002. Reliability of Scales With General Structure: Point and Interval Estimation Using a Structural Equation Modeling Approach. *Structural Equation Modeling* 9 (2): 195-212.
253. Rencher, Alvin C. 2002. *Methods of Multivariate Analysis*. 2nd ed. New York: John Wiley & Sons.
254. Rioux, Liliane, Werner, Carol. 2011. Residential satisfaction among aging people living in place. *Journal of Environmental Psychology* 31: 158-169.
255. Robinette, Jennifer W., Charles, Susan T. in Gruenewald, Tara L. 2016. Vigilance at home: Longitudinal analyses of neighborhood safety perceptions and health. *SSM – Population Health* 2 (2016): 525-530.
256. Rojas, Hernando, Shah, Dhavan V. in Friedland, Lewis A. A. 2011. Communicative Approach to Social Capital. *Journal of Communication* 61 (2011): 689-712.
257. Rojo Perez, Fermina, Fernandez-Mayorolas Gloria, Pozo Riviera, Enriqe in Rojo Abuin, Jose Manuel. 2001. Ageing in place: Predictors of residential satisfaction of elderly. *Social Indicators Research* 54: 173-208.
258. Roos, Johan, Roos, Göran, Edvinsson, Lief in Dragonetti, Nicola C. 2000. *Intelektualni kapital: krmarjenje po novem poslovnem svetu*. Ljubljana: Inštitut za intelektualni kapital.
259. Ross, Catherine E. in Wu, Chia-Ling. 1996. Education, age, and cumulative advantage in health. *Journal of Health and Social Behavior* 37 (1): 104-120.
260. Rossi, Peter Henry. 1955. *Why families move: A study in the social psychology of urban residential mobility*. Glencoe: The Free Press.
261. Salleh, Abdul Ghani in Badarulzaman, Nurwati. 2012. Quality of Life of Residents in Urban Neighbourhoods of Pulau Pinang, Malaysia. *Journal of Construction in Developing Countries* 17 (2): 117-123.
262. Santos, Jennifer D. in Levitt, Mary J. 2007. Intergenerational Relations with In-Laws in the Context of the Social Convoy: Theoretical and Practical Implications. *Journal of Social Issues* 63 (4): 827-843.
263. Schuller, Tom, Baron, Stephen in Field, John. 2000. Social Capital: A Review and Critique. V *Social Capital: Critical Perspectives*, ur. Stephen Baron, John Field in Tom Schuller, 1-28. Oxford: Oxford University Press.
264. Seljak, Peter. 2013. Kvalitet života starijih osoba: zdravlje kako faktor kvaliteta života u Srbiji i Sloveniji. V *Edukacija za aktivno starenje: zbornik sažetaka i*

- određenih radova u celini*, ur. Tatjana Simović, 63-68. Čuprija: Visoka medicinska škola strukovnih studija.
265. Seljak, Peter. 2015. Property Ownership Dilemmas of the Elderly. V *Quo vadis Ageing?*, ur. Marija Ovsenik in Rok Ovsenik, 253-272. Maribor: Alma Mater Europaea, ECM.
266. Sengupta, Urmi in Tipple, Allan G. 2007. Performance of Public sector housing in Kolkatta, India, in the Post reform Milieu. *Urban Studies* 44 (10): 2009-2027.
267. Shaw, Benjamin A., Krause, Neal, Liang, Jersey in Bennett, Joan. 2007. Tracking changes in social relations throughout late life. *The Journals of Gerontology: Series B: Psychological Sciences and Social Sciences* 62 (2): 90-99.
268. Sherman, Aurora M., de Vries, Brian in Lansford, Jennifer E. 2000. Friendship in childhood and adulthood: Lessons across the life span. *Aging and Human Development* 51 (1): 31-51.
269. Siisiainen, Martti. 2000. *Two Concepts of Social Capital: Bourdieu vs. Putnam*. ISTR Fourth International Conference "The Third Sector: For What and for Whom?" Trinity College, Dublin, Irska, 5.-8. julij 2000.
270. Sillars, Alan L. in Scott, Mihael D. Interpersonal Perception Between Intimates: An Integrative Review. *Human Communication Research* 10 (1): 153-176.
271. Sirgy, M. Joseph in Cornwell, Terri. 2002. How neighbourhood features affect quality of life. *Social Indicators Research* 59 (1): 79-114.
272. Sirkin, Mark R. 2005. *Statistics for the Social Sciences*. 3rd ed. London: SAGE Publications.
273. Snedker, Karen A. 2015. Neighborhood Conditions and Fear of Crime: A Reconsideration of Sex Differences. *Crime & Delinquency* 61 (1): 45-70.
274. Snoj, Emilija. Samoaktualizacija v humanistično usmerjeni teoriji Carla Rogersa. *Socialna pedagogika* 10 (4): 507-532.
275. Speare, Alden Jr. 1974. Residential satisfaction as an intervening variable in residential mobility. *Demography* 11 (2): 173-188.
276. Statistični urad RS. 2016. *Prebivalstvo po starosti in spolu, občine, Slovenija, polletno*. Dostopno na: <http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=05C4002S&ti=&path=../Database/Dem soc/05 prebivalstvo/10 stevilo preb/20 05C40 prebivalstvo obcine&lang=2> (18. september 2016).
277. Stoeckel, Kimberly J. in Litwin, Howard. 2013. Personal social networks in Europe: do people from different countries have different interpersonal solidarities? V *Active ageing and solidarity between generations in Europe*, ur. Axel Börsch-Supan, Martina Brandt, Howard Litwin in Guglielmo Weber, 277-287. Berlin: Walter de Gruyter GmbH & Co.
278. Stone, Wendy. 2001. *Measuring social capital. Towards a theoretically informed measurement framework for researching social capital in family and community life*. Research Paper No. 24. Melbourne: Australian Institute of Family Studies.
279. Suttles, Gerald D. 1972. *The Social Construction of Communities*. Chichago: University of Chichago Press.
280. Tabachnick, Barbara G. in Fidell Linda S. 2001. *Using multivariate statistics*. 4th ed. Boston: Allyn & Bacon.
281. Talen, Emily in Shah, Swasti. 2007. Neighborhood Evaluation Using GIS: An Exploratory Study. *Environment and Behavior*, 39(5): 583-615.

282. Tavakol, Mohsen in Dennick, Reg. 2011. Making sense of Cronbach's alpha. *International Journal of Medical Education* 2: 53-55.
283. Temelova, Jana in Dvorakova, Nina. 2012. Residential satisfaction of elderly in the city centre: The case of revitalizing neighbourhoods in Prague. *Cities*, 29: 310-317.
284. Thomas, Hollie, Weaver, Nikki, Patterson, Joanne, Jones Phil, Bell, Truda, Playle, Rebecca, Dunstan, Frank, Palmer, Stephen, Lewis, Glyn in Araya, Ricardo. 2007. Mental health and quality of residential environment. *British Journal of Psychiatry* 191: 500-505.
285. Tilbury, Daniella. 2005. Združeni narodi – desetletje izobraževanja za trajnostni razvoj (2005-2014). *Okoljska vzgoja v šoli* 7 (2): 10-13.
286. Timonen, Virpi, Conlon, Catherine, Scharf, Thomas in Carney, Gemma. 2013. Family, state, class and solidarity: re-conceptualising intergenerational solidarity through the grounded theory approach. *European Journal of Ageing* 10 (3): 171-179.
287. Tittenburn, Jacek. 2013. Social Capital. Trust and Ideology. *European Journal of Interdisciplinary Studies* 5 (1): 8-25.
288. Torche, Florencia in Valenzuela, Eduardo. 2011. Trust and reciprocity: A theoretical distinction of the sources of social capital. *European Journal of Social Theory* 14 (2): 181-198.
289. Toscano, Vera in Amestoy, Victoria Ateca. 2008. The relevance of social interactions on housing satisfaction. *Social Indicators Research* 86 (2): 257-274.
290. Toussaint, Janneke. (2011). *Housing wealth in retirement strategies. Towards understanding and new hypotheses*. Amsterdam: IOS Press BV.
291. Trbanc, Martina. 1996. Social exclusion: the concept and data indicating exclusion in Slovenia. *Družboslovne razprave* 12 (22/23): 99-114.
292. Turunen, Mari, Villman, Ari Paanala Juha, Nevalainen, Aino in Haverinen-Shaughnessy. 2010. Evaluating housing quality, health and safety using an Internet-based data collection and response system: a cross-sectional study. *Environmental Health*, 9(69): 1-14.
293. Tzanakis, Michael. 2013. Social capital in Bourdieu's, Coleman's and Putnam's theory: empirical evidence and emergent measurement issues. *Educate* 13 (2): 2-23.
294. Van Dijk, Hanna M., Cramm, Jane M. in Nieboer, Anna P. 2013. Social cohesion as perceived by communitydwelling older people: the role of individual and neighbourhood characteristics. *International Journal of Ageing and Later Life* 8 (2): 9-31.
295. Van Poll, Ric, 1997. *The perceived quality of the urban residential Environment, a multi-attribute evaluation*. Groningen: Rijks universiteit Groningen.
296. Van Tilburg, Theo. 2003. Consequences of Men's Retirement for the Continuation of Work-Related Personal Relationships. *Ageing International* 28 (4): 345-358.
297. Vogt, Gabriele. 2010. Social Capital in Japan's Aging Society. *Report* 33: 33-32.
298. Walker, Michael E., Rasserman, Stanley in Wellman, Barry. 1993. Statistical models for social support networks. *Sociological Methods and Research* 22 (1): 71-98.

299. Wang, George C. S. in Jain, Chaman L. *Regression Analysis: Modeling & Forecasting*. New York: Graceway Publishing Company.
300. Weidemann, Sue in Anderson, James R. 1985. A Conceptual Framework for Residential Satisfaction. V *Home Environments*, ur. Irwin Altman in Carol M. Werner, 153-182. New York and London: Plenum Press.
301. Wenger, Clare G. 1991. A network typology: From Theory to Practise. *Journal of Aging Studies* 5 (2): 147-162.
302. Wenger, Clare G. 1997. Social networks and the prediction of elderly people at risk. *Aging & Mental Health* 1 (4): 311-320.
303. Wenger, Clare G., Dykstra, Pearl A., Melkas, Tuula in Knipscheer, Kees C. P. M. 2013. Social Embeddedness and Late-Life Parenthood: Community Activity, Close Ties, and Support Networks. *Journal of Family Issues* 28 (11): 1419-1456.
304. Wiedemann, Sue in Anderson, James R. 1985. A Conceptual Framework for Residential Satisfaction. V *Home Environments*, ur. Irwin Atman in Carol M. Werner, 154-182. London: Plenum Press.
305. Wiggins, Richard D., Higgs, Paul F. D., Hyde, Martin in Blane, David B. 2004. Quality of life in the third age: key predictors of the CASP-19 measure. *Ageing and Society* 24 (5): 693-708.
306. Wikipedia. 2016. Institutionalisation. Dostopno na: <https://en.wikipedia.org/wiki/Institutionalisation> (29. september 2016).
307. Wiles, Janie L., Leibing, Annette, Guberman, Nancy, Reeve, Jeanne in Allen, Ruth E. S. 2012. The Meaning of »Ageing in Place« to Older People. *The Gerontologist* 52(3): 357-366.
308. Wiles, Janie. 2005. Conceptualising place in the care of older people: The contributions of geographical gerontology. *International Journal of Older People Nursing* 14, 100–108.
309. Wollebaek, Dag in Selle, Per. 2003. Participation and Social Capital Formation: Norway in a Comparative Perspective. *Scandinavian Political Studies* 26 (1): 67-91.
310. Ziersch, Anna M, Baum, Fran E., MacDougall, Colin, Putland, Christine. 2005. Neighbourhood life and social capital: the implications for health. *Social Science & Medicine* 60 (1): 71-86.
311. Zinnbauer, Dieter. 2007. *What can Social Capital and ICT do for Inclusion?* Seville: Institut for Prospective Technological Studies, European Commission.
312. ZPIZ. 2016. Izpolnjevanje pogojev za upokojitveno starost. Dostopno na: <http://www.zpiz.si/cms/?ids=content&inf=326> (16. september 2016).

PRILOGE

KAZALO PRILOG

Priloga A: Anketni vprašalnik

Priloga B: Korelacijska matrika spremenljivk v sklopu Socialni konvoj

Priloga C: Korelacijska matrika spremenljivk v sklopu Bivalno zadovoljstvo

Priloga D: Korelacijska matrika spremenljivk v sklopu Socialni kapital

Priloga A: Anketni vprašalnik

Spoštovani!

Ime mi je Peter Seljak in sem študent 3. letnika doktorskega študija v programu Socialna gerontologija, na Alma Mater Europaea, Evropski center Maribor. Za potrebe moje doktorske disertacije Vas prosim, da izpolnite anonimni vprašalnik. Vprašalnik vsebuje več področij in trditev z ocenjevalnimi lestvicami. Ocenite vse trditve. V vprašalniku ni pravih odgovorov in tudi ni nepravilnih odgovorov. Merimo samo naklonjenost do trditev v vprašalniku. Podatke bomo varovali v skladu z zakonom o varovanju osebnih podatkov in jih bomo uporabili samo v raziskovalne namene ter pri tem upoštevali anonimnost anketirancev in anketiranja ter zagotovili etičnost raziskovanja. Za izpolnjevanje boste potrebovali približno 40 minut.

Hvala za sodelovanje!

Starost	Spol	Poštna številka																										
<p><u>Vpišite vašo starost v letih:</u></p> <div style="border: 1px solid black; width: 60px; height: 30px; margin: 10px auto;"></div>	<p><u>Označite z »x« v praznem polju:</u></p> <table border="1" style="margin: 10px auto;"> <tr> <td style="text-align: center;">moški</td> <td style="text-align: center;">ženska</td> </tr> <tr> <td style="height: 20px;"></td> <td style="height: 20px;"></td> </tr> </table>	moški	ženska			<p><u>Vpišite vašo poštno številko:</u></p> <div style="border: 1px solid black; width: 60px; height: 30px; margin: 10px auto;"></div>																						
moški	ženska																											
Zakonski status in število otrok	S kom živite v gospodinjstvu																											
<p><u>Obkrožite oz. dopolnite:</u></p> <table border="1" style="margin: 10px auto;"> <tr> <td style="text-align: center;">poročen/a ali zunajzakonska skupnost</td> <td style="text-align: center;">a</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">vdovec/vdova</td> <td style="text-align: center;">b</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">samski/a</td> <td style="text-align: center;">c</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">ločen</td> <td style="text-align: center;">č</td> </tr> </table> <p>Vpišite število otrok</p> <table border="1" style="margin: 10px auto;"> <tr> <td style="text-align: center;">Število otrok:</td> <td style="width: 40px;"></td> </tr> </table>	poročen/a ali zunajzakonska skupnost	a	vdovec/vdova	b	samski/a	c	ločen	č	Število otrok:		<p><u>Obkrožite (možen samo en odgovor):</u></p> <table border="1" style="margin: 10px auto;"> <tr> <td style="text-align: center;">živim sam/a</td> <td style="text-align: center;">a</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">živim s zakoncem/partnerjem</td> <td style="text-align: center;">b</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">živim z zakoncem/partnerjem in otrokom/ki</td> <td style="text-align: center;">c</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">živim s svojim otrokom/otroki</td> <td style="text-align: center;">č</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">živim skupaj s člani več generacij (starši in/ali vnuki)</td> <td style="text-align: center;">d</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">živim skupaj z drugimi sorodniki</td> <td style="text-align: center;">e</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">živim skupaj s drugimi ljudmi</td> <td style="text-align: center;">f</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">drugo</td> <td style="text-align: center;">g</td> </tr> </table>		živim sam/a	a	živim s zakoncem/partnerjem	b	živim z zakoncem/partnerjem in otrokom/ki	c	živim s svojim otrokom/otroki	č	živim skupaj s člani več generacij (starši in/ali vnuki)	d	živim skupaj z drugimi sorodniki	e	živim skupaj s drugimi ljudmi	f	drugo	g
poročen/a ali zunajzakonska skupnost	a																											
vdovec/vdova	b																											
samski/a	c																											
ločen	č																											
Število otrok:																												
živim sam/a	a																											
živim s zakoncem/partnerjem	b																											
živim z zakoncem/partnerjem in otrokom/ki	c																											
živim s svojim otrokom/otroki	č																											
živim skupaj s člani več generacij (starši in/ali vnuki)	d																											
živim skupaj z drugimi sorodniki	e																											
živim skupaj s drugimi ljudmi	f																											
drugo	g																											
Število oseb in odraslih oseb v gospodinjstvu	Izobrazba	Mesto bivanja																										
<p><u>Vpišite število oseb v vašem gospodinjstvu:</u></p> <div style="border: 1px solid black; width: 60px; height: 30px; margin: 10px auto;"></div> <p><u>Vpišite število odraslih oseb v vašem gospodinjstvu:</u></p> <div style="border: 1px solid black; width: 60px; height: 30px; margin: 10px auto;"></div>	<p><u>Označite doseženo stopnjo izobrazbe z »x«:</u></p> <table style="margin: 10px auto;"> <tr> <td style="padding-right: 10px;">brez končane OŠ</td> <td style="border: 1px solid black; width: 40px; height: 20px;"></td> </tr> <tr> <td style="padding-right: 10px;">osnovna šola</td> <td style="border: 1px solid black; width: 40px; height: 20px;"></td> </tr> <tr> <td style="padding-right: 10px;">poklicna šola</td> <td style="border: 1px solid black; width: 40px; height: 20px;"></td> </tr> <tr> <td style="padding-right: 10px;">srednja šola</td> <td style="border: 1px solid black; width: 40px; height: 20px;"></td> </tr> <tr> <td style="padding-right: 10px;">višja šola</td> <td style="border: 1px solid black; width: 40px; height: 20px;"></td> </tr> <tr> <td style="padding-right: 10px;">visoka šola</td> <td style="border: 1px solid black; width: 40px; height: 20px;"></td> </tr> <tr> <td style="padding-right: 10px;">fakulteta</td> <td style="border: 1px solid black; width: 40px; height: 20px;"></td> </tr> <tr> <td style="padding-right: 10px;">magisterij</td> <td style="border: 1px solid black; width: 40px; height: 20px;"></td> </tr> <tr> <td style="padding-right: 10px;">doktorat</td> <td style="border: 1px solid black; width: 40px; height: 20px;"></td> </tr> </table>	brez končane OŠ		osnovna šola		poklicna šola		srednja šola		višja šola		visoka šola		fakulteta		magisterij		doktorat		<p><u>Označite kraj kjer živite z »x«:</u></p> <table style="margin: 10px auto;"> <tr> <td style="padding-right: 10px;">večje mesto</td> <td style="border: 1px solid black; width: 40px; height: 20px;"></td> </tr> <tr> <td style="padding-right: 10px;">predmestje</td> <td style="border: 1px solid black; width: 40px; height: 20px;"></td> </tr> <tr> <td style="padding-right: 10px;">majhno mesto ali kraj</td> <td style="border: 1px solid black; width: 40px; height: 20px;"></td> </tr> <tr> <td style="padding-right: 10px;">vas</td> <td style="border: 1px solid black; width: 40px; height: 20px;"></td> </tr> </table>	večje mesto		predmestje		majhno mesto ali kraj		vas	
brez končane OŠ																												
osnovna šola																												
poklicna šola																												
srednja šola																												
višja šola																												
visoka šola																												
fakulteta																												
magisterij																												
doktorat																												
večje mesto																												
predmestje																												
majhno mesto ali kraj																												
vas																												
Ocena zdravstven. stanja	Dohodek gospodinjstva	Vrsta dohodka																										

<u>Označite z »x«:</u> odlično ☐ zelo dobro ☐ srednje dobro ☐ slabo ☐ zelo slabo ☐	<u>Označite z »x«:</u> do 400 € ☐ 401 – 800 € ☐ 801 – 1200 € ☐ 1201 – 1600 € ☐ 1601 – 2000 € ☐ 2001 – 2400 € ☐ nad 2401 € ☐	<u>Označite z »x« (možnih več odgovorov):</u> plača ☐ pokojnina ☐ socialna pomoč ☐ najemnine ☐ honorar ☐ drugo ☐
Ocena dohodka		Zaposlitveni status
<u>Označite z »x«:</u> Z mesečnim dohodkom težko pokrivam zadovoljevanje osnovnih potreb. ☐ Z mesečnim dohodkom pokrivam zadovoljevanje le osnovnih potreb. ☐ Z mesečnim dohodkom pokrivam zadovoljevanje poleg osnovnih, tudi druge potrebe. ☐		<u>Označite z »x«:</u> upokojen/a ☐ zaposlen/a ☐ samozaposlen/a ☐ kmet ☐ gospodinja ☐ drugo ☐

A. Sklop Socialni konvoj

(Socialni konvoj posameznika vključuje pomembne ljudi s katerimi si izmenjuje materialno podporo in čustveno oporo.)

Opredelitev pojmov:

- **Ožja družina** so najbližji družinski člani: zakonec, partner, otroci/posvojenci, starši, vnuki, bratje in sestre.
- **Tesni prijatelji** so osebe, ki jih imamo radi in jih cenimo, spoštujemo in jim zaupamo ter si z njimi izmenjujemo pomoč in podporo.
- **Prijatelji** so osebe, s katerimi smo v iskrenem, zaupnem in naklonjenem odnosu, temelječem na sorodnem mišljenju in čustvovanju.
- **Sorodniki** so osebe, s katerimi smo v krvnem sorodstvu (teta, stric, nečak, nečakinja, bratranec, sestrična) in osebe v sorodstvu na podlagi poroke (tast, tašča, svak, svakinja, zet, snaha, ...).
- **Sosedi** so osebe, ki živijo in prebivajo v neposredni bližini.
- **Znanci** so osebe, ki jih poznamo in imamo z njimi stike.
- **Strokovnjaki** so osebe, ki jih srečujemo pri opravljanju storitev (npr. zdravnik, med. sestra, prodajalec, lekarnar, knjižničar, frizer, bančni uslužbenec...) in sodelavci.

Navedite število članov ožje družine, s katerimi si izmenjujete podporo: _____

Navedite število tesnih prijateljev, s katerimi si izmenjujete podporo: _____

Navedite število prijateljev, s katerimi si izmenjujete podporo: _____

Ocenite število sorodnikov, s katerimi si izmenjujete podporo: _____

Ocenite število sosedov, s katerimi si izmenjujete podporo: _____

Ocenite število znancev, s katerimi si izmenjujete podporo: _____

Ocenite število strokovnjakov, s katerimi si izmenjujete podporo: _____

V nadaljevanju **ocenite naklonjenost** do trditev glede na spodnjo opredelitev.

Ocena na lestvici	Stopnja naklonjenosti stališču do trditve (lestvica pri trditvah v vprašalniku)
1	zelo ne naklonjen trditvi (oznaka v nadaljevanju: »NI TAKO«)
2	ne naklonjen trditvi
3	niti naklonjen, niti ne naklonjen trditvi
4	naklonjen trditvi
5	zelo naklonjen trditvi (oznaka v nadaljevanju: »TAKO JE«)

1	Z ožjimi družinskimi člani imam pogoste stike.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
2	Z ožjimi družinskimi člani si medsebojno materialno ali finančno pomagamo.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
3	Z ožjimi družinskimi člani si nudimo čustveno oporo.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
4	Z ožjimi družinskimi člani si med seboj zaupamo pomembne stvari.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
5	Z ožjimi družinskimi člani si izmenjujemo informacije.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
6	S tesnimi prijatelji imam pogoste stike.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
7	S tesnimi prijatelji si medsebojno materialno ali finančno pomagamo.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
8	S tesnimi prijatelji si nudimo čustveno oporo.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
9	S tesnimi prijatelji si med seboj zaupamo pomembne stvari.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
10	S tesnimi prijatelji si izmenjujemo informacije.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
11	S prijatelji imam pogoste stike.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
12	S prijatelji si medsebojno materialno ali finančno pomagamo.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
13	S prijatelji si nudimo čustveno oporo.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
14	S prijatelji si med seboj zaupamo pomembne stvari.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
15	S prijatelji si izmenjujemo informacije.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
16	S sorodniki imam pogoste stike.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
17	S sorodniki si medsebojno materialno ali finančno pomagamo.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
18	S sorodniki si nudimo čustveno oporo.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
19	S sorodniki si med seboj zaupamo pomembne stvari.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
20	S sorodniki si izmenjujemo informacije.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
21	S sosedi imam pogoste stike.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
22	S sosedi si medsebojno materialno ali finančno pomagamo.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
23	S sosedi si nudimo čustveno oporo.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE

24	S sosedi si med seboj zaupamo pomembne stvari.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
25	S sosedi si izmenjujemo informacije.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
26	Z znanci imam pogoste stike.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
27	Z znanci si medsebojno materialno ali finančno pomagamo.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
28	Z znanci si nudimo čustveno oporo.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
29	Z znanci si med seboj zaupamo pomembne stvari.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
30	Z znanci si izmenjujemo informacije.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
31	S strokovnjaki imam pogoste stike.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
32	S strokovnjaki si izmenjujemo podporo.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
33	S strokovnjaki si izmenjujemo informacije.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
34	Družina, prijatelji, znanci, strokovnjaki mi zagotavljajo izmenjavo vse potrebne materialne podpore in čustvene opore.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE

B. Sklop: Bivalno zadovoljstvo

Pojasnilo: Za **stanovanje** se šteje vsako bivališče: soba, stanovanje v bloku ali stolpnici, stanovanjska stavba (enostanovanjska hiša, vila, podeželska hiša, vrstna/dvojček, bivalni vikend, dvostanovanjska hiša).

Vpišite povprečno število ur v dnevu, ki jih preživite doma (brez spanja): ____
Vpišite število let, ki jih že živite v vašem kraju: ____
Vpišite število let, ki jih že živite v vaši soseski (ki je del kraja): ____
Vpišite število let, ki jih že živite v vašem stanovanju: ____
Vpišite število kilometrov, kolikor ste oddaljeni od ožjih članov družine: ____
Vpišite število kilometrov, kolikor ste oddaljeni od tesnih prijateljev: ____
Vpišite število kilometrov, kolikor ste oddaljeni od prijateljev: ____
Vpišite število kilometrov, kolikor ste oddaljeni od sorodnikov: ____

V nadaljevanju **ocenite naklonjenost** do trditve glede na spodnjo opredelitev.

Ocena na lestvici	Stopnja naklonjenosti stališču do trditve
1	zelo ne naklonjen trditvi (oznaka v nadaljevanju: » NI TAKO «)
2	ne naklonjen trditvi
3	ni naklonjen, niti ne naklonjen trditvi
4	naklonjen trditvi
5	zelo naklonjen trditvi (oznaka v nadaljevanju: » TAKO JE «)

Obkrožite ustrezno številko vaše naklonjenosti pri vseh trditvah v nadaljevanju.

1	Na svoj kraj sem močno navezan/a.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
2	Na svojo sosesko sem močno navezan/a.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
3	Na svoje sosede sem močno navezan/a.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE

4	Na svoje stanovanje sem močno navezan/a.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
5	S svojim življenjem sem na splošno zelo zadovoljen/a.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
6	S svojo sedanjo bivalno situacijo sem zelo zadovoljen/a.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
8	S sosesko, v kateri živim, sem zelo zadovoljen/a.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
9	S sosedi sem zelo zadovoljen/a.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
10	S stanovanjem, v katerem živim, sem na splošno zelo zadovoljen/a.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
11	S pritiklinami (sanitarije, shramba, kurilnica ...) v stanovanju sem zelo zadovoljen/a.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
12	Z opremljenostjo (vodovod, odplake, električna, ogrevanje, ...) v stanovanju sem zelo zadovoljen/a.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
13	Z vzdrževanjem stanovanja sem zelo zadovoljen/a.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
14	Z velikostjo stanovanja sem zelo zadovoljen/a.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
15	Z višino obratovalnih stroškov sem zelo zadovoljen/a.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
16	Z neodvisnostjo pri opravljanju vsakodnevni opravil (kuhanje, pospravljanje, finančne zadeve, mobilnost ...) sem zelo zadovoljen/a.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
17	Zelo verjetno mi ne bo potrebno zapustiti svoje stanovanje v naslednjih 6 mesecih, ker si ga ne bom mogel/a več privoščiti.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE

Pomoč pri vsakodnevni opravih.

NIMAM TEŽAV (NE POTREBUJEM POMOČI) pri:

1	Osebni negi in higieni (umivanje, oblačenje, urejenost)	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
2	Urejanju in vzdrževanju stanovanja (pospravljanje, pranje perila ...).	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
3	Pripravi obrokov in hranjenju.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
4	Nakupih.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
5	Urejanju osebnih financ (plačevanje računov, bančni račun, prihranki).	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
6	Mobilnosti (premikanje po stanovanju in izven po soseski, uporaba lastnega in javnega prevoza).	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
7	Zdravju (jemanje zdravil, obisk lekarne, obisk zdravnika).	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
8	Socialnih kontaktih (srečanja, obiski, druženje, ...)	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
9	Telesna aktivnost (rekreacija, hoja).	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
10	Upravnih postopkih (uradna pošta, obisk uradov, sodni postopki, izpolnjevanje obrazcev...).	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE

1. Stanovanje v katerem bivate:

<p>Opreделите vrsto stanovanja: <u>Označite z »X«:</u></p> <p style="text-align: right;">soba ☐</p> <p style="text-align: right;">stanovanje v bloku ☐</p> <p style="text-align: right;">stanovanje v stolpnici ☐</p> <p style="text-align: right;">samostojna enostanovanjska hiša/vila ☐</p> <p style="text-align: right;">vrstna hiša/dvojček ☐</p> <p style="text-align: right;">dvostanovanjska hiša ☐</p> <p style="text-align: right;">vikend/počitniška hiša ☐</p> <p style="text-align: right;">drugo: _____ ☐</p>	<p>Vpišite starost stanovanja v letih: <input type="text"/></p> <p>Vpišite leto zadnje obnove stanovanja: <input type="text"/></p> <p>Vpišite velikost stanovanja v m²: <input type="text"/></p> <p>Vpišite število stopnic do stanovanja: <input type="text"/></p>
<p>Ali imate katerega od naštetih problemov v stanovanju? <u>Označite z »X«:</u></p> <p style="text-align: right;">DA</p> <p style="text-align: right;">pomanjkanje prostora ☐</p> <p style="text-align: right;">trohnoba v oknih vratih ali tleh ☐</p> <p style="text-align: right;">vlaga ali voda skozi stene ali streho ☐</p> <p style="text-align: right;">nimam notranjega stranišča ☐</p> <p style="text-align: right;">nimam kadi ali tuša ☐</p> <p style="text-align: right;">nimam prostora za posedanje zunaj (vrt, terasa, balkon) ☐</p>	<p>Označite katere prostore vključuje vaše stanovanje: <u>Označite z »X«:</u></p> <p style="text-align: right;">kuhinja ☐</p> <p style="text-align: right;">jedilnica ☐</p> <p style="text-align: right;">sanitarije ☐</p> <p style="text-align: right;">kopalnica ☐</p> <p style="text-align: right;">soba ☐</p> <p style="text-align: right;">shramba/klet ☐</p> <p style="text-align: right;">balkon/vrt/atrij ☐</p> <p style="text-align: right;">kabinet ☐</p> <p style="text-align: right;">garaža ☐</p>
<p>Opreделите stanovanjski status: <u>Označite z »X«:</u></p> <p style="text-align: right;">lastnik/solastnik brez hipoteke ☐</p> <p style="text-align: right;">lastnik/solastnik s hipoteko ☐</p> <p style="text-align: right;">najemnik s tržno najemnino ☐</p> <p style="text-align: right;">najemnik z neprofitno najemnino ☐</p> <p style="text-align: right;">brezplačni uporabnik ☐</p> <p style="text-align: right;">drugo: _____ ☐</p>	<p>Označite katero infrastrukturo vključuje vaše stanovanje: <u>Označite z »X«:</u></p> <p style="text-align: right;">voda ☐</p> <p style="text-align: right;">elektrika ☐</p> <p style="text-align: right;">odvoz odpadkov ☐</p> <p style="text-align: right;">kanalizacija ☐</p> <p style="text-align: right;">ogrevanje ☐</p> <p style="text-align: right;">telekomunikacije ☐</p> <p style="text-align: right;">mestni plin ☐</p>
<p>Vpišite število sob v stanovanju (samo sobe za bivanje in spanje):</p> <p style="text-align: center;"><input type="text"/></p> <p>Označite z »X« ali imate v stavbi dvigalo:</p>	<p>Vpišite nadstropje v katerem živite:</p> <p style="text-align: center;"><input type="text"/></p> <p style="text-align: right;">K=klet P=pritličje 1=1. nadstropje 2=2. nadstropje 3=3. nadstropje nadstropje</p>

da	<input type="text"/>	
ne	<input type="text"/>	

Moteči dejavniki v stanovanju.				
V stanovanju NIMAM težav s/z:				
1	Smradom.	NI TAKO	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	TAKO JE
2	Hrupom iz okolice.	NI TAKO	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	TAKO JE
3	Plesnijo in vlago.	NI TAKO	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	TAKO JE
4	Škodljivci (mrčes, glodavci, žuželke).	NI TAKO	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	TAKO JE
5	Vremenskimi vplivi (prepih, zamakanje, vročina, mraz).	NI TAKO	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	TAKO JE
V stanovanju imam ustrezen/o:				
6	Razgled.	NI TAKO	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	TAKO JE
7	Osvetljenost.	NI TAKO	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	TAKO JE
8	Vzdrževanje.	NI TAKO	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	TAKO JE
9	Prezračevanje.	NI TAKO	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	TAKO JE
10	Kvaliteta zraka (vlaga, čistost).	NI TAKO	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	TAKO JE
12	Ambient (izgled).	NI TAKO	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	TAKO JE
13	Razporeditev prostorov.	NI TAKO	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	TAKO JE
14	Zagotovljeno udobje.	NI TAKO	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	TAKO JE
V stanovanju imam ustrezno kakovost notranje konstrukcije, kot so:				
15	Tla.	NI TAKO	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	TAKO JE
16	Zidovi in strop.	NI TAKO	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	TAKO JE
17	Okna.	NI TAKO	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	TAKO JE
18	Ogrevanje.	NI TAKO	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	TAKO JE
19	Vodovodna, odtočna in električna napeljava.	NI TAKO	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	TAKO JE
20	Notranja vrata.	NI TAKO	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	TAKO JE

21	Pohištvo.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
V stanovanju imam ustrezno naslednjo zunanjo konstrukcijo, kot so:				
22	Streha.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
23	Fasada.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
24	Vhod in vhodna vrata.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
25	Temelji.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
26	Parkiranje.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
V stanovanju imam ustrezno dodatno opremo, kot so:				
27	Hladilnik.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
28	Štedilnik.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
29	Pralni stroj.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
30	Pomivalni stroj.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
31	Televizija.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
32	Radio.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
33	Računalnik z internetno povezavo.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
34	Stacionarni telefon.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
Stanovanje ima ustrezno:				
35	Prilagojenost mojim potrebam.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
36	Prilagojenost starejšim ljudem/invalidom.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
37	Zagotovljeno varnost pred padci (držala, stopnice, pragovi, ustrezna tla, višina postelje, osvetljenost, ...).	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
38	Zagotovljeno varnost pred vlomi, požari in poplavi.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE

2. Soseska

(*Soseska je kraj kjer nekdo živi in je ožji del naselja.*)

1	V soseski preživim veliko časa.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
Moteči dejavniki v soseski.				
V soseski NIMAM težav s/z:				
2	Hrupom (vibracije, aparati, sosedi, živali, otroci in mladina, nočno življenje, promet).	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
3	Smradom (domače živali, odpadki, promet, industrija, površinska voda/odplake).	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE

4	Onesnaženostjo (smog, prah v zraku, nesnaga, površinske vode, pitna voda).	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
5	Neurejenostjo (smeti in odpadki, živalski iztrebki, nenaseljene in uničene hiše, neestetske hiše, grafiti).	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
6	Gnečo ali prenaseljenostjo (št. ljudi, parkiranje, čakanje v trgovinah, promet na ulici, neznani obrazi, veliko podjetij, ...).	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
V soseski sem zadovoljen s/z:				
7	Varnostjo (promet, vandalizem, kraja/rop, vlom, industrija, tolpe, odvisniki, prostitucija).	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
8	Storitvami (šole, trgovine, pošta, banke, knjižnice, kulturne ustanove, zdravstvene ustanove, športni objekti, igrišča, zelene površine, nočno življenje, razsvetljava, javni promet, cestami, verskimi objekti).	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
9	Vzdrževanjem pločnikov, cest in javnih površin.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
10	Lokacijo soseske glede na center (mesta/kraja/vasi).	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
11	Dostopnostjo in povezavami do soseske.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
12	Grajenostjo (sestavo) stavb v soseski.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
13	Pokrajino (naravo).	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
14	Živahnostjo.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
15	Homogenostjo (istovrstnostjo).	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
16	Mirnostjo.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
17	Prilagojenostjo invalidom.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
18	Prilagojenostjo starejšim.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE

3. Sosedje

(**Sosedje** so osebe, ki živijo in prebivajo blizu nekoga.)

1	Z odnosi s sosedi sem zadovoljen/a.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
2	Sosedje upoštevajo mojo zasebnost.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
3	Sosedje so prijazni.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
4	Sosedje so prijateljski.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
5	Sosedje so mi pripravljene ponuditi pomoč.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
6	Sosedje me ne motijo s hrupom.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
7	Zadovoljen/a sem s pogostostjo stikov s sosedi.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE

8	S sosedi se dobro razumem.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
9	V primeru mojega problema mi sosedge nudijo podporo.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
10	Sosedge lahko pričakujejo mojo podporo v primeru njihovega problema.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE

C. Sklop: Socialni kapital

(Socialni kapital je oblika človeškega kapitala, v katerem so v središču socialna omrežja posameznika in temelji na načelih recipročnosti, zaupanja, solidarnosti, prostovoljstva in sodelovanja.)

Sodelovanje v lokalni skupnosti, družbena aktivnost, prostovoljstvo

1	Lokalnim skupnostim pomagam kot prostovoljec/ka vsaj enkrat tedensko.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
2	Sem aktiven član/ica lokalne organizacije ali kluba (šport, upokojenci, kultura, ...).	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
3	V zadnjih 6 mesecih sem se vsaj tri krat udeležil/a dogodka v lokalni skupnosti (npr. cerkvenega praznovanja, šolske proslave, koncerta, obrtniške razstave ...).	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
4	V zadnjih treh letih sem se vsaj petkrat vključil v dejavnosti v skupnosti zaradi reševanja nujnih zadev in problemov.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
5	Na javnem mestu pogosto pobiram smeti za drugimi ljudmi.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
6	V primeru spora s sosedi sem pripravljen/a poiskati pomoč mediacije (posredovanja) tretje osebe.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
7	Pripravljen/a sem svobodno spregovoriti v primeru nestrinjanja z nečem, o čemer so se ostali strinjali.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
8	S pomočjo drugim, pomagam sebi na dolgi rok.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE

Informacije in komunikacija

1	V primeru življenjske odločitve vem, kje poiščem to informacijo.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
2	V zadnjem mesecu sem pogosto klical/a po telefonu.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE

Zaupanje, recipročnost in varnost

1	Moja soseska velja za varen kraj.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
2	V lokalni skupnosti se počutim kot doma.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
3	Ko sem sam/a doma, se počutim varno/ega pred kriminalom in nasiljem.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
4	Počutim se varno/ega, ko v temi hodim po moji ulici.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
5	Večini ljudem je mogoče zaupati.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
6	Če se nekomu pred mojo hišo pokvari avto, ga povabim v stanovanje, da uporabi moj telefon.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE

7	V zadnjem letu sem nudil/a brezplačno pomoč različnim skupinam, klubom/društvom ali organizacijam najmanj enkrat na teden.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
8	V zadnjem mesecu sem nudil/a brezplačno pomoč ljudem , ki ne živijo z mano, v obliki gospodinjanskega opravila, vzdrževanja doma, vrtnarjenja, zagotavljanja prevoza, pomoči pri varstvu otrok, učenja, dajanja čustvene pomoči.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
9	V zadnjem mesecu sem prejel/a brezplačno pomoč od ljudi, ki ne živijo z menoj, v obliki gospodinjanskega opravila, vzdrževanja doma, vrtnarjenja, zagotavljanja prevoza, pomoči pri varstvu otrok, učenja, dajanja čustvene pomoči.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
10	Sem odgovoren/a skrbeti za nekoga, ki je bolan, invaliden ali star.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
11	Močno zaupam državnim organom (parlamentu, predsedniku države, vladi).	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
12	Močno zaupam pravosodnemu sistemu.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
13	Močno zaupam policiji.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
14	Močno zaupam vojski.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
15	Močno zaupam množičnim medijem (tisku, radiu, televiziji).	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE

Medsosedska povezanost

1	V zadnjem tednu sem obiskal/a soseda/o.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
2	Ko grem po nakupih v svoji soseski, je velika verjetnost, da bom srečal/a prijatelje in znance.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
3	V zadnjih šestih mesecih sem naredil/a uslugo bolnemu sosеду/i.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
4	Soseda/o bi prosil/a za pomoč, če bi moral/a nujno oditi ven za nekaj časa, medtem ko nekoga čuvam.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE

Omrežja

1	Včeraj sem govoril/a z vsaj petimi ljudmi.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
3	Skoraj vsak dan obiskujem svojo ožjo družino ali sorodnike, s katerimi ne živim skupaj.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
4	Skoraj vsak dan s sorodniki govorim po telefonu.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
5	Skoraj vsak dan sorodnikom napišem pismo ali sporočilo (tudi e-pošta).	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
6	Skoraj vsak dan govorim s prijatelji po telefonu.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
7	Skoraj vsak dan prijateljem napišem pismo ali sporočilo (tudi e-pošta).	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
8	Skoraj vsak dan govorim s sosedi.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE

9	Skoraj vsak dan se srečam s sorodniki, s katerimi ne živim skupaj.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
10	Skoraj vsak dan se srečam s prijatelji, s katerimi ne živim skupaj.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
11	Skoraj vsak dan se srečam s sosedi.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
12	Skoraj vsak dan se srečam z znanci.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE

Družbena kohezija in vključenost

1	Uživam v druženju z ljudmi z različnimi življenjskimi stili.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
2	Sosedje bi sprejeli tujca ali drugačnega (vera, rasa, spolna usmerjenost), ki se preseli v našo sosesko.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
3	Pogosto grem na kosilo, večerjo ali pijačo z drugimi ljudmi izven gospodinjstva.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
4	Pogosto grem na kosilo, večerjo ali pijačo z drugimi ljudmi izven mojega gospodinjstva, ki so druge narodnosti, ekonomskega in socialnega statusa ali vere.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE

Opolnomočenje in politična aktivnost

1	Ocenjujem, da sem na splošno zelo srečen/a.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
2	Počutim se dovolj močno/ega, da sprejemam pomembne odločitve za spremembo svojega življenja.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
3	Ljudje iz soseske smo v zadnjem letu vsaj petkrat javno izražali nasprotovanje za koristi skupnosti.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
4	Redno se udeležujem volitev/referendumov.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE

Vrednost življenja

1	Počutim se cenjen/o s strani družbe (družine, skupin, organizacij, države itd).	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE
2	Če bi jutri umrl/a, sem zadovoljen/a s tem, kar mi življenje pomeni.	NI TAKO	1 2 3 4 5	TAKO JE

Iskrena hvala za sodelovanje v anketi!

Peter Seljak

ALMA MATER EUROPAEA

— Evropski center, Maribor —

IZJAVA O AVTORSTVU DOKTORSKE DISERTACIJE

Podpisani Peter Seljak,

z vpisno številko 31133028

Sem avtor doktorske disertacije z naslovom:

POMEN BIVALNE KAKOVOSTI ZA KREPITEV SOCIALNEGA KAPITALA IN OHRANJANJE SOCIALNEGA KONVOJA STAREJŠIH LJUDI

Izjavljam, da:

- je doktorska disertacija izključno rezultat mojega lastnega študijskega in raziskovalnega dela;
- so vsi povzetki mnenj drugih avtorjev, ki jih navajam v predloženem delu, ustrezno citirana v skladu z navodili Alma Mater;
- je seznam vseh citiranih avtorjev in virov naveden v poglavju literatura in viri, ki je sestavni del predloženega dela ter zapisan po navodilih Alma Mater;
- sem pridobil vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo in je to tudi jasno označeno;
- se zavedam; da je plagiatorstvo - predstavljanje tujih del v obliki citata ali v obliki skoraj dobesednega parafraziranja oziroma v grafični obliki, s katerim so tuje misli oziroma ideje predstavljene kot moje lastne – kaznivo po zakonu (zakon o avtorskih pravicah, uradni list RS, št. 16/07-UPB3, 68/08, 85/10 skl. US:U-I-191/09-7, Up-916/09-16), prekršek se podleže tudi ukrepom disciplinske odgovornosti na Alma Mater;
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Alma Mater;
- je elektronska različica identična s tiskano obliko doktorske disertacije ter soglašam z objavo dela v elektronskem arhivu Alma Mater;
- je doktorska disertacija lektorirana (tudi povzetek v tujem jeziku) in oblikovano v skladu s Pravilnikom o doktorski disertaciji ter Navodili za izdelavo in urejanje znanstvenih in strokovnih besedil na 3. bolonjski stopnji Alma Mater.

Kraj in datum: Domžale, 16. 3. 2017

Podpis avtorja:

ALMA MATER EUROPAEA

— Evropski center, Maribor —

POTRDILO O LEKTORIRANJU

Podpisana

Katarina Valič

po izobrazbi (strokovni oz. znanstveni naslov)

prof. slov. jezika, spec.,

potrjujem, da sem lektorirala doktorsko disertacijo študenta Petra Seljak

z naslovom

Pomen bivalne kakovosti za krepitev socialnega kapitala in ohranjanje socialnega konvoja starejših ljudi.

Kraj: Ljubljana

Datum: 16. 3. 2017

Podpis: *K. Valič*

ALMA MATER EUROPAEA

— Evropski center, Maribor —

POROČILO O REZULTATIH PREVERJANJA PLAGIATORSTVA

Podpisana (odgovorna oseba iz referata)

sem z vsemi razpoložljivimi tehničnimi sredstvi pregledala vsebino doktorske disertacije za naslovom

.....

katerega avtor je študent

Pregledana doktorska disertacija je avtorsko delo imenovanega. Uporabljene vsebine iz drugih avtorskih del so citirane in označene v skladu z pravili Alma Mater ter Navodili za izdelavo in urejanje znanstvenih in strokovnih besedil na 3. bolonjski stopnji.

Datum in kraj:

Podpis: